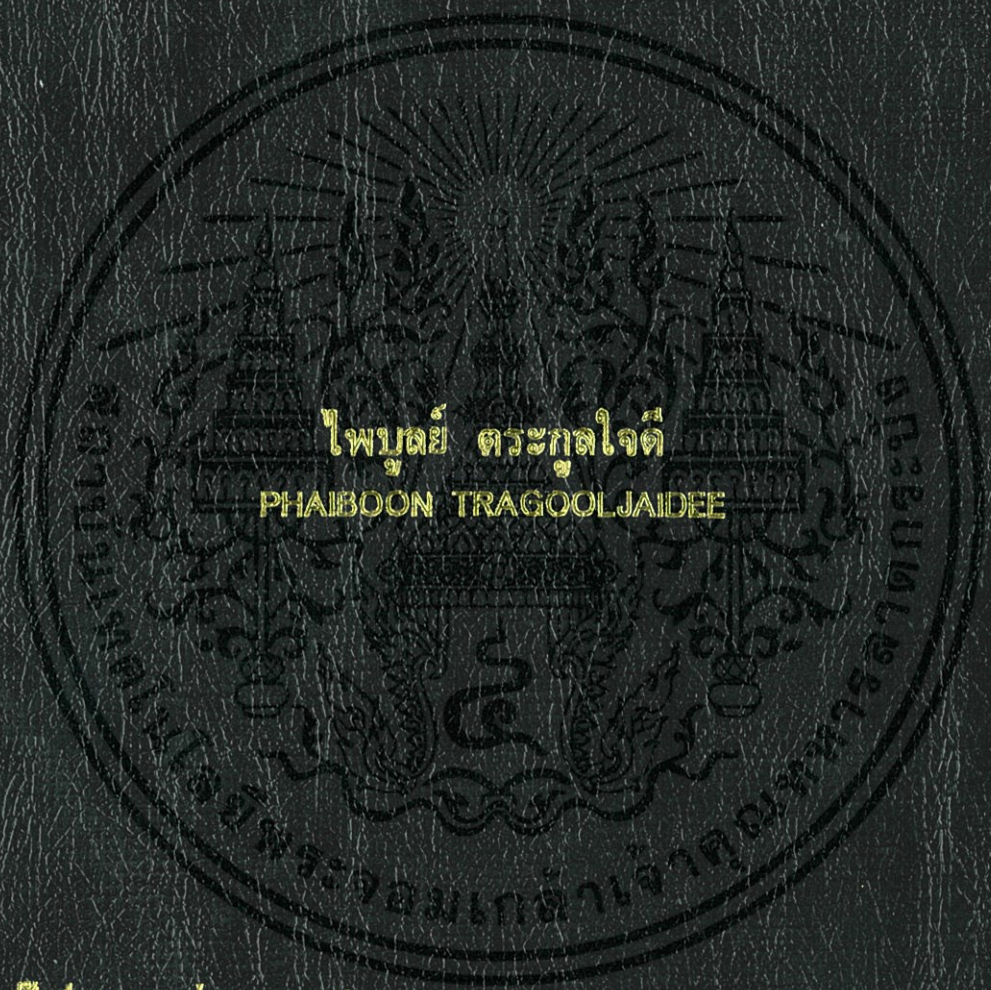

การศึกษาต้นแบบโรงเรียนสอนศิลปะนอกระบบสำหรับเด็ก
ในเขตกรุงเทพมหานคร

THE STUDY OF PROTOTYPE FOR INFORMAL ARTS SCHOOL
FOR CHILDREN IN BANGKOK

ไพบุณย์ ตระกุลใจดี
PHAIBOON TRAGOOLJAIDEE

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาสถาปัตยกรรมภายใน

บัณฑิตวิทยาลัย

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

พ.ศ. 2545

ISBN 974-324-030-6

การศึกษาต้นแบบโรงเรียนสอนศิลปะนอกระบบสำหรับเด็ก
ในเขตกรุงเทพมหานคร

THE STUDY OF PROTOTYPE FOR INFORMAL ARTS SCHOOL
FOR CHILDREN IN BANGKOK

ไพบุณย์ ตระกูลใจดี

PHAIBOON TRAGOOLJAIDEE

เลขหมู่.....
เลขทะเบียน..... 44043
วัน, เดือน, ปี 25 ต.ค. 2545

.b.....
i.....

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาสถาปัตยกรรมภายใน

บัณฑิตวิทยาลัย

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

พ.ศ. 2545

ISBN 974 - 324 - 030 - 6

**THE STUDY OF PROTOTYPE FOR INFORMAL ARTS SCHOOL
FOR CHILDREN IN BANGKOK**

**A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT
OF THE REQUIREMENT FOR THE DEGREE OF
MASTER OF ARCHITECTURE IN INTERIOR ARCHITECTURE
SCHOOL OF GRADUATE STUDIES
KING MONGKUT'S INSTITUTE OF TECHNOLOGY LADKRABANG**

2002

ISBN 974 – 324 – 030 – 6

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

COPYRIGHT 2002

SCHOOL OF GRADUATE STUDIES

KING MONGKUT'S INSTITUTE OF TECHNOLOGY LADKRABANG

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บัณฑิตวิทยาลัย
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ใบรับรองวิทยานิพนธ์

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การศึกษาต้นแบบโรงเรียนสอนศิลปะนอกระบบสำหรับเด็ก
ในเขตกรุงเทพมหานคร
THE STUDY OF PROTOTYPE FOR INFORMAL ARTS SCHOOL
FOR CHILDREN IN BANGKOK

ชื่อนักศึกษา นายไพบุลย์ ตระกูลใจดี
รหัสประจำตัว 38062305
ปริญญา สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา สถาปัตยกรรมภายใน
อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ผศ.เอกพล สิริระชัยนันท์

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์	ลายมือชื่อ
ผศ.เอกพล สิริระชัยนันท์	
อาจารย์นพปฎล สุวจันนันท์	
รศ.ทรงชม จุลาสัย	

วัน/เดือน/ปี ที่สอบ 31 พฤษภาคม 2545 เวลา 10.00 น. เป็นต้นไป
สถานที่สอบ ณ ภาควิชาสถาปัตยกรรมภายใน

วันที่ 30 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2545

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การศึกษาต้นแบบ โรงเรียนสอนศิลปะนอกระบบสำหรับเด็ก ในเขตกรุงเทพมหานคร
นักศึกษา	นายไพบุลย์ ตระกูลใจดี
รหัสประจำตัว	38062305
ปริญญา	สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา	สถาปัตยกรรมภายใน
พ.ศ.	2545
อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์	ผู้ช่วยศาสตราจารย์เอกพล สิริชัยนันท์

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการจัดทำวิทยานิพนธ์เรื่องการศึกษาต้นแบบ โรงเรียนสอนศิลปะนอกระบบสำหรับเด็กได้แบ่งออกเป็น 3 ข้อ ดังนี้ คือ ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาแนวคิดและวิธีการสอนของโรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ และพฤติกรรมของผู้ใหญ่และผู้ให้บริการ เพื่อให้ได้แนวทางการจัดองค์ประกอบภายในของโรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาหาแนวทางในการกำหนดสัดส่วนพื้นที่ใช้สอย และองค์ประกอบของโรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบให้เหมาะสมกับพฤติกรรมการใช้งาน ข้อที่ 3 เพื่อเสนอแนวทางการออกแบบต้นแบบโรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ โดยจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ โดยเฉพาะด้านพื้นที่ใช้สอย, การจัดผังของเครื่องเรือน, ขนาดและสัดส่วนของเครื่องเรือน การเลือกใช้วัสดุของการตกแต่งและรูปแบบทางกายภาพของผนังกันต่าง ๆ ให้ตอบสนองพฤติกรรมของผู้ใช้อาคาร โดยเฉพาะพื้นที่พักคอย พื้นที่ต้อนรับและห้องเรียน

การศึกษาต้นแบบโรงเรียนสอนศิลปะเด็ก ในครั้งนี้ได้ศึกษาจากข้อมูลทางทฤษฎีที่เกี่ยวข้องร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการสำรวจจากสถานที่จริง 4 แห่งคือ โรงเรียนสมุดไทสาขาหัวหมาก, โรงเรียนสมุดไทยสาขาจัสโก้รัตนวิเศษณ์, โรงเรียนอาร์ตฟอร์เอ็น, โรงเรียนหน้าบ้านจากการเก็บข้อมูลกระทำโดยการสังเกตสภาพแวดล้อมโดยรวมและการศึกษาการจัดวางผังเฟอร์นิเจอร์ของแต่ละแห่งศึกษาขนาดและวัสดุต่างๆ ประกอบกับการใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อห้องเรียนศิลปะ, ส่วนต้อนรับ, ส่วนพักคอย จำนวน 2 ชุด สำหรับอาจารย์ผู้สอน 1 ชุด, ผู้ปกครองนักเรียนศิลปะ 1 ชุด และแบบสัมภาษณ์สำหรับเจ้าหน้าที่โรงเรียนสอนศิลปะ 1 ชุด โดยจัดกลุ่มตัวอย่างได้มาโดยวิธีการสุ่ม ซึ่งประกอบด้วยครูสอนศิลปะ โรงเรียนละ 5 ชุด, ผู้ปกครองโรงเรียนละ 15 ชุด, สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่โรงเรียนอีกโรงเรียนละ 2 ชุด นำผลที่ได้มาวิเคราะห์และเปรียบเทียบความแตกต่างของห้องเรียน, ส่วนพักคอย, ส่วนธุรการของแต่ละที่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การศึกษาพบว่าห้องเรียนศิลปะควรเป็นห้องที่แยกจากส่วนอื่นๆ การจัดเฟอร์นิเจอร์ในห้องเรียนศิลปะนิยมการจัดเป็นกลุ่มในทางการทำกิจกรรมทางศิลปะต่าง ๆ เช่น การเขียนภาพ ระบายสี การปั้น การแกะสลัก การพิมพ์และการสร้างสรรค์ด้วยวัสดุต่าง ๆ โดยพื้นที่ในการจัดห้องเรียนศิลปะประมาณ 1.25 ตารางเมตรต่อคน ตำแหน่งที่ตั้งที่เหมาะสมคือ ไม่ไกลจากห้องพักคอยของผู้ปกครอง, ไม่มีเสียงดังรบกวน, มีแสงสว่างเพียงพอ และควรมีอ่างล้างมือ บริเวณใกล้เคียงวัสดุที่ใช้ควรทำความสะอาดได้ง่ายเฟอร์นิเจอร์แข็งแรงมั่นคง และควรนำวัสดุที่ทำความสะอาดได้ง่ายทนต่อการขีดขีด การใช้สีควรมีสีที่ดึงดูดความสนใจในการเรียน และสร้างสรรค์ศิลปะ

ส่วนพื้นที่พักคอยและส่วนธุรการควรเป็นพื้นที่ด้านหน้าของโรงเรียนและมีพื้นที่ต่อเนื่องกันควรมีที่นั่งเพียงพอต่อจำนวนเจ้าหน้าที่และผู้ปกครองโดยพื้นที่ในการจัดส่วนพักคอยประมาณ 1.21 ตารางเมตรต่อคนจัดบรรยากาศให้รู้สึกเป็นกันเองและควรติดผลงานศิลปะเพื่อกระตุ้นให้เด็กต้องการเรียนรู้และเกิดความภาคภูมิใจในผลการทำงานของตนเองเฟอร์นิเจอร์ต้องมีความปลอดภัย และวัสดุทำความสะอาดง่ายและให้สีสันสดใสมีชีวิตชีวา

สรุปแนวทางเสนอแนะในการจัดวางผังโรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบควรมีพื้นที่ต่อเชื่อมกันในระหว่างพื้นที่พักคอยและธุรการส่วนห้องเรียนศิลปะควรแยกออกจากพื้นที่อื่น ๆ ห้องเรียนควรเป็นห้องเรียนทรงสี่เหลี่ยม เพื่อสะดวกต่อการจัดวางเฟอร์นิเจอร์และสะดวกต่อการสอนของครูจากการวิเคราะห์พบว่าห้องเรียนศิลปะสำหรับเด็กต้องการพื้นที่มากกว่าห้องเรียนปกติ โดยจะใช้พื้นที่ในการจัดกิจกรรมทางศิลปะ 1.55 ตารางเมตรต่อคน และห้องพักคอยมีความสัมพันธ์กับห้องเรียนศิลปะเด็ก โดยรูปแบบที่นำเสนอนี้จะได้นำไปประยุกต์ใช้กับสถานที่จริงในแต่ละแห่งต่อไปได้

Thesis Title	The Study Of Prototype For Informal Arts School For Children In Bangkok
Student	Mr.Paiboon Tragooljaidee
Student ID.	38062305
Degree	Master of Architecture
Programme	Interior Architecture
Year	2002
Thesis Advisor	Assistant Professor Akapol Sirachainun

ABSTRACT

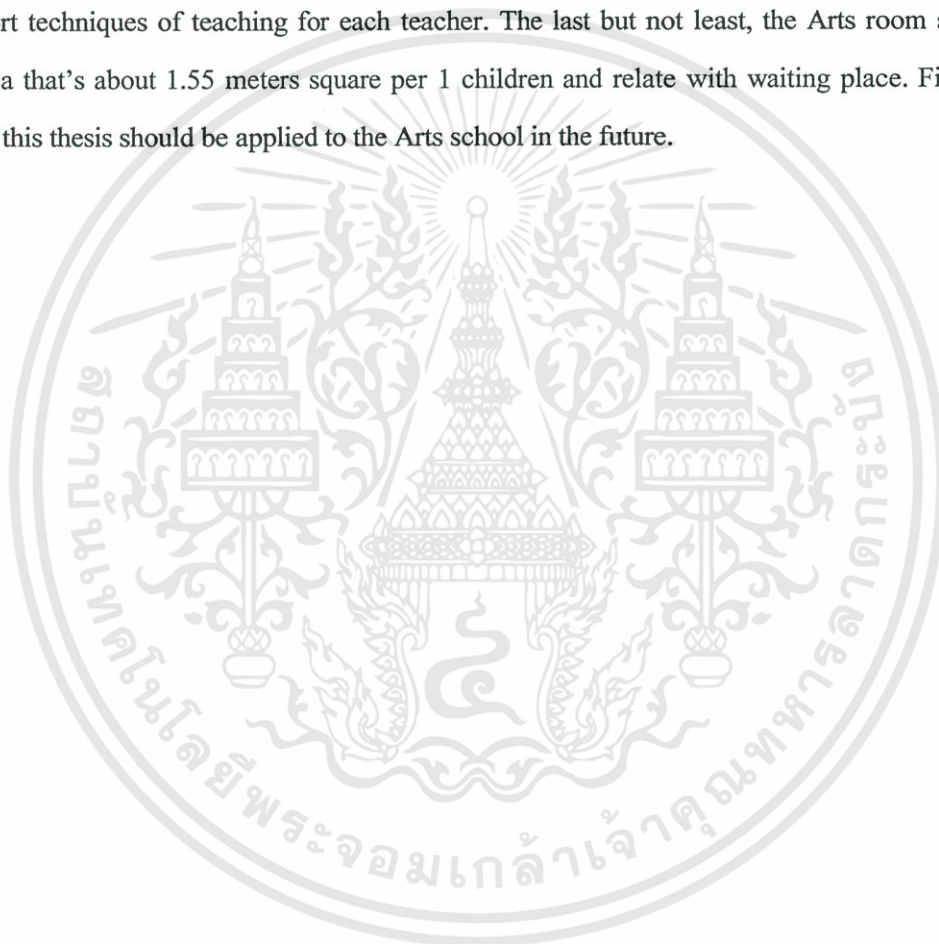
The objectives of the study of Prototype for Informal Arts School for Children in Bangkok are separated 3 issues. First, to study about the concept, Education Method and Customer's behavior of Informal Arts School for Children in Bangkok to decorate internal of school. Second, to study about the management area and functional of school relate with behavior. Third, to present the concept Physical environment design of Prototype for Informal Arts School is composed of function area, size and figure of furniture, furniture planning and wall decoration to respond people's behavior.

The data of this thesis is collected by survey method from four schools where Samoodtai Hua Mark school, Samoodtai Jusco Rattanathibedh school, Art for Ent. School and Nhaban school. Moreover, sampling method of this thesis is Simple Random Sampling(SRS) that has three sample groups: Group 1 has 5 teachers per 1 school, Group 2 has 15 parents per 1 school, Group 3 has 2 officers per 1 school. These sample groups are collected the data by quationare. Then , to analyze and compare the data in each school.

The result of this thesis is founded that the art room must separate from general room. Furthermore, the art room should be set far from messy place, sufficient lighting, set the basin in the room, material and furniture are easy to clean stand-still in heavy duty. The color of room and furniture should be attractive and good for learning Art. In addition, the lay-out furniture in the art room is usually set in groups that are up to the technical leaning for various activities such as Painting group, Carving group and Printing group etc. And, the suitable area is about 1.25 meters square per 1 children. The location of Art room shouldn't be set far from the waiting place.

The waiting place and information area are set near the front door of school. This area is about 1.21 meters square per 1 people and there are many chairs enough for officers and parents. Moreover, the decorate in this area must make people feel relax and show the kid's work that makes them proud. The furniture in this area must be safe, easy to clean and colorful.

There are many recommendations from the result of this thesis. First, Lay-Out of Arts school for children should be interlock space between waiting area and information area but Arts room should be separated from other place. Second, The Arts room should be rectangular shape that is good for creating space and lay-out furniture because the furniture in the class have to change all the time to support techniques of teaching for each teacher. The last but not least, the Arts room should be wide area that's about 1.55 meters square per 1 children and relate with waiting place. Finally, the result of this thesis should be applied to the Arts school in the future.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดีจากความร่วมมือของบุคคลหลายฝ่าย กระผมขอกราบขอบพระคุณ ผศ.เอกพล สิริชัยนันท์ ซึ่งทำหน้าที่เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาที่ให้ข้อเสนอแนะและผู้สอนให้รู้ถึงขั้นตอนการทำงาน วิธีคิดและให้ความคิดเห็นต่องานที่ทำ รศ.ทรงชม จุลาสัย และ ผศ.นพปฎล สุวจิณานนท์ ที่กรุณาเป็นผู้ตรวจวิทยานิพนธ์ อีกทั้งกรุณาให้คำแนะนำเป็นอย่างดีขอขอบคุณเพื่อนร่วมรุ่นทุก ๆ ท่านที่ช่วยเป็นกำลังใจ ช่วยเหลือจัดหาข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ให้ และขอขอบคุณน้อง ๆ ตลอดจนลูกศิษย์ทุกคนที่ช่วยเหลือในยามต้องการทีมงาน ซึ่งเป็นทีมงานที่น่ารักเสมอ

ท้ายสุดนี้ขอขอบคุณ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ที่ได้ให้โอกาสเข้าศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาตรีจนถึงปัจจุบัน ข้าพเจ้าจะนำความรู้ความที่มีมาสร้างสรรค์ทำประโยชน์ให้สังคมต่อไป

ไพบุลย์ ตระกูลใจดี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	I
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	III
กิตติกรรมประกาศ.....	V
สารบัญ.....	VI
สารบัญตาราง.....	X
สารบัญภาพ.....	XIII
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาของโครงการ.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	2
1.3 ขอบเขตของการวิจัย.....	3
1.4 กรอบแห่งแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	3
1.5 ระเบียบวิธีวิจัย.....	5
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
1.7 ข้อจำกัดในการทำวิจัย.....	7
1.8 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	7
บทที่ 2 ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	10
2.1 ความหมายของศิลปะ.....	10
2.2 ศิลปะเด็กเพื่อพัฒนาการ.....	11
2.3 การสอนศิลปะเด็กให้เกิดสุนทรียภาพ.....	23
2.3.1 แนวความคิดของ เพลโต.....	25
2.3.2 แนวความคิดของ ลีโอ ตอลสตอย.....	27
2.3.3 แนวความคิดของ ไคลฟ์ เบล.....	30
2.3.4 แนวความคิดของ เซ็น.....	32
2.4 จิตวิทยาเกี่ยวกับแนวคิดในการจัดห้องเรียนศิลปะเด็ก.....	33
2.4.1 จิตวิทยาการศึกษาศิลปะ.....	34
2.4.2 แนวคิดในการจัดห้องเรียนศิลปะเด็ก.....	37
2.5 รูปแบบธุรกิจโรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ.....	54

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

2.5.1	ข้อกำหนดในการจัดตั้งโรงเรียนนอกระบบ.....	55
2.5.2	การให้บริการของโรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ.....	56
2.6	อาคารพาณิชย์.....	63
2.6.1	ลักษณะของตัวอาคารพาณิชย์.....	63
2.6.2	ข้อกำหนดของเทศบัญญัติเกี่ยวกับอาคารพาณิชย์.....	67
2.7	ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ.....	70
2.7.1	อาณาเขตครอบครองในการออกแบบและการวางผังสภาพแวดล้อม.....	70
2.7.2	พฤติกรรมที่เว้นว่างส่วนบุคคลในการออกแบบ.....	72
2.8	ตัวแปรที่ได้จากการศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	73
บทที่ 3	วิธีดำเนินการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูลโครงการเปรียบเทียบ.....	75
3.1	ขั้นตอนการวิจัย.....	75
3.1.1	การศึกษาข้อมูล.....	75
3.1.2	การรวบรวมทัศนคติที่มีต่อโรงเรียนสอนศิลปะ.....	75
3.1.3	การประมวลข้อมูลเบื้องต้น.....	75
3.1.4	แนวทางการสำรวจเพื่อการวิจัย.....	76
3.2	การวิเคราะห์ข้อมูล.....	76
3.2.1	ส่วนข้อมูลที่มีใช้เชิงปริมาณ.....	76
3.2.2	ส่วนข้อมูลเชิงปริมาณ.....	76
3.3	การนำเสนอผลการวิจัย.....	76
3.3.1	นำเสนอแนวคิดในการจัดพื้นที่ใช้สอย.....	76
3.3.2	นำเสนอโครงการต้นแบบโรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ.....	76
3.4	เหตุผลในการเลือกพื้นที่วิจัย.....	76
3.4.1	การกระจายของโรงเรียนสอนศิลปะเด็กฯ ในเขต กทม.....	76
3.4.2	การแบ่งเขตและพื้นที่ของกรุงเทพมหานคร.....	79
3.5	เหตุผลและวิธีการเลือกการสุ่มตัวอย่างเพื่อทำการวิจัย.....	83
3.6	ตำแหน่งที่ตั้งโดยทั่วไปของโรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ.....	84
3.7	การกำหนดจำนวนของผู้ใช้บริการที่เหมาะสมกับต้นแบบ.....	85
3.8	กรณีศึกษาโรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ.....	87

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญ(ต่อ)

หน้า

3.9	พฤติกรรมกรการใช้บริการและการให้บริการ.....	115
3.10	การวิเคราะห์และเปรียบเทียบส่วนต่าง ๆ ของโรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ.....	116
3.10.1	วิเคราะห์ลักษณะทางกายของส่วนตอรับ.....	117
3.10.2	วิเคราะห์ลักษณะทางกายภาพของส่วนอุปกรณ์, ผลงาน.....	117
3.10.3	วิเคราะห์ลักษณะทางกายของส่วนพักคอย.....	118
3.10.4	วิเคราะห์ลักษณะทางกายภาพของส่วนห้องเรียน.....	119

บทที่ 4 การประเมิน วิจัย และสรุปวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางกายภาพของ

โรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ	120
4.1 การกำหนดแนวทางมาตรฐานในการประเมินวิจัยและวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางกายภาพของโรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ	120
4.2 สรุปวิเคราะห์แนวนโยบายโรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ.....	120
4.3 การวิเคราะห์สรุปงานการบริหาร และผู้ใช้โครงการโรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ.....	121
4.4 การวิเคราะห์สรุปลำดับการเข้าใช้พื้นที่ของกรณีศึกษา.....	123
4.5 การวิเคราะห์สรุปปริมาณการใช้งานของพื้นที่ส่วนต่าง ๆ ภายในโรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ.....	125
4.5.1 สรุปพื้นที่ของโรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ.....	125
4.5.2 สรุปจำนวนนักเรียนตามหลักสูตรต่าง ๆ.....	126
4.5.3 สรุปจำนวนผู้เข้าใช้บริการ.....	127
4.6 สรุปข้อมูลจากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์.....	129
4.6.1 สรุปข้อมูลความต้องการจากแบบสอบถามชุดที่ 1.....	129
4.6.2 สรุปข้อมูลความต้องการจากแบบสอบถามชุดที่ 2.....	139
4.6.3 สรุปข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์.....	146
4.7 การกำหนดสัดส่วนผู้เข้าใช้บริการและการกำหนดพื้นที่ในการใช้งานในส่วนต่าง ๆ.....	146
4.7.1 การกำหนดสัดส่วนจำนวนผู้ใช้งานแบบ โรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ.....	146

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญ(ต่อ)

หน้า

4.7.2	สรุปพื้นที่จากพฤติกรรมใช้งาน.....	149
บทที่ 5	สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ.....	161
5.1	สรุปผลกลุ่มประเภทบริการ.....	161
5.2	สรุปผลการศึกษาในส่วนต่าง ๆ.....	161
5.3	สรุปผลการวิจัยการใช้พื้นที่ภายในของโรงเรียนสอนศิลปะเด็ก.....	163
5.4	สรุปผลการเลือกรูปแบบอาคารพาณิชย์ที่เหมาะสมกับโรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ.....	163
5.5	ข้อเสนอแนะในการจัดวางผังสถาปัตยกรรมภายใน.....	164
5.5.1	แนวทางในการออกแบบต้นแบบโรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบในเขตกรุงเทพมหานคร.....	164
5.6	สรุปผลการออกแบบ.....	170
5.7	ข้อเสนอแนะแนวข้อคิดเห็น.....	171
บรรณานุกรม.....		174
ภาคผนวก	ตัวอย่างแบบสอบถาม ชุดที่ 1.....	177
	ตัวอย่างแบบสอบถาม ชุดที่ 2.....	183
	ตัวอย่างแบบสัมภาษณ์.....	186
ประวัติผู้เขียน.....		189

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1	แสดงความกว้างของอาคารพาณิชย์ในเขตกรุงเทพมหานคร.....64
2.2	แสดงความยาวของอาคารพาณิชย์ในเขตกรุงเทพมหานครที่ได้จากการสำรวจ.....65
2.3	แสดงความชันของอาคารพาณิชย์ในเขตกรุงเทพมหานครที่ได้จากการสำรวจ.....66
2.4	แสดงขนาดพื้นที่ของอาคารพาณิชย์ในแต่ละเขตของกรุงเทพมหานคร.....66
2.5	แสดงข้อกำหนดของเทศบัญญัติควบคุมการก่อสร้าง.....68
3.1	แสดงการกระจายตัวของโรงเรียนศิลปะเด็กนอกระบบ.....77
3.2	แสดงจำนวนสอนศิลปะเด็กในแต่ละเขต.....78
3.3	แสดงการแบ่งเขตการปกครองเป็น 3 พื้นที่บริการในกรุงเทพมหานคร.....79
3.4	แสดงจำนวนประชากร ศูนย์การค้า โรงเรียน โรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ เขตมหานครส่วนใน.....80
3.5	แสดงจำนวนประชากร ศูนย์การค้า โรงเรียน โรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ เขตมหานครส่วนกลาง.....81
3.6	แสดงจำนวนประชากร ศูนย์การค้า โรงเรียน โรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ เขตชานมมหานคร.....82
3.7	แสดงจำนวนประชากร ศูนย์การค้า โรงเรียน โรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ ในแต่ละเขต.....82
3.8	แสดงการแจกแจงการเลือกจำนวนตัวอย่างในแต่ละเขต.....82
3.9	แสดงจำนวนผู้ใช้บริการที่อยู่ในความดูแลของโรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ.....85
3.10	แสดงการสรุปและเปรียบเทียบกรณีศึกษาศิลปะเด็ก 4 แห่ง.....116
3.11	แสดงการเปรียบเทียบจำนวนผู้ใช้บริการและผู้ให้บริการ.....117
3.12	แสดงการเปรียบเทียบจำนวนพื้นที่รวมต่อนักเรียน 1 คน.....117
3.13	แสดงการเปรียบเทียบจำนวนพื้นที่ส่วนติดต่อสอบถาม.....118
3.14	แสดงการเปรียบเทียบจำนวนพื้นที่ส่วนจัดแสดงผลงานศิลปะและอุปกรณ์ศิลปะ.....118
3.15	แสดงการเปรียบเทียบจำนวนพื้นที่ส่วนพักผ่อน.....119
3.16	แสดงการเปรียบเทียบจำนวนพื้นที่ส่วนห้องเรียนประเภทต่างๆ.....119
4.1	สรุปการใช้พื้นที่ในส่วนต่าง ๆ ของโรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ..... 126
4.2	แสดงการสรุปเปรียบเทียบจำนวนผู้เรียนตามหลักสูตรต่างๆ.....127
4.3	แสดงจำนวนครูผู้สอน , ครูผู้ช่วยต่อจำนวนนักเรียนใน 1 ห้อง.....128

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4.4	แสดงการสรุปเปรียบเทียบจำนวนผู้เรียน , ครู , ครูผู้ช่วย.....128
4.5	แสดงสถานภาพของครูศิลปะเด็ก.....130
4.6	แสดงข้อมูลด้านความคิดเห็นของครูศิลปะเด็กเกี่ยวกับวิชาศิลปะเด็ก.....131
4.7	แสดงข้อมูลด้านความคิดเห็นของครูศิลปะเด็กที่มีต่อห้องเรียนศิลปะเด็กนอกระบบ.....134
4.8	แสดงทัศนคติของครูที่มีต่อเด็ก 4 – 6 ขวบต่อการเรียนศิลปะ.....136
4.9	ความคิดเห็นเกี่ยวกับครูศิลปะเด็กตามทัศนคติของครูผู้สอน.....137
4.10	ความคิดเห็นเกี่ยวกับเด็กวัย 4 – 6 ขวบตามทัศนคติของครูผู้สอน.....138
4.11	แสดงสถานะของผู้ใช้บริการ (กลุ่มตัวอย่างผู้ปกครอง).....139
4.12	แสดงระดับการศึกษาของผู้ใช้บริการ (กลุ่มตัวอย่างผู้ปกครอง).....139
4.13	แสดงความถี่ในการเข้าใช้ต่อ 1 สัปดาห์ (กลุ่มตัวอย่างผู้ปกครอง).....140
4.14	แสดงอายุของผู้เข้าใช้บริการ (กลุ่มตัวอย่างผู้ปกครอง).....140
4.15	แสดงหลักสูตรที่บุตรหลานได้เรียนในโรงเรียนสอนศิลปะเด็ก.....141
4.16	แสดงเวลาที่ใช้เรียนในแต่ละครั้ง.....141
4.17	แสดงเหตุผลที่ใช้ในการเลือกโรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ.....142
4.18	แสดงพฤติกรรมหลังส่งบุตรหลาน.....142
4.19	แสดงพฤติกรรมระหว่างพักคอย.....142
4.20	แสดงทัศนคติในการเลือกรูปแบบบริเวณที่พักคอย.....143
4.21	แสดงความต้องการด้านบริการเพิ่มเติม.....143
4.22	แสดงจำนวนกลุ่มผู้ให้บริการห้องพักคอย.....143
4.23	แสดงความต้องการในตำแหน่งที่ตั้งของบริเวณที่พักคอย.....144
4.24	แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความพอเพียงของห้องเรียน.....144
4.25	แสดงลำดับลำดับที่ 1 ของปัญหา.....145
4.26	แสดงความคิดเห็นของทางสัญจร.....145
4.27	แสดงความคิดเห็นในการเรียนต่อของโรงเรียน.....145
4.28	แสดงสัดส่วนของผู้ให้บริการหลักและผู้ให้บริการชั่วคราว.....147
4.29	แสดงสัดส่วนของผู้ให้บริการหลักและผู้ให้บริการรอง.....147
4.30	สรุปพฤติกรรมแต่ละส่วนการศึกษา.....150

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4.31	แสดงการวิเคราะห์การจัดรูปแบบเครื่องเรือนในแต่ละประเภท.....154
4.32	แสดงการสรุปพื้นที่จากพฤติกรรมกรรมการใช้งาน.....157
5.1	สรุปผลการวิจัยการใช้พื้นที่ภายในของโรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ.....163
5.2	แสดงความสัมพันธ์ของส่วนต่างๆบริเวณส่วนบริการ.....164
5.3	แสดงความสัมพันธ์ของส่วนต่างๆบริเวณส่วนการศึกษา.....165
5.4	สรุปการใช้พื้นที่ของต้นแบบโรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ.....170
5.5	ประมวลผลการวิจัยเพื่อนำไปใช้เพื่อเป็นแนวทางการออกแบบ.....172

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1.1	แสดง โครงร่างขั้นตอนการศึกษาวิจัย.....9
2.1	แสดง ความสูงของเพดานห้องเรียน.....44
2.2	แสดง ความกว้างของห้องเรียน.....44
2.3	แสดง ห้องศิลปะสำหรับเด็กหลายกิจกรรม.....47
2.4	แสดง ห้องศิลปะสำหรับเด็กหลายกิจกรรมCounter ยาว.....47
2.5	แสดง โต๊ะทำงานสำหรับเด็ก 2 คน.....48
2.6	ภาพแสดง การจัดผนังห้องเป็นกระจก.....48
2.7	ภาพแสดง การจัดผนังห้องสำหรับงานศิลปะเด็ก.....48
2.8	แสดง ภาพติดงานศิลปะเด็ก.....49
2.9	แสดง อัตราส่วนต่างๆของร่างกายเทียบกับความสูง.....51
2.10	แสดง สัดส่วนมาตรฐานที่เหมาะสมกับเด็กในการออกแบบทั่วไป.....52
2.11	สรุป ลักษณะทางกายภาพของอาคารพาณิชย์ตามข้อกำหนด.....70
2.12	แสดง การจัดลำดับชั้นอาณาเขตครอบครองจากเขตสาธารณะถึงเขตส่วนตัว.....71
2.13	แสดง ลักษณะความแตกต่างของลักษณะการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ.....72
3.1	แสดง ที่ตั้งของโรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบในเขตต่างๆ.....84
3.2	แสดง ขั้นตอนการลงสำรวจข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์.....86
3.3	แสดง ลักษณะทางกายภาพภายนอกของโรงเรียนสมุดไทย สาขาหัวหมาก.....88
3.4	แสดง บริเวณส่วนพักผ่อนและส่วนติดต่อสอบถามของโรงเรียนสมุดไทย สาขาหัวหมาก.....89
3.5	แสดง ลักษณะทางกายภาพของห้องเรียนศิลปะเด็กเล็ก (KIDS ART) โรงเรียนสมุดไทย สาขาหัวหมาก.....90
3.6	แสดง ลักษณะทางกายภาพของห้องเรียนศิลปะเด็ก (CHILD ART) โรงเรียนสมุดไทย สาขาหัวหมาก.....91
3.7	แสดง สรุปขั้นตอนการเข้าใช้พื้นที่ภายในโรงเรียนสมุดไทย สาขาหัวหมาก.....91
3.8	แสดง ผังภายในโรงเรียนสมุดไทย สาขาหัวหมาก.....92
3.9	แสดง ลักษณะทางกายภาพด้านหน้าห้องของโรงเรียนสมุดไทย สาขาแจ้งวัฒนะ.....93
3.10	แสดง บริเวณส่วนติดต่อสอบถามของโรงเรียนสมุดไทย สาขาแจ้งวัฒนะ.....94
3.11	แสดง ลักษณะทางกายภาพของห้องเรียนศิลปะเด็กเล็ก (KIDS ART) โรงเรียนสมุดไทย สาขาแจ้งวัฒนะ.....95

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา XIII ต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
3.12 แสดงลักษณะทางกายภาพของห้องเรียนศิลปะเด็ก (CHILD ART) โรงเรียนสมุดไท สาขาแจ้งวัฒนะ.....	96
3.13 แสดงสรุปขั้นตอนการเข้าใช้พื้นที่ภายในโรงเรียนสมุดไท สาขาแจ้งวัฒนะ.....	96
3.14 แสดงผังภายในโรงเรียนสมุดไท สาขาแจ้งวัฒนะ.....	97
3.15 แสดงลักษณะทางกายภาพภายนอกของโรงเรียนอาร์ตฟอร์เอ็น พรีเมียร์สัมมากร.....	98
3.16 แสดงบริเวณส่วนพักผ่อนของโรงเรียนอาร์ตฟอร์เอ็น พรีเมียร์สัมมากร.....	99
3.17 แสดงลักษณะทางกายภาพของห้องเรียนศิลปะเด็กเล็ก (KIDS ART) โรงเรียนอาร์ตฟอร์เอ็น พรีเมียร์สัมมากร.....	100
3.18 แสดงลักษณะทางกายภาพของห้องเรียนศิลปะเด็ก (CHILD ART) โรงเรียนอาร์ตฟอร์เอ็น พรีเมียร์สัมมากร.....	101
3.19 แสดงสรุปขั้นตอนการเข้าใช้พื้นที่ภายในโรงเรียนอาร์ตฟอร์เอ็น พรีเมียร์สัมมากร.....	101
3.20 แสดงผังภายในโรงเรียนอาร์ตฟอร์เอ็น พรีเมียร์สัมมากร.....	102
3.21 แสดงลักษณะทางกายภาพภายนอกของโรงเรียนหน้าบ้าน.....	103
3.22 แสดงลักษณะทางกายภาพของส่วนติดต่อสอบถามของโรงเรียนหน้าบ้าน.....	104
3.23 แสดงลักษณะทางกายภาพของห้องเรียนศิลปะเด็กเล็ก (KIDS ART) ของ โรงเรียนหน้าบ้าน.....	105
3.24 แสดงลักษณะทางกายภาพของห้องเรียนศิลปะเด็ก (CHILD ART) ของ โรงเรียนหน้าบ้าน.....	106
3.25 แสดงสรุปขั้นตอนการเข้าใช้พื้นที่ภายในของโรงเรียนหน้าบ้าน.....	106
3.26 แสดงผังภายในของโรงเรียนหน้าบ้าน.....	107
3.27 แสดงพฤติกรรมของผู้ให้บริการ.....	115
3.28 แสดงกิจกรรมในแต่ละวันของผู้บริการ.....	115
3.29 แสดงการเข้าใช้บริการของผู้ใช้บริการ.....	116
4.1 แสดงสรุปสายงานการบริหารภายในโรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ.....	121
4.2 แสดงการวิเคราะห์สรุปพฤติกรรมและความสัมพันธ์ของผู้ให้บริการประจำ.....	122
4.3 แสดงการวิเคราะห์สรุปพฤติกรรมและความสัมพันธ์ของผู้ให้บริการชั่วคราว.....	123
4.4 แสดงการวิเคราะห์สรุปพฤติกรรมและความสัมพันธ์ของผู้ให้บริการหลัก.....	123
4.5 แสดงการวิเคราะห์สรุปพฤติกรรมและความสัมพันธ์ของผู้ให้บริการรอง.....	123

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
4.6	สรุปการเข้าใช้พื้นที่จากกรณีศึกษาทั้ง 4 แห่ง.....124
5.1	แสดงความสัมพันธ์ของพื้นที่ส่วนต่างๆภายในโรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ.....165
5.2	แสดงลักษณะส่วนที่ใช้สอยของกิจกรรมต่างๆในโรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ.....166
5.3	แสดงการจัดพื้นที่ใช้สอยภายในอาคารพาณิชย์ของโรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ....167
5.4	แสดงการจัดผังภายในอาคารพาณิชย์ของโรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ.....168
5.5	แสดงรูปด้านของผนังภายในอาคารพาณิชย์ของโรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ.....169

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาของโครงการ

ในปัจจุบันศิลปะ เป็นที่นิยมแพร่หลาย และยังมีความสัมพันธ์กับมนุษย์ในหลายๆ เรื่อง เช่นความบันเทิง, การแต่งกาย, การจัดที่อยู่อาศัย, การสื่อสารและอื่น ๆ อีกมาก ศิลปะแบ่งแยกได้หลายสาขาประเภทแต่มีความหมายโดยรวมที่ใกล้เคียงกัน ดังความหมายที่ว่า ศิลปะคือสิ่งที่มนุษย์กลั่นกรองมาจากจินตนาการ ประสบการณ์ อารมณ์ และความรู้สึกอันลึกซึ้ง เป็นผลอันสืบเนื่องมาจากความปรารถนา ของมนุษย์ที่มีมาแต่กำเนิด เมื่อต้องการปรับปรุงชีวิตและสิ่งแวดล้อม ให้มีความงดงามด้วยการสร้างสรรค์และปรุงแต่งสิ่งต่าง ๆ ที่มีอาจหาได้ในโลกธรรมชาติ

ศิลปะเป็นธรรมชาติตามความต้องการของมนุษย์ อีกทั้งยังเป็นเครื่องกำหนดอนาคตของมนุษย์ที่มีคุณค่า ความหมาย และมีความงดงามศิลปะจึงเป็นสิ่งที่ควบคู่กับมนุษย์มาโดยตลอด ศิลปะศึกษาจึงเป็นการศึกษาเพื่อการพัฒนาความก้าวหน้า (ไพฑูริย์ สตินลาธรัตน์. 2535) ในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันในหมู่ครูและผู้ปกครองว่า กิจกรรมศิลปะสามารถช่วยส่งเสริมสติปัญญา และความคิดสร้างสรรค์ แก่เด็กได้เป็นอย่างดี หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นกิจกรรมที่สามารถพัฒนาเด็กครบทุกด้าน คือ ร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา โดยไม่จำเป็นต้องสิ้นเปลืองเวลาหรือ ค่าใช้จ่ายมากมายนัก เพียงแต่ทำความเข้าใจกับธรรมชาติของกิจกรรมศิลปะเด็ก และจิตวิทยาพัฒนาการทางศิลปะของเด็กบ้างก็เพียงพอแล้ว เปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกตามความต้องการของเขา โดยมีผู้ใหญ่เป็นผู้ช่วยเหลือและให้กำลังใจอยู่ข้าง ๆ พัฒนาการด้านต่าง ๆ ก็จะเกิดขึ้นแก่ตัวเด็กเอง การพัฒนาตัวเด็กโดยผ่านกิจกรรมสร้างสรรค์ทางศิลปะ เป็นการวางพื้นฐานสำหรับตัวเด็กที่จะเติบโตไปในอนาคต เขาจะเป็นผู้ที่มีความคิดฉับไวในการแก้ปัญหา เพราะศิลปะช่วยพัฒนาความฉลาดในส่วนนี้ให้แก่เขานั่นเอง (พิระพงษ์ กุลพิศาล. 2538: 4-6)

ในปัจจุบันการสอนศิลปะ ได้มีการเปิดสอนกันหลากหลาย ทั้งภายในสถาบันการศึกษาในระดับต่าง ๆ และยังมี การเปิดสอนตาม โรงเรียนศิลปะทั้งในและนอกระบบ โดยที่รัฐบาลเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนลงทุนทางการศึกษามากขึ้นทุกระดับทุกประเภท เพราะเอกชนมีความคล่องตัวมีความพร้อมที่จะพัฒนาหลักสูตร สามารถจัดหาอุปกรณ์ใหม่ ๆ ทันสมัย และขีดความสามารถในการจัดหาผู้มีความรู้มีประสบการณ์สูงมาเป็นผู้สอนได้ การจัดทำโรงเรียนของเอกชนในปัจจุบันนี้ จึงนับว่าเป็นธุรกิจรูปแบบหนึ่ง เรียกว่า ธุรกิจทางการศึกษา ตามพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525 ได้จัดโรงเรียนสอนศิลปะประเภทหลักสูตรที่มีเวลาเรียนน้อยกว่า 2 ปีนี้ว่าเป็นการจัด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การศึกษานอกระบบ หรือ โรงเรียนนอกระบบ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน 2539 : 1 – 4)

ด้วยในปัจจุบันผู้ปกครองได้เล็งเห็นความสำคัญ ในการพัฒนาบุคลิกและความสามารถของเด็กซึ่งโรงเรียนสอนศิลปะเป็นส่วนหนึ่งที่สามารถพัฒนาบุคลิก และความสามารถของเด็กได้ ทำให้ผู้ปกครองที่มีความรู้ความเข้าใจในผลของการเรียนศิลปะให้มีความสำคัญ มีผลทำให้เกิดโรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบขึ้นหลายแห่งทั่วกรุงเทพฯ ประมาณ 20 โรงเรียน ในปี พ.ศ. 2545 ซึ่งบางโรงเรียนมีการขยายโดยเป็นสาขาต่าง ๆ ด้วย ดังนั้น ธุรกิจประเภทนี้น่าจะขยายตัวต่อไป

เมื่อศิลปะเป็นส่วนประกอบส่วนที่ดี ซึ่งจะพัฒนาเด็กและเยาวชนในเรื่องความคิดสร้างสรรค์ จิตใจอ่อนโยน มีสุนทรียภาพมองโลกในแง่ดี มีอารมณ์ร่าเริง แจ่มใส มีสมาธิที่ดีขึ้น รวมไปถึงการสร้างเชื่อมั่นมั่นในตนเอง ดังนั้น การศึกษาหาแนวทางต้นแบบการออกแบบโรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ จะก่อให้เกิดเป็นประโยชน์แก่สังคม ถือเป็น การส่งเสริมมาตรฐานในการก่อตั้ง โรงเรียนศิลปะนอกระบบให้เกิดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม และยังเป็น การส่งเสริม การศึกษาทางศิลปะให้แก่เด็กและเยาวชนของชาติอีกทางหนึ่งด้วย

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการทำวิจัยเรื่องแนวทางการออกแบบต้นแบบโรงเรียนสอนศิลปะนอกระบบสำหรับเด็ก เป็นการศึกษาวิจัยข้อมูลเพื่อให้ได้แนวทางที่เหมาะสมในการทำการออกแบบต้นแบบโรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ โดยมีจุดประสงค์ของการวิจัยดังนี้

- 1.2.1 เพื่อศึกษาแนวคิดและวิธีการสอนของ โรงเรียนสอนศิลปะเด็ก นอกระบบและพฤติกรรมของผู้ใหญ่และผู้ให้บริการเพื่อให้ได้แนวทางการจัดองค์ประกอบภายในของโรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ
- 1.2.2 เพื่อศึกษาหาแนวทางในการกำหนดสัดส่วนพื้นที่ใช้สอย และองค์ประกอบของโรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบให้เหมาะสมกับพฤติกรรมและการใช้งาน
- 1.2.3 เพื่อเสนอแนวทางการออกแบบต้นแบบโรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ โดยจัดสภาพแวดล้อมภายในทางกายภาพ โดยเฉพาะด้านพื้นที่ใช้สอย, การจัดผังของเครื่องเรือน, ขนาดและสัดส่วนของเครื่องเรือน การเลือกใช้วัสดุของการตกแต่งและรูปแบบทางกายภาพของผนังกันต่าง ๆ ให้สนองพฤติกรรมของผู้ใช้อาคาร โดยเฉพาะพื้นที่พักผ่อน, ต้อนรับ, ห้องเรียน

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องแนวทางการออกแบบต้นแบบโรงเรียนสอนศิลปะนอกระบบสำหรับเด็ก มุ่งศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการออกแบบที่เหมาะสมกับพฤติกรรมของผู้ใช้อาคาร ทั้งผู้ให้และผู้ให้บริการ โดยมีขอบเขตและกรอบของการดำเนินการวิจัยดังนี้

1.3.1 มุ่งศึกษากรณีศึกษาโรงเรียนสอนศิลปะเด็ก ที่การจัดการศึกษานอกระบบ หรือโรงเรียนนอกระบบ โดยอยู่ในความรับรองของกระทรวงศึกษาธิการ โดยเฉพาะโรงเรียนที่อยู่ในกรุงเทพมหานคร

1.3.2 เป็นการศึกษาเฉพาะการออกแบบภายในของโรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ ที่อยู่ภายในอาคารพาณิชย์ (ตึกแถว) ในกรุงเทพมหานคร และมีทำเลที่ตั้งใกล้หรือติดกับห้างสรรพสินค้า ซูเปอร์มาร์เก็ต มีตำแหน่งบริเวณกลางไม่ติดริมของแถวอาคาร มีหน้ากว้างของห้องที่ 3 - 5 เมตร และยาว 8 - 18 เมตร เพื่อความเหมาะสมกับพฤติกรรมและความปลอดภัยของเด็ก (เด็กเล็ก) มีทางออกและระยาระงับหลัง 2 เมตร, มีกันสาดค้ำหน้า 2 เมตร และความสูงของเพดานไม่ต่ำกว่า 3.5 เมตร ยกเว้นชั้นลอย ตามพระราชบัญญัติ กรุงเทพมหานคร เรื่องการควบคุมการก่อสร้างอาคาร พ.ศ. 2522

1.2.1 เป็นแนวทางของการออกแบบสภาพแวดล้อมภายใน ที่สอดคล้องกับหลักสูตรศิลปะเด็กเล็ก (KIDS ART) และศิลปะเด็ก (CHILD ART) ของโรงเรียนสอนศิลปะนอกระบบสำหรับเด็ก และพฤติกรรมของผู้ใช้อาคารในโรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ โดยยึดการศึกษาต้นแบบในส่วนห้องเรียนศิลปะเด็กเล็ก (KIDS ART) และศิลปะเด็ก (CHILD ART), พื้นที่พักผ่อนและส่วนต้อนรับเป็นหลัก

1.4 กรอบแห่งแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้จะมีการนำแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาเป็นแนวทาง การศึกษาวิจัย โดยมีการนำรูปแบบของแนวคิด และทฤษฎีต่อไปนี้มาเป็นข้อยึดถือและดำเนินตามเพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้ในเบื้องต้น

1.4.1 แนวคิดและทฤษฎีในการศึกษาศิลปะเด็ก

- จุดประสงค์ของการศึกษาศิลปะเด็ก
- แนวคิดและหลักสูตรในกิจกรรมการเรียนการสอนศิลปะเด็ก
- พฤติกรรมทางการเรียนการสอนศิลปะเด็ก

1.4.2 แนวทางการจัดตั้งโรงเรียนสอนศิลปะเด็กในรูปแบบของโรงเรียนนอกระบบ

- โรงเรียนสอนศิลปะเด็กในแนวทางการจัดตั้งในรูปแบบโรงเรียนนอกระบบ
- ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการจัดตั้งโรงเรียนนอกระบบ

แนวคิดในหัวข้อดังกล่าวนี้จะศึกษาจากคู่มือการขออนุญาต จัดตั้งโรงเรียนนอกระบบโดย กองส่งเสริมการศึกษานอกระบบ สำนักงานคณะกรรมการศึกษาเอกชน โดยจะทำการศึกษาคำกำหนด ระเบียบ และกฎข้อบังคับในการจัดตั้งเพื่อให้การวิจัยครั้งนี้ มีผลที่ออกมาสอดคล้องกับ ระเบียบแบบแผนที่ตั้งไว้ และเพื่อไม่ให้เป็นการผิดกฎข้อบังคับต่าง ๆ ด้วย

1.4.3 แนวคิดในการศึกษามูลฐานทางพฤติกรรม เพื่อการออกแบบในการวิจัยเรื่อง ต้นแบบ โรงเรียนสอนศิลปะเด็ก ซึ่งเป็นโรงเรียนสอนศิลปะนอกระบบ ซึ่งมีพฤติกรรมตามกิจกรรม ต่างๆ ที่เกิดขึ้น ซึ่งเกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อม ดังนั้น แนวคิดเพื่อประกอบการวิจัยครั้งนี้ จึงมีหัวข้อ ดังนี้

- พฤติกรรมที่เว้นว่างส่วนบุคคลและภาวะเป็นส่วนตัว
- สิ่งเร้าและดึงดูดความสนใจของสภาพแวดล้อมต่อพฤติกรรม
- การมีอาณาเขตครอบครอง TERRITORIALITY

ด้วยคุณสมบัติของสภาพแวดล้อมกายภาพ เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมที่ควบคู่กับ โอกาสใน สถานะที่เป็นสิ่งเร้า สิ่งปรากฏในสภาพแวดล้อมมีสภาพหรือคุณสมบัติแตกต่างกันไปต่างๆ นานา และมีผลกระทบต่อลักษณะทางพฤติกรรม เช่น อาจมีความซับซ้อนมากจนกลายเป็นสิ่งที่น่าสนใจ อาจมีลักษณะกำกวม หลายแง่ หลายมุม มีความไม่แน่นอนซึ่งเป็นคุณสมบัติของสภาพแวดล้อม กายภาพที่สำคัญมีอาจนำมาใช้ในงานออกแบบ (Rapoport and Kantor, 1967, Venturi, 1966 และ วิลลิสทรี ทรยางกูร, 2537) ในการออกแบบสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการแยกหน่วยทางสังคม มีผลกับภาวะเป็นส่วนตัวที่เกิดขึ้น หน่วยทางสังคมมี 3 กรณี ได้แก่ ระหว่างบุคคลกับบุคคล ระหว่างกลุ่มกับกลุ่ม และระหว่างบุคคลกับกลุ่ม บุคคลหรือกลุ่มบุคคลต่างๆ กันมีความต้องการ ความเป็นส่วนตัวต่างๆ กันตามสภาพการณ์ออฟฟิแมน (Goffman, 1959) ได้กล่าวไว้ว่า การมีภาวะ เป็นส่วนตัวย่อมเป็นการสร้างโอกาสให้บุคคลมีการประเมินตัวเอง การที่บุคคลได้มีโอกาสอยู่ตาม ลำพัง สามารถที่จะใช้ความคิดไตร่ตรอง คาดคะเนถึงผลสะท้อนต่าง ๆ ได้ เมื่อสภาพแวดล้อมที่ทำให้ บุคคลสามารถอยู่ตามลำพังได้ จึงมี ส่วนสำคัญต่อการประเมินตัวเอง

1.5 ระเบียบวิธีวิจัย

สำหรับในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเพื่อมุ่งประเด็นเสนอทางการออกแบบ ต้นแบบ โรงเรียนสอนศิลปะนอกระบบสำหรับเด็ก ดังนั้น วิธีวิจัยเพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ นั้น ในเบื้องต้นพอที่จะกล่าวได้ดังนี้

1.5.1 ในงานวิจัยนี้จะตั้งสมมุติฐานในการวิจัยจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นนำมาสรุปได้ว่า “ ห้องพักคอยมีส่วนที่ต้องอยู่ใกล้กับห้องเรียนศิลปะเด็ก ”

1.5.2 การศึกษาและรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1.5.2.1 ศึกษาข้อมูล กฎหมายหลักและข้อกำหนดต่าง ๆ ในด้านการดำเนินการสอน และรูปแบบของอาคาร ในโรงเรียนสอนศิลปะนอกระบบสำหรับเด็ก

1.5.2.2 ศึกษาข้อมูล หลักสูตรแนวคิดและรูปแบบ รวมถึงรูปแบบของธุรกิจในการดำเนินการของโรงเรียนสอนศิลปะเด็กประเภทโรงเรียนนอกระบบ

1.5.2.3 สัมภาษณ์สอบถาม โดยการนำ PRETEST จากโรงเรียนสอนศิลปะเด็กทั้งโรงเรียนนอกระบบ และ โรงเรียนทั่วไป เพื่อเป็นการเตรียมการในการทำแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และการบันทึกการสังเกตต่อไป ประเภท ของข้อมูลที่ต้องการ เช่น

- กิจกรรมต่าง ๆ ภายในโรงเรียนสอนศิลปะเด็ก
- ลักษณะภายในของอาคารเรียน
- ลักษณะสภาพแวดล้อมบริเวณ โดยรอบ
- กลุ่มของผู้ใช้อาคาร
- พฤติกรรมในการเข้าใช้พื้นที่

1.5.3 การวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อทำการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมดได้แล้ว จะนำข้อมูลทั้งหมดมาจัดประเภท โดยจัดเป็นหมวดหมู่ได้ดังนี้

1.5.3.1 บริเวณและลักษณะทำเลที่ตั้งของโรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบในกรุงเทพมหานคร

1.5.3.2 ลักษณะของสภาพแวดล้อมภายในทางการภาพของโรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ

1.5.3.3 แนวคิดและหลักสูตรการสอนศิลปะเด็ก แบบการจัดการศึกษานอกระบบที่ใช้สอนกันในปัจจุบัน

1.5.3.4 อัตราค่าจัดการสายบริหาร ของโรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ เช่น เจ้าหน้าที่, จำนวนและประเภทของผู้สอนตามหลักสูตรต่าง ๆ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- 1.5.3.5 กลุ่มผู้ใช้บริการของโรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ ทั้งเด็กผู้เรียนเองและบุคคลที่เกี่ยวข้องที่มีผลต่อการจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน
  - 1.5.3.6 พฤติกรรมผู้ใช้อาคารของโรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ และรูปแบบลักษณะความสัมพันธ์ของพฤติกรรมต่าง ๆ
  - 1.5.3.7 ปริมาณในการจัดสัดส่วน, ขนาดของพื้นที่ในตัวโรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ
  - 1.5.3.8 กฎหมายและข้อบัญญัติควบคุมการก่อสร้างอาคารต่าง ๆ รวมทั้งพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชนกระทรวงศึกษาธิการ ที่มีผลต่อการจัดสภาพแวดล้อมภายในของโรงเรียน
- 1.5.4 การสังเคราะห์ข้อมูล เมื่อนำข้อมูลที่รวบรวมและวิเคราะห์จัดหมวดหมู่แล้ว จึงสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาแนวทางออกแบบดังนี้
- 1.5.4.1 องค์ประกอบต่าง ๆ ของหน่วยงาน, ขนาดของพื้นที่ และหน่วยงานต่าง ๆ ภายในโรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ
  - 1.5.4.2 ความสัมพันธ์ของพื้นที่ต่างๆ ตามพฤติกรรมที่เกิดขึ้นภายในโรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ
  - 1.5.4.3 ลักษณะของสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในทางกายภาพ ในด้านขนาดรูปทรงและพื้นที่, ผังเครื่องเรือนขนาดสัดส่วนเครื่องเรือนและวัสดุต่าง ๆ ที่เหมาะสม กับพฤติกรรมตามหลักสูตรศิลปะเด็ก (KIDS ART) และศิลปะเด็ก (CHILD ART) ของโรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ

จากการรวบรวมข้อมูลทั้งหมดนี้ จะสามารถจัดทำแนวทางในการวางผังของพื้นที่ของห้องเรียนศิลปะเด็กเล็ก (KIDS ART)และศิลปะเด็ก (CHILD ART) และส่วนพื้นที่พักคอยที่เหมาะสมต่อพฤติกรรมของผู้ใช้พื้นที่ ถือว่าเป็นแนวทางของต้นแบบต่อไป

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ทราบถึงพฤติกรรมการใช้บริการ และการใช้บริการภายในโรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ ที่มีผลต่อการออกแบบสภาพแวดล้อมภายใน

1.6.2 สามารถได้แนวทางการออกแบบ สภาพแวดล้อมภายในทางกายภาพ ความสัมพันธ์ของพื้นที่ และองค์ประกอบต่าง ๆ ในการจัดพื้นที่ของต้นแบบโรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ

1.6.3 ได้ข้อมูลและความรู้ของ โรงเรียนสอนศิลปะเด็ก แบบ โรงเรียนนอกระบบ อันเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบของ โรงเรียนประเภทสอนศิลปะเด็ก ให้เหมาะสมกับหลักสูตรการเรียนการสอนแบบการศึกษานอกระบบต่อไป

1.6.4 การศึกษาหาแนวการออกแบบต้นแบบ ของ โรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ จะก่อประโยชน์แก่สังคมในการสร้างมาตรฐานของ โรงเรียน ให้มีสภาพแวดล้อมภายในทางกายภาพที่เหมาะสม และยังเป็น การส่งเสริมการศึกษาทางศิลปะแก่เด็ก และเยาวชนของชาติต่อไป

1.7 ข้อจำกัดในการทำวิจัย

1.7.1 ขาดแคลนเงินทุนและงบประมาณสนับสนุน

1.7.2 การเข้าทำการสำรวจในหน่วยงานของเอกชนจะมีข้อจำกัดในข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจ

1.7.3 ระยะเวลาในการดำเนินการทำให้ต้องทำการวิจัยให้เสร็จสิ้นตามเงื่อนงำใจของเวลา

1.7.4 ขาดข้อมูลทางเอกสารที่เกี่ยวกับ โรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ รูปแบบ โรงเรียนนอกระบบระบบจึงต้องรวบรวมจากสภาพความเป็นจริงและข้อมูลที่ใกล้เคียงมาปรับใช้

1.8 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1.8.1 “ต้นแบบ” (น) หมายถึงแบบดั้งเดิม แบบที่มีมาแต่แรก สิ่งที่สร้างขึ้นเป็นแบบฉบับ (ทวิศักดิ์ ญาณประธีป. 2534 : 204) ดังนั้นต้นแบบในการวิจัยครั้งนี้คือ สิ่งที่สร้างขึ้นเป็นแบบฉบับทางสถาปัตยกรรมภายในอันได้แก่

1.8.1.1 การจัดวางผังเครื่องเรือน Furniture Layout และการจัดทางสัญจร Circulation ตามพฤติกรรมของผู้ใช้บริการและผู้ให้บริการ

1.8.1.2 การแบ่งพื้นที่ใช้สอย Zoning แบ่งตามความสัมพันธ์ของผู้ใช้บริการและผู้ให้บริการ โรงเรียนสอนศิลปะเด็กภายในอาคารพาณิชย์เขตกรุงเทพมหานคร ชั้นกลาง

1.8.2 โรงเรียนสอนศิลปะนอกระบบสำหรับเด็กหมายถึง โรงเรียนนอกระบบที่เปิดตามข้อกำหนดของกองส่งเสริมการศึกษานอกระบบกระทรวงศึกษาธิการ และอยู่ภายใต้การควบคุมของกระทรวงศึกษาธิการ เปิดสอนวิชา ศิลปะเด็กเล็ก (KIDS ART) และศิลปะเด็ก (CHILD ART)

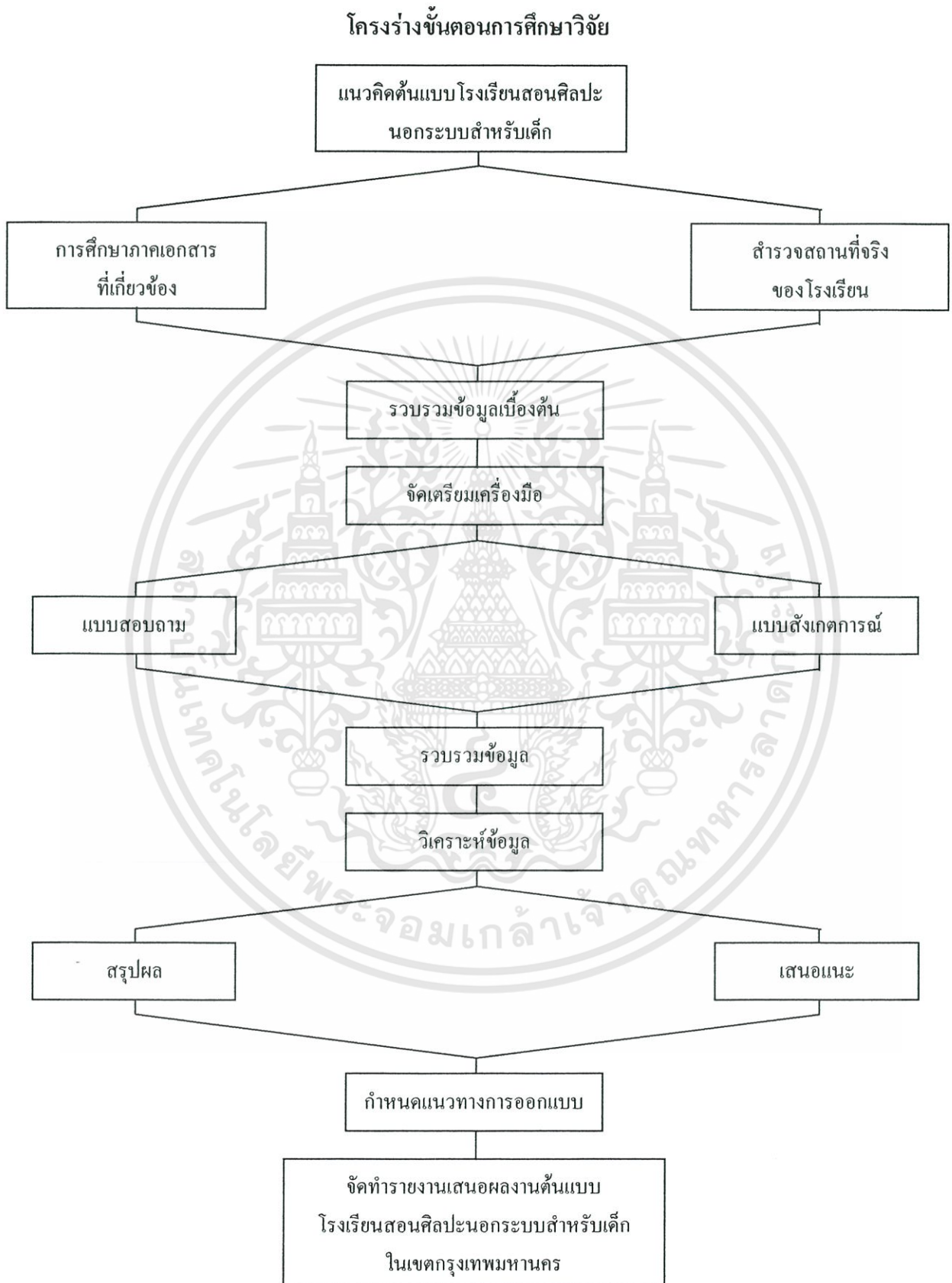
1.8.3 อาคารพาณิชย์ หมายถึงอาคารที่พัก อาคารตึกแถว หรืออาคารพาณิชย์ซึ่งปลูกสร้างติดต่อกันเป็นแถวเกินกว่าสองห้องและประกอบวัตถุประสงค์และทนไฟเป็นส่วนใหญ่ ตามมาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติควบคุมการก่อสร้างและอาคาร

1.8.4 ผู้ให้บริการ หมายถึงเจ้าหน้าที่หรือครูผู้สอนที่ประจำอยู่ที่โรงเรียนสอนศิลปะเด็ก เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1.8.5 ผู้ให้บริการ หมายถึงผู้เรียน ผู้ปกครอง หรือผู้เข้ามาใช้บริการต่างๆ ของโรงเรียนสอนศิลปะนอกระบบสำหรับเด็ก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 1.1 แสดงโครงร่างขั้นตอนการศึกษาวิจัย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 2

ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 ความหมายของศิลปะเด็ก

คำว่า ART ในภาษาอังกฤษมีรากศัพท์มาจากภาษาละตินว่า ARS ซึ่งหมายถึงทักษะหรือความชำนาญ หรือความสามารถพิเศษ ศิลปะทางภาษาจีน คำว่า “ยู-จิ” หมายถึง การฝึกฝนทางทักษะ เช่นกัน ส่วนคำว่า “ศิลปะ” ในภาษาไทยมาจากภาษาสันสกฤตว่า “ศิลปะ” ภาษาบาลีว่า “ลือป” มีความหมายว่า “มีฝีมืออย่างยอดเยี่ยม” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. 2525) ในปัจจุบันเป็นที่นิยมแพร่หลาย และยังมีความสัมพันธ์กับมนุษย์ในหลายๆเรื่อง เช่นความบันเทิง , การแต่งกาย , การจัดที่อยู่อาศัย , การสื่อสารและอื่นๆอีกมาก ศิลปะแบ่งแยกได้หลายสาขาประเภท แต่มีความหมายใกล้เคียงกัน ดังความหมายที่ว่า ศิลปะคือสิ่งที่มนุษย์ยกเลี่ยนกรองมาจากจินตนาการ ประสพการณ์ อารมณ์ และความรู้สึกอันลึกซึ้ง เป็นผลอันสืบเนื่องมาจากความปรารถนาของมนุษย์ที่มีมาแต่กำเนิด เมื่อต้องการปรับปรุงชีวิตและสิ่งแวดล้อม ให้มีความงดงามด้วยการสร้างสรรค์และปรุงแต่งสิ่งต่างๆที่มีอาจหาได้ในธรรมชาติ

ความหมายของศิลปะเด็ก

ศิลปะเด็กในที่นี้ หมายถึง ศิลปะที่มองเห็นได้(สุกัญญา ย่านเดิม. 2542) หรือที่เรียกว่าทัศนศิลป์ (Visual Art) ทัศนศิลป์ คือ ศิลปะสองหรือสามมิติ ศิลปะสองมิติ คือ งานศิลปะบนพื้นราบที่สามารถวัดความ กว้างและยาวได้ เช่น ภาพวาด ภาพเขียน ภาพพิมพ์ ภาพกระดาษปะติด ฯลฯ ส่วนศิลปะสามมิติ คือ ศิลปะที่ปรากฏรูปทรงให้สามารถลูบคลำหรือวัดได้ทั้งความกว้าง ยาว และหนา เช่น รูปปั้น รูปแกะสลัก รูปโครงสร้าง ฯลฯ ศิลปะศึกษาหรือศิลปะเด็กในโรงเรียนปัจจุบันมีความหมาย กว้างกว่าวิชาวาดเขียนสมัยก่อนเพราะวิชาวาดเขียนและระบายสีเป็นส่วนหนึ่งในวิชาศิลปะศึกษา เท่านั้น การจัดกิจกรรมศิลปะให้เด็กฝึกปฏิบัติ ไม่ใช่การฝึกฝนทางการช่าง ที่เน้นเป้าหมาย ทางทักษะให้เด็กมีสภาพเป็นช่างฝีมือแต่การจัดกิจกรรมศิลปะเป็นวิถีทางที่จะสะท้อนผล ไปสู่การพัฒนาลักษณะนิสัย เพื่อเป็นพลังในการเรียนรู้และการดำรงชีวิตในสังคม โดยเน้น ลักษณะนิสัย ที่ทำเป็นแก้ปัญหาเป็นและคิดเป็น การเรียนรู้ทางศิลปะของเด็กจึงไม่อาจประสพผลสำเร็จได้เพียงการปฏิบัติกิจกรรมในลักษณะถ่ายทอดภาพวัตถุสิ่งแวดล้อมและการลอกเลียนแบบ เท่านั้นซึ่งจะต้องมีกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อให้เกิดการสร้างสรรค์ที่กว้างขวางขึ้นนอกจากนั้นยัง ต้องมีกระบวนการเรียนการสอนที่ดี เพื่อร่วมผลักดันให้เด็กได้รับผลสมบูรณ์ในทุกด้านการเรียนรู้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ศิลปะของเด็กมีพัฒนาการตามช่วงวัยต่าง ๆ ของเด็ก โดยมี นักศิลปศึกษา (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2531) ได้แบ่งศิลปะเด็กเป็นระดับตามวุฒิภาวะของเด็กไว้ 3 ระดับคือ

- 1) วัยที่แสดงออกด้วยการขีดเขียน (Scribbling Stage) ซึ่งเป็นวัยระหว่างอายุ 2-4 ขวบ
- 2) วัยที่แสดงออกด้วยสัญลักษณ์ (Symbolic Stage) เป็นวัยระหว่างอายุ 4-6 ขวบ
- 3) วัยที่แสดงออกด้วยการเลียนแบบ (Realistic Stage) เป็นวัยระหว่างอายุ 7-12 ขวบ

ขอบเขตของการศึกษาศิลปะเด็กในโรงเรียนสอนศิลปะนอกระบบสำหรับเด็กนั้น คำว่า “ศิลปะเด็ก” ในเนื้อหาที่กินความถึงศิลปะในวัยเด็กแยกระดับอายุได้ 2 กลุ่มตามการแบ่งช่วงวัยของเด็ก (สมุคไท, 2538) คือ

กลุ่มอายุ 4-6 ปีเรียกว่าวัยอนุบาล (Kindergarten) ศิลปะเด็กในวัยนี้จะแสดงออกด้วยจินตนาการ ตามสภาพความสนใจ การรับรู้ และความพร้อมของเด็กแต่ละคน โดยที่การแสดงออกนั้นจะแสดงออกด้วยวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่งผ่านวัสดุที่เหมาะสม และปรากฏเป็นผลงานศิลปะที่รับรู้ได้ด้วยประสาทตาหรือที่เรียกว่า ทักษะศิลป์ (Visual Art) เช่น ภาพเขียน ภาพพิมพ์ รูปปั้น และสลักกิจกรรมสร้างสรรค์ เป็นต้น ซึ่งในการศึกษาจะเรียกศิลปะเด็กวัยนี้ว่า “ศิลปะเด็ก” (Kids Art)

กลุ่มอายุ 7-12 ปีเรียกว่าวัยเด็ก (Children) ศิลปะเด็กในวัยนี้จะแสดงออกด้วยความรู้ สึกนึกคิดของคนมีความฝึนความคิดมากขึ้นการแสดงออกทางศิลปะเริ่มเปลี่ยนแปลงจากรูปแบบสัญลักษณ์ พยายามให้เส้นเลียนแบบวัตถุ สิ่งแวดล้อมที่คนมองเห็นได้ ผลงานศิลปะที่แสดงออกยังเป็นงานทักษะศิลป์ (Visual Art) อยู่ ซึ่งในการศึกษาจะเรียกศิลปะเด็กวัยนี้ว่า “ศิลปะเด็ก” (Child Art)

ส่วนศิลปะในวัยเด็กตามระบบโรงเรียนในระดับประถมศึกษาหลักสูตรพุทธศักราช 2521 (ปรับปรุง พ.ศ. 2533) ศิลปะเด็กคือศิลปะที่เด็กแสดงออกตามสภาพความสนใจแสดงผลงานออกมาในรูปแบบทักษะศิลป์ (Visual Art) โดยศิลปะเด็กเกี่ยวข้องกับการศึกษาในระบบโรงเรียน มีความสัมพันธ์กับกระบวนการเรียนการสอน และจิตวิทยาในการเรียนการสอนไปพร้อมกัน ซึ่งในหลักสูตรการศึกษาจะเรียกศิลปะเด็กว่า ศิลปะศึกษา (Art Education) (วิรุณ ตั้งเจริญ., 2531)

2.2 ศิลปะเด็กเพื่อพัฒนาการ

การพัฒนาของเด็ก เปรียบเสมือนกับว่าในช่วงวัยเด็ก เด็กและคนดูจะไม่แตกต่างกันมากนัก แต่เมื่อเขาโตขึ้นมา เด็กแต่ละคนจะมีรูปแบบเฉพาะตัวของแต่ละคนที่ไม่เหมือนกัน ซึ่งในที่นี้เป็นผลมาจากการพัฒนาในช่วงวัยเด็กของแต่ละคน ดังนั้นการพัฒนาของเด็กจึงเป็นเรื่องที่สำคัญ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สำหรับเด็กเพื่อที่จะเป็นรากฐานที่ดีในยามที่พวกเขาเติบโต โดยเฉพาะอย่างศิลปะเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนา

การจัดการศึกษาทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน ก็ด้วยหวังผลที่จะพัฒนาคุณภาพของประชาชนในสังคมให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ ทั้งคุณภาพในการแสวงหาความสุขส่วนตัว การสร้างสรรค์เพื่อการดำรงชีวิตที่ดีงาม และการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข การศึกษาจึง ได้จัดสรรวิชาการต่าง ๆ บรรจุไว้ในหลักสูตร เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาการไปอย่าง กว้างขวาง วิชาการต่าง ๆ ถูกแยกกันออกไปอย่างโดดเดี่ยว เพื่อความสะดวกและความเหมาะสม ในการเรียน การสอน เช่น วิชาคณิตศาสตร์ ศิลปศึกษา วิทยาศาสตร์ ภาษาไทย เป็นต้น การแยกกันออกไป เช่นนั้น อาจจะขัดแย้งกับชีวิตจริงอยู่บ้าง ในแง่ที่ว่า การใช้ชีวิตในสังคม เมื่อเติบโตขึ้น ทั้งการคิด และการปฏิบัติมีลักษณะเป็น “บูรณาการ” (integration) (วิรุณ ตั้งเจริญ. 2529) หรือมีสภาพเป็น หน่วยสมบูรณ์ไม่ว่าจะเป็นความคิดอ่านหรือการแสดงออก ได้ผนึกรวมศาสตร์ต่าง ๆ เข้าไว้ด้วยกันอย่างเป็นเอกภาพ การรับรู้ถึงรสนิยมบุคลิกภาพ ความฉลาดหรือความโง่งของ บุคคล จึงหมายรวมทุกสิ่งทุกอย่างไว้ด้วยกัน มิได้แยกเป็นวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ หรือศาสตร์อื่นใด โดยเฉพาะ

ด้วยเหตุนี้ตำราเรียนมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ได้อธิบายไว้ในหัวเรื่องพฤติกรรมเด็ก ว่าการพัฒนาการเด็กในแง่การศึกษา เป็นภาระของการเรียนการสอนทุกวิชา การ โดยมีเป้าหมายอยู่ที่พัฒนาการคุณภาพของบุคคลด้วย มิใช่เฉพาะเนื้อหาวิชาในแต่ละศาสตร์ อย่างโดดเดี่ยว ทางด้านศิลปะเด็กก็เช่นกัน นอกจากการพัฒนาการทางด้านคุณภาพของศิลปะใน เชิงศาสตร์เฉพาะ ด้านแล้วจำเป็นต้องตระหนักถึงพัฒนาการที่กว้างขวางขึ้นด้วยในที่นี้จะได้แยกพิจารณาอย่างกว้าง ๆ ในด้านที่ศิลปะศึกษาเข้าไปเกี่ยวข้อง คือ

- พัฒนาการทางด้านอารมณ์
- พัฒนาการทางด้านสติปัญญา
- พัฒนาการทางด้านร่างกาย
- พัฒนาการทางการรับรู้
- พัฒนาการทางด้านสังคม
- พัฒนาการทางด้านสุนทรียภาพ
- พัฒนาการทางการสร้างสรรค์

พัฒนาการทางด้านอารมณ์

ในขณะที่เด็กเติบโตขึ้นมา นั้น ถึงแวดล้อมและเหตุการณ์ต่าง ๆ คือ “โลกใหม่” สำหรับเด็ก เขากระตือรือร้นที่จะสะสมประสบการณ์และเรียนรู้ทุกสิ่งทุกอย่าง จากสิ่งหนึ่ง ไปสู่อีกสิ่งหนึ่ง จากเหตุการณ์หนึ่ง ไปสู่อีกเหตุการณ์หนึ่ง ประสบการณ์ที่ผ่านมาคือพื้นฐาน การดูดซับประสบการณ์ใหม่ และพื้นฐานการเรียนรู้สิ่งใหม่ การรับรู้เป็นไปอย่างต่อเนื่องและเป็นกระบวนการ ประสบการณ์ที่กว้าง สภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย และการแนะนำที่สัมพันธ์กัน คือคุณค่าที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

เมื่อเด็กรับรู้สะสมประสบการณ์และเรียนรู้ นั้น นอกจากเขาจะต้องปรับพฤติกรรมต่าง ๆ แล้ว เด็กถึงต้องปรับอารมณ์ของเขาอีกด้วย ซึ่งอาจจะต้องมีความพึงพอใจ มีความกระหาย มีความมั่นคงที่จะเรียนรู้ เช่น เราจะพบว่า เมื่อเด็กต้องการจะดูภาพยนตร์การ์ตูนในโทรทัศน์ ซึ่งถือว่าการเรียนรู้ด้วยนั้นเด็กจะมีความสนใจ มีความกระตือรือร้น และความตั้งใจอย่างสูง ทุกครั้งที่เด็กอยู่ในภาวะเช่นนี้ เขาจะไม่สนใจสิ่งอื่นใดทั้งสิ้น รวมทั้งการเรียนรู้เสียงดังของพ่อแม่ด้วย สภาพเช่นนั้นย่อมหมายถึงว่า เด็กมีความพร้อมที่จะเรียนรู้ การที่เด็กมีความพร้อมทางอารมณ์มากเท่าใด จึงเท่ากับเด็กจะมีความสำเร็จในการเรียนรู้มากขึ้นด้วย

การทำงานศิลปะไม่ว่าจะเป็นปั้นดิน เขียนภาพระบายสี โดยที่กิจกรรมเหล่านี้เด็กได้แสดงออกอย่างเปลือยเปลือยสนุกสนาน เพราะได้ถ่ายทอดประสบการณ์ได้แสดงความสามารถ และได้เป็นผลสำเร็จจากการแสดงออกของตน ความเปลือยเปลือยสนุกสนานและความภาคภูมิใจ จะช่วยพัฒนาอารมณ์ของเด็กได้อย่างดีเยี่ยม ทั้งความสนใจ ความกระตือรือร้น และความตั้งใจอย่างแน่วแน่ในการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งเท่ากับเป็นการพัฒนาความเชื่อมั่นและความมั่นคงทางอารมณ์ในการทำงานนั่นเอง แต่ทั้งนี้และทั้งนั้น การพัฒนาการทางด้านอารมณ์โดยใช้ศิลปะเป็นสื่อ ย่อมต้องฝึกปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

เด็กที่ได้รับเสริมสภาพทางอารมณ์ด้านการแสดงออกสร้างสรรค์ ย่อมช่วยสร้างความรู้สึกลดอดภัยและความรู้สึกมั่นใจ ที่จะเผชิญปัญหาซึ่งมาพร้อมกับประสบการณ์ เด็กจะมีความพร้อมในการเผชิญกับสิ่งแปลกใหม่ และเกิดความรู้สึกว่าเป็นเรื่องปกติธรรมดาในการที่จะพาตัวเองเข้าไปสู่สิ่งต่าง ๆ หรือปัญหาต่างอารมณ์ที่มั่นคงของคนเรา ก็คือการเรียนรู้จักยืดหยุ่นและแยกแยะประสบการณ์ด้วยความมั่นใจ

พัฒนาการทางด้านสติปัญญา

สติปัญญา หมายถึง คุณภาพในการเรียนรู้ คุณภาพในการคิด และคุณภาพในการแสดงออก การที่เด็กแสดงออกทางศิลปะในแต่ละวัยหรือแต่ละคนแตกต่างกัน ย่อมแสดงถึงความเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แตกต่างทางด้านสติปัญญาด้วย ข้อแตกต่างนี้อาจจะปรากฏในแง่ของรายละเอียด การแสดง รูปทรง การออกแบบ การระบายสี หรือการจินตนาการ ซึ่งข้อแตกต่างหรือพัฒนาการทางด้าน สติปัญญาที่ปรากฏให้เห็นได้เช่นนี้ สามารถพิจารณาได้จากความแตกต่างของวัย บุคคล หรือในแต่ละ ระยะเวลา ซึ่งในแต่ละช่วงเวลาที่เด็กจะงังกันในการพัฒนาการรูปแบบศิลปะ ก็อาจจะเป็นสิ่งชี้ ถึงการชะงักงันทางพัฒนาการด้านใดด้านหนึ่งหรือหลายด้านด้วย

เช่นเด็กชายแดงวัย 4 ขวบ ที่เริ่มเขียนภาพคนแสดงความกว้างของรูปทรงตัว แขน ขา แต่ เมื่อถึง 5 ขวบเขากลับเขียนภาพคนแสดงตัว แขน ขา เป็นเส้น เบะไม่ยอมพัฒนารูปทรงแต่อย่างใด ในกรณีเช่นนี้ เด็กชายแดงย่อมมีปัญหาทางด้านพัฒนาการส่วนตัวของเขา ซึ่งอาจจะเป็นพัฒนาการ ทางด้านอารมณ์สติปัญญา ร่างกาย การรับรู้ สังคม สุนทรียภาพ การสร้างสรรค์ ใดๆอย่าง หนึ่งหรือหลายอย่าง ซึ่งถ้าเป็นเช่นนี้ผู้เกี่ยวข้องย่อมต้องค้นหาสมมุติฐาน ทั้งตัวเด็ก สิ่งแวดล้อม ตัวครู ผู้ปกครอง และหาทางแก้ปัญหาต่อไป

ทางด้านการพัฒนาสติปัญญาที่เกี่ยวข้องกับศิลปะ เราจะพบว่า กระบวนการทำงานศิลปะ นั้นจะเริ่มจากการวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งเป็นประสบการณ์บูรณาการ ความคิด และจินตนาการเข้า ด้วยกัน แล้วจึงสังเคราะห์เส้น รูปทรง สี ในขั้นสุดท้าย ซึ่งย่อมเป็นกระบวนการการเรียนรู้ด้าน หนึ่งที่เหมาะสมกับวัยเด็กเป็นอย่างมาก นับเป็นการช่วยพัฒนาการทางการเรียนรู้หรือ พัฒนาการสติปัญญาโดยตรง หรืออาจจะกล่าวได้ว่า “การปฏิบัติกิจกรรมทางศิลปะ เป็นการสะสม พลังทางสติปัญญาให้มีสมรรถภาพ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพต่อไป”

พัฒนาการทางด้านร่างกาย

เราคงเคยสังเกตพฤติกรรมของเด็กในขณะที่เขาแสดงออก ไม่ว่าจะเป็นเล่นร้องรำทำเพลง หรือเขียนภาพ เขามักจะเคลื่อนไหวอย่างกระฉับกระเฉงสนุกสนาน ยิ่งการเขียนภาพบนพื้นดินทราย บริเวณกว้าง ๆ เด็กจะเคลื่อนไหวร่างกายอย่างคึกคักทั้งลำตัว แขน ขา ซึ่งเราคงจะได้สังเกตเห็น วิถีความสุขของเด็กในขณะนั้นด้วยกระมัง

ศิลปะที่มีผลต่อพัฒนาการทางด้านร่างกายเป็นการพัฒนาการทั้ง 2 ด้านด้วยกันคือ พัฒนาการ ทางด้านร่างกายในแง่การเคลื่อนไหว การเติบโต การออกกำลังกาย แขน ขา และพัฒนาการ ทางกายในแง่การสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง การใช้มือให้สัมพันธ์กับตาและความคิด รวมทั้งโสต ประสาทอื่น ๆ

พัฒนาการทางด้านร่างกายที่เกี่ยวกับการออกกำลังกายนั้น เราจะพบว่ากิจกรรมและการ แสดงออกเกือบทุกอย่าง จะเกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวหรือการออกกำลังกายเกือบทั้งสิ้น ไม่ว่าจะ ในขณะที่เล่น เรียนหรือทำงานอื่นใด การเล่น การชุกชุน และการไม่ยอมอยู่นิ่งเฉย จึงเป็นสิ่งที่

ชี้ให้เห็นถึงความเป็นปกติและการพัฒนาการที่ยังคงดำเนินต่อไปอย่างต่อเนื่อง กิจกรรมศิลปะในวัยเด็กจึงมักเป็นกิจกรรมที่เด็กพร้อมจะเคลื่อนไหวร่างกายอย่างอิสระ เช่น เขียนภาพละเลง (Finger painting) เขียนภาพผนัง ปั้นดินหรือดินน้ำมัน ฉีกกระดาษปะติด เป็นต้น นอกจากนี้ ในทางการเขียนภาพก็นิยมใช้พื้นภาพขนาดใหญ่ เช่น กระดาษวาดเขียนแผ่นใหญ่ รวมทั้งพื้นดิน พื้นทราย พื้นคอนกรีตด้วยก็ได้ วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ เช่น พู่กันหรือสีที่ใช้เขียน ก็ควรมีขนาดใหญ่ที่หยิบจับได้ถนัดมือ

ทางด้านความสัมพันธ์ทางร่างกาย จะพบว่าวัยเด็กเล็กนั้นยังควบคุมการทำงานของมือได้ไม่ดีนักไม่ว่าจะเป็นการหยิบจับสิ่งของ การเขียนหนังสือ หรือการเขียนภาพ การกระทำทุกอย่างจะไม่ถนัดเอาเสียเลย ในลักษณะกิจกรรมศิลปะที่ต้องจับวัสดุอุปกรณ์ปั้น จี๊ดเขียน ฉีกตัด ปะติด ให้เป็นไปตามความคิดคำนึง กิจกรรมศิลปะจึงมีความสำคัญเด่นชัดทางด้านพัฒนาการทางกายให้สัมพันธ์กับไสตประสาทการรับรู้ และระบบการทำงานของสมอง ซึ่งจะมีผลไปสู่การรับรู้ การคิด และการแสดงออกในทุก ๆ ด้าน

พัฒนาการทางการรับรู้

สมรรถภาพทางการรับรู้ เป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งในตัวเด็ก ในอันที่จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้และการสะสมประสบการณ์ที่ดี เพราะการรับรู้ย่อมเกี่ยวข้องกับประสาทสัมผัสโดยตรง โดยที่คุณภาพของการรับรู้ จะประกอบด้วยการรับรู้รูปแบบ การรับรู้ทางด้านคุณค่า และการคิดวิเคราะห์ เช่น การที่เด็กเป็นเมฆฝน ประสาทสัมผัสของเขาย่อมรับรู้เกี่ยวกับลักษณะโดยส่วนรวมรับรู้รูปร่างและสี รู้ว่าอะไรเกิดขึ้นตามมาหลังจากเกิดเมฆฝน และคิดวิเคราะห์ผ่านเลยไปถึงว่า ฝนที่คูณหรือโทษอย่างไรอีกด้วย

ศิลปะจะช่วยพัฒนาทางการรับรู้ได้ โดยที่กิจกรรมศิลปะได้ผ่านการสร้างเสริมความสามารถในการรับรู้สองด้านด้วยกันคือ ทางด้านการรับรู้วัตถุสิ่งแวดล้อม และสภาพการณ์ต่าง ๆ ในฐานะที่สิ่งเหล่านั้นมีสภาพเป็นสื่อคล้อยใจในการสร้างสรรค์รูปแบบทางศิลปะ เมื่อเด็กเผชิญหน้ากับสภาพแวดล้อมหรือคิดคำนึงถึงสิ่งที่เขาต้องการนำไปแสดงออก เด็กย่อมมองเห็นหรือหลับตามองเห็นรูปแบบ คิดคำนึงถึงความงามและคุณค่าอื่น ๆ ที่ตามมา นั่นเท่ากับว่า เด็กได้ผ่านการส่งเสริมให้รับรู้สิ่งต่าง ๆ และเท่ากับเป็นการสร้างเสริมสมรรถภาพทางการรับรู้โดยตรง

อีกด้านหนึ่ง การที่เด็กฝึกปฏิบัติศิลปะซึ่งเกี่ยวข้องกับสี รูปทรง ปริมาตร พื้นผิว บริเวณว่าง ฯลฯ จึงเป็นการฝึกฝนที่สะสมการรับรู้ต่อวัตถุอย่างสำคัญอีกทางหนึ่ง คุณภาพของการรับรู้ที่

เกิดจากการเรียนรู้คุณภาพที่เกี่ยวกับความงาม และคุณภาพทางด้านการคิดวิเคราะห์ ซึ่งจะช่วยพัฒนาการทางด้านการรับรู้ของเด็กได้อย่างดี

พัฒนาการทางด้านสังคม

ศิลปะเป็นสื่อสารอย่างหนึ่ง ระหว่างผู้สร้างสรรค์กับผลงานศิลปะ และระหว่างผลงานศิลปะกับบุคคลอื่น ในแง่ของสร้างสรรค์ การแสดงออกซึ่งงานศิลปะ เป็นการถ่ายทอดสารหรือสาระ ให้ปรากฏเป็นสื่อขึ้นมา ส่วนในแง่ของผู้สร้างสรรค์ การแสดงออกซึ่งงานศิลปะ เป็นการถ่ายทอดสารหรือสาระ ให้ปรากฏเป็นสื่อขึ้นมา ส่วนในแง่ของผู้ดู ประสบการณ์และประสาทสัมผัสต้องสัมพันธ์กับสารหรือสาระนั้น จึงจะสามารถรับรู้ได้

ในแง่ของศิลปะเด็ก การที่เด็กแสดงออกเป็นผลงานศิลปะ ก็ย่อมหมายถึงว่า เด็กได้ถ่ายทอดสาระไว้ในงานศิลปะแต่ละชิ้นด้วย ไม่ว่าจะเป็นสาระส่วนตัวหรือสาระที่เกี่ยวข้องกับสังคม กิจกรรมแสดงออกทางศิลปะสำหรับเด็ก ส่วนใหญ่จะเน้นสาระที่เกี่ยวข้องกับความคิด ค่านึงส่วนตัว สาระที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม และสาระที่เด็กเกี่ยวข้องกับสังคม โดยเฉพาะสาระที่เกี่ยวข้องกับสังคม โดยเฉพาะสาระที่เกี่ยวข้องกับสังคมนั้น นอกจากจะเป็นสื่อสารให้เรารับรู้ถึงการที่เด็กมีความคิดมีความสัมพันธ์กับสังคมอย่างไรแล้ว กิจกรรมในลักษณะนี้ ยังเน้นให้เด็กคิดคำนึงถึงสังคมรอบตัว และความสัมพันธ์ที่เขาพึงมีต่อสังคมอีกด้วย

อีกด้านหนึ่ง กิจกรรมศิลปะยังพัฒนาทางด้านสังคมอีกรูปการหนึ่ง ในแง่ที่กิจกรรมกลุ่มมากขึ้น เพื่อมุ่งพัฒนาการทางด้านสังคมโดยตรง เพราะเชื่อว่า กิจกรรมกลุ่มย่อมสร้างสมประสิทธิภาพในการทำงานร่วมกันอย่างค่อยเป็นค่อยไป และเป็นกระบวนการต่อเนื่องสืบต่อไปถึงชีวิตในสังคม กิจกรรมกลุ่มที่กล่าวถึงนี้ก็เช่น กิจกรรมเขียนภาพผนัง กิจกรรมต่อโครงสร้าง หรือกิจกรรมเขียนภาพอื่น ๆ

นอกจากนั้นแล้ว การปฏิบัติกิจกรรมศิลปะที่เปิดโอกาสให้เด็กทำงานร่วมกันปรึกษาหารือกัน ช่วยเหลือกัน ยังเป็นการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันหรือเป็นการพัฒนาการทางด้านสังคมของเด็กด้วย ด้วยเหตุนี้การจัดห้องเรียนศิลปะจึงต้องต่างกับห้องเรียนวิชาการทั่ว ๆ ไป เพราะจะต้องมีบริเวณปฏิบัติงานที่สะดวกสำหรับการทำงานร่วมกัน และมีบรรยากาศที่เสรีภาพอีกด้วยเช่นกัน

พัฒนาการทางด้านสุนทรียภาพ

โลเวนเฟลด์ (Victor Lowenfeld, 1967) กล่าวถึงกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสุนทรียภาพ คือ ความเจริญงอกงามทางด้านสุนทรียภาพของเด็กในผลงานสร้างสรรค์ ย่อมแสดงให้เห็นถึง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประสาทสัมผัสที่ได้บูรณาการประสบการณ์ทั้งหมด ซึ่งเกี่ยวข้องกับความคิด ความรู้สึก และการรับรู้ ผลจากการบูรณาการนี้ สามารถที่จะพบได้จากการจัดภาพที่ประสานกลมกลืนกันเป็นเอกภาพ และแสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิดด้วยภาวะของบริเวณว่าง เส้น ลักษณะผิว และสี เด็กที่บกพร่องด้านความงอกงามทางสุนทรียภาพ จะแสดงความสับสนในด้านการจัดองค์ประกอบภาพ และขาดความรู้สึบบนพื้นภาพ ขาดความคิด และการแสดงออกที่น่าสนใจศิลปะสำหรับเด็ก ซึ่งถือว่าเป็นการศึกษาทางด้านความงามนั้น นักศิลปะศึกษาบางคนก็เรียกว่า “การศึกษาทางสุนทรียภาพ” (Aesthetic Education) ซึ่งก็ดูจะไม่ห่างไกลความจริงนัก เพราะกิจกรรมศิลปะก็คือกิจกรรมทางความงามโดยตรง เป็นการสร้างสรรค์ความงาม เพื่อสร้างเสริมสุนทรียภาพให้เกิดขึ้นแก่เด็กทั้งในขณะปฏิบัติงานและได้ชื่นชมผลงานของตนเองและของผู้อื่น และนอกจากสุนทรียภาพทางด้านศิลปะแล้ว ยังหมายรวมถึงสุนทรียภาพต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอีกด้วย (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2529)

สุนทรียภาพ คือประติมากรรมในการรับรู้ความงาม ความเหมาะสม และความป็นเอกภาพของสรรพสิ่ง แต่ได้รวมถึงความรู้สึกสัมผัสที่มีต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้วยธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่นำมาเป็นสื่อสื่อใจ ย่อมมีผลต่อการสร้างสรรค์ความงามในศิลปะ และการซาบซึ้งความงามในศิลปะก็มีผลต่อการซาบซึ้งธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้วย

พัฒนาการทางการสร้างสรรค์

การสร้างสรรค์ คือการแสดงออกที่อิสระและมีลักษณะเฉพาะตัว รวมทั้งสมรรถภาพในการแก้ปัญหาในการดำรงชีวิตด้วย ถ้าเป็นการสร้างสรรค์ผลงาน ก็ย่อมเป็นลักษณะที่แสดงให้เห็นถึงการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง หรือการสร้างสิ่งใหม่ซึ่งมีแนวโน้มไปในทางที่ดีกว่า แมคคินนอน (Donald W. Mackinnon, 1962) กล่าวถึงความคิดสร้างสรรค์ว่า “การสร้างสรรค์เฉพาะบุคคล..เป็นการแสดงลักษณะเฉพาะตัว..ซึ่งเป็นผลจากสติปัญญาอันสูงส่ง เป็นเพียงประสบการณ์ประสาทสัมผัสด้านสุนทรียภาพ อิศราภาพในการคิดและปฏิบัติแสดงออกได้อย่างมาก และเมื่อต่างมีความมั่นใจเขาก็พร้อมจะสร้างสรรค์ครั้งแล้วครั้งเล่า ซึ่งพันนาการทางการสร้างสรรค์ก็จะเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องด้วยเช่นกัน อย่างไรก็ตาม การสร้างสรรค์จะเกิดขึ้นได้เป็นอย่างดีก็ต่อเมื่อเด็กมีความพร้อม วัสดุอุปกรณ์พร้อม กิจกรรมที่กระตุ้นการสร้างสรรค์ และมีบรรยากาศที่พร้อมด้วยเสรีภาพ เป็นปัจจัยสำคัญ

นอกจากการสร้างสรรค์ของเด็กจะปรากฏให้พบเป็นได้ในงานศิลปะ ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบเนื้อหาและแนวคิด ด้านใดด้านหนึ่งหรือหลายด้านแล้ว การสร้างสรรค์ผลงานยังเป็นการสะสม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บุคลิกการสร้างสรรคด้วยเช่นกัน และถ้าการสร้างสรรคศิลปะเป็นไปอย่างต่อเนื่องบุคลิกภาพที่สร้างสรรคก็ย่อมเกิดขึ้นกับเด็กด้วย

2.2.1 พัฒนาการศิลปะตามวุฒิภาวะ

ก่อนที่จะเราจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับศิลปะเด็ก ไม่ว่าจะเป็นไปในลักษณะการส่งเสริม การสนับสนุนหรือการสอนก็ตาม เป็นที่ยอมรับกันว่า ก่อนอื่นจะต้องทำความเข้าใจกับวุฒิภาวะของเด็กแต่ละวัยและเด็กแต่ละคนก่อน เพราะการเข้าใจถึงสภาวะอันเป็นธรรมชาติของเด็กนั้น จะช่วยให้เราสามารถจัดกิจกรรมเสนอแนะ และประเมินผลศิลปะเด็กได้อย่างมีเหตุผล เพราะการที่เราเชื่อว่า ศิลปะคือธรรมชาติอย่างหนึ่งของเด็ก และการสร้างสรรคกิจกรรมศิลปะก็จำเป็นต้องเริ่มจากธรรมชาติของเด็กด้วย ความเข้าใจในวุฒิภาวะจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จำเป็นอย่างยิ่ง

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการแสดงออกทางศิลปะของเด็กแต่ละวัย อาจจะช่วยสร้างความเข้าใจถึงวุฒิภาวะทางศิลปะได้อย่างกว้าง ๆ ระดับหนึ่ง แต่จริง ๆ แล้ว การใกล้ชิดต่อเด็กและได้ติดตามสังเกตพฤติกรรมของเด็กอยู่ตลอดเวลา ย่อมเป็นประสบการณ์ตรงที่มีค่าต่อความเข้าใจอย่างลึกซึ้งได้ดียิ่ง และอีกอย่างหนึ่งซึ่งจะต้องตระหนักถึงในที่นี้คือ แม้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการแสดงออกของเด็กจะแบ่งเป็นช่วงอายุอย่างไรก็ตามแต่นั้นคือการแบ่งเพื่อสรุปความเข้าใจให้ง่ายขึ้นสำหรับในชีวิตจริงแล้ว พัฒนาการตามวุฒิภาวะของเด็กจะพัฒนาอย่างค่อยเป็นค่อยไป ค่อย ๆ คลี่คลายและเปลี่ยนแปลงไปอย่างช้า ๆ ไม่ใช่เปลี่ยนเป็นขั้นเป็นตอนโดยตรงในเนื้อหาของพฤติกรรมวัยเด็กของตำรามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชได้แบ่งศิลปะเด็กจากการแสดงออกทางศิลปะของเด็กในที่นี้จะได้เสนอแนะไว้ 3 ระดับคือ (เอกสารการสอนชุดวิชาพฤติกรรมวัยเด็ก. 2536 : 384)

1. วัยที่แสดงออกด้วยการขีดเขียน (Scribbling Stage)
2. วัยที่แสดงออกด้วยสัญลักษณ์ (Symbolic Stage)
3. วัยที่แสดงออกด้วยการเลียนแบบ (Realistic Stage)

วัยที่แสดงออกด้วยการขีดเขียน

วัยทารกซึ่งอาจจะนับตั้งแต่แรกเกิดจนถึงอายุประมาณ 2 ขวบ นับเป็นวัยที่ยังไม่มีผลต่อการแสดงออกทางศิลปะนัก เด็กยังไม่พร้อมที่จะรับรู้ต่อผลที่เกิดขึ้นจากการแสดงออก การแสดงออกมีลักษณะเหมือนการเคลื่อนไหวร่างกายซึ่งเป็นไปเอง ในทางศิลปะแล้วเป็นการเริ่มรับรู้โลกภายนอกมากกว่าการปฏิบัติ เด็กเริ่มรับรู้ต่อโลกภายนอก และตอบสนองต่อประสบการณ์ที่มี

ผลทางความรู้สึกโดยเริ่มด้วยการสัมผัส รู้สึก มองเห็น ลิ้มรส ฟัง ซึ่งการรับรู้ด้านต่าง ๆ นี้ ถือเป็นพื้นฐานอันสำคัญต่อการแสดงออกทางศิลปะในระดับอายุต่อไป

การกำหนดอายุเพื่อก้าวถึงระดับขั้นพัฒนาการทางศิลปะในที่นี้ เป็นการกำหนดขั้นโดยประมาณเท่านั้น เพราะจริง ๆ แล้วเด็กแต่ละคนจะมีพัฒนาการแตกต่างกัน ช้าหรือเร็วไม่เท่ากัน ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยหลาย ๆ ด้าน เช่น สภาพพัฒนาการทางร่างกาย สภาพการเลี้ยงดู สภาพแวดล้อม ฯลฯ

สำหรับเด็กอายุประมาณ 2-4 ขวบ เด็กจะเริ่มขีดเขียนภาพลักษณะที่ขีดเขียนยุ่งเหยิง มีการควบคุมการขีดเขียนช้า ๆ กัน และจากระยะเริ่มแรกก็จะค่อย ๆ พัฒนาไปสู่การผสมกันระหว่างการเคลื่อนไหวที่เป็นไปเองอย่างอัตโนมัติ กับภาพที่ปรากฏให้มองเป็นได้ เริ่มคิดและเข้าใจเส้นที่ตนเองขีดเขียนลงไป และเป็นระยะเริ่มพัฒนาเส้นที่เกิดจากการเคลื่อนไหวไปสู่การแสดงออกซึ่งจินตนาการด้วย ในระยะ 3-4 ขวบ เด็กจะพยายามสร้างความสัมพันธ์ระหว่างการขีดเขียนกับโลกภายนอกเข้าด้วยกัน และสามารถสร้างเป็นภาพให้เกิดขึ้นได้ แทนที่จะเพียงแต่แสดงการเคลื่อนไหวของเส้นเหมือนในระยะเวลาแรกเท่านั้น

โดยสภาพส่วนรวมแล้วเด็กวัยนี้ จะสนุกสนานกับกิจกรรมทางศิลปะ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเขียนภาพหรือการได้ปั้นขยำดินหรือดินน้ำมัน สนุกสนานเหมือนกับกรได้เล่น การสร้างสรรค์รูปทรงนับว่ามีเป้าหมายไม่เด่นชัด วัตถุประสงค์แบบตรงหน้าไม่มีความหมายแต่อย่างใด การสร้างรูปที่เกี่ยวข้องไปถึงวัตถุประสงค์ของ ส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นจากความจำ ภาพเขียนมีความสำคัญในแง่การบันทึกความคิดและความรู้สึกของเด็กโดยตรง

กิจกรรมศิลปะอาจจะไม่จำเป็นต้องสร้างสิ่งเร้าภายนอก หรือเสนอแนะความคิดเห็นใด ๆ เพราะเด็กจะมีแรงกระตุ้นภายใน ซึ่งเป็นธรรมชาติของการแสดงออกทางศิลปะอยู่แล้ว สิ่งที่ได้คือ คือ ความกระตือรือร้นที่จะหยิบยื่นกระดาษ ดินสอ สีเทียน ดินหรือดินน้ำมันให้กับเด็ก สิ่งเร้าจากการที่ได้แสดงออกเป็นผลงานศิลปะ และได้ระบายความรู้สึกนึกคิดออกมาจะเป็นตัวกระตุ้นให้เด็กเกิดความกระหายที่จะแสดงออกในครั้งต่อไปอีก

วัยที่แสดงออกด้วยสัญลักษณ์

ต่อจากวัยที่แสดงออกด้วยลักษณะขีดเขียนด้วยเส้นและรูปทรงที่มีความสัมพันธ์กับโลกภายนอกเป็นรูปแบบที่เป็นสัญลักษณ์ หรือการสร้างสรรค์สิ่งแทนโลกภายนอกขึ้น เด็กในวัยนี้ก็อาจจะอยู่ในช่วงอายุระหว่างประมาณ 4-6 ขวบ ซึ่งเกณฑ์อายุนี้อาจจะคลาดเคลื่อนไปตาม

พัฒนาการของเด็กแต่ละคนตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ในระยะแรก ๆ จะเป็นระยะเริ่มต้นของการพัฒนาสัญลักษณ์ และในช่วงหลังจะเป็นระยะแสดงออกสัญลักษณ์อย่างเด่นชัด

ในวัยเริ่มต้นแสดงออกเป็นสัญลักษณ์นั้น มีลักษณะที่แสดงว่าเด็กถือตัวเด็กเองเป็นศูนย์กลางของความพึงพอใจ สัญลักษณ์ที่ปรากฏ ขึ้นอยู่กับการรับรู้ต่อสภาพแวดล้อมโดยตรง เด็กจะขีดเขียนตามที่ตนเองมีความรู้ ไม่ใช่ตามที่เด็กมองเห็นวัตถุสิ่งแวดล้อม เส้นแสดงการควบคุมมือให้เป็นไปตามที่เด็กต้องการมากขึ้น ผลงานในระยะนี้ของเด็กจำนวนมาก แสดงรูปทรงโปร่งใสหรือที่เรียกกันว่าภาพเอกซ์-เรย์ เป็นภาพที่แสดงสัญลักษณ์ตามที่เด็กรู้ว่าวัตถุสิ่งของบังซ่อนกันอยู่ และต้องการจะแสดงให้ปรากฏทั้งวัตถุสิ่งของเบื้องหน้าและเบื้องหลัง โดยมีได้คำนึงถึงว่าจะเป็นจริงตามที่ตาเห็นหรือไม่ ภาพจะแสดงให้เห็นถึงความสนใจต่อสภาพแวดล้อมรอบตัว แสดงความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม เช่น การจัดภาพ การแสดงพื้นที่ หรือบริเวณว่าง เด็กเริ่มสร้างเส้นและรูปทรงต่าง ๆ เป็นแบบเรขาคณิตซึ่งมีลักษณะเรียบง่าย เป็นเหลี่ยมหรือกลม

ขั้นสัญลักษณ์สมบูรณ์แบบในระยะพัฒนาการนี้ เด็กจะพัฒนาจากทำที่สัญลักษณ์เริ่มต้นมาสู่การแสดงออกที่เป็นแบบแผนเฉพาะตัว แสดงความคิดเฉพาะตัวผสมผสานกับสิ่งแวดล้อม สิ่งที่เด็กเคยขีดเขียนเพิ่มเติมเกินเลยจากรูปทรงที่สำคัญ จะเริ่มลดสิ่งที่เกินเลยลงเหลือเพียงรูปทรงและเส้นที่จำเป็น เส้นฐานหรือเส้นพื้นที่เด็กเริ่มขีดให้เป็นฐานรองรับวัตถุสิ่งของในระยะแรก จะแสดงออกชัดเจนยิ่งขึ้น เส้นพื้นควงอาทิตย์ ท้องฟ้า แสดงถึงความตั้งใจที่จะจัดบริเวณว่างขึ้นใหม่ ซึ่งนับว่าเป็นสัญลักษณ์ในอีกลักษณะหนึ่งด้วย การสร้างภาพจัดเป็นกลุ่มเป็นตอนปรากฏขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเส้นพื้นแต่ละเส้นจะเป็นตัวกำหนดกลุ่มตอนบนพื้นภาพอย่างชัดเจน

วัยที่แสดงออกด้วยการเลียนแบบ

ขั้นเริ่มเลียนแบบวัตถุสิ่งแวดล้อมนี้ โดยปกติแล้วจะเป็นระยะพัฒนาการของเด็กวัย 7-12 ขวบ เป็นระยะที่เด็กชอบอยู่เป็นกลุ่มเป็นพรรคเป็นพวก มีความต้องการที่จะเป็นส่วนหนึ่งของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งสังคมในโรงเรียน ต้องการแสดงออกซึ่งความรู้สึกรักใคร่ของคน มีความคิดฝันมากขึ้น เช่น ต้องการจะเป็นโน่นเป็นนี่ อ่านหนังสือหรือดูภาพยนตร์ก็พยายามคิดว่าตนเองเป็นตัวสำคัญในเรื่องเป็นต้น การแสดงออกทางศิลปะเริ่มเปลี่ยนแปลงจากรูปแบบสัญลักษณ์ พยายามใช้เส้นเลียนแบบวัตถุสิ่งแวดล้อมที่ตนมองเห็นได้ การเขียนภาพคนก็จะเน้นความแตกต่างระหว่างเพศชายและหญิง เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย ซึ่งอาจจะเป็นผลจากการที่เด็กวัยนี้คิดว่าตนเองมีความสำคัญมาก การเขียนภาพก็ดูเส้นแข็งกระด้างมากขึ้นด้วย

เด็กเริ่มเปลี่ยนจากเส้นฐานมาแสดงพื้นราบและจะมีปัญหาเกี่ยวกับการจัดบริเวณว่างบนพื้นภาพมากขึ้นไม่มั่นใจกับการจัดวางภาพ พยายามเน้นความรู้สึกด้วยการใช้สี เริ่มเห็นว่าสีเป็นสิ่งสำคัญในการแสดงออกมากขึ้น พยายามใช้สีตามประสบการณ์ที่เด็กมีต่อสภาพแวดล้อม การเขียนภาพเริ่มแสดงลักษณะการประดิษฐ์ตกแต่งภาพเพิ่มขึ้นด้วย เด็กมองภาพจริงจากสิ่งแวดล้อมรูปทรงจะวางซ้อนกันตามที่มองเห็น โดยไม่ได้เปิดเผยบริเวณที่ถูกบัง ต่างไปจากการแสดงออกเป็นสัญลักษณ์ที่อาจจะสร้างภาพโปร่งใสตามความรู้ที่มองเห็นได้ เส้นมีลักษณะคล้ายความจริงมากกว่ารูปแบบทางเรขาคณิต เส้นที่เป็นสัญลักษณ์ตามความคิดสูญหายไปทางตรงกันข้ามหันมามองเห็นความสำคัญของพื้นราบมากขึ้นด้วย

2.2.2 ลักษณะพัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก

ลักษณะพัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์ของเด็กเป็นเรื่องที่ยังสรุปไม่ได้แน่ชัด แต่เป็นที่เชื่อกันว่า วัยเด็กเป็นช่วงที่จะพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ได้มาก พัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์ของเด็กมิใช่กระบวนการที่เป็นไปตามแบบแผนเดียวกับพัฒนาการด้านอื่น ๆ บุคคลจะมีความคิดสร้างสรรค์มากหรือน้อยเพียงใดในช่วงอายุต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการประกอบกัน การศึกษาลักษณะและกระบวนการทางความคิดสร้างสรรค์ของเด็กตามระดับอายุจะช่วยให้ครูทำการสอนได้ดี มีความสัมพันธ์อันดีกับเด็ก และมีความสนุกสนานเพลิดเพลินกับงานสอนมากขึ้น ในการศึกษาจะต้องคำนึงว่ากลุ่มอายุที่ระบุนั้นเป็นการประมาณลักษณะพัฒนาการที่คล้ายคลึงกัน อย่างหยاب ๆ และมีช่วงกว้าง อย่างไรก็ตาม การศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์เท่าที่ปรากฏยังไม่สมบูรณ์นัก เนื่องจากมีการให้ความหมายของความคิดสร้างสรรค์ต่าง ๆ กันไป และผู้ที่ศึกษาเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ยังมีได้ศึกษาลักษณะพัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์ไว้ ทุกแง่ทุกมุมตามนิยามที่กำหนดไว้เพียงแต่การศึกษาค้นคว้าส่วนใหญ่เน้นหนักไปในทางจินตนาการซึ่งเป็นส่วนหนึ่งและเป็นพื้นฐานของความคิดสร้างสรรค์ของเด็กเท่านั้น ดังนั้นในที่นี้จะขอเสนอลักษณะพัฒนาการทางจินตนาการที่มีผู้ศึกษา และทอเรนซ์ (1962) ได้รวบรวมไว้ดังนี้

จากการศึกษาของริบบอท (Ribot. 1906) แสดงให้เห็นความแตกต่างระหว่างจินตนาการและการใช้เหตุผลของเด็ก การใช้เหตุผลของเด็กเริ่มต้นช้ากว่าจินตนาการ แต่ในที่สุดการใช้เหตุผลจะค่อย ๆ สูงขึ้นจนสูงกว่าจินตนาการ และเมื่อพ้นระยะเยาว์วัยไปแล้ว การใช้จินตนาการของคนส่วนใหญ่ก็จะลดลงหรือไม่สามารถคิดอะไรได้ใหม่อีกต่อไป

แอนดรูส์ (Andrews. 1930) ได้พบว่าคะแนนจินตนาการของเด็กสูงสุดในช่วงอายุ 4-4 ½ ขวบ และลดลงอย่างทันทีทันใดเมื่ออายุ 5 ขวบ คือเมื่อเด็กเข้าโรงเรียนอนุบาล ความสามารถที่จะสร้างความหมาย สร้างเค้าโครงขึ้นใหม่ หรือผสมผสานสิ่งต่าง ๆ ในแนวใหม่ขึ้นสูงสุดในช่วงอายุ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4 ขวบ และลดลงในช่วงอายุ 5 ขวบ จินตนาการเชิงสร้างสรรค์จะสูงในช่วงอายุ 3 ½ ขวบ ถึง 4 ½ ขวบ และต่ำสุดในช่วงอายุ 5 ขวบ

ทอเนอร์ได้อ้างถึงผลงานของ ลิกอน (Ligon. 1957) ซึ่งได้พยายามสร้างลักษณะพัฒนาการด้านจินตนาการทางสร้างสรรค์ ตั้งแต่แรกเกิดจนถึงอายุ 16 ปี สำหรับในเอกสารการสอนนี้จะยกมากล่าวให้เห็นเฉพาะในส่วนของเด็กปฐมวัย และเด็กประถม (เอกสารการสอนชุดวิชาพฤติกรรมวัยเด็ก. 2536)

ลักษณะพัฒนาการด้านจินตนาการทางสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยสรุปได้ดังนี้

ในช่วงแรกเกิดถึง 2 ขวบ เด็กเริ่มพัฒนาจินตนาการในช่วงขวบแรก เด็กต้องการรู้ชื่อสิ่งต่าง ๆ พยายามเลียนแบบเสียงและจังหวะ เมื่อเด็กทำอะไรขึ้นมาเด็กจะตั้งชื่อให้สิ่งนั้น เด็กเริ่มคาดหวังถึงสิ่งที่จะทำในแต่ละวัน และเมื่ออายุ 2 ขวบ ก็ต้องการให้มีอะไรพิเศษเกิดขึ้น เด็กกระตือรือร้นที่จะได้สัมผัส ชิม และดูทุกสิ่งทุกอย่าง เด็กมีความอยากรู้อยากเห็น แต่วิธีการที่เด็กแสดงออกนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะของเด็กแต่ละคน เด็กเรียนรู้ตั้งแต่ต้นว่ามีบางสิ่งที่เขาจะต้องได้และบางอย่างที่เขจะต้องไม่ได้

เมื่อเด็กอายุ 2 ถึง 4 ขวบ เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับโลกโดยประสบการณ์ตรงและทำสิ่งนั้น ๆ ซ้ำ โดยการเล่นที่ใช้จินตนาการ ในช่วงนี้เด็กจะตื่นเต้นกับสิ่งแปลกใหม่ตามธรรมชาติ ช่วงความสนใจของเด็กจะสั้น และเปลี่ยนจากการเล่นอย่างหนึ่งไปเป็นอีกอย่างหนึ่งอยู่เสมอ เด็กเริ่มพัฒนาความรู้สึกรับรู้เป็นของตัวเองและต้องการทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตัวเอง ซึ่งความรู้สึกรับรู้นี้ช่วยในการพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเอง เด็กยังคงมีความอยากรู้อยากเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่แวดล้อมรอบตัวเด็กและสำรวจด้วยวิธีการของตัวเอง เด็กมักถามคำถามที่ทำให้ผู้ใหญ่ลำบากใจในการตอบ เด็กเรียนรู้วิธีการที่จะปรับตัวให้เข้ากับสิ่งที่เด็กค้นพบ แต่ประสบการณ์ที่น่าสะพรึงกลัวบางอย่างอาจทำลายความมั่นใจในการค้นพบสิ่งใหม่ ๆ เด็กวัยนี้มักทำในสิ่งที่เกินความสามารถของตนเอง ทำให้เกิดความรูสึกโกรธและคับข้องใจ

ในช่วงอายุ 4 ถึง 6 ขวบ เด็กเรียนรู้วิธีการวางแผนเป็นครั้งแรก เด็กเริ่มสนุกสนานกับการวางแผนการเล่นและการทำงาน เด็กเริ่มสนุกสนานกับการวางแผนการเล่นและการทำงาน เด็กเรียนรู้บทบาทของผู้ใหญ่โดยการเล่นสมมุติ มีความอยากรู้อยากเห็นสิ่งที่เป็นจริงและถูกต้องแม้ในเรื่องที่ผู้ใหญ่รู้สึกอับอาย เด็กสามารถเชื่อมโยงเหตุการณ์ต่าง ๆ แม้ว่าจะไม่เข้าใจเหตุผลนัก เด็กทดลองเล่นบทบาทต่าง ๆ ในการเล่น โดยใช้จินตนาการของเด็ก เด็กเริ่มเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น และเริ่มคิดถึงผลกระทบของการกระทำของตนที่มีต่อผู้อื่น (Torrance. 1962)

ลูโก และ เฮอริชี (Lugo and Hershey, 1979) ได้กล่าวถึงลักษณะพัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยไว้ว่า *ความคิดสร้างสรรค์เป็นคุณลักษณะที่ค่อนข้างจะเป็นธรรมชาติของเด็กวัยนี้* ซึ่งหมายความว่าเรามักจะเห็นลักษณะของความคิดสร้างสรรค์ปรากฏชัดในวัยนี้มากกว่าวัยอื่น พิอาเจต์และนักจิตวิทยาหลายคนเชื่อว่าการเล่นอย่างใช้จินตนาการเป็นกระบวนการพื้นฐานสำหรับพัฒนาการทางความคิดความเข้าใจของเด็กในระยะเวลาอายุ 9-18 เดือน เด็กจะแสวงหาสิ่งที่น่าสนใจอยู่เสมอ เด็กจะประยุกต์วิธีการที่คุ้นเคยเข้าไปสู่สถานการณ์ใหม่ หรือ ค้นพบวิธีการใหม่ โดยการทดลอง เด็กปฐมวัยมีความเต็มใจที่จะเผชิญสิ่งใหม่ด้วยความกระตือรือร้น ในการส่งเสริมการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ของเด็กปฐมวัยนั้นจึงจำเป็นต้องให้กำลังใจเด็ก ให้เด็กได้มีโอกาสได้รับประสบการณ์ที่สามารถพบความสำเร็จเพื่อที่จะสานต่อและนำไปสู่สถานการณ์ที่ซับซ้อนขึ้น และผู้ใหญ่ควรช่วยสร้างความมั่นใจในตนเองให้กับเด็ก เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ได้โดยไม่มีอุปสรรคมากนัก

สำหรับพัฒนาการด้านจินตนาการทางสร้างสรรค์ของเด็กประถมศึกษาชั้นนั้น ลิกอน ได้ศึกษาไว้ดังนี้

ระยะเวลา 6 ถึง 8 ขวบ จินตนาการทางสร้างสรรค์ของเด็กเปลี่ยนไปสู่ความเป็นจริงมากขึ้น จนกระทั่งเด็กพยายามให้รายละเอียดทุกอย่างแม้ในการเล่น เด็กวัยนี้รักที่จะเรียนรู้ถ้าประสบการณ์ที่โรงเรียนจัดให้ทำทลายความสามารถและมีรางวัลตอบแทน เด็กยังคงมีความอยากรู้อยากเห็นดังเช่นเด็กปฐมวัย เว้นแต่ในกรณีที่โดนบังคับให้อยู่ในกฎเกณฑ์ตลอดเวลา

อายุ 8 ถึง 10 ขวบ ในระยะนี้เด็กสามารถใช้ทักษะหลายด้านในการสร้างสรรค์และสามารถค้นพบวิธีที่จะใช้ความสามารถเฉพาะของเขาในการสร้างสรรค์เด็กมักจะเทียบตัวเขาเองกับคนที่น่ายกย่องซึ่งสามารถเอาชนะอุปสรรคได้ เด็กสามารถทำโครงการระยะยาว ซึ่งต้องใช้ความสนใจและความพยายามอย่างมาก

2.3 การสอนศิลปะเด็กให้เกิดสุนทรียภาพ

ในการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษาให้แก่เด็กในโรงเรียนนั้น เป้าหมายที่สำคัญก็คือการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความงอกงามทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม ส่วนกระบวนการเรียนการสอนที่จะนำไปสู่เป้าหมายดังกล่าวก็คือ การจัดประสบการณ์ให้แก่เด็กโดยใช้กิจกรรมศิลปะเป็นสื่อในการแสดงออกทางความคิด จินตนาการและประสบการณ์ของเด็ก

ในการจัดประสบการณ์โดยใช้กิจกรรมศิลปะเป็นเครื่องมือ นั้น ครูนับว่าเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะครูจะต้องกำหนดและวางแผนอย่างถี่ถ้วนว่ากิจกรรมแต่ละอย่าง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ที่จะจัดลงไปนั้นจะส่งเสริมให้เด็กเกิดความงอกงามในด้านใจเป็นอันดับแรกและด้านใจเป็นอันดับรองลงไป ในแต่ละกิจกรรมนั้นจะมีรูปแบบในการดำเนินการอย่างไรเด็กจึงจะมีพฤติกรรมตามที่ครูได้กำหนดหมายเอาไว้

จุดมุ่งหมายของการเรียนวิชาศิลปศึกษา มีอยู่หลายประการด้วยกันแต่มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญอยู่ประการหนึ่งซึ่งจะมองข้ามเสียมิได้นั้นก็คือ การปลูกฝังให้เด็กมีสุนทรียภาพ (aesthetic) หรือการตระหนักในคุณค่าของความงามในเชิงศิลปะ (โอภาส บุญครองสุข. 2535) ปัญหาที่มีอยู่ว่ามาตรฐานของความงามนั้นอยู่ตรงไหน และใช้อะไรเป็นเกณฑ์ในการวัด เด็กที่มีสุนทรียภาพควรจะมีพฤติกรรมเป็นอย่างไร ปัญหาเหล่านี้ยังไม่มีใครสามารถให้คำตอบได้อย่างชัดเจน ดังนั้นการสอนวิชาศิลปศึกษาโดยเน้นความมุ่งหมายด้านสุนทรียภาพจึงยังไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่ชัด และยังไม่ปรากฏว่าจะมีทฤษฎีใดที่จะกำหนดเป็นแนวทางในการปฏิบัติให้แก่ครูได้

ก่อนอื่นควรทำความเข้าใจกับคำว่า “สุนทรียภาพ” เสียก่อน สุนทรียภาพเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากความเข้าใจ และความซาบซึ้งในความงาม สุนทรียศาสตร์แต่เดิมมาจากภาษา กรีกว่า *aisthetikos* ซึ่งแปลว่า การรับรู้โดยทางความรู้สึก (sense perception) ในปัจจุบันใช้คำว่า *aesthetic* ถือกันว่าเป็นวิชาแขนงหนึ่งของปรัชญาสาขาคุณวิทยา (axiology) ในการศึกษาเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความงาม ได้เริ่มกระทำกันมาตั้งแต่สมัยกรีกโบราณต่อเนื่องกันมาจนถึงปัจจุบัน มีนักปรัชญาหลายต่อหลายคนได้ศึกษาอย่างจริงจังแล้วให้แนวความคิดตามความเชื่อของตนเอง กำหนดเป็นทฤษฎีไว้อย่างแตกต่างกัน นักปรัชญาที่มีชื่อเสียงหลายคนเช่น โสเครตีส (Socrates 470-399 B.C) เพลโต (Plato 427-347 B.C) อริสโตเติล (Aristotle 384-322 B.C) โบมการ์เดิน (Baumgarten) เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามการศึกษาในเรื่องของความงามนั้น โดยส่วนใหญ่จะศึกษาในประเด็นที่ว่า ความงามนั้นปรากฏขึ้นได้อย่างไร เมื่อไร และทำไมจึงเป็นเช่นนั้น มีเงื่อนไขอะไรบ้างที่สิ่งต่าง ๆ เหล่านั้นจะต้องมีและอะไรที่เรียกว่าคุณค่าของความงาม (โอภาส บุญครองสุข. 2535)

ในการสอนวิชาศิลปศึกษาแก่เด็กเพื่อมุ่งเน้นให้เกิดสุนทรียภาพนั้น ครูไม่จำเป็นที่จะต้องสอนวิชาสุนทรียศาสตร์โดยตรงต่อเด็กแต่ประการใด ครูเพียงแต่นำเอาแนวความคิดตามหลักสุนทรียศาสตร์มาประยุกต์คัดแปลงเป็นกิจกรรมให้นักเรียนปฏิบัติเท่านั้น ผลจากการปฏิบัติของนักเรียนก็จะค่อย ๆ ซึมซาบเข้าสู่ภายในจิตสำนึกของนักเรียนและกลายเป็นสุนทรียภาพไปในที่สุด ซึ่งกระบวนการดังกล่าวนี้ จะต้องกระทำในลักษณะค่อยเป็นค่อยไปที่ละน้อย ๆ และจะต้องอาศัยระยะเวลาพอสมควรจึงจะประสบผลตามความต้องการ ในที่นี้จะขอยกเอาเฉพาะแนวความคิดของนักปรัชญา 3 คน คือ เพลโต, ลีโอ คอลสคอย และ ไคลฟ์ เบล เท่านั้นมาเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการสอน แล้วทั้ง 3 ท่านนี้ต่างก็มีแนวความคิดและเหตุผลแตกต่างกันไปโดยไม่สามารถจะ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตัดสินใจว่า แนวความคิดของใครถูก ผิด ดีหรือดีกว่าใครอย่างไร ซึ่งครูสามารถจะพิจารณา นำไปประยุกต์ใช้ได้ตามความเหมาะสม ดังจะกล่าวต่อไปนี้

2.3.1 แนวความคิดของ “เพลโต”

เพลโตเชื่อว่าความงามที่แท้จริงเป็นอมตะนิรันดร์ เป็นความงามที่สมบูรณ์มีสัดส่วนที่เหมาะสม มีเอกภาพคงที่ ไม่มีการเปลี่ยนแปลงรูปร่างและขนาด ความงามที่วุ่นวายจะไม่ปรากฏให้เห็นอยู่ในโลกของความเป็นจริง แต่จะมีอยู่ในโลกแห่งความคิดคำนึง (the world of ideas) การที่จะเข้าถึงโลกแห่งความคิดคำนึงได้นั้นจะต้องอาศัยการหยั่งรู้ถึงเหตุผล (contemplation) สรรพสิ่งที่ปรากฏอยู่ในโลกนี้ส่วนล้วนแล้วแต่จำลองแบบมาจากโลกแห่งความคิดคำนึงทั้งสิ้น แม้ว่าจะมีประดิษฐ์กรรมใหม่ ๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้นมาก็ถือว่าเป็นงานประดิษฐ์กรรมนั้นมีอยู่ก่อนแล้วในโลกแห่งความคิดคำนึง ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า สรรพสิ่งที่ทั้งหลายในโลกแห่งความคิดคำนึงนั้น เป็นต้นแบบของโลกแห่งความเป็นจริง แต่สรรพสิ่งในโลกแห่งความเป็นจริงนั้นจะไม่คงที่ จะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาเสมอ จะมีการบอบสลายและไม่มีความแน่นอนเหมือนกับโลกแห่งความคิดคำนึง ความงามตามแนวคิดของเพลโต จึงเป็นความงามที่อยู่ใจจิตใจ และการที่คนเราจะเข้าถึงความงามได้ก็จะต้องฝึกฝนเป็นขั้นตอนตามลำดับ จากรูปธรรมไปสู่นามธรรมนั้นคือเริ่มจากการเลือกพิจารณา หรือมองแต่สิ่งสวยงามให้มาก ๆ แล้วสร้างความคิดให้สวยงาม จนสามารถมองเห็นความงามภายในจิตใจได้ ซึ่งเป็นความงามที่แท้

ส่วนในด้านของศิลปะ เพลโตเชื่อว่า ศิลปะคือการเลียนแบบธรรมชาติหรือการเลียนแบบสิ่งที่มีอยู่แล้ว ดังนั้นศิลปะจึงเป็นงานชั้นต่ำในสายตาของเพลโต เพราะเป็นงานที่ไร้ประโยชน์ต่อสังคม เนื่องจากให้แต่ความเพลิดเพลินใจเท่านั้น การจะตัดสินว่างานศิลปะชิ้นไหนดีหรือไม่อย่างไรนั้น เพลโตนะให้นักกฎหมายและนักการศึกษาเป็นผู้ตัดสิน เพราะเพลโตเชื่อว่าบุคคล 2 กลุ่มนี้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพสูงส่งในสังคม มีเหตุผล งานศิลปะจะถูกพิจารณา 3 ด้านคือ งานศิลปะชิ้นนั้นผู้สร้างสรรค์มีความรู้เกี่ยวกับแบบหรือต้นเค้าเดิมของงานที่เขียนหรือไม่ ศิลปินศึกษามากน้อยเพียงใด งานศิลปะชิ้นนั้นเลียนแบบได้ถูกต้องแค่ไหน (เพลโตถือว่างานศิลปะทุกชิ้นเป็นการเลียนแบบ (imitation) มาจากธรรมชาติทั้งสิ้น) งานศิลปะชิ้นนั้นสามารถเลียนแบบได้ดีและเป็นเลิศแค่ไหน สาเหตุประการสำคัญที่ทำให้เพลโตโดยยกย่อง นักกฎหมาย และนักการศึกษา ก็เพราะบุคคล ทั้งสองกลุ่มนี้ มีบทบาทในการพัฒนาสังคมให้มีคุณภาพ เพลโตเชื่อว่างานศิลปะจะมีอิทธิพลต่อการทำลายสังคม เนื่องจากงานศิลปะสามารถทำให้คนในสังคมคล้อยตามได้ง่าย ถ้าปล่อยให้งานศิลปะแสดงเรื่องราวที่ขัดต่อการพัฒนาสังคมไม่ว่าจะด้านใดด้านหนึ่งก็ตาม สังคมก็จะถูกซบเอาความไม่ดีจากรื่องราวที่งานศิลปะนั้นแสดงไว้ ดังนั้นงานศิลปะที่ศิลปินกฎหมายและ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

นักการศึกษาอ้อมในห้ออกเผยแพร่ว่า จะต้องเป็นงานที่มุ่งแสดงแต่ความเพิดเพิดอย่างบริสุทธิ์ หรือแสดงเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวกับความดีงามเท่านั้น สิ่งทีเพดโดยอ้อมรับว่ามีประโยชน์ และไม่เพิด พิชัยต่อสังคม มี 3 ประเภทคือ

1. เพลงคลาสสิก จะให้ความเพิดเพิดและกล่อมเกลาคิดใจผู้ฟังให้มีความละเอียด อ่อน มีความอ่อนโยนและสงบเยือกเย็น
2. เพลงมาร์ช เป็นเพลงทีปลุกเร้าความรักชาติ ความสามัคคี ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
3. ยิมนาสติก เป็นการฝึกฝนให้มีการฝึกบริหารร่างกาย ช่วยให้พละนาบัยสมบูรณ์ แข็งแรง และสง่างาม

ดังนั้นในการกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษาจึงต้องใช้นแนวทางดังกล่าวข้างต้นเป็นตัวกำหนดดังนี้คือ

1. กิจกรรมศิลปะศึกษาจะต้องแสดงเป็นรูปแบบทีบริสุทธิ์สวยงาม ละเอียดอ่อนประณีต เพื่อฝึกให้ ผู้ทำกิจกรรมสังเกตแต่สิ่งสวย ๆ งาม ๆ อันเป็นพื้นฐานของการพัฒนาการ ในการเข้าถึงซึ่งความ งาม เช่น การเขียนภาพดอกไม้ ภาพทิวทัศน์ทีสวยงาม ภาพสัตว์ต่าง ๆ ฯลฯ และในขั้นต่อไป อาจจะให้ผู้เรียนเขียนภาพจากจินตนาการของตนในรูปแบบทีตนเองสนใจ แต่ให้คงไว้ซึ่งความ งาม ละเอียดอ่อน ความประณีต ทั้งในด้านสี สัน รูปทรง และน้ำหนักความเข้มตามความคิดคำนึง ของแต่ละคน

2. เนื้อหาของงานกิจกรรมทีฝึกฝนหรือแสดงออก ต้องเป็นเนื้อหาทีแสดงแต่สิ่งทีดีใน สังคม เช่น ภาพทีแสดงถึงความรัก ภาพการกระทำความดี ภาพการเล่นกีฬาทีเข้มแข็ง ภาพทีแสดง ความสามัคคี ฯลฯ เป็นต้น การกำหนดหัวข้อเรื่องควรมีตัวอย่างดังนี้ ฉันรักสัตว์เลี้ยง ฉันชอบออก กำลังกาย กีฬาเป็นยาวิเศษ การสร้างเมืองนรมิต เป็นต้น

กิจกรรมศิลปะศึกษาตามแนวความคิดของเพด โคนี ถ้ามองอย่างผิวเผินก็อาจจะเข้าใจว่าเป็น กิจกรรมทีส่งเสริมให้เด็กเป็นนักลอกเลียนแบบ ซึ่งไม่ก่อให้เกิดการพัฒนาการด้านอื่น ๆ ของเด็ก เลยก็ตาม แต่ถ้าพิจารณากันอย่างละเอียดแล้วจะพบว่ากิจกรรมดังกล่าวส่งเสริมพัฒนาการด้านอื่น ๆ ดังนี้

การสังเกตธรรมชาติ การฝึกการสังเกตถ้ากระทำบ่อย ๆ อย่างสม่ำเสมอจนเคยชินและคิด เป็นนิสัยแล้ว จะพัฒนาเป็นคนช่างสังเกตและจำจำ ทำให้มีประสบการณ์มากขึ้นและจะเป็น พื้นฐานของความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการในโอกาสต่อไป

ความละเอียดประณีตในการทำงาน การฝึกฝนบ่อย ๆ จะช่วยให้เป็นคนมีระเบียบรอบคอบ และจิตใจทีละเอียดอ่อน มีแบบมีแผนในการทำงาน

เอกสารนี้เป็นเอกสารทีสงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การทำกิจกรรมที่แสดงแต่เนื้อหาสร้างสรรค์ จะช่วยส่งเสริมด้านจริยธรรมของผู้เรียน ทำให้เป็นการปลูกฝังนิสัยใฝ่คุณธรรม มองโลกในแง่ดี มีความกตัญญูรู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

สรุปแล้วการจัดประสบการณ์ศิลปะศึกษาตามแนวความคิดของเพลโตอาจจะค้อยในเรื่องของการแสดงออกโดยอิสระ ทำให้เด็กขาดโอกาสที่จะแสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์ไปบ้าง และอาจส่งผลไปถึงการขาดความมั่นใจในการคิดที่จะสร้างสรรค์ในรูปแบบใหม่ ๆ เนื่องจากจะต้องมีวามคำนึงถึงรูปแบบและเนื้อหาเกินไปนั่นเอง แต่ก็มิได้หมายความว่าเด็กจะไม่มีโอกาสได้แสดงความคิดสร้างสรรค์เอาเสียเลย แต่เด็กยังมีโอกาสที่จะใช้จินตนาการของตนเองได้อยู่ เพียงแต่มีเงื่อนไขที่แคบลงมาบ้างเท่านั้นเอง แต่อย่างไรก็ตามเมื่อเปรียบเทียบกับคุณสมบัติด้านอื่น ๆ ที่เด็กได้รับแล้ว จะเห็นว่ากิจกรรมที่จัดตามแนวความคิดนี้เป็นกิจกรรมที่พัฒนาการและก่อให้เกิดสุนทรียภาพทางด้านความละเอียดอ่อน

2.3.2 แนวความคิดของ ลีโอ ตอลสตอย

ตอลสตอยมีความเชื่อในด้านของความงามที่ตรงกันข้ามกับแนวความคิดของเพลโต กล่าวคือ ตอลสตอยมีความเชื่อว่าความงามของสิ่งใดใดก็ตามมิได้มีอยู่จริง แต่จะขึ้นอยู่กับการตัดสินของผู้พบเห็นที่จะกำหนดว่าสิ่งนั้น ๆ งามหรือไม่ ส่วนแนวความคิดของเพลโตเชื่อว่าความงามนั้นมีอยู่จริง แต่อยู่ในโลกของความคิดคำนึง ถ้าสามารถจะเข้าถึงโลกแห่งความคิดคำนึงได้ ก็สามารถที่จะเข้าถึงความงามได้

ตอลสตอยเชื่อว่า ผลงานศิลปะที่ผ่านมาแต่อดีจนถึงยุคสมัยที่เขาอยู่ดำรงชีวิตอยู่นั้น ยังไม่เคยมีศิลปะชิ้นใดที่มีคุณค่าอย่างแท้จริงเลย เนื่องจากศิลปินผู้สร้างผลงานเหล่านั้น มีผลงานที่ยังมิได้แสดงออกถึงความเป็นมนุษยชาติแต่อย่างใด ทั้งยังเป็นแค่เพียงศิลปะของคนกลุ่มย่อยบางกลุ่มเท่านั้น ซึ่งคนกลุ่มย่อยเหล่านั้นหมายถึงชนชั้นกลางและชนชั้นสูงนั่นเอง ตอลสตอยถือว่างานศิลปะดังกล่าวเหล่านั้นเป็นศิลปะจอมปลอม ศิลปะที่ดีตามแนวความคิดของตอลสตอยจะต้องสื่อต่อความรู้สึกของคนเป็นจำนวนมากได้ ถ้าคนเป็นจำนวนมากเหล่านั้นสามารถซาบซึ้งและเข้าถึงได้ก็นับว่างานศิลปะชิ้นนั้นมีคุณค่ามาก เขาได้ยกตัวอย่างเปรียบเทียบให้เห็นว่า เพลงพื้นเมืองของรัสเซียยังมีคุณค่าสูงกว่าบทละครอันโด่งดังของเชคสเปียร์เสียอีก

ตอลสตอยเชื่อว่า ความงามของศิลปะจะขึ้นอยู่กับอารมณ์ความรู้สึกของผู้ดูหรือผู้ชม ความงามตามความคิดของตอลสตอยไม่ใช่ศิลปะแต่เป็นประสบการณ์ของผู้ดูที่มีต่อความงาม งานศิลปะที่สร้างสรรค์ขึ้นแต่ละชิ้นควรมีส่วนในการพัฒนาสังคม หรือรับใช้ศาสนา และศิลปะต้องเป็น

ส่วนหนึ่งของชีวิต ศิลปะจึงเป็นหนทางหนึ่งของการอยู่ร่วมกันระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ ดังนั้น ศิลปินที่ดีจึงต้องมีจุดประสงค์ เพื่อความอยู่ร่วมกันของมนุษยชาติ (communion)

งานศิลปะตามแนวความคิดตลอดศตวรรษจึงอาจเรียกได้ว่าเป็น “ศิลปะเพื่อชีวิต” หรือเป็น ศิลปะอันแท้จริง นั่นก็คือจะต้องประกอบไปด้วย

1. มีแรงจูงใจสามารถทำให้ผู้ดู มีอารมณ์ร่วมกับศิลปินได้ จนถึงขนาดที่ว่าผู้ชมมีความรู้สึกว่าตนเองมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของงานศิลปะชิ้นนั้น ๆ
2. สามารถทำลายกำแพงขวางกั้นระหว่างศิลปินกับผู้ดูลงได้รวมทั้งทำลายอุปสรรคที่ขวางกั้นระหว่างศิลปินกับคนทั้งปวง ทำให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้
3. มีพลังสามารถทำให้ทุกคนมาอยู่ร่วมกันได้

พลังของงานศิลปะที่จะมีอำนาจโน้มน้าวผู้ชมขึ้นอยู่กับส่วนประกอบดังนี้

1. ความรู้สึกส่วนตัวต่อการแสดงออก
  2. ความชัดเจนของงานที่แสดงออก
  3. ความจริงใจในการสร้างสรรค์งานของศิลปินที่มุ่งถ่ายทอดความคิดของคนสู่ผู้อื่น
- จากแนวความคิดของตลอดศตวรรษดังกล่าวสามารถนำมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกิจกรรมศิลปศึกษาได้ดังนี้
1. กิจกรรมศิลปศึกษาไม่ว่าจะเป็นการสร้างสรรค์ด้วยวิธีใดก็ตามผลงานนั้นจะต้องเน้นที่การแสดงออกของเนื้อหา
  2. เนื้อหาที่แสดงออกจะต้องเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับส่วนรวมหรือคนหมู่มาก เช่น เหตุการณ์ในชุมชน ประเพณีในการทำบุญต่าง ๆ การละเล่นพื้นเมืองต่าง ๆ ฯลฯ เป็นต้น เนื้อหาของผลงานจะไม่แสดงแต่เฉพาะเรื่องราวของตัวผู้สร้างเท่านั้น
  3. เรื่องราวในผลงานจะต้องสะท้อนอารมณ์ของผู้ดู โดยมีเป้าหมายว่าจะให้ผู้ดูเกิดความรู้สึกร่วมด้านด้านหนึ่ง

แนวทางในการกำหนดกิจกรรมศิลปศึกษาข้างต้น เมื่อนำมาจัดเป็นประสบการณ์ทางศิลปะจะสังเกตเห็นได้ว่า การแสดงออกตามแนวความคิดของตลอดศตวรรษนี้ เหมาะสำหรับเด็กนักเรียนในระดับชั้นที่สูงขึ้น (ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 ขึ้นไป) ส่วนหัวข้อในการกำหนดกิจกรรมเพื่อให้เด็กได้แสดงออกนั้นควรเป็นหัวข้อตามแนวทางดังนี้

- โรงเรียนของเรา หมู่บ้านของเรา ...ของเรา ฯลฯ
- ประเพณีแข่งเรือ การแข่งขันกีฬา การละเล่นของไทย ฯลฯ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- เมืองไทยในอนาคต สิ่งแวดล้อมที่น่าเป็นห่วง สุขภาพของคนในอีก 10 ปีข้างหน้า ถ้าคนสิ้นโลกจะเกิดเหตุการณ์อย่างไร ถ้าโลกของเราแตกสลาย ฯลฯ

กระบวนการในการคิดและการสร้างสรรค์กิจกรรมศิลปะตามแนวความคิดของดอลสตอย ครูควรมีหน้าที่กระตุ้นให้นักเรียนรู้จักสังเกตสิ่งต่าง ๆ รอบ ๆ ตัวเองทั้งในสังคมและสิ่งแวดล้อม ครูต้องรู้จักตั้งคำถาม ตั้งข้อสังเกต หรือหาคำตอบว่าเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น เช่นนี้ เมื่อมีเหตุการณ์อย่างนั้นอย่างนี้ เป็นต้น ส่วนกระบวนการในการทำงานและสร้างสรรค์ผลงานก็จะเน้นเรื่องราวที่ถ่ายทอดออกมาจากความคิดของเด็ก ว่าสามารถจะเป็นสื่อแทนคำอธิบายด้วยคำพูดได้หรือไม่ คนที่ดูผลงานจะเข้าใจในการแสดงออกในผลงานเพียงใด และผลงานที่แสดงนั้นให้ข้อคิดแก่ไหน

สำหรับข้อดีข้อเสียในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้การสอนวิชาศิลปะศึกษาตามแนวคิดเชิงสุนทรียภาพของดอลสตอยนั้นพอสรุปได้ดังนี้

ข้อดี เด็กจะรู้จักสังเกตความเป็นไปในสังคมและสิ่งแวดล้อมของตัวเองรู้จักวางแผนและเห็นคุณค่าในสิ่งที่มีส่วนร่วม รู้จักคิดและตั้งคำถามต่อเหตุการณ์หรือสภาพการณ์ที่เกิดขึ้น รู้จักวิพากษ์วิจารณ์ตามความคิดและความรู้สึกของตนเองได้อย่างมั่นใจ

ข้อเสีย เด็กอาจจะมองสิ่งต่าง ๆ ในแง่ร้าย อาจจะเป็นคนที่คอยจับผิดคนและไม่ไว้วางใจในบุคคลอื่น ๆ รอบ ๆ ข้าง เด็กอาจจะกลายเป็นคนก้าวร้าวในสังคม แต่ทั้งนี้ครูจะเป็นผู้มีบทบาทอันสำคัญที่จะเขียนเบนพฤติกรรมของเด็กให้เป็นไปในทางที่ดี ส่วนในด้านการแสดงออกถ้าครูจัดกิจกรรมนี้มากจนเกินไป เด็กอาจจะขาดความมั่นใจในการแสดงออก อาจจะเบื่อหน่าย และอาจเกลียดวิชาศิลปะศึกษาไปในที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ผลงานที่แสดงออกตามแนวความคิดนี้ ครูไม่ควรยึดถือในด้านความประณีตและความถูกต้องในรูปแบบมากจนเกินไป เพราะจะเป็นการสกัดกั้นความคิดของเด็กต่อสิ่งที่เขาจะถ่ายทอดออกมาสู่ภายนอก

2. การกำหนดเนื้อหาครูควรปล่อยให้เด็กเรียนคิดและแสดงออกไปตามประสบการณ์ของเขาเอง ครูไม่ควรไปชี้แนะว่าจะต้องเป็นอย่างไรอย่างนั้น ครูมีหน้าที่เพียงแนะแนวทางและให้ข้อมูล ไม่ใช่แนะนำให้ทำตามความคิดของครู

3. ในการทำกิจกรรม บางครั้งครูอาจให้นักเรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ๆ อย่างมีระบบ มีการแสดงความคิดเห็น มีการวิพากษ์วิจารณ์อย่างเป็นทางการประกอบกับผลงานของนักเรียนเอง

สรุป

ในการจัดประสบการณ์ศิลปะศึกษาเพื่อให้เกิดสุนทรียภาพตามแนวความคิดของ ดิโอ ดอลสตอย นั้น เด็กอาจจะรู้สึกไม่มั่นใจว่าผลงานศิลปะที่ตนสร้างสรรค์นั้นจะเป็นที่ยอมรับจากผู้อื่น เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หรือไม่ถ้าหากว่าครูควบคุมและยึดถือกฎระเบียบอย่างเข้มงวดจนเกินไป ในทางตรงกันข้ามถ้าครูปล่อยปละละเลยไม่รับผิดชอบนักเรียนก็จะได้รับผลอะไรเลยจากการจัดกิจกรรมนี้ ดังนั้นครูจึงควรวางแผนในการจัดกิจกรรมอย่างรอบคอบและพยายามวางตัวและจิตใจให้เป็นกลางปล่อยให้ นักเรียนแสดงออกตามความคิดของตนเองอย่างอิสระ ในโอกาสต่อไปนักเรียนก็จะตัดสินใจได้ด้วยตัวเอง

2.3.3 แนวความคิดของ ไกลฟ์ เบล

เบลมีความคิดเกี่ยวกับความงามว่า ความงามมีอยู่ในธรรมชาติ ประสบการณ์ทางสุนทรียะ เป็นประสบการณ์ที่มีจุดจบในตัวเอง และศิลปะไม่ใช่วิถีทางที่จะนำไปสู่การได้มาซึ่งผลประโยชน์ เบลมีความเห็นว่า ศิลปะทุกชิ้นมีคุณค่าในตัวของมันเอง ศิลปะไม่ได้เป็นไปเพื่อชีวิตหรือสังคม แต่ศิลปะเป็นไปเพื่อศิลปะ ศิลปะจะมีโลกของตัวเอง ดังนั้นถ้าจะมองศิลปะชิ้นใดก็ตามผู้มองจะต้องตัดความคิดและตัดขาดจากโลกภายนอกให้หมด แล้วปลดปล่อยอารมณ์เข้าไปสู่โลกของศิลปะคัมคัม ซาบซึ่งในการรับรู้ถึงโครงสร้างภายใน ที่ประกอบขึ้นจาก เส้น สี น้ำหนัก ความเข้ม หรือการจัดองค์ประกอบ โดยไม่คำนึงถึงเนื้อหาหรือเรื่องราวใด ๆ ทั้งไม่คำนึงถึงความหมาย ความเหมือน กาลเวลา ไม่มีคำว่าเก่าหรือใหม่ และไม่มีการตั้งคำถามถึงความเป็นมาหรือประวัติศาสตร์ หรือศิลปินผู้สร้างผลงาน ดังนั้นคนที่ดูงานศิลปะตามแนวความคิดของเบลจึงไม่จำเป็นต้องมีความรู้อะไร หรือถ้าจะมีความรู้ก็จะเป็นความรู้ที่เกี่ยวกับ เส้น สี มิติ เพียงเล็กน้อยก็พอแล้ว ไม่จำเป็นต้องไปรู้เรื่องเกี่ยวกับตัวศิลปินหรือกระบวนการทำงานของศิลปินแต่อย่างใด

ในการสร้างสรรค์งานศิลปะ เบลเชื่อว่าศิลปินมีความสามารถพิเศษต่างจากคนธรรมดาสามัญตรงที่เขาสามารถมองเห็นรูปทรงที่ลงตัว และมีความสมบูรณ์ในตัวของมันเอง (singificant form) ของสิ่งต่าง ๆ ในโลก แล้วถ่ายทอดออกมาให้บุคคลทั่วไปเห็น สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะศิลปินมองเห็นสิ่งต่าง ๆ โดยมีได้มุ่งหาประโยชน์ของสิ่งนั้น ๆ เขาจึงมีความคิดปลอดโปร่ง ทำให้สามารถมองเห็นสัจธรรมของรูปทรงที่แท้จริงของสิ่งนั้น ๆ ได้ และเมื่อมีโอกาสได้แสดงออกมาเป็นผลงานศิลปะสู่สายตาของบุคคลทั่วไป ศิลปินก็จะแสดงออกไปตามวิถีทางของศิลปะโดยไม่คำนึงถึงความเป็นจริงในโลกว่าเป็นอย่างไร ศิลปินไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงเหตุผล ความเหมือนจริง หรือความรู้สึกที่แสดงออกใด ๆ ทั้งสิ้น แต่จะคำนึงถึงความจริงหรือสัจธรรมของรูปทรงที่แท้จริง (pure form) ของสิ่งนั้น ๆ ตัวอย่างเช่น ศิลปะของกรีกและของโรมันถือกันว่าเป็นศิลปะที่เข้าถึง pure form อย่างแท้จริง แม้ในปัจจุบันกาลเวลาได้ล่วงเลยมาเป็นเวลานานนับพันปีแล้ว แต่ผู้คนที่ยังนิยมยกย่องว่าเป็นผลงานศิลปะที่ทรงคุณค่าอยู่ตลอดกาล อีกตัวอย่างหนึ่งก็คือผลงานภาพเขียนของ เรมбранท์ (Rimbrandt) ศิลปินชาวดัตช์ที่บุคคลทั่วไปทั้งในอดีตและปัจจุบันยกย่องว่าเป็น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เข้าแห่งการเขียนภาพแสดงแสงเงา ผลงานของเขาก็ถือว่าเป็นผลงานที่มีลักษณะเป็น pure form เช่นกัน

ดังนั้นอาจสรุปได้ว่า pure form และ significant form ก็คือการแสดงถึงสัจธรรมของรูปแบบที่แสดงออกในงานศิลปะที่ลงตัวไม่ว่าจะเป็นเส้น สี แสง เงาหรือการจัดภาพ ไม่ว่าภาพนั้นจะแสดงออกเป็นเรื่องราวหรือไม่ก็ตาม ความสำคัญของผลงานจะไม่คำนึงถึงความเหมือนจริง ความถูกต้อง เนื้อหาของภาพ หรือความรู้สึกรูปของภาพ แต่จะคำนึงถึงการจัดวางเส้น รูปทรง น้ำหนักความเข้ม สี และองค์ประกอบอื่น ๆ ที่ประสานสัมพันธ์กันอย่างลงตัวและสมบูรณ์แบบตามวิถีทางของศิลปะนั่นเอง (formalish)

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนศิลปะศึกษาตามแนวความคิดของ ไคลฟ์ เบล มีแนวทางในการกำหนดกิจกรรม ดังนี้

1. กิจกรรมศิลปะในชั้นแรกควรกำหนดให้เด็กได้เรียนรู้ข้อมูลทางศิลปะที่จะนำมาใช้สร้างสรรค์งานศิลปะ รวมทั้งหลักในการจัดองค์ประกอบศิลปะ แล้วฝึกฝนให้นักเอาข้อมูลนั้นมาจัดเป็นองค์ประกอบศิลปะ เป็นการปูพื้นฐานความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับศิลปะ
2. กิจกรรมขั้นต่อไปเป็นการกำหนดหัวข้อเนื้อหา ให้นักเรียนทดลองปฏิบัติ โดยใช้หลักการทางศิลปะได้อย่างอิสระ

กระบวนการในการคิดและการทำงานกิจกรรมในลักษณะ formalish นี้ เน้นที่การแก้ปัญหาในการทำงาน การใช้วัสดุ การวางแผน และการคิดรูปแบบใหม่ ๆ ครูจะต้องส่งเสริมให้นักเรียนได้มีประสบการณ์ ทั้งในทางตรงและทางอ้อม มีการวิพากษ์วิจารณ์ผลงานศิลปะในรูปแบบต่างๆ มีการจัดให้ไปชมนิทรรศการตามสถานที่ต่าง ๆ ตามแต่โอกาสอันเหมาะสม

สำหรับข้อดี ข้อเสียของการจัดกิจกรรมตามแนวคิดของ เบล พอสรุป ได้ดังนี้

ข้อดี นักเรียนมีอิสระในการแสดงออกได้อย่างเต็มที่ โดยไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงความถูกต้อง ความเหมือนจริง หรือความรู้สึกรูปของภาพ

ส่งเสริมนักเรียนที่ไม่มีทักษะในการเขียนภาพเหมือนจริงให้สามารถแสดงออกตามความสามารถและความถนัดของตนได้อย่างเต็มที่ เพียงแต่ฝึกใช้ความประณีตในการทำงานเท่านั้น

ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในการแก้ปัญหา การแก้ไขตัดแปลงวัสดุ และการจินตนาการอย่างไม่จำกัดขอบเขตเพราะไม่มีเงื่อนไขมาบังคับไม่ว่าจะเป็นในด้านความเหมือนจริงหรือความรู้สึกรูปอื่น ๆ แต่ถ้านักเรียนคนใดต้องการจะแสดงความสามารถด้านความเหมือนจริงหรือความรู้สึกรูปใดก็ตามก็แสดงออกได้โดยอิสระ แต่จุดสำคัญของผลงานนั้นเน้นที่รูปแบบและการจัดวางภาพเป็นหลัก

ข้อเสีย ครูที่ยึดถือหลักการทางศิลปะอย่างเคร่งครัดจนเกินไปจะส่งผลให้นักเรียนขาดอิสระทางความคิดและไม่กล้าที่จะแสดงออก

นักเรียนที่ไม่เข้าใจหลักในการจัดองค์ประกอบอย่างเพียงพอ ก็จะไม่เห็นคุณค่าทางศิลปะและอาจจะไม่ตั้งใจทำงาน ผลที่อาจตามมาก็คือไม่บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้

การจัดประสบการณ์ทางศิลปะศึกษาเพื่อให้เกิดสุนทรียภาพตามแนวความคิดของเบล เด็กจะเข้าใจความงามในด้านรูปแบบที่สร้างสรรค์ชิ้นใหม่ และรูปแบบของการจัดวางวัตถุถึงของที่ลงตัว ความพอดีของสัดส่วนและจังหวะลีลาของ เส้น สี และแสงเงา ซึ่งถ้าครูให้ความสนใจและตั้งใจจริงในการอบรมปลูกฝัง และจัดประสบการณ์ให้อย่างเหมาะสมแล้ว เด็กจะเกิดสุนทรียภาพในด้านรูปแบบและการจัดวางอย่างสมบูรณ์

2.3.4 แนวความคิดของ “เซ็น”

เซ็น (ZEN)⁹ เป็นนิกายหนึ่งของพุทธศาสนา ภาษาจีนกลาง เรียกว่า “ฉาน” หรือ “ฉาน” (Ch’an) มีความเจริญรุ่งเรืองมากในประเทศจีนแล้วแพร่หลายเข้าไปในประเทศญี่ปุ่น รวมทั้งอีกหลาย ๆ ประเทศทั่วโลกที่มีความเลื่อมใสศรัทธาในเซ็น (เลิศ อานันทนธะ. 2535)

เอกลักษณ์ที่เด่นชัดของเซ็น ได้แก่ การเสนอปรัชญาในรูปแบบที่ไม่ยึดติดอยู่กับคำราทฤษฎี ไม่อ้างอิงคำพูดหรือคำสอน ตลอดจนวิธีสอนเหมือนโรงเรียนธรรมดาทั่วไป

กล่าวคือ หลักการของเซ็นมุ่งเน้นการรู้แจ้งภายในใจ (Enlightenment) โดยไม่ตั้งสอนผู้เรียนโดยตรง แต่จะใช้ถ้อยคำที่มีลักษณะเฉพาะ เป็นสื่อแสดงออกถึงสัจธรรมของชีวิต เช่น ความคิด วิญญาณ การรับแจ้ง เป็นต้น

เมื่อจำลักษณะทางศาสนาประยุกต์ใช้กับหลักการสอนศิลปะของประสานกลมกลืนกันแล้ว ก็จะทำให้เกิดผลดี ดังต่อไปนี้ คือ

1. การบรรลุจุดประสงค์ในเชิงนามธรรม เช่น หลักธรรม หลักการของศิลปะ เป็นต้น
2. ค้นพบในสิ่งใหม่ ๆ ด้วยตนเอง เช่น ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ จินตนาการ และการรู้แจ้ง
3. ทำให้ผู้เรียนเข้าถึงหลักธรรมและมีศิลปนิสัยที่ดีงาม เช่น รักศิลปะ รักธรรมชาติ เป็นต้น

หลักการสอนศิลปะแบบเซ็น

หัวใจของเซ็นอยู่ที่การไม่ยึดมั่นถือมั่นอย่างชนิดแน่นอนตายตัว โดยเนื้อแท้แล้ววิธีสอนแบบเซ็นขึ้นอยู่กับ โอกาสของการเรียนรู้และการค้นพบอย่างฉับพลัน ซึ่งสอดคล้องกับธรรมชาติ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ของศิลปะ ที่มีลักษณะไม่แน่นอนต่างกับกับคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ที่มักจะมีกฎเกณฑ์แน่นอน ขอบบังคับ และคำตอบที่แน่นอน เช่น $2 + 2 = 4$ เป็นต้น

หลักการสอนศิลปะแบบเซ็น ควรคำนึงถึงแนวทางต่อไปนี้ คือ

1. ไม่สอนโดยตรง
2. ไม่บอก ชี้นำแบบยึดเยียด
3. ไม่มีรูปแบบ กฎเกณฑ์ ข้อผูกมัด

การนำหลักการสอนแบบเซ็นไปใช้สอนกับวิชาศิลปะศึกษา ผู้สอนควรทำความเข้าใจให้แจ่มชัดเสียก่อนว่า การสอนตามหลักการของเซ็นนั้น อยู่ที่ไม่กำหนดเงื่อนไข ระเบียบ ตลอดจนการตั้งข้อบังคับในลักษณะยึดเยียด คำสั่ง

2.4 จิตวิทยากับแนวคิดในการจัดห้องเรียนศิลปะเด็ก

มีคำกล่าวที่ว่า ผลงานศิลปะ คือ สิ่งที่สะท้อนบุคลิกภาพภายในของเด็กออกมาได้ เป็นตัวชี้ให้เห็นถึงพัฒนาการของเด็ก ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา (เลิศ อานันตะ. 2518) โดยที่พ่อแม่ ผู้ปกครองไม่จำเป็นต้องสิ้นเปลืองเวลาหรือค่าใช้จ่ายมากมายนัก เพียงแต่ทำความเข้าใจกับธรรมชาติของกิจกรรมศิลปะเด็ก และจิตวิทยาพัฒนาการทางศิลปะของเด็กบ้างก็เพียงพอแล้ว อย่าคิดว่าเป็นเรื่องที่ต้องแสดงฝีมือ คุณแล้วไม่สวยก็แสดงว่าไม่เป็นศิลปะ (สุกัญญา ย่านเดิม. 2542)

เราต้องเข้าใจว่าการแสดงออกทางศิลปะเป็นเพียงการปลดปล่อยทางจินตนาการ ซึ่งเป็นกระบวนการทางความคิดอย่างหนึ่งที่ไม่ต้องอาศัยคำพูดหรือตัวอักษร คิดออกมาเป็นภาพหรือพฤติกรรมรวมๆ เพื่อแสดงออกถึงการรับรู้โลกภายนอก การขีดเขียนจึงเป็นผลจากความพอใจที่เด็กได้เคลื่อนไหว แขน มือ และลำตัว เป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นเมื่อประสาทสัมผัสได้กระทบกับสิ่งเร้าภายนอก ควรเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกอย่างเต็มที่ เราเป็นเพียงผู้ช่วยเหลือและให้กำลังใจอยู่ข้างๆ แนะนำโดยการใช้อัจฉริยภาพในการชักจูงให้เด็กเกิดจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ที่จะทำงานศิลปะ พัฒนาการด้านต่าง ๆ ก็จะเกิดขึ้นแก่ตัวเด็กเองดังนั้นความสำคัญทางความคิดของเด็กจึงมีน้ำหนักที่ต้องคำนึงมากกว่าผลงานที่สำเร็จออกมาแล้ว ผู้ใหญ่ควรที่จะเรียนรู้และศึกษาจิตวิทยาของเด็กให้เข้าใจเสียก่อน

2.4.1 จิตวิทยาและแนวทางการสอนศิลปะเด็ก

วิธีการในการแนะนำศิลปะเด็กนั้นค่อนข้างจะละเอียดอ่อน และอาศัยความใจเย็นอย่างมาก เราต้องพยายามอดทนที่จะไม่ใช้ คำสั่งหรือคำบงการ ¹¹ เพื่อให้เด็กแก้ไขหรือเพิ่มเติมอะไรบางอย่างลงในผลงานตามที่เราต้องการ (ในขณะที่เด็กยังมองไม่เห็นว่าคุณเองมีข้อบกพร่องอะไร) ควรใช้พูดที่มีลักษณะชี้ชวนให้ตรวจสอบว่าคุณผลงานของตัวเองนั้นควรมีอะไรเพิ่มเติมบ้าง เช่น “บนท้องฟ้าน่าจะวาดอะไรเพิ่มอีกไหมคะ นอกจากพระอาทิตย์ มินกเป็นเพื่อนเค้าหน่อยดีไหมคะ เค้าจะได้ไม่เหงา” หรือ “กระดาษเค้ายื่นอยู่ที่ไหนคะ ..... เค้ากินอะไรเอ่ย...” ใช้คำถามชี้แนะทำให้เด็กคิด พ่อแม่หรือครูไม่ควรรีบร้อนบอกให้ทันที เพราะจะทำให้เด็กไม่รู้จักคิด (เพราะไม่มีใครให้เวลาเขาคิด) การฝึกให้เด็กคิดเป็นหลักการของหลักสูตรใหม่ที่ต้องการให้เด็กไทยทุกคนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตัวเองตามความสามารถของแต่ละคน ไม่ใช่ทำตามคำบอก หรือ คำสั่งโดยไม่ได้ใช้ความคิดอ่านอะไร และที่สำคัญที่สุด พ่อแม่ ผู้ปกครองหรือครูผู้สอนควรใช้คำพูดที่ให้กำลังใจ เช่น

“..ครูเชื่อว่าหนูทำได้ค่ะ....ลองดูสิคะ

“เก่งจังค่ะ..หนูวาดอะไรคะ ไหนเล่าให้ครูฟังหน่อย..”

หลีกเลี่ยงการใช้คำพูดที่จะไปทำลายความเชื่อมั่นและกักกันความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก เช่น

“วาดอะไร..ดูไม่เห็นรู้อะไรเลย...ไม่สวยเลย...”

“..ต้นไม้สีนี้ที่ไหนกัน...วาดไม่เห็นจะเหมือนเลย...”

“...ลูกยังเล็กอยู่...ยังทำแบบนี้ไม่ได้หรอก...เอาไว้ให้โตก่อนเถอะ...”

คำพิพากษาในเชิงคำเหน็ดเหนื่อย ล้อเลียน เสียดสี ล้วนแต่ทำให้เด็กเกิดความรู้สึกขาดความมั่นใจ ขาดความภาคภูมิใจในผลงานของตัวเอง พยายามลอกเลียนแบบหรือคัดลอกตามเพื่อให้เหมือนผู้อื่น เกิดการลบเลือนอีกไม่กล้าวาด ไม่กล้าคิดและเกิดทัศนคติไม่ดีต่อการทำงานศิลปะ เราควรยอมรับนับถือและยกย่องในความสามารถของเด็กแต่ละคนว่าไม่เหมือนกัน ไม่ยึดติดกับผลงานสำเร็จรูป สิ่งที่มีคุณค่าที่สุดในชีวิตที่เด็กได้แสดงออกทางผลงานศิลปะ อยู่ที่กระบวนการทำงาน.....หาใช้ผลงานที่เสร็จสมบูรณ์แบบไม่ (วิรุณ ตั้งเจริญ,2526)

การสอนศิลปะเด็กแนวใหม่นั้นมุ่งเน้นที่การจัดสภาพแวดล้อม เพื่อส่งเสริมให้เด็กได้มีการสำรวจ ทดลองค้นคว้าจากวัสดุธรรมชาติ ด้วย วิธีการเรียน แบบ “แก้ปัญหา” แทนการเรียนแบบ เลียนครูตามตัวอย่าง ด้วยวิธีการและวัสดุอันจำกัด ไม่มุ่งเน้นใน “ด้านฝีมือ” ส่งเสริมการแสดงออกทางด้าน “ความคิด” ครูศิลปะที่ดีควรหลีกเลี่ยงการใช้ความคิดของตนเองครอบงำความคิดของเด็ก ไม่ควรใช้สายตาของศิลปินหรือจิตรกรเป็นมาตรฐานในการตัดสินชี้ขาด ผลการ

แสดงออกทางศิลปะของเด็ก เราจะทำให้เด็กค้นพบบางสิ่งบางอย่างด้วยตัวของเด็กเองไม่ต้องทำตามตัวอย่าง หรืออยู่ภายใต้คำสั่งของใครแม้ว่าการกระทำนั้น ๆ จะทำไปด้วยความหวังดีก็ตาม

“สอนศิลปะเด็กใคร ๆ ก็สอนได้ แต่จะสอนให้ได้ดีต้องสอนด้วยความรัก”

การสอนด้วย “ความรัก” เป็นสิ่งสำคัญยิ่งกว่า “ความสามารถ” ใดๆ ทั้งสิ้น เพราะถ้าครูสามารถทำให้นักเรียนเกิดในความรักในศิลปะได้แล้ว ความอยากรู้อยากเห็น และอยากแสดงออกก็จะเกิดขึ้นกิจกรรมการเรียนการสอนที่เคยคิดว่าเป็นเรื่องยุ่งยากก็จะกลายเป็นเรื่องง่ายอย่างไม่คาดฝัน ภายใต้บรรยากาศของความรัก ความอบอุ่นและเป็นกันเองจะทำให้เด็กเกิดความรู้สึกลดอคติ ได้รับการคุ้มครองปกป้องและส่งผลให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง และกล้าแสดงออกในที่สุด บรรยากาศของการสอนควรจะผ่อนคลายไม่ยึดเยียด อึดริะ ทำให้เด็กมีอารมณ์ชื่นบาน สนุกสนาน ยิ่งเด็กได้ประสบผลสำเร็จในงานก็ยิ่งทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง บนพื้นฐานของความรักและความภาคภูมิใจในความสามารถของตนเด็กจะมีสุขภาพจิตดี มองโลก ด้วยสายตาที่สวยงาม มีความรู้สึกที่ดีงามต่อและสิ่งแวดล้อม

จุดมุ่งหมายในการเรียนการสอนศิลปะ เด็กเป็นศูนย์กลางการเรียน เนื้อหาไม่แน่นอนตายตัว เปลี่ยนแปลงได้ตามความสนใจของผู้แสดงออกโดยวิธีการแก้ปัญหา ไม่นิยมทำตามตัวอย่าง ยกเว้นกรณีจำเป็น เน้นที่กระบวนการเรียนรู้ และวิธีการแสดงออกผลงานเป็นเพียงผลพลอยได้จุดมุ่งหมายเพื่อจัดเตรียมคนให้มีคุณภาพมุ่งพัฒนาเด็กตลอดทั้งชีวิตประเมิณผล โดยครูและนักเรียนร่วมกัน

วิธีการสอน

1. สอนด้วยความรัก
2. ยอมรับถึงความสามารถของเด็กแต่ละคนที่แตกต่างกัน
3. หลีกเลี่ยงการ วิพากษ์เชิงล้อเลียน เสียดสีหรือคำหิติดิเคียนโดยตรง
4. ไม่จำเป็นต้องรีบร้อนแก้ไขผลงานศิลปะของนักเรียน แต่ควรพุดจาให้เกิดความคิดด้วยตัวเอง
5. อย่าแทรกแซงความคิด หรือตัดสินแก้ปัญหาแทนนักเรียน ควรส่งเสริมให้กล้าทำและกล้าแสดงออกให้มากที่สุด
6. ใช้คำพุดช่วยๆและทำทายให้แสดงออกแทนการออกคำสั่ง
7. วางแผนการจัดเตรียมอุปกรณ์เอาไว้ล่วงหน้า เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงออกอย่างอิสระ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ในการให้ความสำคัญของศิลปะเด็กนั้นจะมีมากขึ้นเรื่อยๆ อาจารย์เลิศ อานันตะ (เลิศ อานันตะ. 2518) ได้กล่าวว่า “ในอนาคตอันใกล้นี้ กระแสแนวโน้มโลกจะเล็งเห็นความสำคัญของศิลปะทุกวิชาจะต้องใช้ศิลปะเป็นฐานที่จะหยั่งลงไปสู่ความเข้าใจ เน้นเรื่อง(ESTHETIC EXPERIENCE) ประสบการณ์ทางสุนทรียภาพ ต้องมาเข้าใจควบคู่กับความเข้าใจในเรื่องของเหตุผล (RATIONAL) ศิลปะเป็นการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้องกับความเข้าใจวุฒิภาวะของเด็ก ความพร้อมของสิ่งเร้า โดยการให้เด็กได้ลงมือสร้างสรรค์กิจกรรมศิลปะโดยตรง เพื่อให้เด็กทักษะและความสามารถที่จะแก้ปัญหาได้ในระดับหนึ่ง ย่อมมีค่าต่อการเรียนรู้เป็นอย่างยิ่ง และการปฏิบัติกิจกรรมเช่นนี้เองที่ทำให้วิชาศิลปะต่างไปจากวิชาวิชาสามัญอื่นๆ ครูผู้สอนศิลปะจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญ”

สิ่งเร้าที่มีผลต่อการแสดงออกทางศิลปะการเรียนรู้หรือการกระทำกิจกรรมใด ๆ ของคนเรานั้น สิ่งเร้าที่ดีย่อมเป็นตัวการสำคัญในการกระตุ้นความปรารถนาให้ต้องการหรือกระตุ้นให้ปฏิบัติกิจกรรมนั้นได้อย่างดี ศิลปะสำหรับเด็กก็เช่นกัน สิ่งเร้าที่ดีย่อมช่วยกระตุ้นให้เด็กกระหายที่จะแสดงออก และจะมีผลดีต่อคุณภาพของผลงานที่แสดงออกอีกด้วย ในที่นี้จะเสนอแนะไว้ 3 ด้านคือ (วิรุณ ตั้งเจริญ. 2529)

1. กิจกรรมศิลปะ การที่จัดกิจกรรมศิลปะให้เรียนสร้างสรรค์นั้น ก่อนอื่นต้องพิจารณาถึงสภาพวุฒิภาวะ และความพร้อมด้านต่าง ๆ ของผู้เรียนก่อนหลังจากนั้นจึงกำหนดกิจกรรมที่เหมาะสมกับความพร้อม พิจารณาถึงเป้าหมายที่เหมาะสม ทั้งเป้าหมายในทางศิลปะและการสร้างเสริมบุคลิกภาพของเด็กการจัดกิจกรรมที่สัมพันธ์กับประสบการณ์ของเด็กและเป็นกิจกรรมที่ท้าทายต่อความคิดและความรู้สึกย่อมช่วยให้เด็กปรารถนาที่สร้างสรรค์ และสร้างสรรค์อย่างต่อเนื่องไม่เกิดความเบื่อหน่ายในทางตรงกันข้าม ถ้ากิจกรรมศิลปะเด็กไม่เร้าใจต่อเด็ก การเรียนรู้ทางศิลปะก็ย่อมเป็นผลเสียต่อการแสดงออกครั้งนั้น และถ้าเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ก็เป็นผลเสียต่อทัศนคติของเด็กโดยตรง

2. สภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน การจัดกิจกรรมให้เด็กได้รับคุณค่าตามเป้าหมายอย่างสมบูรณ์นั้น สภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน นับว่าเป็นสิ่งเร้าอันสำคัญต่อเรียนรู้ เพราะสภาพแวดล้อมที่ดีจะสภาพเป็นแรงผลักดัน หรือกระตุ้นในการเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การทานอาหารที่อร่อย มิได้หมายความว่าเพียงว่ามีอาหารที่อร่อยเท่านั้น แต่ยังหมายถึงความถึงสภาพแวดล้อมที่ดีด้วย เช่น กลิ่นไม่เหม็น ยุงไม่กัด งานชิ้นไม่สกปรก สภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานศิลปะของเด็ก กินความถึงสภาพห้องเรียนที่ดี มีโต๊ะทำงานได้สะดวก ห้องกว้างขวางพอควร มีน้ำใช้ มีแผ่นป้ายติดภาพ มีอากาศถ่ายเทได้ดี มีห้องเรียนเป็นสัดส่วน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

นอกจากนั้นยังกินความถึงการสร้างบรรยากาศที่ดี เช่น ความเป็นกันเองการให้กำลังใจที่ดี การเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นห้องเรียนที่มีเสรีภาพ เป็นต้น สภาพแวดล้อมที่ดี เช่นนี้ ย่อมเป็นสิ่งเร้าที่มีคุณค่ายิ่งต่อการแสดงออกทางศิลปะของเด็ก

3. สื่อการเรียนการสอนทางศิลปะ สำหรับการเรียนรู้ทางศิลปะ เราจะพบว่า เนื้อหาสาระการยกตัวอย่าง จินตนาการของเด็ก มีลักษณะเป็นนามธรรมมาก สภาพที่เป็นนามธรรมเช่นนี้ มีลักษณะเลื่อนลอยต่อการเรียนรู้ ความเข้าใจ และความคิดของเด็กมาก ซึ่งอาจจะทำให้การเรียนรู้ไม่ได้รับผลสมบูรณ์ สื่อการเรียนการสอนทางศิลปะที่ดี จะเป็นสิ่งเร้าอันสำคัญที่กระตุ้นให้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจและความคิดอย่างเป็นรูปธรรมขึ้น พร้อมทั้งทำให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสื่อการเรียนการสอนในที่นี้รวมความถึงสิ่งต่อไปนี้

1. วัสดุ เช่น กระดาษขอลึก ภาพประกอบการ์ตูน โปสเตอร์ ป้ายแสดง แผนภูมิ ภาพถ่าย หุ่นจำลอง
2. อุปกรณ์ เช่น เครื่องฉายสไลด์ เครื่องฉายโอเปก เครื่องฉายโอเวอร์เฮด ภาพยนตร์ โทรทัศน์ อุปกรณ์วิชาการ
3. สื่อคลใจ คือสิ่งแวดล้อม สื่อที่จัดขึ้น เหตุการณ์ต่าง ๆ
4. วิธีการ คือ การสาธิต การทดลอง การปฏิบัติ กิจกรรม

2.4.2 แนวคิดในการจัดห้องเรียนศิลปะเด็ก

การจัดห้องเรียนศิลปะเด็กจะห้อง คำนึงถึงการใช้และรูปแบบของกิจกรรมทางศิลปะที่มีการสอน สามารถแบ่งกิจกรรมทางเรียนศิลปะออกมาได้ 5 ประเภทตามหลักสูตรการสอนศิลปะกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2521 ฉบับปรับปรุง 2533 ว่าด้วยกลุ่มวิชาสร้างเสริมลักษณะนิสัยได้แบ่งกิจกรรมออกเป็นดังนี้

- 1) งานวาดเส้น (Drawing) วัสดุที่จะนำใช้วาดเส้น คือ ดินสอ ปากกาหมึกแห้ง ปากกาปลายสักหลาด สีเมจิก ถ่านชาร์โคล เครยอง ฯลฯ ผู้สอนควรเริ่มต้นด้วยการทดสอบประสบการณ์ของเด็กทั้งห้องเสียก่อน ถ้าส่วนใหญ่ยังไม่เคยใช้อุปกรณ์ดังกล่าวหรือเคยใช้แต่ใช้ได้ไม่ถูกต้อง ก็มาเริ่มสอนกันใหม่ และที่สำคัญคือผู้สอนต้องแสดงวิธีใช้วัสดุอุปกรณ์แต่ละอย่างให้ดูเด็กจะได้มีโอกาสตัดสินใจด้วยตนเองว่าจะเลือกใช้เทคนิคอะไรดี กิจกรรมวาดรูปในระดับประถมต้นไม่ควรให้วาดรูปจากความทรงจำมากนัก แต่ควรเน้นที่การวาดรูปจากสิ่งแวดล้อมจริงๆ เพราะนี่เป็นทางหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาความคอดรวยยอดเกี่ยวกับสิ่งของต่าง ๆ และถ่ายทอดออกมาเป็นรูปภาพได้ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญมากในการเรียนศิลปะ เช่น ให้เด็กวาดรูปต้นไม้จากของจริงจะได้ภาพต้นไม้ที่ดีและสมบูรณ์กว่าต้นไม้ที่วาดจากความทรงจำ แผ่นไม้อัดขนาด 12"×18" เป็นเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สิ่งจำเป็นที่ต้องใช้สำหรับรองแผ่นกระดาษวาดรูป เมื่อต้องออกไปเขียนสิ่งแวดล้อมนอกห้อง การวาดรูปนอกสถานที่ควรจัดให้มีเป็นระยะ ๆ เด็กจะเกิดความตื่นเต้นสนุกสนานกับหาเรียน ไม่เบื่อหน่ายจากความจำเจให้ห้องเรียน และมักจะพบว่าผลงานวาดภาพนอกสถานที่จะออกมาแปลกว่าและดีกว่าที่เขียนในห้องจริง ๆ

2) งานระบายสี (Painting) วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้คือ สีฝุ่น สีโปรเตอร์ สีน้ำ สีชอล์ค สีเมจิก พู่กัน กาวสำหรับเขียนภาพด้วยมือ ฯลฯ ต้องสอนให้เด็กพยายามควบคุมพู่กันหรือมือถือสีอยู่ให้ระบายสีไปปัจจุบันนี้วิทยาการเทคโนโลยีเกี่ยวกับการพิมพ์เข้ามามีบทบาทมาก โดยเฉพาะการพิมพ์หนังสือ สมุด การเขียนภาพระบายสีที่มีแบบฝึกหัดเป็นภาพจำลองมาจากธรรมชาติเสร็จสมบูรณ์เพียงแต่สีระบายสีให้ห้องเท่านั้น นี่เป็นสิ่งที่ผู้สอนจะต้องคำนึงถึงให้มากเกี่ยวกับโอกาสที่เด็กได้สัมผัสธรรมชาติเพื่อเรียนรู้ความงามและสร้างความเข้าใจต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นผลพลอยได้นอเหนือจากการวาดรูปเพียงอย่างเดียว

ผู้สอนควรเริ่มสอนการผสมสีเบื้องต้น โดยให้เด็กได้ทดลองผสมสีและนำไปใช้เป็นประโยชน์กับหาวาดรูป เช่น รูปเกี่ยวกับความชุ่มฉ่ำควรเป็นสีฟ้า น้ำเงิน ม่วง เขียว หรือรูปที่แสดงความร้อนแรงควรเป็นสีเหลือง ส้ม แดง ถ้าเด็กสามารถผสมสีได้ รูปเหล่านี้คงไม่เป็นปัญหาอะไร แต่ถ้าเด็กผสมสีไม่เป็นก็ต้องซื้อสีที่ผสมสำเร็จมาใช้ วิธีการเรียนการสอนผสมสีจะช่วยให้เด็กทำงานออกมามีความหมายกว่าที่เคยทำ อย่างไรก็ตามเราไม่ควรคาดหวังความสำเร็จในการใช้สีหรือการผสมสีของเด็ก ถึงแม้การผสมสีจะไม่ได้ผลแต่ก็เป็นโอกาสให้ประสบการณ์เพื่อเสริมความพร้อมสำหรับวัยต่อไป

3) งานพิมพ์ภาพ (Print making) ภาพพิมพ์ที่ใช้หัวมันฝรั่งหรือหัวพืชผักอื่นมาแกะเป็นแม่พิมพ์ แล้วพิมพ์ด้วยสีโปสเตอร์ เป็นที่น่าสังเกตว่า มีโรงเรียนจำนวนมากที่ละเลยหรือละทิ้งกิจกรรมภาพพิมพ์ โดยให้เหตุผลว่ามีความยุ่งยากเกี่ยวกับการจัดห้องเรียนให้เป็นห้องพิมพ์ ความจริงแล้วปัญหานี้ไม่ใช่ปัญหาสำหรับการเรียนการสอนภาพพิมพ์เลย เพียงมีกระจกสำหรับกั้นห้องพิมพ์ 1-3 แผ่น มีลูกกลิ้ง 1-3 ลูก มีหมึกพิมพ์ 2-3 สี มีน้ำมันล้างสีและมีเศษผ้าไว้เช็ดทำความสะอาด ก็สามารถเรียนภาพพิมพ์ได้แล้ว แต่ถ้าจะให้ห้องภาพพิมพ์ที่สมบูรณ์แบบก็มีปัญหาที่ต้องแก้ไขอีกมากมายและผู้สอนจะต้องเหนื่อยเป็นพิเศษในระหว่างสอนภาพพิมพ์ แต่เด็ก ๆ สนุกสนานมากกว่ากิจกรรมศิลปะอื่นๆ ผู้สอนจะต้องสาธิตให้ดูทุกขั้นตอน และต้องเน้นให้เด็กระมัดระวังเกี่ยวกับหมึกพิมพ์ให้มาก โตะทำงานต้องปูรองพื้นด้วยกระดาษหนังสือพิมพ์ เด็กทุกคนต้องใส่เสื้อคลุมกันเปื้อนและเมื่อทำงานเสร็จทุกครั้งสิ่งที่ต้องฝึกฝนเป็นนิสัยคือต้องทำความสะอาดทุกสิ่งทุกอย่าง กิจกรรมภาพพิมพ์ ควรเริ่มจากสิ่งง่าย ๆ เช่น กลิ้งหมึกพิมพ์ลงบนขลุ่ยกระดาษตะกั่ว นำกระดาษมาวางทับแล้วใช้ฝ่ามือลูบด้านหลังของกระดาษ เมื่อยกกระดาษออกจะ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ได้ลวดลายที่สวยงาม ซึ่งถ้าจะให้เด็กวาดก็คงไม่ได้เช่นนั้น แต่ใช้วัสดุแตกต่างกัน เช่น ใช้เชือก เศษผ้า ฟางข้าว ใบไม้แห้ง เมล็ดพืช ฯลฯ มาทำแม่พิมพ์ โดยทาภาควัตถุเหล่านั้นบนแผ่นกระดาษแข็ง

Monoprint เป็นกิจกรรมที่น่าสนใจ ซึ่งมีหลายวิธี เช่น กลิ้งหมึกพิมพ์บาง ๆ ลงบนแผ่นกระดาษ วางกระดาษขาวทับลงไป แล้วใช้ดินสอขีดเขียนบนแผ่นกระดาษ แรงกดจะปรากฏเป็นหมึกพิมพ์ติดอีกด้านหนึ่งของกระดาษ

4.) งานประติมากรรม (Sculpture) กิจกรรมงานประติมากรรมจะต่อเนื่องโดยเพิ่มกรรมวิธีให้ซับซ้อนมากขึ้นตามลำดับ ดินเหนียวเป็นวัสดุที่ใช้ได้ดี กระบวนการปั้นดินเหนียวจะเพิ่มจากการปั้นธรรมดาๆ มาเป็นการประกอปกั้นหลาย ๆ สี มีการเล่นพื้นผิวแปลกๆ การตัด การม้วน ฯลฯ นอกจากดินเหนียวแล้ว วัสดุที่เหมาะสมสำหรับเด็กประถมต้นอีกอย่างหนึ่งคือ “กระดาษ” กิจกรรมประติมากรรมกระดาษเบื้องต้น คือการพับกระดาษให้เป็นรูปทรงต่างๆ เช่น ทรงกระบอก ทรงกรวย ทรงสี่เหลี่ยม ต่อจากนั้นก็มาประกอปกั้นเป็นรูปต่างๆ เช่น คน สัตว์ บ้าน หมวก ฯลฯ ประติมากรรมอีกประเภทหนึ่ง คือ ประติมากรรมกล่องกระดาษ เช่น กล่องรองเท้า กล่องไม้ขีด กล่องบุหรี กล่องยาสีฟัน ฯลฯ สามารถนำมาประกอปกั้นเป็นรูปต่างๆ ได้ตามความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก เช่น รถยนต์ เครื่องบิน บ้าน สัตว์ ฯลฯ ประกอบเสร็จแล้วอาจตกแต่งด้วยสีหรือวัสดุอื่น ๆ งานประติมากรรมอีกประเภทหนึ่งที่น่าสนใจ คือ paper mache เตรียมการโดยฉีกกระดาษหนังสือพิมพ์เป็นชิ้นเล็กๆ แช่ไว้ในน้ำผสมกาว แล้วนำมาปะปิดให้เป็นรูปทรงต่างๆ เมื่อทิ้งไว้แห้งจะแข็งตัวมาก กิจกรรมนี้ต้องใช้เวลายาวนาน การทำประติมากรรมไม่ใช่เพียงแค่ให้เด็กทำขึ้นเป็นรูปสิ่งต่างๆ เท่านั้นแต่ควรเน้นการแสดงออกอย่างเด่นชัดถึงเรื่องความคิดรวบยอด และอารมณ์ของสิ่งนั้นด้วย เช่น แทนที่จะทำประติมากรรมเป็นรูปคนเฉย ๆ (ซึ่งเป็นการต่อกล่องกระดาษที่มี 2 ขา 2 แขนเท่านั้น) ก็ให้ทำรูปหม้อ ชาวบ้านนักเรียน หรือประติมากรรมรูปสุนัข ก็ให้ทำเป็นสุนัขพันธุ์ต่างๆ และถ้าจะกางหน้าไปกว่านั้น อาจจะทำให้แสดงอารมณ์ของสิ่งเหล่านั้นด้วย เช่น งานประติมากรรมที่ทำจะต้องแสดงออกถึงความดีใจ เศร้าใจ เสียใจ ตกใจ ถ้าเป็นไปได้ดังที่กล่าวมานี้เด็กๆ จะต้องใช้ความคิดมากขึ้นในการแสดงออกเฉพาะอย่างที่ทำทำให้ทำมากกว่าให้ทำงานลอยๆ อย่งไรเหตุผล

5.) งานประดิษฐ์ตกแต่ง (Crafts) มีกิจกรรมงานประดิษฐ์ตกแต่งมากมายที่นำมาสอนโรงเรียนศิลปะเด็กได้ ขอตัวอย่างกิจกรรมที่น่าสนใจ เช่น

“การทำหุ่นมือ” เริ่มด้วยการขยำกระดาษเพื่อทำเป็นส่วนหัว และมีม้วนกระดาษเป็นหลอดสั้นๆ ต่อไว้ที่ช่วงคอของหุ่น สำหรับใช้สอดเวลาเชิดหุ่น ใช้กระดาษฉีกชุบน้ำกาวปิดทับซ้อนกันหลายๆ ชั้นจนกว่าจะแข็งแรงพอ เมื่อแห้งดีแล้วอาจจะมีการตกแต่งส่วนใบหน้าให้เป็นตัว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ละครตามที่ต้องการ แล้วตัดเสื้อผ้าให้เข้ากับลักษณะของตัวละครนั้น เมื่อทำเสร็จลองให้เด็กๆ เชิดเล่นจะสนุกมาก

“หน้ากาก” การทำหน้ากากเป็นงานตกแต่งที่น่าสนใจมาก เพราะทำได้ง่าย ไม่ซับซ้อนมากเกินไป เช่น อาจจะใช้ถุงกระดาษหรือนำกระดาษสีม้วนให้สวมหัวได้ แล้วตกแต่งให้เป็นใบหน้าต่างๆ เมื่อทำเสร็จให้เด็กสวมเล่น

“Collage” หรือกิจกรรมการฉีก ตัด และปะติดเศษกระดาษจากหนังสือพิมพ์ต่างๆ ให้ประกอบเป็นเรื่องราวใหม่ขึ้นมาตามความคิดสร้างสรรค์ อาจใช้เศษวัสดุอื่นเข้ามาช่วยได้นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมที่น่าสนใจอีกมา เช่น การถักทอเบื้องต้น การเย็บเศษผ้า การทำเครื่องปั้นดินเผา แบบง่าย ๆ ฯลฯ

ประโยชน์ที่ได้จากการโชว์ผลงานเด็ก

การโชว์ผลงานที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้ เป็นการโชว์ผลงานในโรงเรียนสอนศิลปะ จะเห็นว่าบอร์ดตามหน้าห้องเรียนไม่ว่าบอร์ดนั้นจะคิดเรื่องอะไร เด็กก็ยังให้ความสนใจ

ส่วนบอร์ดหน้าห้องศิลปะจะคิดเฉพาะงานศิลปะของนักเรียนในโรงเรียน ซึ่งบอร์ดที่เด็กให้ความสนใจมากที่สุดบอร์ดหนึ่ง เด็กบางคนดูหลายรอบ บางคนยืนพิงพินิจเพราะห้อยนานเหมือนผู้ใหญ่ดูงานศิลป์ บางคนกระโดดคึกใจที่ทีมงานของตัวเองขึ้นบอร์ดและสร้างความภูมิใจให้แก่เด็ก

กิจกรรมต่างๆ ของมนุษย์ในเชิงปฏิบัติเมื่อผลงานปรากฏออกมาแล้วสิ่งที่จะตามมาคือการโชว์หรือแสดงผลงาน ทั้งนี้เพื่อต้องผลตอบแทนในลักษณะต่างๆ ซึ่งขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ของการโชว์แต่ละครั้ง ถ้าผลงานของนักเรียนได้รับการคัดเลือกให้ติดบอร์ดโชว์ที่โรงเรียน ผลที่ตามมาคือความภาคภูมิใจและการตรวจสอบประเมินผลตัวเอง (Self evaluation) การโชว์ผลงานหรือการจัดนิทรรศการไม่ว่าจะใหญ่หรือเล็กก็ตาม จะมีผลกระตุ้นที่ดีที่สุดให้เด็กมาดูผลงานของตนบนบอร์ด ในส่วนเด็กแล้วเด็กจะรู้สึกดีใจที่ได้รับการยอมรับ และสิ่งที่มีค่าสำหรับชีวิตก็จะตามมาคือ ความมั่นใจในตนเอง การแสดงผลงานโดยทั่วไปมักมีแนวโน้มไปในทางการแสดงผลงานที่สำเร็จแล้วมากกว่าการแสดงผลการกระทำหรือกระบวนการที่เด็กค้นคว้าทดลองทำ ซึ่งในความเป็นจริงผลงานสำหรับบันปลายเป็นสิ่งหลงเหลือที่ปรากฏให้เห็นชัดเจนเท่านั้น แต่สิ่งสำคัญก่อนหน้านี้คือ กระบวนการ และประสบการณ์ กลับไม่ได้รับความสนใจเท่านั้นมีตัวอย่างจากที่เคยได้ยินมาว่า เด็กคนหนึ่งเขียนภาพพระบายสีอย่างสวยงาม จนครูผู้สอนคิดในใจว่านี่ต้องเอาขึ้นบอร์ดแน่ๆ

แต่เมื่อกลับมาดูอีกทีปรากฏว่าเด็กใช้สีเทาทาทับความงามจนเต็มกระดาษ แต่ถ้าครูทราบเหตุผลของเด็กกว่าระหว่างที่วาดภาพอยู่นั้นบังเอิญในจินตนาการของเด็กมีฝนตกลงในรูปภาพ เด็กจึง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ระบายสีเทาลงไปประปรายเหมือนจะทดแทนเม็ดฝน และฝนในจินตนาการก็ตกหนักขึ้นจนมองอะไรไม่เห็น ภาพจึงกลายเป็นสีเทาทั้งภาพ ถ้าครุฑราบเบื้องหลังและกระบวนกาที่เป็นมา ครูต้องนำภาพนี้ขึ้นโซว์บอร์ดแน่ ๆ และคงเป็นภาพที่ได้รับความสนใจจากผู้ดูไม่น้อยทีเดียว (สุกัญญา ยานเคิม. 2542)

การโซว์ผลงานควรมีการผลัดเปลี่ยนรูปที่แสดงบ่อย ๆ และงานที่แสดงควรเป็นงานที่ทำให้เสร็จใหม่ๆ เพราะเด็กมีช่วงความสนใจสั้นมาก เมื่อทำงานเสร็จใหม่ๆ เด็กยังคงผูกพันกับงานของตนเองสูง และมีความกระตือรือร้นกับงานที่ยังใหม่ๆ อยู่แต่หลังจากที่แสดงไปไม่กี่วัน ความสนใจก็เริ่มลดลงไปจนเกือบหมดในเวลาต่อๆ มา นอกจากนี้การโซว์ผลงานเด็กที่บ้านก็มีความสำคัญมากเช่นกัน เมื่อพ่อแม่ผู้ปกครองจะนำผลงานศิลปะของลูกหลานขึ้นติดโซว์ข้างฝาบ้าน ควรจะนำมาติดทั้งหมดหรือติดให้มากที่สุด ถ้าจะเลือกควรให้ลูกเป็นผู้เลือกกว่าเขาพอใจจะนำขึ้นไปไหนขึ้นโซว์ ส่วนใหญ่พ่อแม่ชอบแอบเลือกไปใส่กรอบโซว์เอง เพื่อหวังจะให้ลูกแปลกใจในการเอาใจใส่จากพ่อแม่ แต่บางครั้งการทำเช่นนี้ก็กลับทำให้เด็กคิดว่าเฉพาะภาพนี้เท่านั้นที่ได้รับการยอมรับจากผู้ใหญ่ อันจะมีผลให้เด็กวาดภาพต่อๆ ไปในลักษณะเดิมเพื่อเอาใจผู้ใหญ่ เด็กจะติดอยู่ในรูปแบบใดแบบหนึ่งไม่สามารถวาดภาพอย่างสนุกสนานกับการค้นคว้าทดลองในประสบการณ์ใหม่ๆ และสิ่งที่ช่วยในการประเมินความเจริญเติบโตทางศิลปะของเด็ก ไม่ว่าจะเป็นที่บ้านหรือโรงเรียน คือ การเก็บผลงานของเด็กทั้งหมดแยกเอาไว้เป็นรายคน เมื่อได้เวลาอันเหมาะสมให้นำผลงานเด็กออกมาแสดงเป็นรายคน โดยเรียงตามวันเดือนปีที่วาด จะช่วยทั้งเด็กและครู พ่อแม่ผู้ปกครองให้ย้อนเห็นพัฒนาการและความสำเร็จในการทำงานได้อย่างชัดเจน

ห้องเรียนกับการแสดงออกทางศิลปะ

สภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการแสดงออกทางศิลปะของเด็กในส่วนที่แคบลงมาอีก คือ สภาพแวดล้อมในห้องเรียนของเด็กเอง สภาพภายในห้องเรียนที่ดีย่อมเป็นส่วนหนึ่งของแรงกระตุ้นที่จะช่วยให้เด็กสร้างสรรค์ศิลปะเป็นอย่างดีด้วย นักการศึกษาสนใจกับการสร้างสภาพแวดล้อมในห้องเรียนกันเป็นพิเศษ เพราะถือว่าการจัดสภาพห้องเรียนที่ดีก็คือการสร้าง “สิ่งเร้า” ที่ดีนั่นเอง สิ่งเร้าจะเป็นตัวเรียกร้องและผลักดันให้เกิดความกระหายที่จะเรียนรู้ หรือแสดงออกในทางศิลปะซึ่งการกล่าวถึงสิ่งเร้าภายนอกนี้ จะอยู่นอกเหนือจากควาร่วมส่วนตัวของเด็กแต่ละคนซึ่งสรุปความสำคัญของสิ่งเร้าได้ดังนี้คือ เมื่อเด็กกลุ่มหนึ่งขึ้นชมกับธรรมชาติ เด็กแต่ละคนจะมีความสนใจในสิ่งต่างๆ ผิดแผกกันออกไป บ้างสนใจต้นไม้ บ้างสนใจโคหิน บ้างสนใจสภาพส่วนรวมทั้งหมด บ้างสนใจทุ่งหญ้า นอกจากความสนใจที่แตกต่างกันนี้ เด็กยังมีการรับรู้ที่ต่างกันด้วย บางคนรับรู้รูปทรงและรายละเอียดได้มาก บางคนรับรู้เอกภาพโดยส่วนรวมได้ดี เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บางคนรับรู้เพียงรูปทรงง่ายๆ ความแตกต่างที่ต่อเนื่องกันนี้ เมื่อเด็กจะสร้างสรรค์ศิลปะ ความแตกต่างทางด้านอารมณ์เฉพาะตัว ทั้งอารมณ์เก็บกด ความรุนแรง นุ่มนวล จะมีผลไปสู่การ แสดงออกที่แตกต่างตามบุคลิกภาพและความต้องการของเด็กแต่ละคน เด็กอาจจะเลือกวัสดุ อุปกรณ์ที่ต่างกันตามบุคลิกภาพและความต้องการของเด็กแต่ละคน เด็กอาจจะเลือกวัสดุอุปกรณ์ ที่ต่างกันแสดงออกด้วยเทคนิคที่ต่างกัน ด้วยความแตกต่างเฉพาะบุคคลหลายขั้นตอนเช่นนี้ งาน ศิลปะที่แสดงออกจึงมีแบบแผนเฉพาะตัวที่สะท้อนความแตกต่างทางเอกภาพของเด็กแต่ละคน โดยเฉพาะในห้องเรียนศิลปะ นอกจากครูจะเตรียมวัสดุอุปกรณ์ทางศิลปะให้เด็กอย่างครบครันแล้ว ที่จะต้องพบก็คือ คำถามจากเด็กเกี่ยวกับ “คำแนะนำหรือการใช้วัสดุอุปกรณ์เหล่านั้น” ครูควรใช้ วิจารณญาณตัดสินใจว่า ควรอธิบายสำหรับวัสดุบางชนิด สำหรับเด็กบางคนอาจเพียงจัดให้ก็ พอแล้ว เด็กบางคนสามารถทำความเข้าใจและใช้วัสดุด้วยตัวเองได้ แต่เด็กบางคนก็เพียงอธิบาย แนะนำอุปกรณ์บ้าง อาจจะช่วยให้เด็กประหยัดเวลาในการเรียนรู้ หากแต่ต้องพิจารณาว่าวัสดุนั้น เหมาะสมที่จะต้องใช้จริงๆ การสาธิตให้เด็กดูจะต้องทำในบางโอกาสถ้าจำเป็น แต่ควร พิจารณาจากขีดความสามารถของเด็กในระดับในระดับอายุต่าง ๆ เพราะการสาธิตตามแบบของ ผู้ใหญ่จะดูง่ายในสายตาผู้ใหญ่ (เช่น ใช้พู่กันจุ่มสีแล้วป้ายด้วยความรวดเร็ว ซึ่งเด็กทำไม่ได้) แต่ อาจดูยากมากในสายตาของเด็ก และอาจทำลายกำลังใจเด็กจนกระทั่งเป็นสาเหตุทำให้เด็กกลายเป็น นักดูมากกว่านักทำ มีข้อถกเถียงกันมากเกี่ยวกับการเรียนรู้ทางศิลปะของเด็ก บางทีคนเชื่อว่าการ ให้ครูเป็นฝ่ายสอนโดยให้เด็กฝึกหัดจะได้ผลดี แต่อีกทีคนหนึ่งกลับเชื่อในทางตรงกันข้าม คือให้ เด็กมีโอกาสค้นคว้าทดลอง และทำจริงด้วยตัวเองมากๆ จะมีผลให้เด็กได้เรียนรู้อย่างลึกซึ้ง วิธีการ สอนแบบหลังนี้จะทำให้เด็กได้เรียนรู้มากกว่า และเด็กจะรู้สึกว่าคุณเองประสบความสำเร็จได้ด้วย ตนเองอย่างแท้จริง มีคำกล่าวของ Helen Heffernan ว่า “เด็กจะต้องทำงานก่อนจึงจะเรียนรู้ วิธีการที่หลัง” ซึ่งปกติเด็กจะมีความพร้อมที่จะทำงานหรือวาดรูปอยู่แล้ว ครูอาจเป็นเพียงผู้อำนวย ความสะดวก หรือกระตุ้นความสนใจให้เด็กแสดงออกเท่านั้น มีนักการศึกษาชื่อ Piaget ได้ แนะนำไว้ว่าในการเรียนการสอนศิลปะ บางครั้งครูอาจไม่ต้องสอนเลยเพียงแต่ครูได้เตรียมวัสดุ อุปกรณ์ทางศิลปะที่น่าสนใจ น่าท้าทาย และเหมาะสมกับเด็กๆ เมื่อเด็กเข้ามาในห้องเรียนหลังจาก ได้พูดคุยกันเล็กน้อย เขาก็สามารถใช้วัสดุเหล่านั้นสร้างสรรค์ผลงานออกมาได้ การเรียนการสอน ศิลปะสำหรับเด็กจะมุ่งความสำคัญไปที่ความสุขในระหว่างที่เด็กทำงาน หรือการเรียนรู้ในระหว่าง กระบวนการทำงาน (The Process) มากกว่าที่เน้นเอาผลงานขั้นปลาย (The End-Product) ให้ ดีหรือสวยงามเท่านั้น

นอกจากห้องเรียนศิลปะแล้วในพื้นที่อื่นๆ ก็มีผลต่อพฤติกรรมของเด็กในเรื่อง การ กระตุ้นความสนใจให้เด็กแสดงออกทางศิลปะ ความภูมิใจในผลงานของตัวเองเด็ก รวมไปถึงสมาธิ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ในการทำกิจกรรมศิลปะของเด็กด้วย อาจารย์กุสุมา ธรรมธำรง (กุสุมา ธรรมธำรง, 2526) ได้แปลเนื้อหาในการออกแบบพื้นที่ที่เหมาะสมกับเด็กของลิน ออสมอน (Fred Linn Osmon, 1982) โดยมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่สำหรับเด็กดังนี้

อาณาจักรของเด็กและผู้ใหญ่ควรมาพบกันอย่างไร

เป็นปัญหาถกเถียงกันเสมอ ในการออกแบบโรงเรียนสำหรับเด็ก ว่าควรเลือกใช้ dimension ใดจึงจะเหมาะสมระหว่าง dimension ของเด็กอายุ 4-10 ขวบ กับของผู้ใหญ่ซึ่งเป็นครู และเป็น dimension ที่ใช้เสมอในชีวิตประจำวันของเด็ก

ผลสรุปจากการวิจัยชุดนี้คือ

1. ต้องตระหนักถึง ขอบเขตความสามารถของเด็กเล็กวัยนี้ ที่จะช่วยตัวเองได้มากน้อยแค่ไหน ทั้งทางด้านสภาพกล้ามเนื้อ และขนาดความสูง ความสามารถในการเอื้อมหยิบของ โดยปรกติ เด็กขนาด

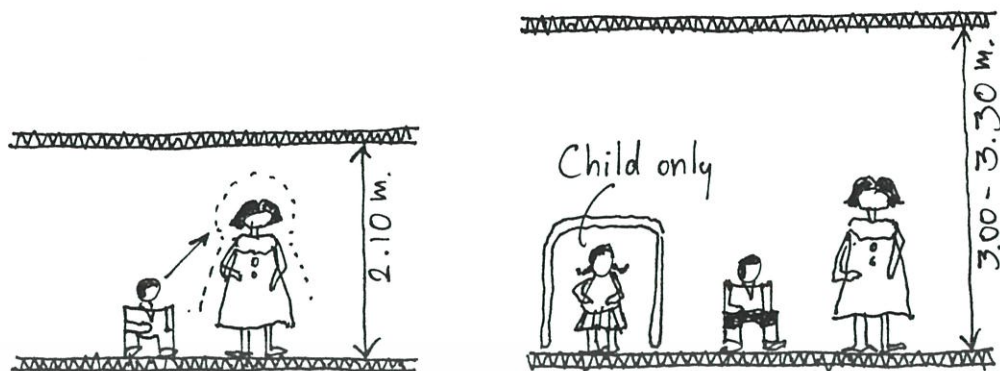
4-6 ขวบ จะมีความสามารถในการเอื้อมหยิบของได้สูงสุด 1.50 เมตร ฉะนั้นการติดตั้งอุปกรณ์ที่เป็นอันตรายและเด็กไม่จำเป็นต้องใช้นัก ไว้ให้พ้น รัศมีเด็ก เช่น ปลั๊กไฟฟ้า ตู้ยา ลูกบิดประตูที่จะเปิดไปสู่ที่อันตราย ที่อุปกรณ์แหลมคมต่างๆ

2. ขนาดความสูงและรูปร่างของเฟอร์นิเจอร์ตลอดจนถึงตำแหน่งติดตั้งอุปกรณ์อำนวยความสะดวก ต่างๆ ควรพิจารณาตามความเหมาะสม มุ่งให้เด็ก ๆ ช่วยตัวเองได้มากๆ ในขณะที่เดียวกัน ครูจะต้องมีความสะดวกคล่องตัวในการทำงานและดูแลเด็กจำนวนมากเฟอร์นิเจอร์และอุปกรณ์ที่ควรอยู่ใน รัศมีเด็ก เช่น ตู้เก็บเสื้อผ้า และของเล่นเด็ก ที่ตม้น้ำพุ ส้วม อ่างล้างมือ โต๊ะ เก้าอี้ นั่งอ่านเขียนหนังสือ และทานอาหาร

ส่วนอุปกรณ์ที่อาจเป็นอันตรายได้ให้ไว้ใน รัศมีปลอดภัยจากเด็ก หรือใช้ของที่มีคุณสมบัติปลอดภัย เช่น กระจก shatterproof - glass ปลั๊กไฟฟ้า แบบ shockproof - electrical outlet เฟอร์นิเจอร์ที่มีการกลมมุมไม่แหลมคม พื้นที่ทำความสะอาดง่ายแต่ไม่สิ้นเวลา เปียกน้ำ

3. ความสูงของเพดานห้องเรียน

เด็กเล็กๆ มักชอบเล่นตามซอก มุม หรือใต้บันได เขาต้องการเพดานเตี้ยกว่าปรกติ ความสูงของเพดานประมาณ 2.10 เมตร เหมาะสำหรับเป็นอาณาจักรเด็ก แต่ความสูงขนาดนี้เมื่อครูหรือผู้ใหญ่เข้าไปใช้จะทำให้เด็กเกิดความรู้สึกว่าครู ตัวใหญ่ เกือบติดเพดานเหมือนยักษ์ น่ากลัว ไม่ใช่พวกเดียวกับเด็กๆ

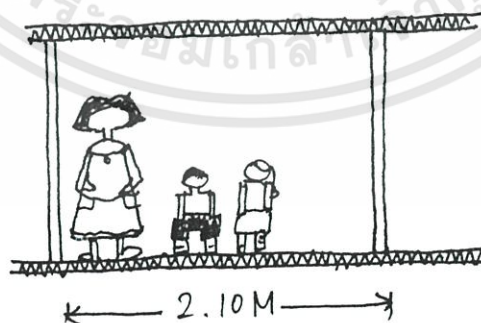

ภาพที่ 2.1 แสดงความสูงของเพดานห้องเรียน

ความสูงที่พอดีๆ สำหรับห้องเรียนระดับอนุบาล ควรเป็น 3.00 – 3.30 เมตร จะให้ความรู้สึกอบอุ่น ใกล้เคียงสนิทสนมดี ดังตัวอย่างโรงเรียน Jones Child Study Center ใน Berkeley รัฐ California ซึ่งเขาใช้ความสูงตั้งแต่ 2.10 เมตร จนถึง 3.30 เมตร ผสมกัน โดยเน้นถึงความสำคัญของเนื้อที่บริเวณใดที่เด็กควรจะได้เล่นเองเป็นเขตของเด็กก็ใช้เพดานเตี้ย อาณาเขตใด ครูต้องเข้าร่วมกิจกรรมด้วยก็ใช้เพดานสูง

4. ความกว้างของห้องเรียน

จากผนังถึงผนังกว้างประมาณ 2.10 เมตร เหมาะสำหรับเด็กสนใจครุมากๆ มุ่งการสอนแบบ lecture

ภาพที่ 2.2 แสดงความกว้างของห้องเรียน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ถ้าเป็นที่โล่งเป็น court หรือ ไม่มีกำแพงล้อมรอบ เหมาะสำหรับกิจกรรมส่งเสริมทักษะให้เด็กช่วยตัวเอง มีความมั่นใจและเล่นเป็นกลุ่ม

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับตำแหน่งการยืนของครู ครูไม่ควรยืนอยู่กลางวงล้อมเด็กๆ จะทำให้เค้นดึงดูคความสนใจเกินไป ครูควรยืนสังเกตการณ์ หรือคอยช่วยแนะเด็กบริเวณนอกวงล้อมเด็กๆ จะได้เรียนประสบการณ์จากเพื่อนเด็กๆ วัยใกล้เคียงกัน แล้วเด็กจะเกิดความสนุก มั่นใจในการเล่น หรือทำกิจกรรมร่วมกับเด็กอื่นๆ ได้ดี

5. ขนาดองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม

ส่วนใหญ่ควรมีแนวโน้มมาจากผู้ใหญ่เช่น ขนาดลูกคั้งและลูกนอนบันไดควรมีขนาดปกติเพื่อความเคยชินทั้งที่โรงเรียนและสถานที่อื่นๆ เด็กจะช่วยตัวเองได้ แต่ จำนวนชั้นบันไดอาจลดลงให้พอเหมาะกับกำลังความสามารถของเด็กเล็กๆ ที่จะขึ้นลงเอง

ขนาดของประตูหน้าต่าง ควรปรกติเช่นเดียวกัน แต่อาจใส่ลูกบิดประตูในรัศมีเด็ก กรณีเด็กๆ ใช้ประจำ เช่น ประตูห้องน้ำ – ส้วม ส่วนประตูใดที่ไม่ต้องการให้เด็กผ่าน เช่น เปิดไปครัวหรือ บริเวณหลังโรงเรียนก็ใช้ dimension ผู้ใหญ่ หรือ ใช้มือจับชนิดที่ต้องออกแรงมากจึงจะเปิดปิดได้

ลักษณะพื้นที่ห้องของโรงเรียนสำหรับเด็ก

เมื่อจะคิดกำหนดลักษณะและวัสดุผิวพื้นห้องเรียนและผิวพื้นบริเวณต่างๆ ในโรงเรียน ผู้ออกแบบควรทราบถึงปัญหาและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเสมอในโรงเรียน

เช่นเด็กเล็กๆ ชอบนั่งหรือนอนเล่น กับพื้น ซึ่งอาจไม่สะอาดพอ เป็นแหล่งแพร่เชื้อโรค เด็กมักทำพื้นเปียกเสมอๆ แล้ว เด็กก็มักลื่นหกล้ม ครูหรือผู้ปกครองก็มักจะสะดุดหกล้มในโรงเรียนเด็กๆ เป็นประจำเช่นกัน

ผลลัพธ์ก็คือ โรงเรียนต้องการพื้นที่ห้องที่วัสดุที่ไม่ลื่นเวลาเปียกน้ำ ดูแลรักษาความสะอาดได้ง่าย ให้ความรู้สึกที่ดีเวลาสัมผัส โดยการนั่งหรือนอน

1. พื้นปูกระเบื้องยาง จะดีที่สุดในแง่การรักษาความสะอาดได้ง่ายมาก เมื่อเปียกจะสามารถเช็ดให้แห้งได้ รวดเร็ว คงทน ราคาไม่แพงนัก มีหลายสีให้เลือก แต่มีข้อเสียคือ จะลื่นมากเวลาเปียกน้ำ

2. พื้นไม้หรือปูปาเก้ จะให้ความรู้สึกที่ดีเวลาสัมผัส เด็กนั่งนอนได้สบาย เปียกน้ำแล้วเช็ดให้แห้งได้ ราคาสูงกว่ากระเบื้องยาง

3. พื้นปูพรมน้ำมัน คุณแลร์รักษาความสะอาดได้ง่าย เช่นกัน แต่มักมีฝุ่นอยู่ใต้พรมเสมอ จะ ถูมากเวลาเปียกน้ำ ไม่คงทนหักขาดได้ง่าย ราคาถูก

4. พรมอัด ให้ความรู้สึกที่ดีมาก เวลาสัมผัส แต่ดูแลความสะอาดยาก ต้องดูดฝุ่นเสมอ เวลาที่มีน้ำเปียกจะค้างและแห้งช้า ควรใช้บริเวณที่เล็กๆ นั่งอ่านหนังสือต้องการความเงียบ

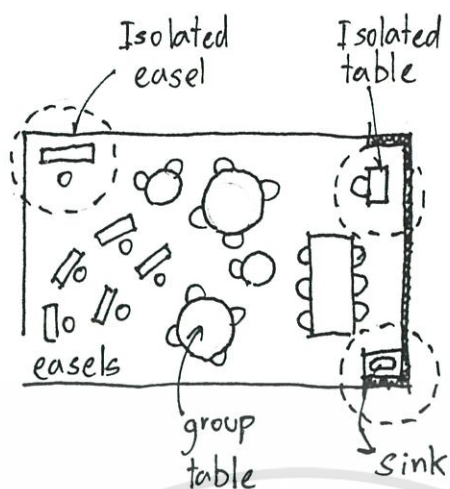
นอกจากคุณสมบัติของวัสดุผิวพื้นแล้ว ผู้ออกแบบควรใช้การจัดกลุ่ม activity ที่เปียกแยก ออกจากแห้ง ที่เสียงดังแยกออกจากที่สงบ จะได้ใช้วัสดุผิวได้ง่ายขึ้น

ห้องศิลปะสำหรับเด็ก

การสอนให้เด็กได้เรียนและเล่นในงานศิลปะ สำหรับอนุบาลมีประโยชน์มาก ฝึกให้เด็กได้ รู้จักคุณค่าของความงาม กล่อมเกล่าจิตใจเด็ก และยังเป็นการระบายอารมณ์ของเด็กไปในตัว

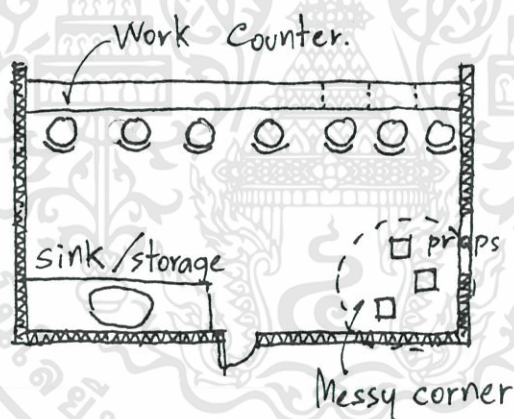
เด็ก มักชอบปั้นดินน้ำมัน ปั้นดินเหนียว ระบายด้วยดินสอสี หรือด้วยนิ้วมือเขียนตาม ฝ่าห้อง ตามเฟอร์นิเจอร์ หรือ เขียนกระดาษดำ ประดิษฐ์ภาพจากเศษกระดาษ หรือ วัสดุเหลือใช้ต่าง ๆ พับกระดาษ

งานฝีมือเช่นนี้เด็กอาจต้องการเล่นหรือทำคนเดียวเงียบ ๆ ไม่อยากให้เพื่อน ๆ มายุ่ง บางขณะอาจต้องการรวมกลุ่มกันทำ มีการแข่งขันประกวดกันบ้างก็ได้ ดังนั้น การจัดห้องทำงาน ศิลปะ และงานฝีมือเด็กเช่นนี้ ควรจัดโต๊ะหรือขาตั้ง (easel) เขียนภาพในลักษณะตั้งทำงานเดี่ยว และงานกลุ่ม มีบริเวณกับอุปกรณ์ เครื่องใช้งานนี้ พร้อมบริเวณอ่างล้างมือ พื้นควรใช้วัสดุที่ทำความสะอาดง่าย ฝาผนังบางส่วนควรกรุกระเบื้องเคลือบเพื่อง่ายแก่การรักษา ความสะอาด บางส่วน ที่ต้องการให้เด็กเขียนเล่น ได้ก็ควรกรุพรมยัก ส่วนที่ติดตั้งงานเด็กแสดงควรเป็นชานอ้อย เป็นต้น

ภาพที่ 2.3 แสดงห้องศิลปะสำหรับเด็กหลายกิจกรรม

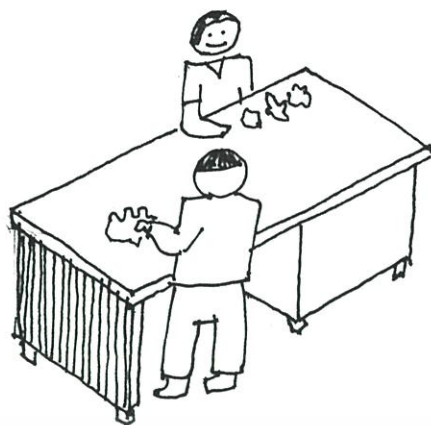
จัดที่ทำงานศิลปะของเด็ก ทั้งเล่นคนเดียว และเล่นเป็นกลุ่มในห้องเดียวกัน ความสูงของโต๊ะที่เด็กจะยืนทำงานประมาณ 0.55 เมตร ส่วนโต๊ะที่เด็กจะนั่งทำงานประมาณ 0.45 ถึง 0.50 เมตร ขาตั้ง (easel) เขียนภาพอาจใช้แบบ Free Standing หรือติดข้างฝา Wall Mounted ก็ได้

ภาพที่ 2.4 ลักษณะการจัดห้องศิลปะหลายกิจกรรมสำหรับเด็กแบบ counter ยาว

การจัดเป็นลักษณะ counter ยาว ตลอดห้อง ให้เด็กแต่ละคนนั่งหันหน้าเข้าข้างฝา (counter กว้าง 0.75 เมตร สูง 0.50 เมตร) เหมาะสำหรับให้เด็กทำงานคนเดียว ไม่รบกวนกัน สายตาไม่ประสานกัน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

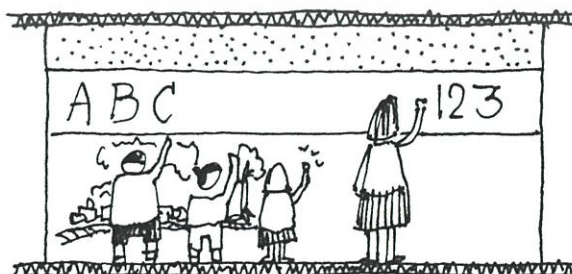
ภาพที่ 2.5 ภาพแสดงโต๊ะทำงานสำหรับเด็ก 2 คน

เป็นตัวอย่างการจัด โต๊ะทำงานสำหรับเด็ก 2 คน ให้หันหน้าเข้าหากัน แต่ยื่นเยื้องกัน เด็กแต่ละคนจะมีสิทธิ์ในการประดิษฐ์งานของตนขึ้นมา ขณะเดียวกันก็ได้คุยสังคัม หรือดูเพื่อนข้างเคียงได้ โดยไม่รบกวนกัน

ภาพที่ 2.6 ภาพแสดงการจัดผนังห้องเป็นกระจก

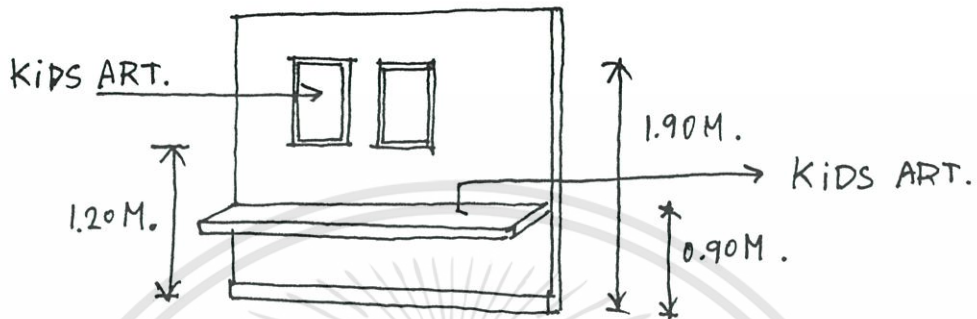
ได้เล่นเขียนบนผนังห้อง โดยใช้วัสดุกระจก หรือ แผ่นพลาสติกแข็งใสเป็นพื้นผนัง เด็กอาจใช้สีเขียน หรือเขียนด้วยนิ้วมือ เด็กอาจเล่นได้ 2 ด้านของวัสดุใสนี้

ภาพที่ 2.7 ภาพแสดงการจัดผนังห้องสำหรับงานศิลปะเด็ก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ใช้กำแพงห้องซึ่งอาจเป็นทั้งในห้องและนอกห้องก็ได้ เป็นที่ประลองฝีมือเด็ก โดยใช้วัสดุ เช่น โฟมยัดก้า กระเบื้องเคลือบ กระดานดำ กรูไว้ในระดับรัศมีเด็ก สูงประมาณ 1.35 เมตร เหนือจากนั้นเป็นเป็นรัศมีผู้ใหญ่ ใช้เป็นที่ครูเขียน

ภาพที่ 2.8 ภาพแสดงติดตั้งงานศิลปะเด็ก

บริเวณที่ติดตั้งงานแสดงจำเป็นต้องมีเพื่อให้เด็กภูมิใจในผลงาน และเป็นการเรียนด้านศิลปะ จากการชมงานฝีมือของเพื่อนๆ ไปในตัว board ที่ติดตั้งให้เด็กดู ไม่ควรสูงเกิน 1.20 เมตร เพราะระดับสายตาเด็กประมาณ 1.90 เมตร โดยเฉลี่ย นอกจากนั้นงานปั้น งานฝีมืออื่นๆ อาจวางไว้ตามที่ต่างๆ ของห้องเรียน ห้องนอน ห้องน้ำ หรือสนามเด็กเล่นก็ได้

เฟอร์นิเจอร์ภายในโรงเรียนสำหรับเด็ก

เฟอร์นิเจอร์มีส่วนสัมพันธ์กับหน้าที่ใช้สอยของเด็กและเจ้าหน้าที่โดยตรง การออกแบบควรพิจารณาถึงความต้องการและความจำเป็น โดยพิจารณาถึงพื้นที่ที่มีอยู่กิจกรรมที่จัดขึ้น วิธีการจัดกิจกรรมและการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่อาจมีขึ้น เฟอร์นิเจอร์และอุปกรณ์สำหรับเด็กสามารถเบี่ยงเบนออกจากมาตรฐาน ได้บ้างแต่จะต้องกลมกลืนกับสิ่งแวดล้อมที่ออกแบบไว้รวมทั้งความปลอดภัยของผู้ใช้ด้วย วิจิตร วรุตบางกูร (2524 : 194 - 195) ได้เสนอแนะแนวทางในการเลือกเฟอร์นิเจอร์และการออกแบบสำหรับเด็กดังนี้

เฟอร์นิเจอร์และอุปกรณ์จะต้องไม่ก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้ใช้ เช่น ไม่ควรมีขอบมุม หรือริมที่คมแหลม หรือทำด้วยวัสดุแข็งพิเศษ ริมหรือมุมควรจะทำกลมมนและห่อหุ้มด้วยวัสดุอ่อนนุ่ม

ควรมีความอ่อนนุ่ม ทรงกลม มน เพื่อให้มีความสุขสบายให้มากที่สุด และลดอันตรายให้น้อยลง ควรมีความมั่นคง แข็งแรงเป็นที่ยึดเกาะหรือช่วยพยุงตัวผู้ใช้ได้ เช่น ที่วางแขนเก้าอี้ใช้เป็นที่ยึดได้ พนักพิงควรมีความสูงและแข็งแรงพอที่จะใช้เป็นที่ยึดได้

ด้วยเหตุนี้การติดตั้งเฟอร์นิเจอร์จะต้องง่ายแก่การเข้าใจเช่น เก้าอี้ที่นั่ง ที่วางแขน พนักพิงที่นั่ง ฯลฯ ควรพิจารณาถึงสี ความสูง และความเด่นชัด สัมผัสได้ง่ายเฟอร์นิเจอร์และเครื่องอุปกรณ์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ทุกชิ้นควรให้ความรู้ที่มั่นคง ปลอดภัยทั้งทางร่างกายและจิตใจ ด้วยเหตุนี้จึงต้องพิจารณารายละเอียดในเรื่องต่อไปนี้ด้วยคือ

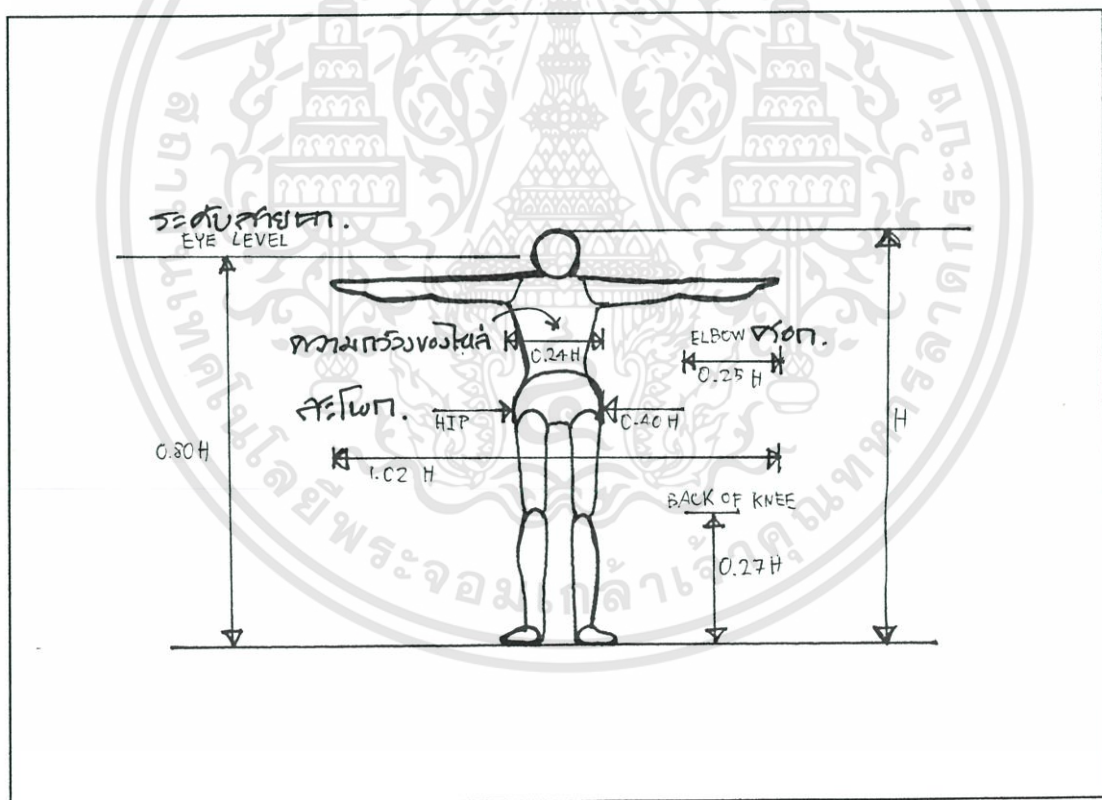
- เฟอร์นิเจอร์และเครื่องอุปกรณ์ทุกชิ้นไม่ควรมีรูปร่างที่ผิดแผกแตกต่างไปจากสภาพที่มันควรจะเป็นเช่น แก้วหนึ่งจะต้องเป็นแก้ว ไม่ควรมีสภาพเหมือนกล่องใส่ของหรือ เป็นถุงแปลงรูปร่างตั้งไว้ให้นั่ง วัสดุที่ใช้ควรชี้ชัดได้ว่ามีความแข็งแรงทนทานเพียงใด วัสดุเลียนแบบ เช่น ฝ้ายหรือพลาสติกที่พิมพ์ลายไม้ไม่ควรใช้ ตู้หรือ โต๊ะ ไม่ควรทำลิ้นชักหลอกไว้ และไม่ควรรู้อโลหะหรือของมีคมตกแต่ง
- บริเวณกว้างใหญ่ที่ต้องการใช้กระจกควรออกแบบอย่างระมัดระวังควรมีการป้องกันมิให้ผู้ใช้อาคารเดินผ่านเข้าไปชนได้
- การออกแบบเฟอร์นิเจอร์และเครื่องใช้ควรยึดหลักความแข็งแรงและหนาแน่นเป็นขึ้นเดียวกัน วัสดุตกแต่งไม่ควรมีของใช้ซึ่งขาดความมั่นคงแข็งแรงวางตั้งไว้โดยไม่ตรึงอยู่กับที่
- กระจกเงา หากไม่จำเป็นแล้วไม่ควรนำมาติดตั้งไว้ ผนังที่ทำด้วยกระจกเงาไม่ควรใช้ นอกเสียจากว่ามีไว้เพื่อวัตถุประสงค์ในการรักษาหรือแก้ไขบุคลิกภาพเท่านั้น
- การตั้งหรือวางเฟอร์นิเจอร์และเครื่องใช้ต่าง ๆ ไม่ควรอยู่ในที่ซึ่งจะก่อให้เกิดความสับสนได้ง่าย ไม่ควรจัดเป็นรูปแบบเดียวกันทั้งหมด การตกแต่งที่ดีควรแสดงความแตกต่างของสิ่งแวดล้อมจากที่หนึ่งกับอีกที่หนึ่ง ได้อย่างชัดเจน อาจใช้สี รูปแบบการจัด การปรับพื้นผิวหรือการใช้แสง เสียง
- เฟอร์นิเจอร์และเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ ไม่ควรใช้สีน้ำมันทาผิวพื้น เพราะทำให้เกิดการสะท้อนแสงจ้าทำให้เกิดความเครียดแก่สายตา การใช้ผิวพื้นที่หยาบหรือขรุขระถ้าจำเป็นต้องใช้ ต้องทำให้เห็น ได้ชัดเจนเข้าใจง่าย
- บริเวณสำหรับเก็บของ ตู้เก็บของควรใช้ประตูบานเลื่อนมากกว่าใช้ประตูบานเปิดเข้าออก เพราะใช้ได้ง่ายกว่า และไม่เป็นอันตราย ความลึกของชั้นควรพอมะกับสิ่งของที่เก็บและมองเห็นหรือสัมผัสได้ง่าย
- ที่นั่งควรรองรับความโค้งของสันหลังและส่วนก้นอย่างเหมาะสม ควรหลีกเลี่ยงม้านั่งที่แข็งกระด้าง หรือที่มีลักษณะห่อหุ้มผู้นั่งไว้หรือบุด้วยนวมรอบๆ ตัวทำให้รู้สึกอึดอัด ลูก นั่ง ยืน ได้ลำบาก ที่นั่งไม่ควรมีล้อเลื่อนซึ่งจะทำให้ลื่นไหลไปมาได้ ถ้าสามารถจัดวางให้คิดหรือใกล้กับตัวอื่น ได้ก็ยิ่งดี
- เฟอร์นิเจอร์และเครื่องใช้ต่างๆ ควรทนทาน และไม่เปราะเปื้อนเป็นรอยขีดข่วน ได้ง่าย ทนทานต่อความร้อน และไม่ลอกหรือกระเทาะออกเป็นแผ่นได้ง่าย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- เฟอร์นิเจอร์และเครื่องใช้ต่างๆ ควรทำด้วยวัสดุที่ให้ความปลอดภัย ไม่ควรมีสารก่อให้เกิดอาการแพ้แก่ผู้ใช้

การกำหนดขนาดของเฟอร์นิเจอร์และเครื่องอุปกรณ์สำหรับเด็ก

วิจิตร วรุศบางกูร (2524 : 197 – 201) กล่าวว่า การออกแบบเฟอร์นิเจอร์นั้นจะต้องออกแบบให้เหมาะสมกับผู้ใช้ การออกแบบให้เหมาะสมกับเด็กนั้นต้องการข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับขนาดของเด็กได้จากผลการวิจัยในเรื่องขนาดร่างกายของเด็กจากทั่วโลกพบว่า สัดส่วนร่างกายส่วนต่างๆ มีความสัมพันธ์กับความสูงอย่างใกล้ชิด ในภาพแสดงให้เห็นถึงอัตราส่วนต่างๆ ของร่างกายเทียบความสูงเป็นต้นว่าระดับสายตาเท่ากับ 0.9 ของความสูง ความกว้างของไหล่ เท่ากับ 0.24 ของความสูง เป็นต้น

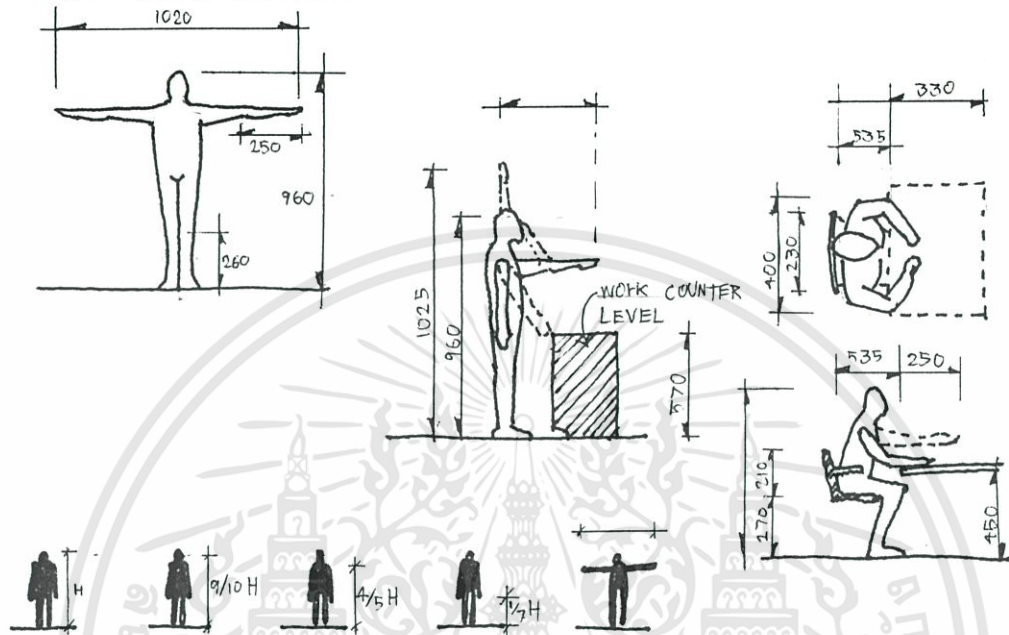

ภาพที่ 2.9 แสดงอัตราส่วนต่างๆ ของร่างกายเทียบกับความสูง

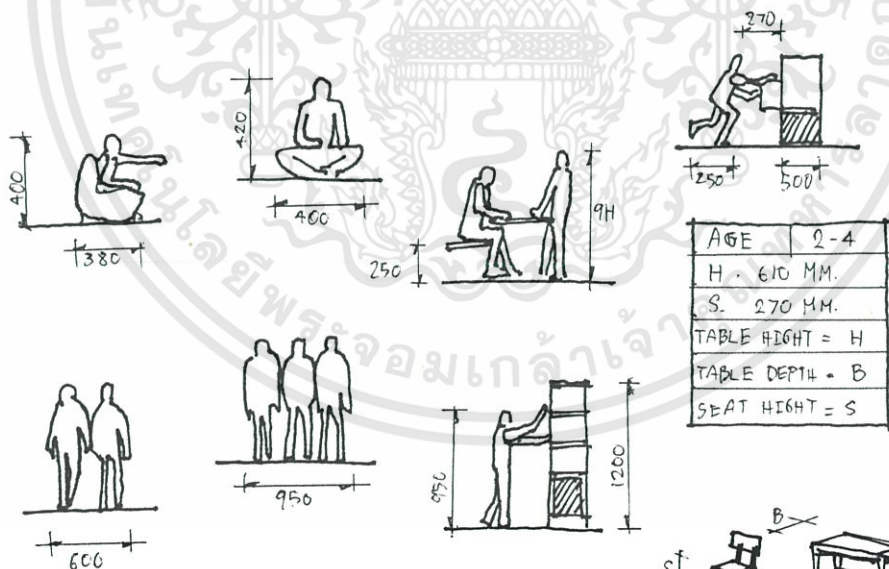
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

: สัดส่วนมาตรฐานที่เหมาะสมกับเด็ก. ในกรอบทแยงมุม.

: ANTHROPOMETRICS:

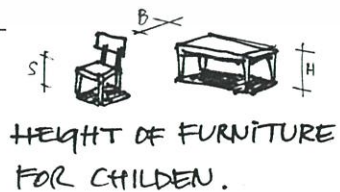

DIMENSION FOR TYPICAL EDUCATIONAL ACTIVITIES.

AGE	2-4
H	610 MM.
S	270 MM.
TABLE HEIGHT	= H
TABLE DEPTH	= B
SEAT HEIGHT	= S

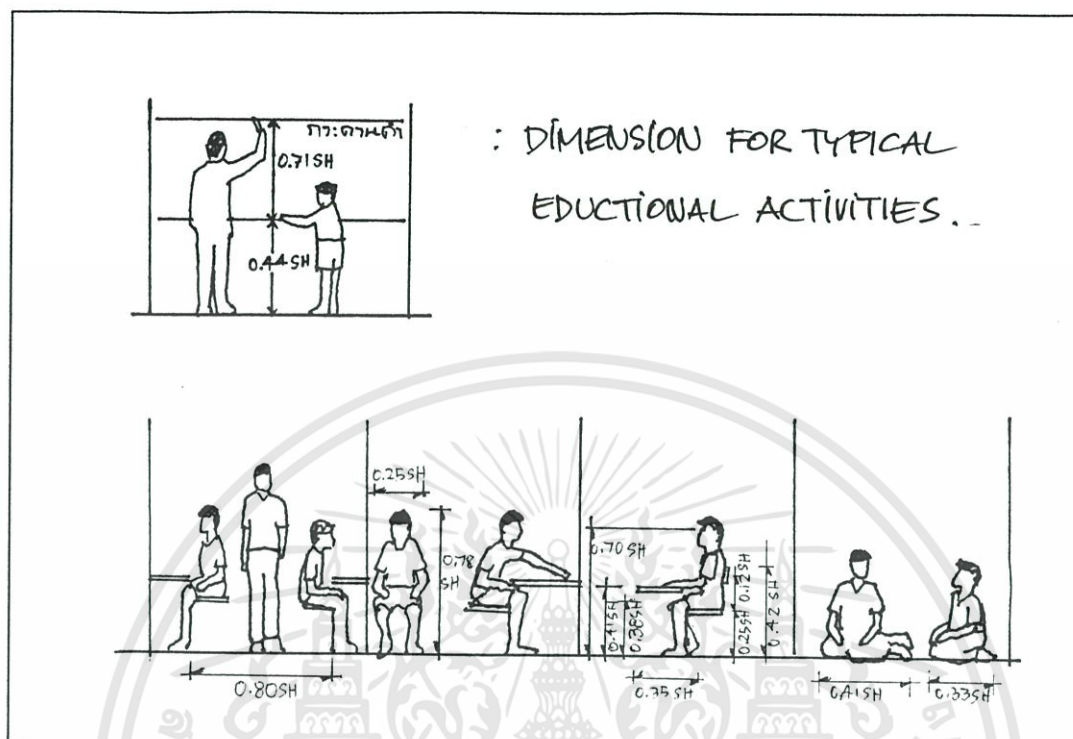
DIMENSION : STANDING HEIGHT.

จาก INTERIOR GRAPHIC AND DESIGN STANDARD/S.C.REZNIKOFF

ภาพที่ 2.10 แสดงสัดส่วนมาตรฐานที่เหมาะสมกับเด็กในการออกแบบทั่วไป

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 2.10 (ต่อ) แสดงสัดส่วนมาตรฐานที่เหมาะสมกับเด็กในการออกแบบทั่วไป

รูปต่างไปนี้เป็นการแสดงให้เห็นถึงการประยุกต์สัดส่วนของร่างกายกับการออกแบบเฟอร์นิเจอร์จะเห็นได้ว่าเก้าอี้หรือที่นั่งควรสูงเป็นสัดส่วน 0.25 ของความสูง บอร์ดสำหรับเด็กควรอยู่สูงจากพื้นประมาณ 0.44 ของความสูงของผู้ใช้ และมีความกว้างประมาณ 0.71 ของความสูง แทนสำหรับยืนทำกิจกรรมควรสูง 0.56 และช่องทางสำหรับเดินสวนกันควรเป็น 0.63 ของความสูง เป็นต้น

จากการศึกษาวิจัยขนาดของเด็กในแถบเอเชียพบว่าความสูงของเด็กอายุ 7 ขวบ เบี่ยงเบนจากมาตรฐานความสูงเพียงร้อยละ 4.5 เมื่อพิจารณาความสูงของเก้าอี้ โดยคำนึงถึงส่วนสูงของเด็กแล้วพบว่าในเด็กอายุ 7 ขวบ ความสูงของเก้าอี้จะแตกต่างกันเพียง 1.3 ซม. ส่วนในเด็กอายุ 14 ปี ความสูงของเก้าอี้จะแตกต่างกันเพียง 2.34 เซนติเมตรเท่านั้น

การกำหนดพื้นที่ตั้งของสถานศึกษาศิลปะเด็ก

ที่ตั้งของสถานศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย ไม่ควรอยู่ในที่ที่มีเสียงดังรบกวน อากาศเสียควรเป็นอาคารชั้นเดียว สามารถดัดแปลงใช้ประโยชน์ได้หลายอย่าง เข้าออกได้สะดวก มีแสงสว่างเพียงพอ (อาจได้จากแสงสว่างจากดวงอาทิตย์หรือจากไฟฟ้า) แต่จะต้องปลอดภัยและไม่ทำลายสายตาของเด็ก โดยเฉพาะสถานที่เด็กต้องการสมาธิ เช่น ที่อ่านหนังสือ ที่ระบายสี กิจกรรมเหล่านี้ต้องมีแสงสว่างอย่างพอเพียง (นิตยา ประพศุติกิจ, 2536)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.5 รูปแบบธุรกิจโรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ

ธุรกิจโรงเรียนสอนศิลปะเด็กที่เปิดตัวขึ้นมาในปัจจุบันเป็นผลสืบเนื่องมาจากรัฐบาลเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนมาร่วมลงทุนทางการศึกษามากขึ้นทุกระดับ ทุกประเภท เพราะเอกชนมีความคล่องตัวมีความพร้อมในการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน มีสามารถที่จะจัดหาอุปกรณ์ใหม่ๆ ทันสมัยและขีดความสามารถที่จะจัดหาผู้มีประสบการณ์สูงมาเป็นครูสอนได้ การจัดทำโรงเรียนสอนศิลปะในปัจจุบันจึงนับว่าเป็นธุรกิจรูปแบบหนึ่งเรียกว่า ธุรกิจทางการศึกษาซึ่งถือว่าเป็นรูปแบบของการจัดการศึกษานอกระบบ (สุรสิทธิ์ แสงสุริยะ. 2542)

การศึกษานอกระบบ หมายถึง กระบวนการพัฒนาคุณภาพของมนุษย์ที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ เนื้อหา เพื่อให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม ทั้งกลุ่มที่ด้อยโอกาสขาดโอกาสและพลาดโอกาสจากการศึกษาในระบบโรงเรียน

ลักษณะของโรงเรียนเอกชนที่จัดการศึกษาในรูปแบบของการจัดการศึกษานอกระบบ คือ

โรงเรียนที่จัดการศึกษาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ ประเภทการศึกษานอกระบบ โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนศึกษาผู้ใหญ่ โรงเรียนสารพัดช่าง

โรงเรียนที่จัดการศึกษาตามหลักสูตรที่ได้รับอนุมัติจากกระทรวงศึกษาธิการแบ่งเป็น

- 1) ประเภทเฉพาะกาล ได้แก่ โรงเรียนที่จัดตั้งขึ้นเพื่อการศึกษาโดยกำหนดเวลาเป็นครั้งคราวเช่น โรงเรียนที่เปิดสอนเพื่อบริการชาวต่างประเทศ โรงเรียนที่เปิดสอนเฉพาะภาคฤดูร้อน
- 2) ประเภทสอนศาสนา ได้แก่ โรงเรียนที่จัดตั้งขึ้นเฉพาะสอนศาสนา เช่น โรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม
- 3) ประเภทส่งคำสอน ได้แก่ โรงเรียนที่ส่งคำสอนทางไปรษณีย์
- 4) ประเภททกววิชา ได้แก่ โรงเรียนที่เปิดสอนทกววิชาบางวิชาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ

ประเภทศิลปศึกษา ได้แก่ โรงเรียนที่จัดตั้งขึ้นเพื่อสอนศิลปะต่างๆ เช่น โรงเรียนสอนศิลปการแสดง, ดนตรี, ีลลาศ, ออกกำลังกาย, มวยไทย การต่อสู้ป้องกันตัว, ออกแบบตกแต่งภายใน, ออกแบบเครื่องประดับ, ศิลปการพูด เป็นต้น

- 5) ประเภทอาชีพศึกษา ได้แก่ โรงเรียนที่จัดการศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาวิชาชีพต่างๆ โรงเรียนสอนศิลปะเด็ก นั้นจัดอยู่ในกลุ่มที่ 2.5 ประเภทโรงเรียนศิลปศึกษา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.5.1 ข้อกำหนดการจัดตั้งโรงเรียนนอกระบบ

ข้อกำหนดการจัดตั้งโรงเรียนนอกระบบของกระทรวงศึกษาธิการ ตามมาตรา 15 (2) แห่งพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชนมีข้อกำหนดดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการศึกษาเอกชน. 2539)

1) อาคารสถานที่ ต้องเตรียมสถานที่คือ อาคารเรียน ประกอบด้วยห้องเรียนที่ต้องมีขนาดกว้างไม่น้อยกว่า 3.5 เมตร พื้นที่ห้องเรียนต้องไม่น้อยกว่า 20 ตารางเมตร และเป็นเอกเทศไม่ปะปนกับกิจการอื่น ถ้าห้องเรียนอยู่ในส่วนใดส่วนหนึ่งของอาคาร มิได้ใช้อาคารทั้งหลังเป็นโรงเรียนกำหนดให้ทางออกหรือทางขึ้นลงจะเข้าห้องเรียน ต้องแยกเป็นเอกเทศไม่ผ่านเข้าไปในกิจการใดๆ อาหารที่ใช้เป็นสถานที่ตั้งโรงเรียนนั้นต้องเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้จัดตั้งโรงเรียน โดยการซื้อขาย หรือการเช่าจะต้องมีหนังสือสัญญาซื้อขาย สำเนาโฉนด ถ้าเป็นสัญญาเช่า อายุการเช่าไม่น้อยกว่า 3 ปี ต้องมีหลักฐานแสดงว่าผู้ให้เช่าเป็นเจ้าของอาคารหลังนั้นจริงๆ การเช่าจะต้องได้รับการยินยอมจากผู้ให้เช่าว่ายินยอมให้ใช้อาคารเป็นสถานที่ตั้งโรงเรียนได้

2) ห้องประกอบ

- ห้องเรียนภาคปฏิบัติตามความจำเป็น
- ห้องธุรการ 1 ห้อง แยกเป็นสัดส่วนไม่ปะปนกับห้องเรียน
- ห้องส้วมอย่างน้อย 2 ห้อง แยกชาย หญิง

3) บุคคลที่เกี่ยวข้องในกิจการ โรงเรียน

- ผู้รับใบอนุญาตอายุต้องไม่ต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์ ความรู้สามัญตามระเบียบกำหนดต้องมีสัญชาติไทยโดยการเกิด ถ้าเป็นนิติบุคคลจะต้องเป็นผู้ลงนามแทนต้องมีคุณสมบัติดังที่กล่าวข้างต้น (ยกเว้นความรู้และทรัพย์สิน)
- ผู้จัดการ อายุไม่ต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์ ความรู้สามัญตามระเบียบกำหนด ต้องมีสัญชาติไทยโดยกำหนด
- ครูใหญ่ อายุไม่ต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์ ความรู้สามัญตามระเบียบกำหนด ต้องมีวุฒิปริญญาตรีที่โรงเรียนเปิดสอน มีสัญชาติไทย มีประสบการณ์เคยทำงานหรือเคยทำการสอนวิชาที่ขอเปิดสอนมาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ปี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.5.2 การให้บริการของโรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ

รูปแบบการให้บริการของโรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบจะมีการแบ่งระดับในการเรียนศิลปะเด็กออกเป็น 3 กลุ่มตามช่วงวัยของเด็ก (สมุคไท. 2538) ไว้ดังนี้

- 1) กลุ่มเด็กอายุ 4 – 6 ปี ในหลักสูตรศิลปะเด็ก (Kids Art) เด็กจะได้เรียนการวาด (Drawing) การระบายสี (Painting) คิวตี้ชอล์ก สีน้ำ สีโปสเตอร์ สีเมจิก สีไม้ ฯลฯ การปั้น (Sculpture) คิวตี้ดินเยื่อกระดาษ ดินญี่ปุ่น ดินน้ำมัน การพิมพ์ภาพ (Print Making) และการประดิษฐ์สร้างสรรค์ (Creative Crafts) โดยเด็กๆ จะได้เรียนแต่ละหัวข้อสลับกันไป แบ่งเป็นกลุ่มประมาณ 5 – 10 คน ต่อครู 1 ท่าน ใช้เวลาเรียนครั้งละ 1 ½ - 2 ชม. ใน 1 คอร์สจะเรียนประมาณ 8 – 10 ครั้ง เด็กสามารถเรียนได้หลายคอร์ส เพราะหัวข้อในการเรียนจะเปลี่ยนไปเรื่อยๆ
- 2) กลุ่มเด็กอายุ 7 – 12 ปี ในหลักสูตรศิลปะเด็ก (CHILD ART) เด็กจะได้สร้างสรรค์จินตนาการในหัวข้อต่างๆ ตามวัสดุอุปกรณ์ที่เด็กให้ความสนใจ หรือใช้เทคนิคผสมกันได้อย่างอิสระ ในบางครั้งอาจจะต้องทำงานเป็นกลุ่ม แบ่งเป็นกลุ่มประมาณ 5 – 10 คน ต่อครู 1 ท่าน โดยใช้เวลาเรียนครั้งละ 2 – 2 ½ ชม. เด็กเรียนได้หลายคอร์สเช่นกัน ในแต่ละคอร์สจะใช้เวลาประมาณ 10 – 12 ครั้ง
- 3) กลุ่มเด็กอายุ 5 – 12 ปี ในหลักสูตรคอมพิวเตอร์ – อาร์ต เด็กจะได้เรียนรู้เทคนิคและวิธีการสร้างสรรค์งานศิลปะ โดยผ่านสื่อคอมพิวเตอร์ ประกอบด้วยโปรแกรมทางศิลปะที่เป็นสากลเช่น หลักการจัดองค์ประกอบของภาพ (Composition) หลักการใช้ธาตุทัศนศิลป์ (Element) ทางศิลปะ หลักการใช้สี การออกแบบกราฟฟิก (Graphic Design, Lay out & Publishing Design) ฯลฯ ทั้งนี้เด็กยังได้ฝึกการพัฒนาการในด้านอื่นด้วย การใช้คอมพิวเตอร์ศัพท์ภาษาอังกฤษ โดยเรียนใช้คอมพิวเตอร์ 1 เครื่องต่อ 1 คน สักส่วนนักเรียน 4 – 5 คน ต่อครู 1 ท่าน ใช้เวลาเรียนคอร์ส 8 – 10 ครั้ง

ทุกวันนี้คำว่า “โรงเรียนสอนศิลปะเด็ก หรือ “เรียนศิลปะวันหยุด” หรือ “อบรมศิลปะช่วงปิดเทอม” เริ่มเป็นที่คุ้นเคยกับพ่อแม่ผู้ปกครองมากขึ้นตามลำดับของเวลาที่ผ่านไป และค่อยๆแผ่วงกว้างออกจากกรุงเทพฯ สู่อำเภอต่างจังหวัดตามลำดับของความเจริญด้านทฤษฎีศิลปะศึกษา และวัตถุก่อนที่จะเกิดเป็น โรงเรียนขึ้นมา ก็สืบเนื่องมาจากความต้องการของพ่อแม่ผู้ปกครองที่มีฐานะ ค่อนข้างดี ต่างจ้างครูมาสอนพิเศษให้ลูกหลานของตน ซึ่งก็เริ่มตั้งแต่วิชาคณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษวิทยาศาสตร์ ภาษาไทย สังคมศาสตร์ ฯลฯ จนกระทั่งถึงวิชาเฉพาะต่างๆ เช่น วาดน้ำเปียโน รำไทย กีตาร์ และการวาดภาพ หลังจากที่ความต้องการเริ่มมีมากและกว้างขวางขึ้น ก็เกิด

แต่ในบางรายที่เด็กมีความพร้อมในด้านวิชาการดีแล้วแล้ว หรือในรายที่ผู้ปกครองเห็นว่าน่าจะให้ลูกพัฒนาทั้งสองด้านไปพร้อม ๆ กัน โดยที่จะเลือกหาแหล่งเรียนพิเศษให้กับลูก ก็คงจะต้องศึกษาให้เข้าใจปรัชญา ลักษณะและการเรียนการสอนของแหล่งที่จะพาลูกไปเรียนให้ถูกต้อง จึงจะเกิดผลดีที่สุดสำหรับเด็ก ๆ

ปัจจุบันมีแหล่งเรียนพิเศษหรือโรงเรียนสอนพิเศษทางศิลปะเกิดขึ้นมาหลายแห่ง

บางแห่งก็ดูเป็นแบบการเปิดธรรมดาๆ ตามแฟชั่นนิยม

บางแห่งก็เปิดด้วยอุดมคติของกลุ่มผู้เสียสละต่อเด็ก ๆ

บางแห่งเน้นคุณภาพที่ผลงาน

บางแห่งเน้นการประกวดเอารางวัล

บางแห่งเน้นการพัฒนาการที่ตัดเด็ก

บางแห่งก็ไปได้สวย

บางแห่งก็กระท่อนกระแท่น

บางแห่งก็ขาดทุน

บางแห่งก็กำไร

การจะเลือกที่เรียนก็เป็นเรื่องของพ่อแม่ผู้ปกครองที่จะต้องตัดสินใจ ซึ่งข้อมูลต่อไปนี้ อาจจะเป็นสิ่งช่วยในการตัดสินใจโดยไม่ต้องเอาอนาคตของเด็ก ๆ ไปเสี่ยงได้บ้างตามสมควร

โรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ ข้อไม่คิดที่เห็นเด่นชัดจุดแรงคือ เป็นการแยกเด็กออกจากระบบการศึกษาของโรงเรียนที่เด็กเรียนอยู่ การเรียนพิเศษจะมีชั่วโมงจำกัดเพียงไม่กี่ชั่วโมง และไม่สัมพันธ์ต่อเนื่องกับหลักสูตรต่าง ๆ ของโรงเรียน โดยตรง แต่คุณประโยชน์มหาศาลของโรงเรียนศิลปะเด็ก คือมีบทเรียนหรือกิจกรรมที่เป็นอิสระ ไม่เป็นทางการหรือวิชาการ ไม่มีผู้ควบคุมคะแนน ไม่มีผู้จำกัดกิจกรรม และไม่มีผู้ตรวจสอบบังคับความคิดต่าง ๆ ของเด็ก ความเกี่ยวข้องกับระหว่างโรงเรียนสอนศิลปะเด็กกับผู้ปกครอง เป็นเสมือนการเห็นความสำคัญและการให้ความเชื่อมั่นต่อกันและกัน ทั้ง ๆ ที่ไม่ได้มีหลักประกันจากหน่วยงานราชการใดๆ หรือการมีใบประกาศนียบัตรที่สามารถนำไปใช้อ้างอิงได้ พ่อแม่พาลูกมาเรียนในลักษณะอย่างนี้ต่างก็มีเหตุผลแตกต่างกันไปหลายอย่าง บางคนอาจต้องให้เด็กมีกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ทำแทนที่จะนั่งคูทีวี บางคนไม่มีเวลาว่างจึงนำเด็กมาเรียนเพื่อตนจะได้มีอิสระที่จะทำงาน หรืออาจจะเป็นเหตุผลจากพ่อแม่ผู้ปกครองที่รู้ว่าการเรียน หรือการทำงานศิลปะมีผลต่อเด็กจึงพามาเรียน

บรรยากาศการเรียนที่โรงเรียนสอนศิลปะเด็กนี้จะพบว่าเด็ก ๆ มีความสนุกสนานในการทำงาน มีความกระตือรือร้นสูง บางคนรีบตื่นเช้าเพื่อรอเวลาออกจากบ้านมาเรียน สีหน้า และแววตาของเด็กแสดงให้เห็นถึงความสุข เพราะเด็ก ได้อยู่ในโลกของเขาเอง ความรู้สึกได้หลุดไปจากเอกสารเป็นเอกสารที่สว่นเวลาสำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นอญญาติเอนาไปเซประโยชนดานการค้ำไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การรวมสอนเป็นกลุ่มในรูปของการอบรมภาคฤดูร้อน หรือการเปิดเป็นห้องเรียนสอนในช่วงวันหยุด (สุกัญญา ย่านเคิม, 2542)

พ่อแม่ผู้ปกครองบางคนมีความเข้าใจดีว่าการให้ลูกเรียนพิเศษทางวิชาเฉพาะ (โดยเฉพาะ ศิลปะ) เป็นการเปิดโอกาสให้ลูกได้เรียนแบบนอกระบบ โรงเรียน และพัฒนาสมองซีกขวา (ทางด้านอารมณ์สุนทรีย์ ความคิดสร้างสรรค์ ความรักสวยรักงาม ความเบิกบานทางจิตใจ) ส่วนวันธรรมดาให้ลูกเรียนวิชาการในระบบ โรงเรียน ซึ่งส่วนใหญ่จะได้ผลทางพัฒนาสมองซีกซ้ายเป็นหลัก (ด้านเหตุผล ความจำ การคิดคำนวณ การวางแผน) เด็กเหล่านี้จะเจริญเติบโตขึ้นมาด้วยการมีสมองทั้งสองซีกสมบูรณ์ ประสิทธิภาพแห่งความเป็นคนก็จะสมบูรณ์ตามเป็นเงา

แต่อย่างไรก็ตามควรคำนึงถึงเวลาที่เด็กๆ ต้องการพักผ่อนเป็นเงื่อนไขประกอบด้วย “ในบางกรณี โรงเรียนสอนพิเศษ อาจจะจัดบรรยากาศการเรียนการสอนแบบกึ่งพักผ่อนให้อยู่แล้วเด็กๆ บางคนจึงไม่รู้สึกระหว่างกับการเหน็ดเหนื่อย”

แต่ก็ยังมีพ่อแม่ผู้ปกครองจำนวนไม่น้อย ที่มุ่งหวังให้ลูกเรียนพิเศษเสริมการเรียนของโรงเรียนเหมือนกับว่าเพื่อให้เด็กเรียนวิชาต่างๆ อย่างละสองรอบ เช่น เรียนพิเศษเลขคณิต ย้ำตามที่ครูทางโรงเรียนได้สอนไปแล้ว บางรายยิ่งไปกว่านั้น คือให้ครูคนเดียวกันกับที่สอนที่โรงเรียนมาสอนพิเศษเป็นรอบสองอีก นอกจากความเบื่อหน่ายที่เด็กจะต้องเจอกับบทเรียนซ้ำเก่าและใบหน้าครูที่ซ้ำเก่าแล้ว บางครั้งยังเป็นการปลูกฝังนิสัยที่ไม่ดีในการเรียนให้กับเด็กอีกคือ เด็กจะไม่ค่อยสนใจเรียนในห้องเรียนของโรงเรียน เพราะเดี๋ยวมีครูมาสอนพิเศษให้ใหม่ หรือเด็กอาจจะถูกวางเงื่อนไขว่าเรียนครั้งเดียวจะไม่รู้เรื่องต้องมีการทบทวนซ้ำอีกครั้งอย่ารำไป

บางคนต้องเรียนพิเศษปิงปองเพื่อให้เกรดวิชาปิงปองดี พอขึ้นเทอมใหม่เด็กเรียนวิชาว่ายน้ำก็ต้องเปลี่ยนไปเรียนพิเศษว่ายน้ำ แล้วละทิ้งปิงปองไปอย่างสิ้นเชิง

บางคนให้ลูกมาเรียนศิลปะเพื่อให้ลูกสามารถร้องแซมบี้ได้กวาดรูปเก่งของห้อง และให้ได้รางวัลจากการประกวด

การส่งเสริมให้ลูกเรียนพิเศษแบบหลังนี้ อาจจะเกิดผลดีในระยะสั้น แต่ผลกระทบในระยะยาวจะต้องมีต่อเด็กอย่างแน่นอน อย่างน้อยก็ความสับสนใจตัวเองต่อการเลือกสิ่งที่ชอบเป็นพิเศษ หรือการหาสิ่งที่ถนัดเป็นพิเศษคงซุกซุนวุ่นวายมาก

สำหรับคำตอบที่ว่าจะต้องตัดสินใจอย่างไรดีกับการเรียนพิเศษของลูกนั้น คงจะไม่ขอตอบอย่างเจาะจง เพราะสภาวะเงื่อนไขของแต่ละครอบครัวนั้น ไม่เหมือนกัน

บางรายเด็กเรียนวิชาการไม่เก่งจริง ๆ ก็น่าเห็นใจในความต้องการครูสอนพิเศษ ซ่อมเสริมด้านวิชาการ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ความเครียดของห้องเรียนในโรงเรียนที่เรียนอยู่ เด็กมีสิทธิ์ที่จะพูดหรือระบายออกได้อย่างที่อยากทำ เด็ก ๆ สามารถแสดงโต้แย้งกับผู้สอนได้อย่างอิสระ ในลักษณะของสภาพบรรยากาศความเชื่อมั่นเช่นนี้ ทำให้เด็ก ๆ สามารถแสดงความรู้สึกร่างกายในออกมาได้โดยไม่มีอุปสรรคกีดขวางการพัฒนาทางความคิดสร้างสรรค์ เจริญเติบโตอย่างมีความสุข

ในโรงเรียนสอนศิลปะเด็ก ส่วนใหญ่จะให้เด็กใช้วัสดุอุปกรณ์ และเครื่องมือศิลปะร่วมกัน เด็กแต่ละคนจะมีความสัมพันธ์กับเพื่อนในห้อง ซึ่งเป็นการเรียนรู้ระเบียบของสังคม แต่ผลงานของเด็กแต่ละคนจะเป็นอิสระ เป็นตัวของตัวเอง แสดงออกมาด้วยตัวเองไม่ต้องอาศัยพึ่งพาคนอื่นแต่ก็มีบ้างเหมือนกันที่เด็กบางคนเห็นว่าบรรยากาศการเรียนพิเศษอิสระดี จึงใช้วิธีนั่งลอกความคิดจากเพื่อนตลอดไปโดยไม่คิดเอง ครูผู้สอนว่าก็ไม่ฟังเพราะถือว่ามาเรียนพิเศษไม่มีใครมาบังคับได้กรณีอย่างนี้ควรหาทางค้นต้นตอของปัญหาและแก้ไขโดยเร็ว

โรงเรียนสอนศิลปะเด็กที่ดี ควรสอนให้เด็กรู้จักการเก็บเครื่องมือและอุปกรณ์หลังจากใช้เสร็จแล้ว การเรียนมิใช่เพียงให้เด็กวาดรูปได้เท่านั้น แต่นี่ถือเป็นกิจกรรมการเรียนเช่นเดียวกัน

การจัดสถานที่ของโรงเรียนศิลปะเด็กนี้ ควรจัดให้เป็นห้องศิลปะโดยเฉพาะ เป็นต้นว่ามีโต๊ะหรือบริเวณให้เด็กทำงานอย่างเพียงพอ มีบริเวณเก็บวัสดุอุปกรณ์ส่วนรวม มีบริเวณล้างทำความสะอาด มีฝาน้ำเพื่อติด ไข้วผลงานมีป้ายประกาศข่าวทางศิลปะหรือข่าวของโรงเรียนเพื่อให้ผู้ปกครองอ่าน มีที่ทิ้งเศษกระดาษหรือสิ่งของไม่ใช้ มีล็อกเกอร์ (LOCKER) เป็นช่องเล็ก ๆ ให้เด็กเก็บของส่วนตัวที่ไม่ต้องนำเข้าไปในห้องเรียนได้ มีบริเวณโต๊ะครูผู้สอน มีบริเวณส่งงานวางงานที่ทำไม่เสร็จ รับผลงานคืนที่จัดไว้อย่างมีระบบ มีน้ำดื่มบริการเด็กระหว่างทำงาน มีมุมให้ผู้ปกครองนั่งเล่นโดยมีหนังสือทางศิลปะไว้ให้อ่าน หรืออาจจะมียูทิวทิวทางศิลปะฉายให้ผู้ปกครองดูระหว่างนั่งคอย มีมุมขายวัสดุอุปกรณ์ทางศิลปะบางอย่างเพื่อให้ผู้ปกครองซื้อกลับไปให้ลูกทำที่บ้าน มีกระดานคำสำหรับเขียนอธิบาย และอาจจะมียोजनाสไลด์ติดอยู่ที่กระดานคำด้วย เพราะบางครั้งอาจจะฉายภาพศิลปะต่างๆ ให้เด็กดู

บุคลากรของโรงเรียนพิเศษ จำเป็นจะต้องมีโครงสร้างหรือมีทีมงานครอบคลุมทางศิลปะศึกษาและการให้บริการอื่นๆ ดังนี้

- ผู้จัดการหรือเจ้าของ เป็นผู้จัดระบบบริหาร โรงเรียน ทั้งในแง่สถานที่ การเงิน การรับสมัครเด็ก วัสดุอุปกรณ์ ฯลฯ
- นักวิชาการทางศิลปะศึกษา (ART EDUCATION) เป็นผู้วางแผนจัดโครงการเรียนการสอนให้คำปรึกษาด้านศิลปะศึกษาแก่ผู้ปกครอง และคอยประสานงานแก้ปัญหาหรือข้อขัดข้องต่างๆ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- ครู อาจารย์ผู้สอน (ART TEACHER) ทำหน้าที่จัดสภาพห้องเรียน เตรียมวัสดุอุปกรณ์ คอยอำนวยความสะดวกต่างๆ และช่วยทำการสอนบ้าง
  - พนักงานประจำห้อง ทำหน้าที่ด้านสวัสดิการต่าง ๆ เช่น ทำความสะอาด บริการน้ำดื่ม สิ่งต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้ว เป็นเพียงส่วนประกอบของโรงเรียน สอนศิลปะเด็กเท่านั้น ส่วนเรื่องที่สำคัญคือ “กระบวนการเรียนการสอน” ซึ่งเป็นสิ่งที่พ่อแม่ ผู้ปกครองควรจะคอยติดตามว่าลูกๆ ได้เรียนรู้ หรือได้รับประสบการณ์อะไรไปบ้าง ในกรณีที่ไม่ว่างใจอาจจะซักถามได้จาก นักวิชาการศิลปะศึกษาหรือครูผู้สอน เพราะบางครั้งกิจกรรมอาจจะมีเหตุผลทางการศึกษาหรือจิตวิทยาแฝงอยู่ ทำให้เข้าใจไม่ตรงกันได้ กระบวนการเรียนการสอนพอที่จะกล่าวแยกเป็นข้อ ๆ ได้ดังนี้
    - ประการแรก คือ ผู้ปกครองควรสังเกตบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ว่า เป็นไปอย่างอิสระ สนุกสนานหรือมีความสุขมากน้อยเพียงไร
    - กิจกรรมการเรียนรู้ ถ้าจะให้สมบูรณ์แบบจริงๆ ควรจะมีหลากหลาย เช่น วาดภาพ ปั้น แกะสลัก ภาพพิมพ์ ประดิษฐ์ตุ๊กตาดั้ง ตัดกระดาษ พับกระดาษ ฉีกปะปัด เขียนภาพนอกสถานที่ ทำงานเป็นกลุ่มบ้าง ใช้สีเดียวบ้าง หลายสีบ้าง ใช้สีน้ำบาง สีเมจิกบ้าง เพื่อที่เด็กจะได้ประสบการณ์ที่หลากหลายและถูกต้องตามความถนัด ความสนใจ
    - ในกระบวนการเรียนการสอน ครูจะคอยทำหน้าที่คอยช่วยทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ และเด็กจะเป็นผู้ทำงานเอง ในบางโรงเรียนต้องการให้ผลงานภาพวาดสวยงามประจักษ์ต่อสายตา ผู้ปกครองเพื่อเป็นการเอาใจหรือสร้างความเชื่อถือให้ผู้ปกครอง จึงใช้วิธีร่วมลงมือทำงานกับเด็ก ๆ รับรองได้เลยว่าเด็กๆ แทบทุกคนจะชอบใจมากที่สุดที่ครูลงมือช่วย และผู้ปกครองก็ภูมิใจในฝีมือของลูกตนมากเช่นกัน
- แต่ในวันข้างหน้าเมื่อเด็ก ๆ ไม่มีครูหรือผู้ช่วย เด็ก ๆ จะรู้สึกว่าคุณทำอะไรที่สำคัญไปแล้วเขาก็จะช่วยตัวเองได้ไม่เต็มที่นัก ดังนั้นผู้ปกครองควรอย่างยิ่งที่จะต้องสังเกตข้อนี้ให้ดี และไม่ควรถ่วงในผลงานสำเร็จปั้นปลาย (END PRODUCT) ของเด็กมากไปกว่ากระบวนการระหว่างสร้างงาน (PROCESS) ของเด็ก
- ว่ากันไปแล้วเป้าหมายที่สำคัญประการแรกที่เด็กน่าจะได้รับการเรียนพิเศษศิลปะ คือ “ความมั่นใจในตัวเองและการมีเสรีภาพในการแสดงออก” ส่วนเป้าหมายประการต่อไป คือ “การพัฒนาด้านศิลปะ” และเป้าหมายประการสุดท้ายคือ “สามารถสร้างผลงานที่ดีได้”
- วัสดุอุปกรณ์ที่ทางโรงเรียนเตรียมให้จะต้องพร้อมและมีความเหมาะสม โดยเฉพาะคุณภาพจะต้องอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างดีหรือดีมาก จะช่วยเอื้ออำนวยในการถ่ายทอดของเด็กได้อย่างเต็มที่ เช่น สีเทียนจะต้องเป็นชนิดมีเนื้อสีมาก เพียงกดเบา ๆ ก็ติดได้ดี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

โรงเรียนสอนศิลปะเด็ก บางแห่งไม่เคยสอนกิจกรรมธรรมดา เช่น การเป่าสี การเขียน ภาพ ด้วยนิ้วมือ หรือการพิมพ์ภาพจากหัวมันฝรั่ง แต่มักจะจัดกิจกรรมแปลก ๆ ใหม่ ๆ ให้เด็ก เช่น การทำกล่องเป็นหมู่บ้านกล่องกระดาษ การเขียนภาพด้วยร่างกายที่แตะสีแล้วกลิ้งเกลือกไปบนแผ่นกระดาษ การทำหุ่นกระดาษขนาดเท่าคนจริง การปั้นแป้งขนมปัง

บางโรงเรียนมีการจัดอุปกรณ์ต่าง ๆ ไว้เป็นจุด ๆ ให้เด็กเลือกทำกิจกรรมได้ตามความสนใจ สำหรับทางโรงเรียนอาจจะเน้นเฉพาะการวาดภาพเพียงอย่างเดียว

วัสดุอุปกรณ์ที่พ่อแม่ผู้ปกครองควรจะมี คือ มีความหลากหลายเพียงพอหรือไม่ เป็นต้นว่า มีกระดาษให้เลือกหลายประเภท (กระดาษขาว กระดาษสีต่าง ๆ กระดาษผิวขรุขระ กระดาษแข็ง กระดาษแก้ว ฯลฯ) มีสีให้เลือกใช้หลายประเภท (สีเมจิก สีน้ำ สีโปสเตอร์ สีเทียน สีดินสอ ปากกา ปลายสักหลาด ฯลฯ) มีอุปกรณ์ครบครัน พู่กันขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ ขนาดใหญ่พิเศษ แปร่งแข็ง แปร่งอ่อน จานสี ถ้วยผสมสี ถังใส่น้ำ กระดาษรองเขียน ดินสอ ยางลบ เครื่องเหลาดินสอ ไม้บรรทัด เทป กาว กรรไกร ฯลฯ

- เนื้อหาในการเรียนการสอนควรจะมีหลากหลาย เช่น ทิวทัศน์ คน สัตว์ สิ่งของ จักรวาล ใต้ทะเล ในอวกาศ จินตนาการ โลกในฝัน แคนเนรมิต โลกดึกดำบรรพ์ ชีวิตประจำวัน การท่องเที่ยววันหยุด ความทรงจำ กรุงเทพฯ ต่างจังหวัด ต่างประเทศ มนุษย์ต่างดาว บุคคลสำคัญ ดาราที่ชอบ เพื่อน ครู ตำรวจ นักรบ คนป่า คุณพ่อ คุณแม่ สมาชิกในบ้าน วัฒนธรรม ประเพณีไทย การละเล่นพื้นบ้าน วัด โบราณสถาน ศูนย์การค้า สนามเด็กเล่น สวนสัตว์ สถานีตำรวจ สถานีรถไฟ โรงพยาบาล ป่าช้า คนบ้า ลมพายุ ไฟไหม้บ้าน อุบัติเหตุ น้ำท่วม ไฟป่า ทะเลป่า ตกปลา ช่วยคุณพ่อล้างรถ ช่วยคุณแม่ทำกับข้าว คุณยายในห้องสวดมนต์ ฯลฯ

ครั้งอาจจะใช้วิธีกำหนดหัวข้อกว้างๆ เช่น สัตว์ แล้วให้เด็กเลือกทำตามที่สนใจ (สัตว์ปีก สัตว์ป่า สัตว์น้ำจืด สัตว์ทะเล สัตว์โบราณ สัตว์เลี้ยง สัตว์สวยงาม สัตว์ดุร้าย สัตว์ในฝัน สัตว์หุ่นยนต์) บางครั้งอาจจะเจาะจงเนื้อหาให้แคบลง เช่น สิ่งที่คุณรัก ฉันเดินเล่น ฉันในชุดทหาร บางครั้งก็กำหนดหัวข้ออิสระให้เด็กมีโอกาสเลือกทำตามความต้องการ

สิ่งที่ผู้ปกครองควรพิจารณา คือ โรงเรียนนั้นให้กิจกรรมซ้ำซากหรือกิจกรรมที่แคบต่อการแสดงออกของเด็กหรือไม่ หรือบางโรงเรียนให้กิจกรรมเชิงบังคับเด็กมากเกินไป หรือบางแห่งก็ให้กิจกรรมหลากหลายลายตา จนเด็กจับต้นชนปลายไม่ถูกก็คงจะต้องรีบเข้าพบและพูดคุยถึงเหตุผลกับนักวิชาการ หรือครูผู้สอนทันที

- การสอนเทคนิคการวาดภาพ เป็นสิ่งที่เด็กจะต้องเรียนรู้เพื่อเปิดทางสะดวกในการสร้างสรรค์ของเด็กได้ เด็กที่ไม่รู้วิธีการใช้วัสดุอาจจะทำงานไปแบบคิด ๆ ซัด ๆ การสร้างสรรค์ก็ไม่ราบรื่น

โรงเรียน สอนศิลปะเด็ก ที่ดีจะมีการแนะนำการใช้วัสดุอุปกรณ์ให้กับเด็กและเปิดโอกาสให้เด็กได้ทดลองค้นคว้าอย่างไม่เสียดาย และบางแห่งได้เน้นถึงการผสมผสานใช้ระหว่างเทคนิคต่าง ๆ ด้วยเช่น สีเทียนกับสีน้ำ สีเมจิกกับสีน้ำบาง ๆ สี ฯลฯ การใช้สเต็มซิลช่วยคิดสีบางแห่ง การใช้พู่กันใหญ่ ๆ ระบายสีท้องฟ้า การตัดเส้นที่ดี การเลือกหามุมเหลี่ยมของสีเหลี่ยมของสีเทียนมาระบาย การดูสีเทียนให้ดูมีคุณค่า การระบายสีกลมกลืนอ่อนแออย่างถูกวิธี การรักษาความสะอาดของงาน การใช้ใบมีดขูดลบสีในบางส่วน ฯลฯ แต่ก็มีใจจะเน้นการสอนด้านเทคนิคเป็นหลัก เพราะจะทำให้เด็กหลงยึดติดอยู่กับเทคนิคมาก จนกระทั่งลืมที่จะแสดงออกหรือใช้แรงสร้างสรรค์จากภายใน

เทคนิคเป็นเพียงการเปิดทางสะดวกให้เด็กได้ความเชื่อมั่นและถูกกระตุ้นให้อยากทำงานเท่านั้นเอง

เรื่องนี้จะต้องขอฝากผู้ปกครองให้สังเกตด้วยว่าลูกที่ส่งไปเรียนพิเศษนั้นถูกสั่งสอนให้ใช้เทคนิคเดียวเป็นเวลานาน ๆ หรือเปล่า เพราะมีบางแห่งให้เด็กฝึกเทคนิคเดียวทั้งห้อง (เช่น ลงสีเทียนแล้วใช้กระดาษมาถู ๆ ให้สีกลมกลืนกัน) รูปภาพที่ออกมาก็สวยงามดี แต่ถ้าบังคับให้ทำนานหรือตลอดไปก็คงจะไม่ไหว เพราะการกระทำอะไรก็ตามที่ซ้ำเดิมมาก ด้วยเห็นว่าเป็นสิ่งที่ทำแล้วประสบความสำเร็จแน่นอน และไม่กล้าที่จะลองกับของใหม่ ถือเป็น การไม่ปลูกฝังทัศนคติและนิสัยในการเป็นนักสร้างสรรค์ให้กับเด็ก

โรงเรียนสอนศิลปะเด็กบางแห่งมุ่งเน้นการฝึกเด็กให้เก่งทางด้านศิลปะหรือให้เป็น PROFESSIONAL โดยการฝึกฝนอย่างเข้มข้นซึ่งเป็นไปไม่ได้เลยสำหรับเด็กอายุน้อย อย่างนี้เด็กวัย 3 – 11 หรือ 12 ปี ยังคงมีความสุขกับการ ได้แสดงออกทางศิลปะเท่านั้น มิได้มีใจที่จะฝึกฝนให้ฝีมือเก่งกาจหรือฝึกทักษะไว้เพื่อล่ารางวัล แต่ถ้าเด็กที่มีอายุ 12 – 13 ปีขึ้นไป เขาจะเริ่มรู้ว่าเรื่องทักษะจะต้องฝึกให้เก่ง เพื่อที่จะถ่ายทอดสิ่งต่าง ได้ตามความจริงหรือตามที่วางแผนไว้

เมื่อถึงขั้นนี้ผู้ปกครองคงต้องตั้งคำถามแน่นอนเลยว่า “แล้วอะไรเล่าเป็นจุดมุ่งหมายของการเรียนพิเศษศิลปะ ถ้าไม่ใช่การวาดรูปเก่ง”

คำตอบคือ เป้าหมายของการเรียนแบบนี้มีผลต่อตัวเด็ก 2 ทาง ผลที่เกิดขึ้นในทันทีทันใดกับผลระยะยาว ในทางจิตวิทยาได้ระบุไว้ชัดเจนว่า เด็กมีความต้องการอิสรภาพในการแสดงออก และเด็กจะพัฒนาขีดความสามารถอยู่ตลอดเวลาอยู่แล้ว การส่งเด็กมาเรียนจะช่วยกระตุ้นเร้าให้เด็กเกิดบรรยากาศที่ส่งเสริมการแสดงออกได้ดีกว่าปล่อยให้เฉยๆ ที่บ้านอย่างแน่นอน ถ้าเด็กนั่ง

อยู่บ้านแล้วได้รับคำขอให้วาดภาพสักภาพ เด็กอาจจะทำหรือไม่ก็ได้ (ส่วนใหญ่จะไม่ทำหรือทำก็เป็นแบบเฉย ๆ เล่น) แต่ทันทีที่เด็กก้าวเข้าห้องเรียนพิเศษบรรยากาศที่ถูกเตรียมไว้พร้อมจะช่วยเร่งเร้าให้เด็กเกิดความอยากวาดภาพขึ้นมาทันที และสามารถวาดได้อย่างเป็นเรื่องเป็นราว เป็นภาพเสร็จสมบูรณ์ได้ด้วย ส่วนผลในระยะยาวเป็นการปลูกฝังและส่งเสริมให้เด็กมีทัศนคติทางความสุนทรีย์ให้แก่นักฝัน นักจินตนาการ นักสร้างสรรค์ ให้เป็นคนที่มีความเชื่อมั่นในตัวเองซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะส่งผลไปยังการดำรงชีวิตของเด็กต่อไปในอนาคต และสิ่งที่ไม่ควรเกิดขึ้นคือ การพาลูกหลานไปเรียนตามแฟชั่นของสังคม หรือเป็นเพียงการฝากลูกไว้เพื่อฆ่าเวลาหรือหาคนช่วยเลี้ยงลูกเท่านั้น การพาลูกไปเรียนผู้ปกครองควรจะติดตามดูแลผลโดยตลอด มิใช่จะเสียเงินทองค่าเล่าเรียน แต่มุ่งหวังผลที่พัฒนาการของตัวเด็กมากกว่า

2.6 อาคารพาณิชย์

งานวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตของ โครงการอยู่ในอาคารพาณิชย์เนื่องจากโรงเรียนศิลปะเด็กนอกระบบ ส่วนใหญ่จะเปิดทำการภายในอาคารพาณิชย์และห้างสรรพสินค้า จึงต้องศึกษาเกี่ยวกับรายละเอียดขององค์ประกอบต่าง ๆ ของตัวอาคารพาณิชย์ได้แก่ คำจำกัดความตามพระราชบัญญัติควบคุมการก่อสร้างอาคาร ถึงแม้ว่าโครงการนี้จะเน้นศึกษาไปที่อาคารพาณิชย์ซึ่งมีลักษณะการใช้พื้นที่ที่ต่อเนื่องกันเป็นกลุ่ม หรือเป็นอาคารพาณิชย์ที่มีการใช้งานแบบผสมหลาย ๆ หน่วยติดกัน อย่างไรก็ตามองค์ประกอบของอาคารพาณิชย์เกิดขึ้นจากลักษณะพื้นฐานของอาคารพาณิชย์ในหน่วยย่อย ๆ แต่ละหน่วย ซึ่งจะกล่าวถึงดังต่อไปนี้

2.6.1 ลักษณะของตัวอาคารพาณิชย์ (Shophouse Characteristics)

องค์ประกอบที่แสดงถึงลักษณะของตัวอาคารพาณิชย์ ได้แก่ รูปแบบการวางผังอาคาร ขนาดของพื้นที่ ความกว้าง ความยาว ความสูง จำนวนชั้นของอาคารและส่วนประกอบต่างๆ ของอาคาร เช่น ระเบียง หลังคา คาดฟ้า กันสาดและแผงกันแดดซึ่งเป็นองค์ประกอบที่จะแสดงให้เห็นถึงลักษณะภายนอกของอาคารพาณิชย์ ส่วนลักษณะภายในของอาคารพาณิชย์จะแสดงให้เห็นด้วยการจัดพื้นที่ ตำแหน่งของโครงสร้าง เช่น ห้องน้ำ บันไดและชั้นลอย เป็นต้น

ประสิทธิ์ สุไลมาน (2536 : 171) ได้ทำการสำรวจอาคารพาณิชย์พบว่า ขนาดความกว้างและความยาวของอาคารพาณิชย์แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม จำแนกตามเขตพื้นที่ตั้งของอาคาร คือ เขตชั้นใน เขตชั้นกลาง และเขตชั้นนอกของกรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 2.1 แสดงความกว้างของอาคารพาณิชย์ในเขตกรุงเทพมหานคร

ความกว้างของอาคารพาณิชย์ (เมตร)	เขตชั้นใน		เขตชั้นกลาง		เขตชั้นนอก		รวม	
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%
2.50 – 3.00	2	3.7	1	1.9	-	-	3	1.9
3.01 – 3.50	11	20.4	3	5.6	3	6.3	17	10.9
3.51 – 4.00	21	38.9	26	48.1	27	56.3	74	47.4
4.01 – 4.50	12	22.2	11	20.4	9	18.8	32	20.5
4.51 – 5.00	6	11.1	9	16.7	5	10.4	20	12.8
5.01 – 5.50	2	3.7	3	5.6	2	4.2	7	4.5
5.51 – 6.00	-	-	1	1.9	2	4.2	3	1.9
รวม	54	100	54	100	48	100	156	100

ที่มา: งานวิจัยศึกษาภายในร้านค้ารวมในเขตกรุงเทพมหานคร

อาคารพาณิชย์ในกรุงเทพมหานคร มีขนาดความยาวของอาคารแตกต่างกันไม่จำกัดตั้งแต่ 8 เมตร จนถึง 20 เมตรเศษ ทั้งนี้แล้วแต่ขนาดของที่ดินและการจัดสรรวางผังที่ดินที่ทำการก่อสร้างอาคารพาณิชย์ จากการสำรวจพบว่าอาคารพาณิชย์มีความยาวระหว่าง 10 – 12 เมตร มีมากที่สุด ในเขตพื้นที่ชั้นในและชั้นกลางของกรุงเทพมหานคร โดยเฉพาะพื้นที่ชั้นในเป็นย่านอาคารพาณิชย์เก่า ที่สร้างมานานแล้ว มีขนาดของอาคารค่อนข้างเล็ก ความลึกของอาคารเพียง 8 – 10 เมตร แต่มีอาคารพาณิชย์บางหลังที่ก่อสร้างในยุคแรกจะมีขนาดไม่ได้มาตรฐานโดยมีความยาวของอาคารถึง 20 เมตร ส่วนอาคารพาณิชย์ในเขตชั้นนอกของกรุงเทพมหานคร มีความยาวในเกณฑ์มาตรฐานระหว่าง 12 – 14 เมตรเป็นส่วนใหญ่

ตารางที่ 2.2 แสดงความยาวของอาคารพาณิชย์ในเขตกรุงเทพมหานครที่ได้จากการสำรวจ

ความยาวของอาคาร พาณิชย์ (เมตร)	เขตชั้นใน		เขตชั้นกลาง		เขตชั้นนอก		รวม	
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%
น้อยกว่า 8.00	4	7.4	2	3.7	1	2.1	7	4.5
8.01 – 10.00	5	9.3	6	11.1	3	6.3	14	9.0
10.01 – 12.00	21	38.9	19	35.2	17	35.4	57	36.5
12.01 – 14.00	11	20.4	17	31.5	20	41.7	48	30.8
14.01 – 16.00	6	11.1	5	9.3	4	8.3	15	9.6
16.01 – 18.00	5	9.3	2	3.7	2	4.2	9	5.8
มากกว่า 18.00	2	3.7	3	5.6	1	2.1	6	3.8
รวม	54	100	54	100	48	100	156	100

ที่มา: งานวิจัยศึกษาภายในรายค้ารวมในเขตกรุงเทพมหานคร

- จำนวนชั้นและความสูงของอาคารพาณิชย์

อาคารพาณิชย์ที่สำรวจพบส่วนใหญ่มีความสูงอยู่ระหว่าง 3.5 – 4.5 ชั้น อาคารพาณิชย์รุ่นเก่าที่สร้างไว้เดิมในเขตพื้นที่ในชั้นมีความสูงเพียง 1 – 3 ชั้นจากการสำรวจพบว่าการต่อเติมอาคารพาณิชย์เดิมให้มีความสูงเพิ่มขึ้นมีจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในย่านชุมชนหนาแน่นซึ่งมีพื้นที่ก่อสร้างจำกัดไม่สามารถขยายตัวทางแนวราบได้อีกแล้ว จึงต่อเติมอาคารทางแนวสูงเพิ่มขึ้นจากเดิม โดยส่วนใหญ่มิได้ขออนุญาตต่อเติมอาคารให้ถูกต้องและทางเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นก็มิได้จัดการควบคุมดูแลอย่างทั่วถึงแต่ประการใด

- ในเขตพื้นที่ชั้นกลาง อาคารพาณิชย์ส่วนใหญ่มีความสูงอยู่ประมาณ 3 – 4.5 ชั้น เจ้าของอาคารพาณิชย์จำนวนมากได้ต่อเติมชั้นคาบฟ้าของอาคารเพิ่มขึ้นเป็น 5 ชั้น มีอาคารพาณิชย์จำนวนไม่น้อยในย่านนี้ที่ทำการก่อสร้างสูงขึ้นไป 6 – 7 ชั้น

ในเขตพื้นที่ชั้นนอกของกรุงเทพมหานคร อาคารพาณิชย์ส่วนใหญ่มีความสูงระหว่าง 3 – 3.75 ชั้น สาเหตุที่มีความสูงไม่มากเท่าอาคารในเขตพื้นที่ชั้นกลางเพราะประชากรยังไม่หนาแน่นและราคาที่ดินถูกกว่าในย่านใจกลางเมือง

ตารางที่ 2.3 แสดงจำนวนชั้นของอาคารพาณิชย์ในเขตกรุงเทพมหานครที่ได้จากการสำรวจ

จำนวนของอาคารพาณิชย์	เขตชั้นใน		เขตชั้นกลาง		เขตชั้นนอก		รวม	
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%
2 – 2.5	6	11.1	3	5.6	5	8.3	13	8.3
3 – 3.5	17	31.5	13	24.1	18	37.5	48	30.8
4 – 4.5	13	24.1	18	33.3	15	31.3	46	29.5
5 – 5.5	9	16.7	10	18.5	5	10.4	24	15.4
6 – 6.5	6	11.1	7	13.0	4	8.3	17	10.9
7 ชั้นขึ้นไป	3	5.6	3	5.6	2	4.2	8	5.1
รวม	54	100	54	100	48	100	156	100

ที่มา: งานวิจัยศึกษาภายในรายค้ารวมในเขตกรุงเทพมหานคร

- ขนาดพื้นที่ของอาคารพาณิชย์

พบว่าอาคารพาณิชย์ในกรุงเทพมหานครมีพื้นที่โดยเฉลี่ยประมาณ 187 ตรม. คูหาในเขตพื้นที่ชั้นในมีพื้นที่เฉลี่ยของอาคารประมาณ 148 ตรม. ในเขตพื้นที่ชั้นกลางมีพื้นที่เฉลี่ยของอาคารสูง 212 ตรม. ส่วนในเขตชั้นนอกมีพื้นที่อาคารเฉลี่ย 168 ตรม. ต่อคูหา

ตารางที่ 2.4 แสดงขนาดพื้นที่ของอาคารพาณิชย์ในแต่ละเขตกรุงเทพมหานคร

จำนวนชั้นของอาคารพาณิชย์ (ตรม.)	เขตชั้นใน		เขตชั้นกลาง		เขตชั้นนอก		รวม	
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%
1 – 50	2	3.7	-	-	1	2.1	3	1.9
51 – 100	7	13.0	9	16.7	12	25.0	28	17.9
101 – 150	16	29.6	13	24.1	18	37.5	47	30.1
151 – 200	13	24.1	19	35.2	11	22.9	43	27.6
201 – 250	11	20.4	9	16.7	4	8.3	24	15.4
251 - 300	5	9.3	4	7.4	3	4.2	11	7.1
จำนวนพื้นที่โดยเฉลี่ย	148		212		169		187	

ที่มา: งานวิจัยศึกษารูปแบบภายในรายค้ารวมในเขตกรุงเทพมหานคร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

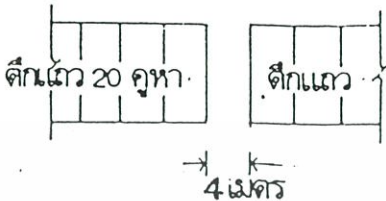
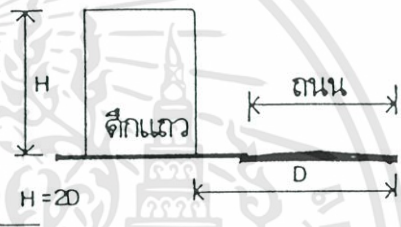
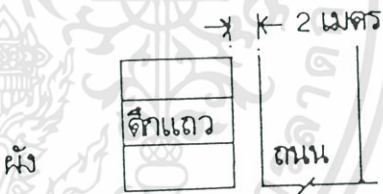
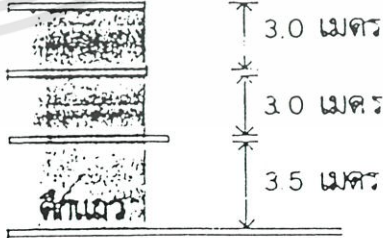
2.6.2 ข้อกำหนดของเทศบัญญัติเกี่ยวกับอาคารพาณิชย์

ตามระเบียบพระราชบัญญัติควบคุมการก่อสร้างอาคารกำหนดให้อาคารพาณิชย์นั้นอยู่ในกลุ่มของตึกแถวอันหมายความว่า อาคารที่พักอาศัยหรืออาคารพาณิชย์ซึ่งปลูกสร้างติดต่อกันเป็นแถวเกินกว่าสองห้อง และประกอบวัตถุถาวรและทนไฟเป็นส่วนใหญ่ ตามมาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติควบคุมการก่อสร้างอาคาร

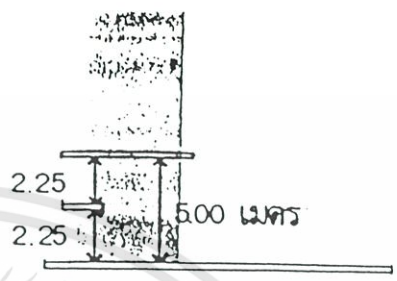
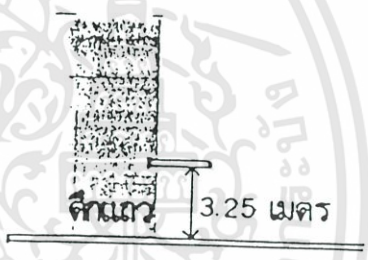
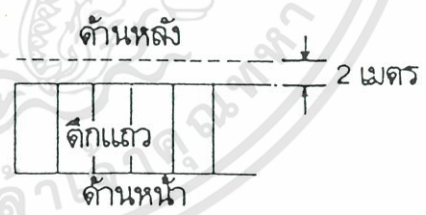
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 2.5 แสดงข้อกำหนดของเทศบัญญัติควบคุมการก่อสร้าง

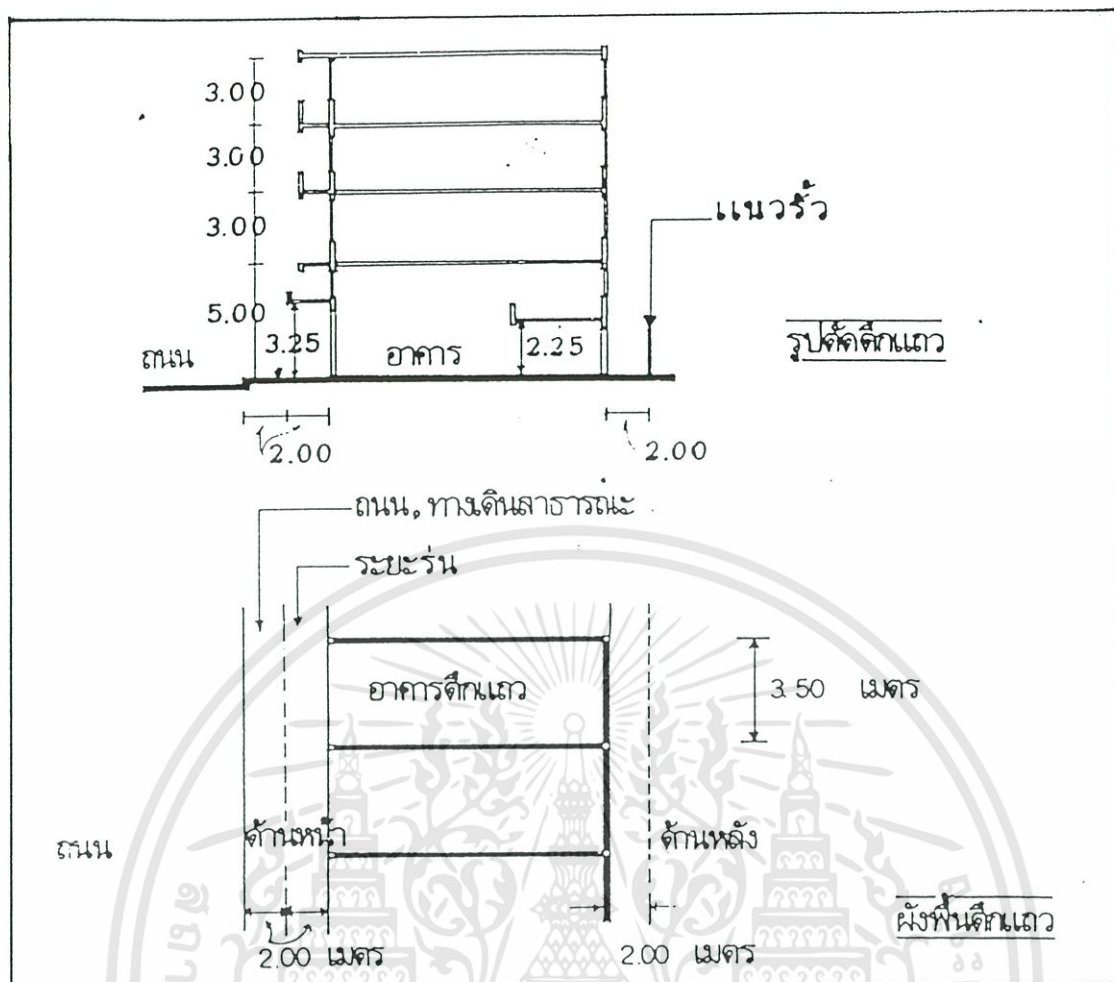
ข้อกำหนดเทศบัญญัติ	ภาพประกอบ
<p>- ช่องว่างระหว่างอาคาร</p> <p>อาคารพาณิชย์ที่สร้างต่อเนื่องกันต้องมีช่องว่าง 4 เมตร ทุกระยะ 20 คูหา</p>	
<p>- ความสูงอาคาร</p> <p>ห้ามปลูกสร้างอาคารสูงกว่าระดับดินเกิน 2 เท่าของระยะจากผนังด้านหน้าของอาคารจรดแถวถนนฟากตรงข้าม</p>	
<p>- ระยะร่น</p> <p>การสร้างอาคารริมถนน ตรอก ซอย ต้องร่นแนวอาคาร 2.00 เมตรเป็นทางเท้า</p>	
<p>- ความสูงภายในอาคาร</p> <p>ระยะค้ำระหว่างพื้นถึงเพดานโดยเฉลี่ย ต้องไม่ต่ำกว่า 3.50 เมตร หากชั้นบนเป็นส่วนพักอาศัยอนุโลมให้ระยะค้ำระหว่างพื้นถึงเพดานไม่ต่ำกว่า 3.00 เมตร</p>	

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 2.5 (ต่อ)

ข้อกำหนดเทศบัญญัติ	ภาพประกอบ
<p>- ชั้นลอย</p> <p>อาคารที่มีชั้นลอยภายในห้องนั้นต้องสูงไม่ต่ำกว่า 5.00 เมตร และความสูงระหว่างชั้นลอยไม่ต่ำกว่า 2.25 เมตร พื้นที่ชั้นลอยไม่เกิน 40% ของพื้นที่ภายในห้อง</p>	
<p>- ส่วนยื่นของกันสาดชั้นล่างด้านหน้าอาคาร</p> <p>กันสาดชั้นแรกเหนือระดับถนน ต้องยื่นไม่เกินที่สาธารณะ ระยะกันสาดต้องสูงจากพื้นทางเท้า 3.25 เมตรเท่านั้น</p>	
<p>- ที่วางทางเดินด้านหลังอาคาร</p> <p>ต้องมีทางเดินหลังอาคาร โดยปราศจากสิ่งปกคลุมไม่น้อยกว่า 2.00 เมตร</p>	

ที่มา: สุรสิทธิ์ แสงสุริยะ. 2542

ภาพที่ 2.11 สรุปลักษณะทางกายภายในของอาคารพาณิชย์ตามข้อกำหนด

2.7 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ

มนุษย์มีความสัมพันธ์อย่างลึกซึ้งกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ พฤติกรรมมนุษย์แปรผันไปตามสถานการณ์ต่างๆ ที่สภาพแวดล้อมทางกายภาพมีส่วนในการกำหนดพฤติกรรม ในขณะเดียวกันมนุษย์ก็มีส่วนปรับแต่งสภาพแวดล้อมทางกายภาพ (วิมลสิทธิ์ หรยางกูล. 2535) แนวทางการศึกษาด้านจิตวิทยาและพฤติกรรมสภาพแวดล้อมภายในที่จะประกอบการทำวิจัยครั้งนี้ จะศึกษาแนวคิดและทฤษฎีบางส่วนที่น่าจะเกี่ยวข้องโดยตรง และสามารถนำมาประยุกต์เพื่อประกอบการทำวิจัยให้บรรลุได้ตามวัตถุประสงค์ โดยจะศึกษาในองค์ประกอบดังต่อไปนี้

2.7.1 อาณาเขตครอบครองในการออกแบบและการวางผังสภาพแวดล้อม

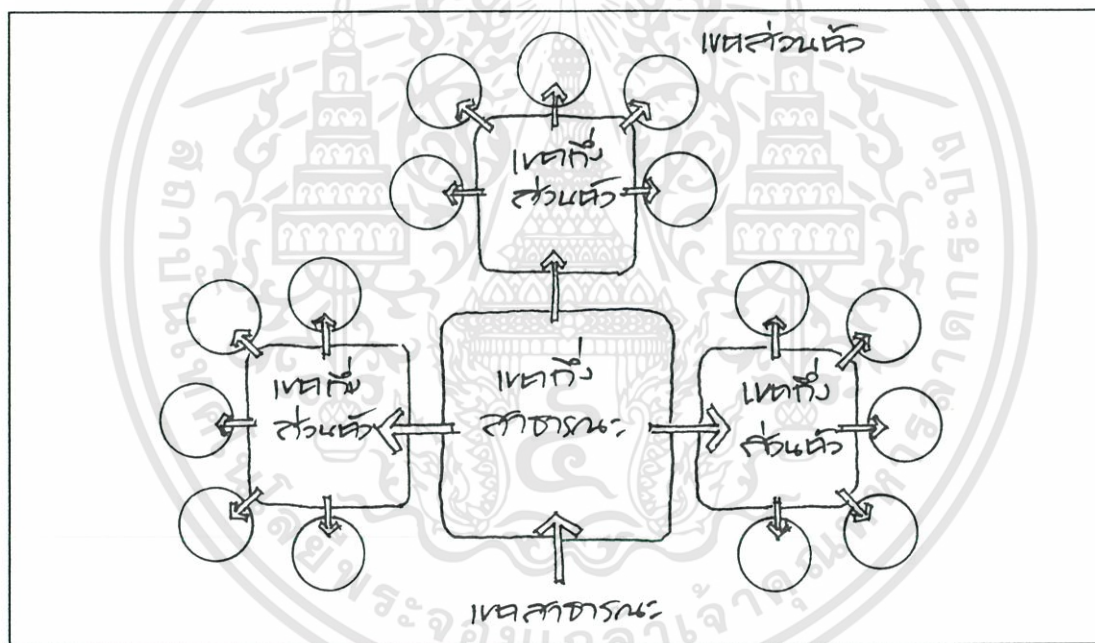
การมีอาณาเขตครอบครองของบุคคล หมายความว่า บุคคลไม่ต้องถ่วงลำเข้าไปในอาณาเขตครอบครองของตนเองโดยผู้อื่นอาณาเขตครอบครองของบุคคลขึ้นอยู่กับบทบาททางสังคมของบุคคลเพื่อลดการขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้จากการรุกล้ำเข้าไปในอาณาเขตครอบครองของบุคคลอื่น โดยที่ผู้บุกรุกไม่ได้มีบทบาทหรือหน้าที่เกี่ยวข้องกัับอาณาเขตดังกล่าวจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องจัด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สภาพแวดล้อมให้มีอาณาเขตที่ชัดเจน (วิมลสิทธิ์ ทรยางกูร. 2537 : 215) ในการออกแบบและวางแผนสภาพแวดล้อมกายภาพย่อมคำนึงถึงบทบาทของบุคคล หรือกลุ่มบุคคลที่สัมพันธ์กับอาณาเขตใช้สอยต่างๆ ต้องพิจารณาว่าอาณาเขตใดครอบครองโดยบุคคลหรือกลุ่มใด โดยเฉพาะ

NEW MAN (1972 : 9) ได้เสนอแนวคิดในการวางผัง โดยให้ผู้ครอบครองพื้นที่ตระหนักถึงการมีลำดับการครอบครองอาณาเขต โดยการจัดให้สภาพแวดล้อมกายภาพให้แยกเป็นเขตย่อย ๆ ตามลำดับความเป็นสาธารณะและเขตส่วนตัวโดยมีการแบ่งดังนี้

1. อาณาเขตสาธารณะ
2. อาณาเขตกึ่งสาธารณะ
3. อาณาเขตกึ่งส่วนตัว
4. อาณาเขตส่วนตัว

ภาพที่ 2.12 แสดงการจัดลำดับชั้นอาณาเขตครอบครองจากเขตสาธารณะถึงเขตส่วนตัว

NEW MAN ได้เสนอแนวคิดไว้สำหรับการป้องกันการล่งล้ำเข้าไปในเขตพักอาศัย โดยให้ผู้อยู่อาศัยได้ตระหนักถึงการมีลำดับชั้นของอาณาเขตครอบครองเขตสาธารณะถึงเขตส่วนตัว แนวคิดดังกล่าวสามารถนำมาประกอบกับแนวทางการวางผังภายในของโรงเรียนสอนดนตรีสากล เพื่อเป็นการกำหนด Zoning ของส่วนต่างๆ ให้เป็นไปอย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับพฤติกรรม

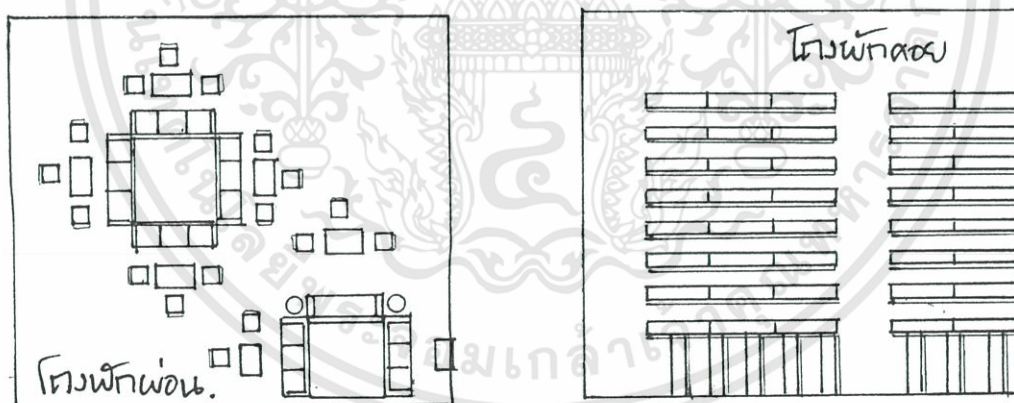
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.7.2 พฤติกรรมที่เว้นว่างส่วนบุคคลในการออกแบบ

เช่นเดียวกับการมีอาณาเขตครอบครอง การออกแบบสภาพแวดล้อมกายภาพมีความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่เว้นว่างส่วนบุคคลแต่แตกต่างกันในประเด็นที่เราพิจารณาที่เว้นว่างส่วนบุคคลในฐานะที่เป็นอาณาเขตครอบครองที่เคลื่อนที่ไปกับตัวบุคคลและรวมถึงอาณาเขตที่ตัวบุคคลยึดครองด้วย ที่เว้นว่างส่วนบุคคลมีขอบเขตหรือขนาดที่เปลี่ยนแปลงไป ตามสภาพการณ์ของการกระทำต่อกัน (วิมลสิทธิ์ หรยางกูร. 2537 : 250)

แนวทางสำคัญของการพิจารณาพฤติกรรมที่เว้นว่างส่วนบุคคลซึ่งเกี่ยวข้องกับการออกแบบหรือการวางแผนสภาพแวดล้อมนั้นแบ่งออกเป็น 2 ประเด็น

- 1) การจัดสภาพแวดล้อมกายภาพตามลำดับของการส่งเสริมให้มีการกระทำต่อกันมากหรือน้อย คือการจัดสภาพแวดล้อมที่ดึงดูดบุคคลเข้าหากันหรือแยกบุคคลจากกัน เช่น การจัดบริเวณที่นั่ง
- 2) การจัดสภาพแวดล้อมกายภาพตามระดับข่าวสารที่ได้รับหรือส่งออก เป็นลักษณะของกิจกรรมและการกระทำต่อกัน ระยะห่างกัน ๆ เป็นระยะที่นอกจากจะสัมพันธ์กับการรับส่งข่าวสารแล้วยังเป็นระยะที่สัมพันธ์กับกิจกรรมต่าง ๆ ด้วย

ก. สภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมให้การกระทำต่อกัน

ข. สภาพแวดล้อมที่ไม่ส่งเสริมให้การกระทำต่อกัน

ภาพที่ 2.13 แสดงลักษณะความแตกต่างของลักษณะการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ

อาจกล่าวได้ว่าสภาพแวดล้อมทางกายภาพทั้งสองประเภทข้างต้นทำให้บุคคลในสภาพแวดล้อมมีพฤติกรรมที่เว้นว่างส่วนบุคคลแตกต่างกันไปด้วยกล่าวคือ สภาพแวดล้อมที่ดึงดูดบุคคลเข้าหากันนั้นมีแนวโน้มที่จะทำให้บุคคลลดขนาดของที่เว้นว่างส่วนบุคคลลดขนาดความต้องการอยู่ใกล้ชิดกันมากขึ้นตามลักษณะของกิจกรรมและการกระทำต่อกัน ส่วนสภาพแวดล้อมที่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แยกบุคคลออกจากกันมีแนวโน้มที่ทำให้บุคคลมีขนาดที่เว้นว่างส่วนบุคคลเพิ่มขึ้น บุคคลย่อมมีความต้องการ ภาวะเป็นส่วนตัวทั้งนี้ย่อมหมายความว่าบุคคลมีพฤติกรรมที่เว้นว่างส่วนบุคคลตามลักษณะของความสัมพันธ์ที่มีต่อกันตามความต้องการในแต่ละสถานการณ์ ดังนั้นการจัดสภาพแวดล้อม ภายภาพต้องให้สอดคล้องกับพฤติกรรมที่เว้นว่างส่วนบุคคลของบุคคลในสภาพการณ์ต่าง ๆ กัน (วิมลสิทธิ์ หรยางกูร. 2537 : 243) ดังนั้นสภาพแวดล้อมภายภาพที่ส่งเสริมการกระทำต่อกันมากหรือน้อยจึงมีผลต่อการจัดระยะห่างระหว่างบุคคล

2.8 ตัวแปรที่ได้จากการศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษารายละเอียดของกรอบแห่งทฤษฎีทั้ง 4 ประเด็นที่ผ่านมา ในแต่ละประเด็นล้วนมีความสำคัญและมีผลกระทบกับวิธีการเรียนการสอนศิลปะเด็กนอกระบบ ตลอดจนการรับบริการและการให้บริการ

และจากรายละเอียดการศึกษาองค์ประกอบที่ผ่านมาข้างต้น ตัวแปรต่าง ๆ ภายในโรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ มีส่วนเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ในการทำวิจัยครั้งนี้ ซึ่งจะยึดตัวแปรหลักเหล่านี้เพื่อใช้เป็นกรอบในการสร้างแบบสอบถามเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในบทต่อไป

ตัวแปรหลักที่ได้จากการศึกษาวรรณคดีและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องแบ่งได้ดังนี้

- 1) ตัวแปรที่เกี่ยวกับผู้เข้าใช้บริการ ได้แก่
  - ประเภทของผู้ใช้บริการ
  - ลักษณะการเรียน
  - พฤติกรรมในการใช้บริการ
- 2) ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกรู้สึกหรือเกี่ยวข้องกับจิตวิทยา
  - ความต้องการอาณาเขตครอบครอง
  - ความต้องการพฤติกรรมที่เว้นว่างส่วนบุคคล
  - ความต้องการความเป็นส่วนตัว
- 3) ตัวแปรที่เกี่ยวข้ององค์ประกอบภายในสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่
  - ตำแหน่งของห้องเรียนศิลปะเด็ก
  - ตำแหน่งของส่วนต้อนรับและพักผ่อน
  - แสงสว่าง

ตัวแปรตามข้อที่ 1 ได้แก่ จำนวนชั้นเรียนและขนาดพื้นที่ที่เหมาะสมกับการเรียนการสอนศิลปะเด็กนอกระบบ

ตัวแปรตามข้อที่ 2 ได้แก่ ระดับความพึงพอใจในการใช้บริการ โรงเรียนสอนศิลปะ
เด็กนอกระบบ

ตัวแปรตามข้อที่ 3 ได้แก่ ประสิทธิภาพและความเหมาะสมในการจัดตำแหน่งพื้นที่
ภายในผังอาคารและการวางแผนการออกแบบห้องเรียน ศิลปะเด็กและสวนพักผ่อน

เพื่อความแม่นยำของการสร้างแบบสอบถาม จึงจะแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ชุด
สำหรับผู้ใช้บริการจำนวน 2 ชุดและผู้ใช้บริการ จำนวน 1 ชุด เพื่อแยกความต้องการและ
พฤติกรรมที่แตกต่างกัน ซึ่งจะทำให้ได้ความต้องการและความรู้สึกที่ใกล้เคียงความจริงมากยิ่งขึ้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 3

วิธีการดำเนินวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูลของ โครงการเปรียบเทียบ

แนวทางการดำเนินการวิจัยจะเป็นแนวทางวิจัยและวิเคราะห์ถึงการจัดวางผังสถาปัตยกรรมภายในของโรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ ในเขตกรุงเทพมหานคร รวมถึงการแบ่งพื้นที่ใช้สอยภายในให้สอดคล้องกับพฤติกรรมกรรมการเรียนการสอนและการดำเนินธุรกิจประเภทนี้ เพื่อให้เหมาะสมกับการจัดตั้งเป็นโรงเรียนนอกระบบ

3.1 ขั้นตอนการวิจัย

3.1.1 ศึกษาถึงข้อมูลปัญหาเกี่ยวกับข้อกำหนด โดยทั่วไปของโรงเรียนสอนศิลปะเด็ก รูปแบบของโรงเรียนนอกระบบ ปัญหาและพฤติกรรมกรรมการเรียนการสอน แนวทางการจัดการและการบริหารหลักและนโยบายการดำเนินการของโรงเรียนสอนศิลปะเด็ก

3.1.2 การรวมทัศนคติที่มีต่อโรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ

3.1.2.1 ศึกษาถึงกิจกรรมต่างๆที่เกิดขึ้นในช่วงวันของการเรียนการสอน

3.1.2.2 สัมภาษณ์และสอบถามถึงข้อมูลเบื้องต้นกับผู้ประกอบการ และผู้เกี่ยวข้องกับโรงเรียนสอนศิลปะเด็กในเขตกรุงเทพมหานคร

3.1.3 การประมวลข้อมูลเบื้องต้นถึงลักษณะทางกายภาพของโรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ เขตกรุงเทพมหานคร

3.1.3.1 นำข้อมูลเบื้องต้นที่ได้มาสรุปเป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข

3.1.3.2 ทำการสำรวจภาคสนาม , บันทึกภาพ, สัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง และทำการให้ผู้เกี่ยวข้องตอบแบบสอบถาม โดยกลุ่มเป้าหมายประกอบด้วย ผู้ปกครอง ครูผู้สอนและผู้บริหาร

3.1.3.3 รวบรวมคำตอบของแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ นำมาวิเคราะห์เพื่อหาค่าทางสถิติ

3.1.4 แนวทางการสำรวจเพื่อการวิจัย จะเน้นแนวทางที่มุ่งไปสู่การใช้พื้นที่ ปัญหา ความต้องการและทัศนคติที่มีต่อโรงเรียนสอนศิลปะเด็ก การเรียนการสอน พฤติกรรม และความต้องการในการใช้งานภายในโรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.2.1 ส่วนข้อมูลที่มีใช้เชิงปริมาณ ที่ได้จากการศึกษาทางด้านเอกสาร, คำรา, ผลงาน, วิจัยรวมถึงการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง ใช้วิธีรวบรวมมาวิเคราะห์และนำเสนอในเชิงพรรณนา โดยอาศัยหลักแนวคิดทฤษฎีมาเป็นตัวสนับสนุน

3.2.2 ส่วนของข้อมูลในเชิงปริมาณ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล, การหาค่าเฉลี่ยโคเนเสนอ เป็นคำร้อยละและจัดทำเป็นตารางอธิบายประกอบ

3.3 การนำเสนอผลงานวิจัย

3.3.1 การนำเสนอเป็นแนวคิดการจัดแบ่งพื้นที่ใช้สอยเพื่อให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้เรียน, ผู้สอน และการดำเนินงานภายในโรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ เขต กรุงเทพมหานคร

3.3.2 การนำเสนอโครงการต้นแบบโรงเรียนสอนศิลปะเด็ก ในเขตกรุงเทพมหานครจะจัดแบ่งพื้นที่ใช้สอยในส่วนต้อนรับ ส่วนบริการ และส่วนของห้องเรียน โดยการนำเสนอประกอบด้วย

- การจัดแบ่งพื้นที่ใช้สอย ZONING
- การจัดวางผังภายใน PLANING
- ข้อเสนอแนะการเลือกใช้เฟอร์นิเจอร์

3.4 เหตุผลในการเลือกพื้นที่ในการวิจัย

การศึกษาพื้นที่ที่ใช้ทำการวิจัยในเขตกรุงเทพมหานคร จะใช้แนวทางในการเลือกพื้นที่ ๆ เจาะจงสำหรับการทำวิจัยครั้งนี้ให้เหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในการวิจัยโดยใช้เหตุผลดังต่อไปนี้เป็นส่วนประกอบ

3.4.1 การกระจายตัวของโรงเรียนศิลปะเด็กนอกระบบในเขตกรุงเทพมหานคร

จากการสำรวจโรงเรียนสอนศิลปะเด็กทั่วกรุงเทพมหานคร โดยการนำข้อมูลจากกองส่งเสริมศึกษานอกระบบสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับชอบเกี่ยวกับ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

โรงเรียนสอนศิลปะเด็กทั้งหมด 32 แห่ง โดยกระจายไปตามเขตต่าง ๆ ในพื้นที่ของกรุงเทพฯ ตามตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3.1 การกระจายตัวของโรงเรียนศิลปะเด็กนอกระบบในเขตกรุงเทพมหานคร

โรงเรียนศิลปะเด็ก	สถานที่ตั้ง
1. โรงเรียนสมุทไทย	- หัวหมาก - แจ้งวัฒนะ - สุขุมวิท 1 - ปิ่นเกล้า - สยาม
2. โรงเรียนสอนศิลป์	- ลาดพร้าว 84
3. โรงเรียนส โมสรเด็ก PST.FAMILY CARE	- ยานนาวา
4. โรงเรียนบ้านระบายนที รัตนวิเบศน์	- รัตนวิเบศน์
5. โรงเรียนศิลปะ อาจารย์สังคม ทองมี	- ลาดพร้าว
6. ฟอรัคคิดส์ รามคำแหง 12	- รามคำแหง 12
7. ศูนย์ศิลปะศิริประภา	- แฟชั่น ไอส์แลนด์
8. บ้านศิลปะซัมเมอร์ฮิลล์	- ซีคอนและแฟชั่น ไอส์แลนด์
9. โรงเรียนพลศาสตร์ ฟินเวลด์	- ซีคอนและ โรบินสัน
10. โรงเรียนอาร์ตฟอร์เอ็น	- พรีเมียร์สัมมาร
11. โรงเรียนพรรณลา	- พันธุ์ทิพย์พลาซ่า
12. โรงเรียนอาร์ตครีเอต	- เดอะมอลล์บางกะปิ
13. โรงเรียน ไอแอมอาร์ต	- ปิ่นเกล้า - สยาม - ซีคอน - ฟอรัจุนทาวน์
14. โรงเรียนลิคเติ้ลแองเจิ้ล	- ฟอรัจุนทาวน์
15. โรงเรียนคูลยศิลป์	- เสรีเซ็นเตอร์
16. โรงเรียนซีอาร์ต	- เซ็นทรัลชิดลม , เสรีเซ็นเตอร์
17. ห้องเขียนศิลป์	- สยาม
18. โรงเรียนอาร์ตเฮาส์	- เดอะมอลล์บางกะปิ, เดอะมอลล์ราม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

19. โรงเรียนอาร์ทเซ็นเตอร์	- รามคำแหง
20. โรงเรียนหน้าบ้าน โรงเรียนดินสอสี	- รามคำแหง - สยาม

ที่มา: ฝ่ายพัฒนาธุรกิจโรงเรียนสมุดไทย, 2544

ตารางที่ 3.2 แสดงจำนวนสอนศิลปะเด็กในแต่ละเขต

เขต	โรงเรียน ศิลปะ เด็ก	เขต	โรงเรียน ศิลปะ เด็ก	เขต	โรงเรียน ศิลปะ เด็ก
1. บางเขน	-	15. คลองเตย	1	29. สวนหลวง	-
2. คอนเมือง	2	16. มีนบุรี	2	30. พญาไท	-
3. บางกะปิ	6	17. ภาษีเจริญ	-	31. ลาดกระบัง	-
4. บึงกุ่ม	2	18. คลิ่งขันธ์	-	32. ชานนาวนา	1
5. ธนบุรี	-	19. ลาดพร้าว	2	33. บางกอกใหญ่	-
6. พระโขนง	-	20. ภาษีเจริญ	-	34. พระนคร	-
7. ราษฎร์บูรณะ	-	21. ราชเทวี	1	35. ห้วยขวาง	3
8. ดินแดง	-	22. บางพลัด	-	36. ป้อมปราบศัตรูพ่าย	-
9. จตุจักร	1	23. ประเวศ	5	37. คลองตัน	-
10. บางกอกน้อย	2	24. หนองแขม	-	38. หนองจอก	-
11. จอมทอง	-	25. บางคอแหลม	-	39. บางรัก	-
12. บางซื่อ	-	26. คลองสาน	-	40. สัมพันธวงศ์	-
13. คูสิต	-	27. สาทร	-		
14. บางขุนเทียน	-	28. ปทุมวัน	4		
				รวม	32

ที่มา: สถิติการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2538

การกระจายตัวของโรงเรียนสอนศิลปะเด็กตามตารางดังกล่าว มีการกระจายตัวไปตามเขตต่าง ๆ ซึ่งมีโรงเรียนสอนศิลปะเด็กเกือบจะทุกเขตของกรุงเทพมหานคร ดังนั้นเพื่อเป็นการจัดกลุ่มให้ง่ายต่อการทำการสำรวจวิจัยจึงจะแบ่งให้เป็นเขตเพื่อความชัดเจนในลักษณะตามเขตบริการของ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กรุงเทพมหานคร และเพื่อเป็นการหาตัวแปรที่มีการแปรผันตาม จะมีการเปรียบเทียบในหัวข้อที่ 3 ต่อไป

3.4.2 การแบ่งเขตและพื้นที่ของกรุงเทพ

กรุงเทพมหานครมีการแบ่งเขตปกครองออกเป็น 40 เขตตามรายงานประจำปีของกรุงเทพฯ ปี 2540 และแยกเป็นพื้นที่ดังนี้

1. เขตมหานครส่วนใน (CITY CORE)
2. เขตมหานครส่วนกลาง (SUBURBS)
3. เขตชานมมหานคร (FRINGE)

ตารางที่ 3.3 แสดงการแบ่งเขตการปกครองเป็น 3 พื้นที่บริการในกรุงเทพมหานคร

1. เขตมหานครส่วนใน (CITY CORE) 19 เขต	เขต : บางซื่อ, บางพลัด, ดุสิต, พญาไท, พระนคร, สัมพันธวงศ์, ราชเทวี, ดินแดง, ห้วยขวาง, ป้อมปราบ, บางกอกใหญ่, ธนบุรี, หนองจอก, บางคอแหลม, สาทร, ยานนาวา, บางรัก, ปทุมวัน, คลองเตย
2. เขตมหานครส่วนกลาง (SUBURE) 13 เขต	เขต : บางกอกน้อย, ภาษีเจริญ, จอมทอง, ราษฎร์บูรณะ, คอนเมือง, บางเขน, จตุจักร, ลาดพร้าว, บางกะปิ, บึงกุ่ม, สวนหลวง, ประเวศ, พระโขนง
3. เขตชานมมหานคร (FRINGE) 6 เขต	เขต : คลิ่งชัน, หนองแขม, บางขุนเทียน, มีนบุรี, หนองจอก, ลาดกระบัง

ที่มา: สรุปรายงานประจำปีกรุงเทพมหานคร, 2540

จากตารางแสดงการแบ่งเขตการปกครองของกรุงเทพมหานครผู้วิจัยได้นำจำนวนประชากรในเขตต่าง ๆ มาเป็นตัวเปรียบเทียบกับจำนวนของโรงเรียนสอนศิลปะเด็ก และศูนย์การค้ากับโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานครซึ่งโรงเรียนสอนศิลปะเด็กนั้นมีส่วนที่เกี่ยวข้องกับสถานที่ดังกล่าวจากการสำรวจเกี่ยวกับโรงเรียนสอนศิลปะเด็กในเมืองต้น

ตารางที่ 3.4 แสดงจำนวนประชากร ศูนย์การค้า โรงเรียน โรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ

เขตมหานครส่วนใน (CITY CORE)	จำนวนประชากร	ศูนย์การค้า	โรงเรียน	โรงเรียนสอน ศิลปะเด็ก
บางซื่อ	167,045	2	7	0
บางพลัด	129,228	2	10	0
คูสิต	163,572	1	9	0
พญาไท	102,133	2	1	0
พระนคร	82,885	8	11	0
สัมพันธวงศ์	39,585	1	3	0
ราชเทวี	133,872	4	4	1
ดินแดง	173,672	3	3	0
ห้วยขวาง	80,201	2	2	3
ป้อมปราบ	80,173	0	4	0
บางกอกใหญ่	94,975	0	6	0
ธนบุรี	203,369	3	17	0
คลองสาน	121,766	3	7	0
บางคอแหลม	125,011	0	7	0
สาทร	116,067	1	2	0
ยานนาวา	95,059	0	6	1
บางรัก	65,966	5	5	0
ปทุมวัน	112,920	8	9	4
คลองเตย	150,433	4	12	1
รวม	2,237,932	49	125	10

ที่มา: สรุปรายกายประจำปีกรุงเทพมหานคร, 2540

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 3.5 แสดงจำนวนประชากร ศูนย์การค้า โรงเรียน โรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ

เขตมหานครส่วนกลาง (SUBRB)	จำนวนประชากร	ศูนย์การค้า	โรงเรียน	โรงเรียนสอนศิลปะเด็ก
บางกอกน้อย	170,494	3	15	2
ภาษีเจริญ	144,114	5	22	0
จอมทอง	170,194	0	11	0
ราษฎร์บูรณะ	179,072	2	13	0
ดอนเมือง	247,111	4	12	2
บางเขน	263,401	3	14	0
จตุจักร	172,115	4	6	1
ลาดพร้าว	138,467	1	7	2
บางกะปิ	236,294	11	13	6
บึงกุ่ม	235,012	1	12	2
สวนหลวง	107,183	1	7	0
ประเวศ	125,700	2	18	5
พระโขนง	200,384	1	11	0
ภาษีเจริญ	133,899	0	0	0
คลองตัน	80,101	0	0	0
รวม	2,603,541	38	161	20

ที่มา: สรุปรายงานประจำปีกรุงเทพมหานคร, 2540

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 3.6 แสดงจำนวนประชากร ศูนย์การค้า โรงเรียน โรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ

เขตขานมหานคร (FRINGE)	จำนวนประชากร	ศูนย์การค้า	โรงเรียน	โรงเรียนสอนศิลปะเด็ก
คลังชั้น	142,090	0	22	0
หนองแขม	125,531	0	9	0
บางขุนเทียน	156,437	1	24	0
มีนบุรี	148,600	3	31	2
หนองจอก	75,198	0	37	0
ลาดกระบัง	95,634	0	20	0
รวม	743,490	4	143	2

ที่มา: สรุปรายงานประจำปีกรุงเทพมหานคร, 2540

ตารางที่ 3.7 แสดงจำนวนประชากร ศูนย์การค้า โรงเรียน โรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ

เขต	จำนวนประชากร	ศูนย์การค้า	โรงเรียน	โรงเรียนสอนศิลปะเด็ก
มหานครส่วนใน	2,318,033	49	125	10
มหานครส่วนกลาง	2,523,440	38	161	20
ชานมหานคร	743,490	4	143	2
รวม	5,584,963	91	429	32

ที่มา: สรุปรายงานประจำปีกรุงเทพมหานคร, 2540

สรุปการเลือกพื้นที่ในการวิจัย

จากข้อมูลของกรุงเทพมหานครในปี พ.ศ. 2540 และทฤษฎีการขยายตัวของเมืองสามารถนำมาวิเคราะห์เพื่อเป็นข้อมูลในการตัดสินใจในการเลือกพื้นที่ในการวิจัยได้ดังนี้

1. เขตมหานครส่วนใน มีความหนาแน่นของจำนวนประชากรเป็นอันดับ 2 ศูนย์การค้าเป็นอันดับ 1 โรงเรียนเป็นอันดับ 3 และ โรงเรียนสอนศิลปะเด็กเป็นอันดับ 2 โอกาสในการขยายตัวของโรงเรียนสอนศิลปะเด็กต้องใช้ทุนสูง เนื่องจากที่ดินมีราคาสูงมากเพราะเป็นย่านใจกลางธุรกิจ CBD

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2. เขตมหานครส่วนกลาง มีความหนาแน่นของจำนวนประชากรเป็นอันดับ 1 ศูนย์การค้าเป็นอันดับ 2 โรงเรียนเป็นอันดับ 1 และโรงเรียนสอนศิลปะเด็กเป็นอันดับ 1 เป็นย่านที่พักอาศัยผสมกับพื้นที่เพื่อธุรกิจการค้า (แผนงานผังเมืองและการใช้ที่ดินของกรุงเทพมหานคร 2540) การขยายตัวของอาคารปลูกสร้างที่พักอาศัยสูงเป็นที่ ๆ มีจำนวนบ้านและประชากรสูง
3. เขตชานมมหานคร มีความหนาแน่นของจำนวนประชากรเป็นอันดับ 3 ศูนย์การค้าเป็นอันดับ 3 โรงเรียนเป็นอันดับ 2 และโรงเรียนสอนศิลปะเด็กเป็นอันดับ 3 เป็นย่านพักอาศัยบางเบาและพื้นที่การเกษตร มีโรงงานกระจัดกระจายอยู่เป็นนิคมอุตสาหกรรม

จากข้อสรุปดังกล่าว โรงเรียนสอนศิลปะเด็กมิได้ขึ้นอยู่กับตัวแปรใดโดยตรงแต่ด้วยโอกาสทางการขยายตัวของโรงเรียนซึ่งอยู่กับจำนวนผู้เรียน และจำนวนความหนาแน่นของประชากร เนื่องจากโรงเรียนศิลปะเด็กมักจะต้องอยู่ในแหล่งชุมชนจากการสำรวจเบื้องต้น ดังนั้นเขตมหานครส่วนกลางจึงเหมาะสมในการเป็นตัวแทนเขตในการเลือกทำการวิจัย และยังมีกลุ่มตัวอย่างโรงเรียนศิลปะเด็กจำนวนมากเป็นอันดับ 1

3.5 เหตุผลและวิธีการสุ่มตัวอย่างเพื่อทำการวิจัย

จากการสุ่มตัวอย่าง ในครั้งนี้กำหนดพื้นที่ในเขตมหานครส่วนกลางทำการสุ่มตัวอย่าง เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากกระทรวงศึกษาธิการ โรงเรียนสอนศิลปะเด็กที่มีการแจ้งในลักษณะโรงเรียนนอกระบบมีจำนวนถึง 20 โรงเรียนแยกเป็นสาขาได้ 32 สาขา จึงไม่สามารถจะเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดได้ ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างในเขตเมืองชั้นกลางเพื่อการวิจัยครั้งนี้โดยมีขั้นตอนการพิจารณาตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

การเลือกเขตในการลงสุ่มตัวอย่าง โดยการถือจำนวนเลขคี่ เพื่อลงการสำรวจสนามผู้วิจัย โดยการสุ่มตัวอย่างโดยการถือจำนวนเลขคี่ (ลำดับที่) เป็นเกณฑ์ในการสุ่มโดยมิได้คำนึงจำนวนโรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ ในการสุ่มตัวอย่างครั้งนี้มีทั้งหมด 3 เขต 4 โรงเรียน

1. เขตบางกะปิ ได้แก่ โรงเรียนสมุดไท สาขาหัวหมาก,โรงเรียนหน้าบ้าน
2. เขตบึงกุ่ม ได้แก่ โรงเรียนหน้าบ้าน
3. เขตดอนเมือง ได้แก่ โรงเรียนสมุดไท สาขาแจ้งวัฒนะ

3.7 การกำหนดจำนวนของผู้ให้บริการที่เหมาะสมกับต้นแบบ

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเกี่ยวกับต้นแบบ ในการแบ่งพื้นที่ใช้สอยของโรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบในเขตกรุงเทพมหานคร จึงจำเป็นต้องกำหนดจำนวนผู้เข้าใช้บริการเพื่อความเหมาะสมและผู้ประกอบกิจการทางด้านโรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ สามารถที่จะนำงานวิจัยนี้ไปปรับใช้ได้อย่างเหมาะสม ดังนั้นผู้วิจัยจึงแจกแจงเป็นตารางดังนี้

ตารางที่ 3.9 แสดงจำนวนผู้ให้บริการที่อยู่ในความดูแลของโรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ/วัน

ลำดับ	โรงเรียนสอน	จำนวน	ร้อยละ
1	โรงเรียนสมุดไท สาขาหัวหมาก	72	40.44
2	โรงเรียนสมุดไท สาขาแจ้งวัฒนะ	51	28.65
3	โรงเรียนอาร์ตฟอร์เอ็น	34	19.10
4	โรงเรียนหน้าบ้าน	21	11.79
	รวม	178	100

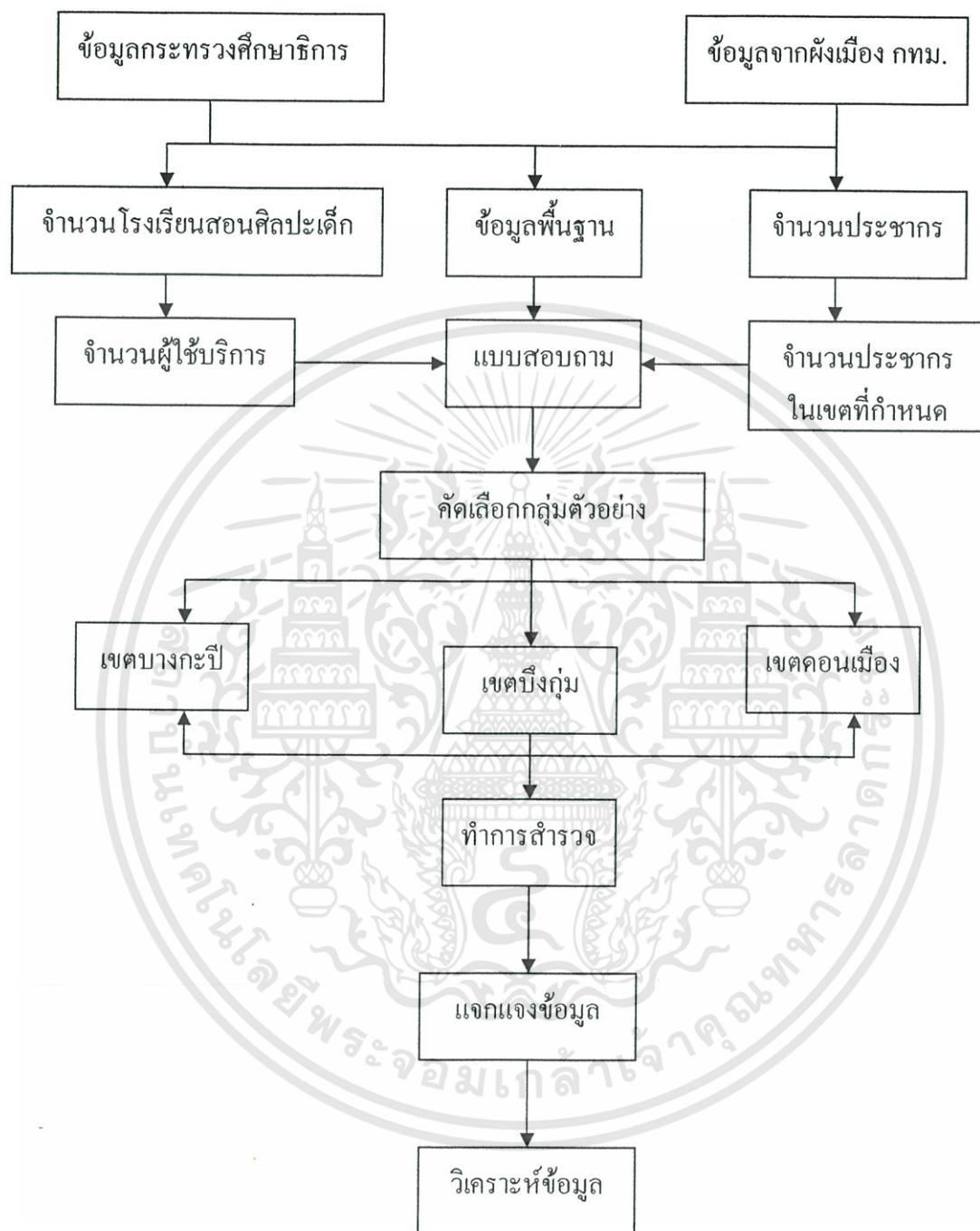
หมายเหตุ: หน่วยผู้ให้บริการ 1 หน่วยอาจประกอบไปด้วยผู้ปกครองและนักเรียน
ที่มา: จากการสำรวจ

จากตารางข้างต้นจะใช้วิธีการหาค่าเฉลี่ยเพื่อเป็นการหาค่าที่เหมาะสมกับโรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบในเขตกรุงเทพมหานคร โดยหาค่าเฉลี่ยดังนี้

$$\frac{\text{จำนวนผู้ให้บริการ}}{\text{จำนวนโรงเรียนที่สำรวจ}} = \text{ผู้ให้บริการที่เหมาะสม}$$

$$\frac{178}{4} = 44.5 \text{ คน}$$

จากการหาค่าเฉลี่ยแสดงผลของจำนวนผู้ให้บริการที่เหมาะสมเฉลี่ยแล้วมีจำนวน 44.5 คน ดังนั้นข้อมูลที่ได้จากการสุ่มตัวอย่าง, การสังเกตการณ์, การสัมภาษณ์และการใช้แบบสอบถามเพื่อสรุปนำเสนอเป็นต้นแบบในการจัดแบ่งพื้นที่ใช้สอยภายในโรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ ในเขตกรุงเทพ ฯ สำหรับผู้ให้บริการจำนวน 44.5 คน ต่อการใช้บริการของโรงเรียน 1 วัน

ภาพที่ 3.2 แสดงขั้นตอนการลงสำรวจข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.8 กรณีศึกษาโรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ

จากเหตุผลประกอบต่างๆ จึงได้ทำการสำรวจโรงเรียนศิลปะเด็กในเขตที่กำหนด โดยได้รับการอนุญาตการเข้าสำรวจ คอบแบบสอบถามและบันทึกภาพดังนี้

- เขตบางกะปิ - กรณีศึกษาที่ 1 โรงเรียนสมุดไท สาขาหัวหมาก
- กรณีศึกษาที่ 2 โรงเรียนหน้าบ้าน
- เขตบึงกุ่ม - กรณีศึกษาที่ 3 โรงเรียนอาร์ตฟอร์เอ็น
- เขตดอนเมือง - กรณีศึกษาที่ 4 โรงเรียนสมุดไท สาขาแจ้งวัฒนะ

พฤติกรรมการเข้าใช้บริการและการให้บริการของแต่ละกรณีมีดังนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

โรงเรียนศิลปะเด็กกรณีศึกษาที่ 1

ชื่อโรงเรียน สมุดไทย สาขาหัวหมาก

พื้นที่อาคารชั้นที่ 1 = 96 ตารางเมตร

พื้นที่ส่วนต่างๆ

1. ส่วนต้อนรับและติดต่อสอบถาม	8 m ²
2. ส่วนพักคอย	16 m ²
3. ส่วนแสดงอุปกรณ์ศิลปะ	3.6 m ²
4. ส่วนบริการหนังสือพิมพ์และนิตยสาร	0.5 m ²
5. ส่วนห้องเรียนศิลปะเด็กเล็ก	24 m ²
6. ส่วนห้องเรียนศิลปะเด็ก	20 m ²
7. ส่วนห้องน้ำชาย - หญิง	7.5 m ²
8. ส่วนทางสัญจร	16.4 m ²

สภาพทางกายภาพทั่วไป

โรงเรียนสมุดไทย สาขาหัวหมาก ตั้งอยู่ชอยรามคำแหง 12 ติดกับห้างสรรพสินค้าเดอะมอลล์รามคำแหง ตัวโรงเรียนเป็นอาคารพาณิชย์สูง 4 ชั้น จำนวน 2 คูหา ด้านหน้าโรงเรียนเป็นกระจก มองออกไปเป็นอาคารจอดรถของห้างเดอะมอลล์ทางโรงเรียนทำป้ายและสวนหย่อมไว้หน้าโรงเรียน

ภาพที่ 3.3 แสดงลักษณะทางกายภาพภายนอกของโรงเรียนสมุดไทย สาขาหัวหมาก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ลักษณะสภาพแวดล้อมภายใน

สภาพแวดล้อมภายในของโรงเรียนสอนศิลปะเด็กสมุทรไทย สาขาหัวหมากเป็นอาคารพาณิชย์ 2 คูหา ทะลุถึงกัน มีการกันโครงสร้างขึ้นใหม่เป็นส่วนห้องเรียน 2 ห้อง โดยมีการใช้งานและการตกแต่งของส่วนต่างๆดังนี้

- ส่วนติดต่อสอบถาม ส่วนบริเวณเคาน์เตอร์ติดต่อสอบถามเป็นลักษณะ โต๊ะทำงาน 2 ตัวประกบติดกันและต่อกับเคาน์เตอร์ มีเก้าอี้แบบไม่มีพนักพิงอยู่ด้านหน้าของโต๊ะผนังด้านหลังด้านล่างเป็นตู้เอกทรวงเดียว ส่วนด้านบนติดบอร์ดข้อความต่างๆที่ต้องการบอกข่าวสาร มีอุปกรณ์การทำงานได้แก่ คอมพิวเตอร์ 1 ชุด , ชุดเอกสารประวัตินักเรียน , ใบสมัครต่างๆ , และเอกสารประชาสัมพันธ์ของโรงเรียน
- ส่วนพักคอย มีเก้าอี้มานั่งแบบยาวเรียงชิดผนังด้านหน้าทางเข้า ในส่วนนี้จะอยู่ติดกับด้านติดต่อสอบถามกับทางเข้า มีบริการนิตยสารหนังสือพิมพ์ บริเวณผนังอาคารติดบอร์ดแสดงผลงานของนักเรียน

ภาพที่ 3.4 แสดงบริเวณส่วนพักคอยและส่วนติดต่อสอบถาม โรงเรียนสมุทรไทย สาขาหัวหมาก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- ส่วนแสดงอุปกรณ์ศิลปะ เป็น โต๊ะกับตู้ชั้นตั้งติดกันบริเวณต่อเชื่อมกับเคาน์เตอร์ของ ส่วนติดต่อสอบถาม ในส่วนของโรงเรียนสมุทรไทย สาขาหัวหมาก มีอุปกรณ์ศิลปะ ต่างๆ เช่น กระดาษขนาด A2 ความหนา 80–100 ปอนด์, สีต่างๆ, ดินสอ, ยางลบ, ไม้ บันทัด, ตัวหนีบกระดาษ, สมุดสเก็ตช์และหนังสือศิลปะต่างๆ มีการเพิ่มเติมโหลลูก ออมและขนมต่าง ๆ ด้วย
- ส่วนห้องเรียนศิลปะเด็กเล็ก (KIDS ART) เป็นห้องโถงขนาด 4 x 6 เมตร ความสูงพื้น ถึงเพดาน 3.30 เมตร ตั้งอยู่ส่วนหน้าของโรงเรียน ด้านหน้ามีบอร์ดเขียนภาพของครู ผู้สอน ด้านข้างติดผลงานศิลปะเด็กต่าง ๆ หน้าห้องมีโต๊ะของครูด้านหลังของห้อง เป็นกระจกติดกับด้านหน้าของอาคาร ประตุมิชอบกระจกสำหรับให้ผู้ปกครองให้ สัมผัสเห็นบุตรหลานในการเรียน โต๊ะเก้าอี้มีขนาดเล็กจากห้องทั่วไป

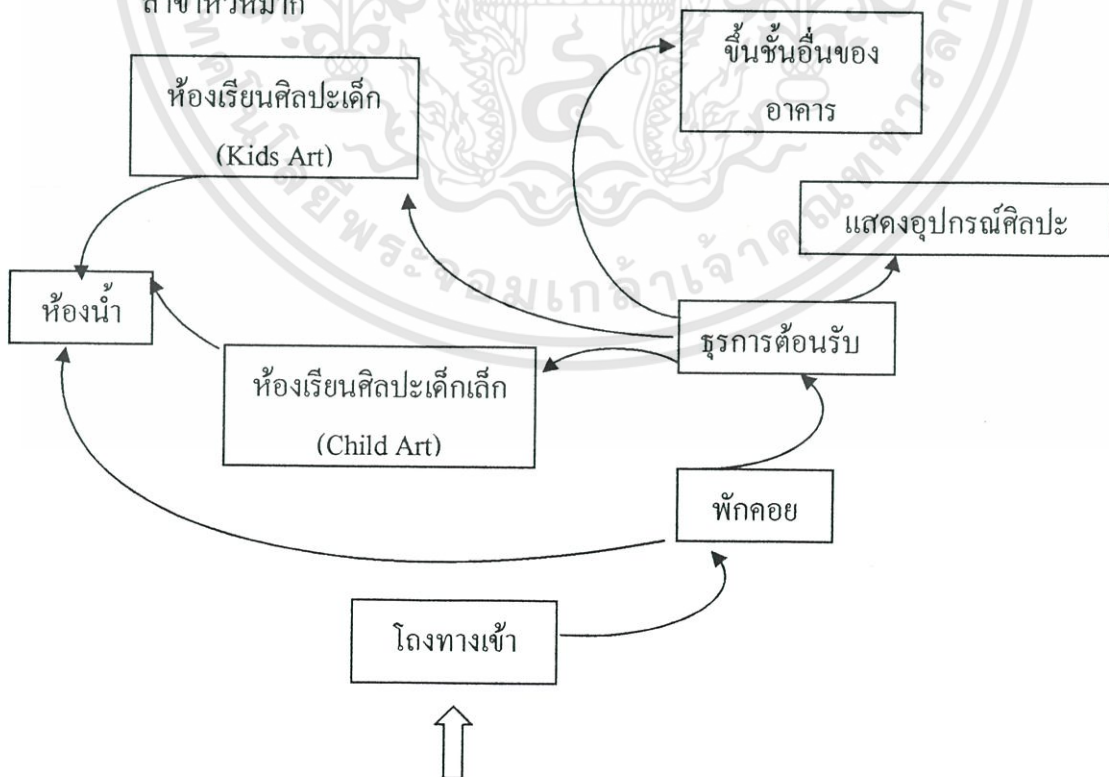
ภาพที่ 3.5 แสดงลักษณะทางกายภาพของห้องเรียนศิลปะเด็กเล็ก (KIDS ART) โรงเรียนสมุทรไทย สาขา หัวหมาก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- ส่วนห้องเรียนศิลปะเด็ก (CHILD ART) เป็นห้องโถงขนาด 4 x 5 เมตร สูงจากพื้นถึงเพดาน 2.5 เมตร ตั้งอยู่ส่วนหลังของโรงเรียน ด้านหน้ามีบอร์ดเขียนภาพของครูผู้สอน ด้านข้างและด้านหลังติดผลงานศิลปะของเด็ก ประติมากรรมให้เด็กได้สังเกตกิจกรรมของเด็ก ส่วนโต๊ะเก้าอี้มีขนาดปกติ

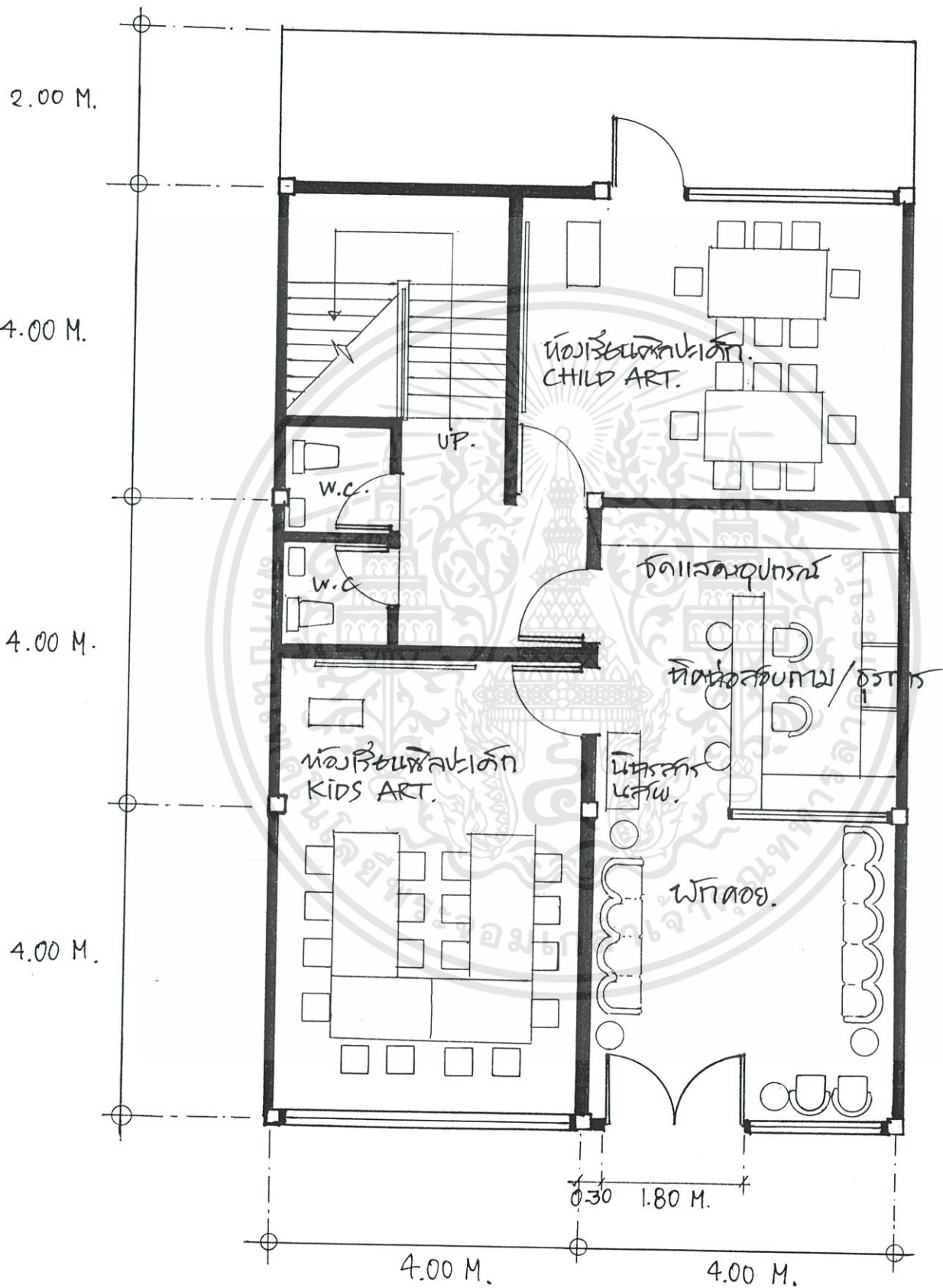

ภาพที่ 3.6 แสดงลักษณะทางกายภาพของห้องเรียนศิลปะเด็ก (CHILD ART) โรงเรียนสมุดไท สาขาหัวหมาก

ภาพที่ 3.7 แสดงสรุปขั้นตอนการเข้าใช้พื้นที่ภายในโรงเรียนสมุดไท สาขาหัวหมาก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์ไว้เพื่อใช้สำหรับนักเรียนและผู้ปกครองเท่านั้น ไม่สามารถนำออกเผยแพร่โดยไม่ได้รับอนุญาตจากโรงเรียนได้ หากมีการนำออกไปใช้โดยไม่ได้รับอนุญาตจากโรงเรียน ถือว่าผิดกฎหมายและต้องแจ้งถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 3.8 แสดงผังภายในโรงเรียนสมุดไท สาขาหัวหมาก เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

โรงเรียนศิลปะเด็กกรณีศึกษาที่ 2

ชื่อโรงเรียน สมุดไทย สาขาแจ้งวัฒนะ
พื้นที่อาคารชั้นที่ 1 = 96 ตารางเมตร
พื้นที่ส่วนต่าง ๆ

9. ส่วนต้อนรับและติดต่อสอบถาม	6 m ²
10. ส่วนพักคอย	16 m ²
11. ส่วนแสดงอุปกรณ์ศิลปะ	3.6 m ²
12. ส่วนบริการหนังสือพิมพ์และนิตยสาร	1 m ²
13. ส่วนห้องเรียนศิลปะเด็กเล็ก	24 m ²
14. ส่วนห้องเรียนศิลปะเด็ก	20 m ²
15. ส่วนห้องน้ำชาย-หญิง	7.5 m ²
16. ส่วนสต็อก	17.9 m ²

สภาพทางกายภาพทั่วไป

โรงเรียนสมุดไทย สาขาแจ้งวัฒนะ ตั้งอยู่ที่อาคารพาณิชย์ 4 ชั้น ข้างลานจอดรถของห้างสรรพสินค้าจัสโก้ ถนนแจ้งวัฒนะ ลักษณะอาคารเป็นอาคารพาณิชย์ 4 ชั้น จำนวน 2 คูหา ด้านหน้าโรงเรียนเป็นกระจก มองออกเป็นลานจอดรถของห้าง ทางโรงเรียนทำป้ายและเก้าอี้สนามไว้หน้าโรงเรียน

ภาพที่ 3.9 แสดงลักษณะทางกายภาพด้านหน้าห้องโรงเรียนสมุดไทย สาขาแจ้งวัฒนะ เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น เมื่ออนุญาตเห็นชอบใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ลักษณะสภาพแวดล้อมภายใน

สภาพแวดล้อมภายในของโรงเรียนสอนศิลปะเด็กสมุทรไทย สาขาแจ้งวัฒนะเป็นอาคารพาณิชย์ 2 คูหา ทะลุถึงกัน มีการกันโครงสร้างขึ้นใหม่เป็นส่วนห้องเรียน 2 ห้อง โดยมีการใช้งานและการตกแต่งของส่วนต่างๆดังนี้

- ส่วนติดต่อสอบถาม ส่วนบริเวณเคาน์เตอร์ติดต่อสอบถามเป็นลักษณะโต๊ะทำงาน 2 ตัวประกบติดกัน เช่นเดียวกับสาขาอื่นๆของสมุทรไทย มีเก้าอี้แบบไม่มีพนักพิงอยู่ด้านหน้าโต๊ะ ด้านหลังโต๊ะมีบอร์ดติดข้อความต่างๆ มีตู้เอกสาร 3 ใบอยู่ด้านข้างของโต๊ะต่อด้วยมุมแสดงอุปกรณ์ศิลปะ

ภาพที่ 3.10 แสดงบริเวณส่วนติดต่อสอบถามของโรงเรียนสมุทรไทย สาขาแจ้งวัฒนะ

- ส่วนพักคอย มีเก้าอี้ม้านั่งแบบยาวเรียบชิดผนังต่อกันเป็นทางยาว ในบริเวณนี้มีการจัดแสดงผลงานของศิลปะเด็ก และบริการนิตยสารพร้อมหนังสือพิมพ์
- ส่วนแสดงอุปกรณ์ศิลปะ เป็นตู้ 3 ชั้นตั้งชิดผนังใกล้ส่วนธุรการมีอุปกรณ์ศิลปะต่างๆ เช่น กระดาษขนาด , สีต่าง ๆ, ดินสอ, ยางลบ, ไม้บรรทัด, ตัวหนีบกระดาษ, สมุดสเก็ทซ์ และหนังสือศิลปะต่าง ๆ มีการเพิ่มเติมโหลลูกอมและขนมต่างๆด้วย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- ส่วนห้องเรียนศิลปะเด็กเล็ก (KIDS ART) เป็นห้องโถงขนาด 4 x 6 เมตร ความสูงพื้นถึงเพดาน 3.30 เมตร ตั้งอยู่ส่วนหน้าของโรงเรียน ด้านหน้ามีบอร์ดเขียนภาพของครูผู้สอน ด้านข้างติดผลงานศิลปะเด็กต่างๆ หน้าห้องมีโต๊ะของครูด้านหลังของห้องเป็นกระจกติดกับด้านหน้าของอาคาร ประตุมิช่องกระจกสำหรับให้ผู้ปกครองให้สังเกตเห็นบุตรหลานในการเรียนแต่มีการจัดให้มีการนำงานศิลปะมาแปะเป็นส่วนบังตาอยู่บ้าง โต๊ะเก้าอี้มีขนาดเล็กจากห้องอื่นๆ

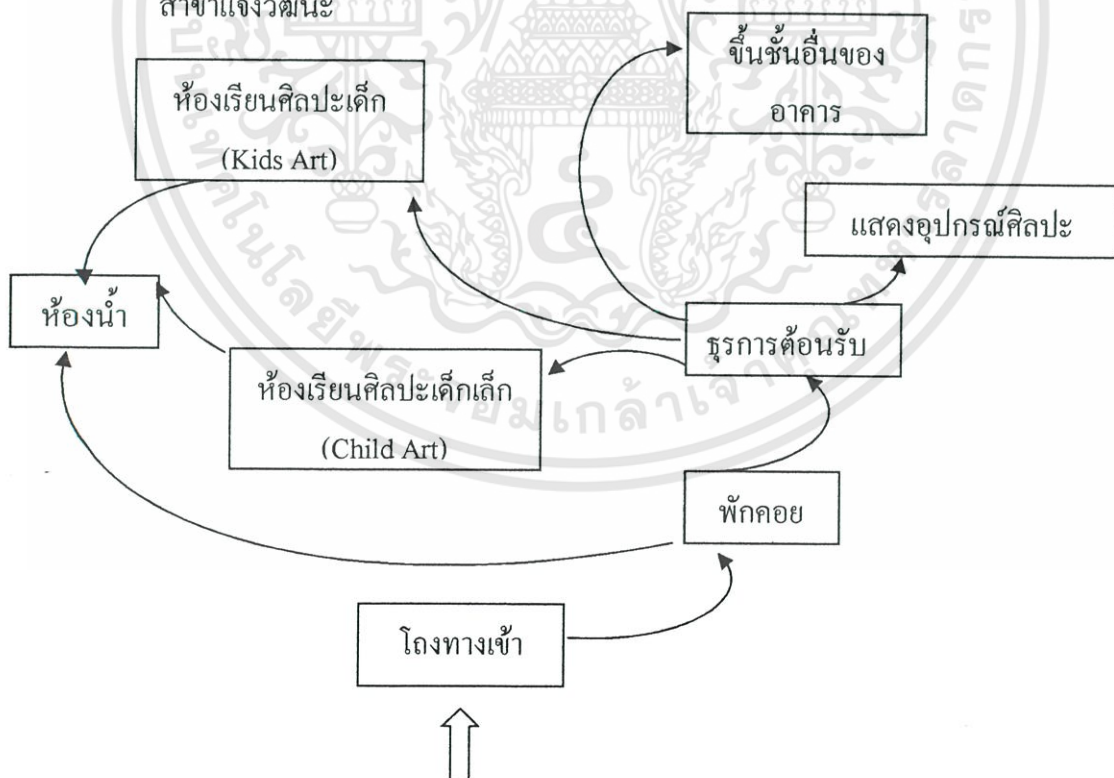
ภาพที่ 3.11 แสดงลักษณะทางกายภาพของห้องเรียนศิลปะเด็กเล็ก (KIDS ART) โรงเรียนสมุทรสาขลา จังหวัดนครราชสีมา

- ส่วนห้องเรียนศิลปะเด็ก (CHILD ART) เป็นห้องโถงขนาด 4 x 5 เมตร สูงจากพื้นถึงเพดาน 2.5 เมตร ตั้งอยู่ส่วนหลังของโรงเรียน ด้านหน้ามีบอร์ดเขียนภาพของครูผู้สอน ด้านข้างและด้านหลังติดผลงานศิลปะของเด็ก ประตุมิช่องกิจกรรมให้ผู้ปกครองได้สังเกตกิจกรรมของเด็ก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

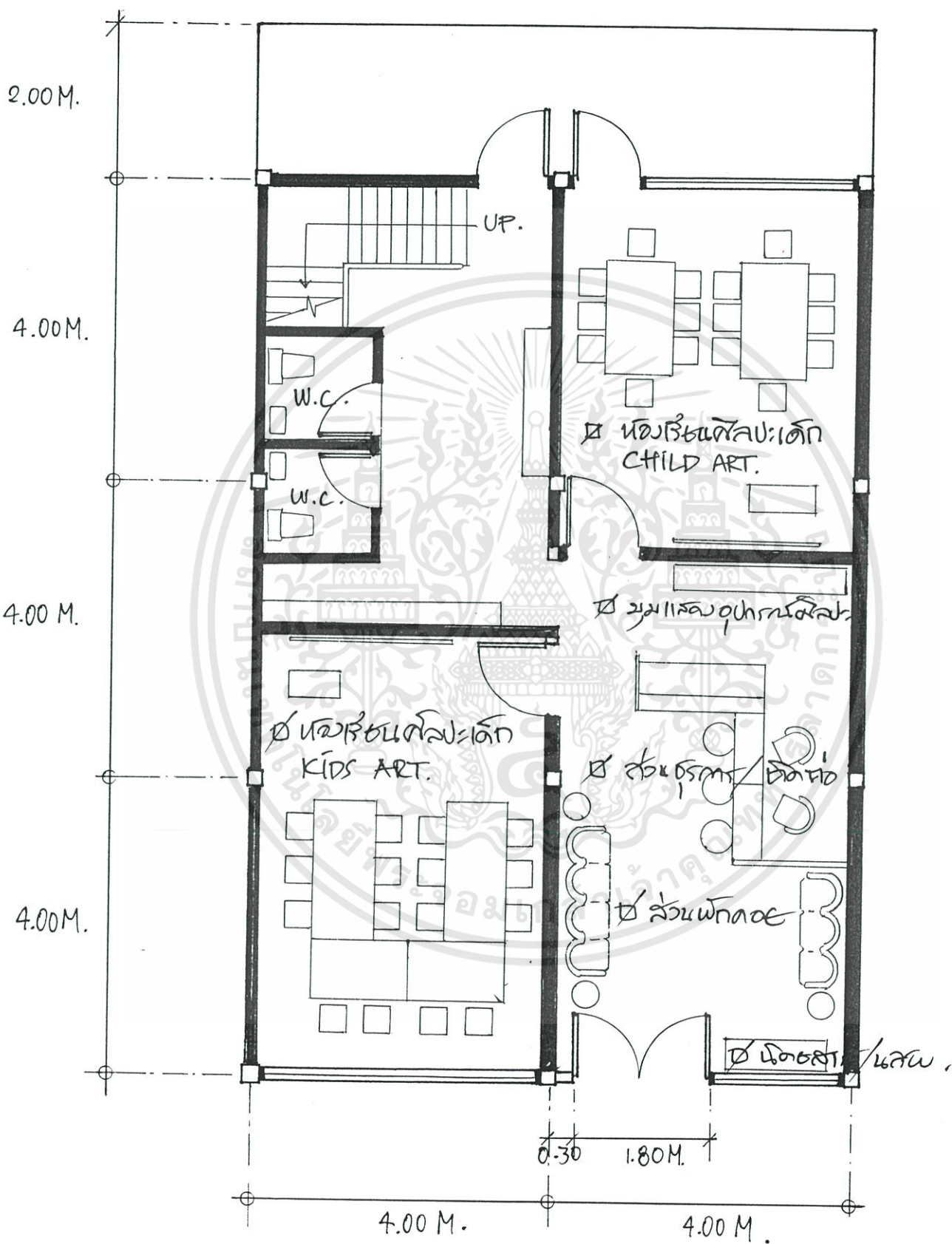

ภาพที่ 3.12 แสดงลักษณะทางกายภาพของห้องเรียนศิลปะเด็ก (CHILD ART) โรงเรียนสมุดไท สาขาแจ้งวัฒนะ

ภาพที่ 3.13 แสดงสรุปขั้นตอนการเข้าใช้พื้นที่ภายในโรงเรียนสมุดไท สาขาแจ้งวัฒนะ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 3.14 แสดงผังภายในโรงเรียนสมุทรไทย สาขาแจ้งวัฒนะ
 เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

โรงเรียนศิลปะเด็กกรณีศึกษาที่ 3

ชื่อโรงเรียน อาร์ตฟอร์เอ็น พรีเมียร์สัมมาร

พื้นที่อาคารชั้นที่ 1 = 96 ตารางเมตร

พื้นที่ส่วนต่าง ๆ

17. ส่วนต้อนรับและติดต่อสอบถาม	8 m ²
18. ส่วนพักคอย	24 m ²
19. ส่วนแสดงอุปกรณ์ศิลปะ	1.2 m ²
20. ส่วนบริการหนังสือพิมพ์และนิตยสาร	1.5 m ²
21. ส่วนห้องเรียนศิลปะเด็กเล็ก	16 m ²
22. ส่วนห้องเรียนศิลปะเด็ก	16 m ²
23. ส่วนห้องน้ำชาย – หญิง(เฉพาะล้างมือ)	4 m ²
24. ส่วนห้องพักครู	16 m ²
25. ส่วนทางสัญจร	9.3 m ²

สถาปัตยกรรมภาพทั่วไป

โรงเรียนอาร์ตฟอร์เอ็น พรีเมียร์สัมมาร ตั้งอยู่บริเวณในอาคารพรีเมียร์สัมมาร ถนนรามคำแหง มีลักษณะคล้ายอาคารตึกแถวต่อยาวประมาณ 10 คูหา เป็นของโรงเรียนอาร์ตฟอร์เอ็น 4 คูหาเป็นพื้นที่ทางแนวราบเพียง 1 ชั้น

ภาพที่ 3.15 แสดงลักษณะทางกายภาพภายนอกของโรงเรียนอาร์ตฟอร์เอ็น พรีเมียร์สัมมาร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับใช้เพื่อการศึกษาเท่านั้น ผู้ใช้ต้องรับผิดชอบต่อเนื้อหาและข้อมูลที่ไม่ถูกต้องหรือไม่เหมาะสมใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ลักษณะสภาพแวดล้อมภายใน

สภาพแวดล้อมภายในของโรงเรียนสอนศิลปะเด็กอาร์ตฟอร์เอ็น เป็นอาคารการค้า 4 คูหา ทะลุถึงกัน โดยจัดให้มีห้องที่เกี่ยวข้องกับศิลปะเด็กอยู่ด้านหน้า 3 คูหาเป็นสำนักงานออกแบบสถาปัตยกรรม ส่วนด้านในสุดจัดเป็นห้องเรียนพิเศษศิลปะเด็กมัธยม โดยจัดส่วนต่างๆดังนี้

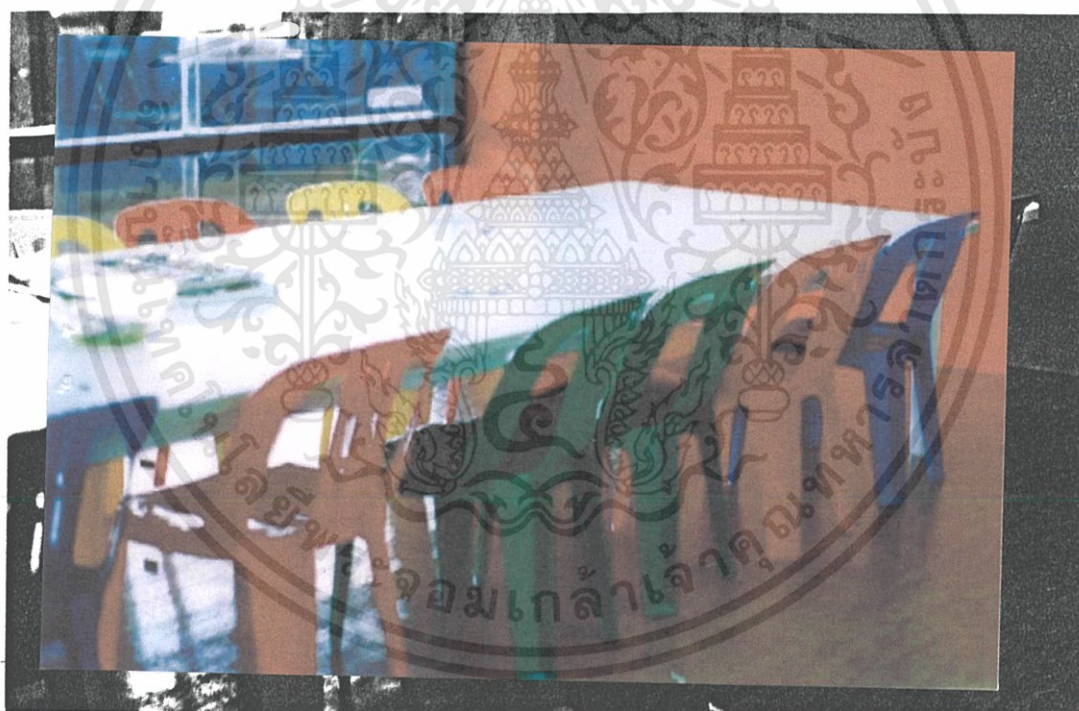
- ส่วนติดต่อสอบถาม ส่วนบริเวณติดต่อสอบถามจัดให้ทำเคาน์เตอร์ทรงโค้งมีโต๊ะคอมพิวเตอร์ปิดด้านหัวโต๊ะ ส่วนปลายโต๊ะต่อกับส่วนแสดงอุปกรณ์ศิลปะ ด้านหน้าเคาน์เตอร์มีเก้าอี้บริการไว้ 3-4 ตัว
- ส่วนพักคอย มีการจัดโซฟายาวไว้ 2 ชุด มีผู้จัดตั้งของตกแต่งและนิตยสารบริการ อีกด้านหน้าจัดตู้เป็นช่องๆจัดแสดงผลงานศิลปะไว้ในช่องของผู้ที่ติดกับผนังตู้

ภาพที่ 3.16 แสดงบริเวณส่วนพักคอยของโรงเรียนอาร์ตฟอร์เอ็น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- ส่วนแสดงอุปกรณ์ศิลปะ เป็น โต๊ะต่อจากเคาน์เตอร์ติดต่อสอบถามจัดอุปกรณ์ศิลปะเล็กน้อยเพราะมีพื้นที่ไว้น้อย ส่วนใหญ่เป็นอุปกรณ์เครื่องเขียนและสี ไม่มีกระดาษใหญ่ไว้ขายมีเพียงสมุดสเก็ตซ์เท่านั้น
- ส่วนห้องเรียนศิลปะเด็กเล็ก (KIDS ART) เป็นห้องขนาด 4 x 4 ตารางเมตรความสูงจากพื้นถึงเพดาน 3 เมตร ห้องเรียนตั้งอยู่ส่วนหน้าของโรงเรียน มีบอร์ดเขียนภาพของครูผู้สอน ผนังทาสีสดใสแต่ไม่คิดผลงานศิลปะไว้ภายในห้องแต่บอร์ดติดอยู่ผนังทางเดินของโรงเรียน ที่ประตูมีการเจาะติดกระจกไว้เพื่อการมองเห็น โต๊ะและเก้าอี้สำหรับเด็ก

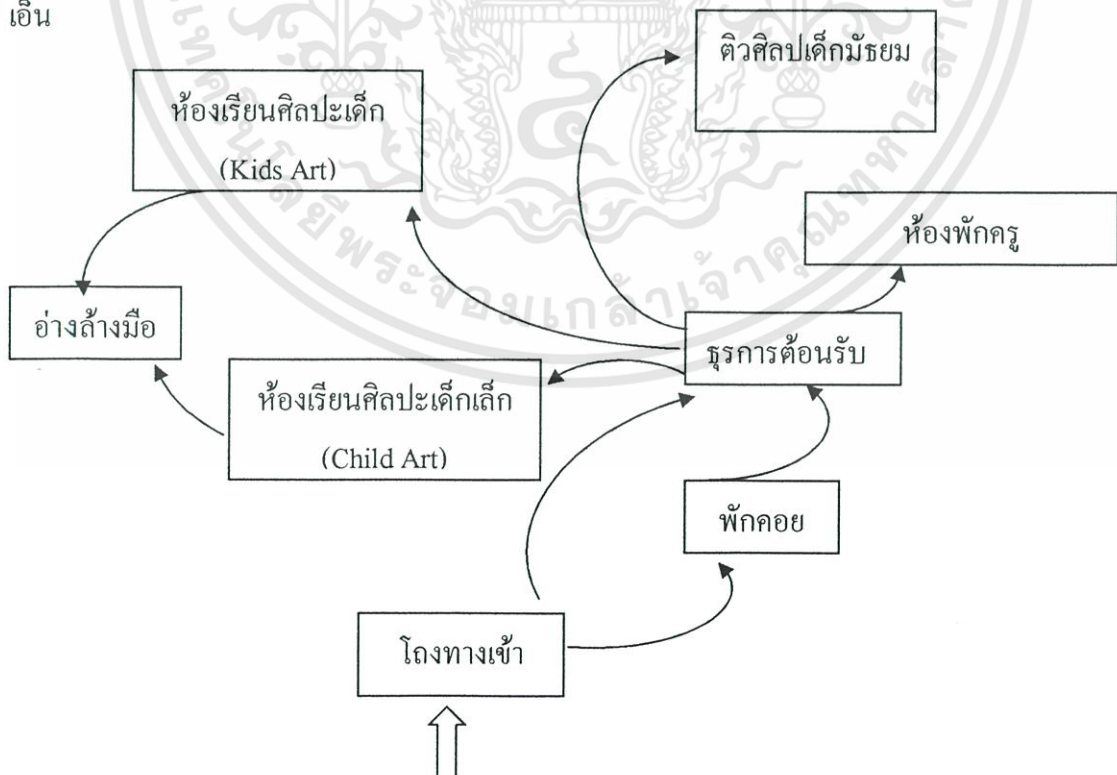
ภาพที่ 3.17 แสดงลักษณะทางกายภาพของห้องเรียนศิลปะเด็กเล็ก (KIDS ART) โรงเรียนอาร์ตฟอร์ เอ็น

- ส่วนห้องเรียนศิลปะเด็ก (CHILD ART) เป็นห้องขนาด 4 x 4 ตารางเมตรความสูงจากพื้นถึงเพดาน 3 เมตร ห้องเรียนตั้งอยู่ส่วนหน้าของโรงเรียน จัดโต๊ะเป็นรูปทรงอิสระโค้ง ผนังติดงานศิลปะเด็ก 1 ด้านและติดบอร์ดเขียนงานของอาจารย์ 1 ด้าน โต๊ะและเก้าอี้ขนาดปกติ

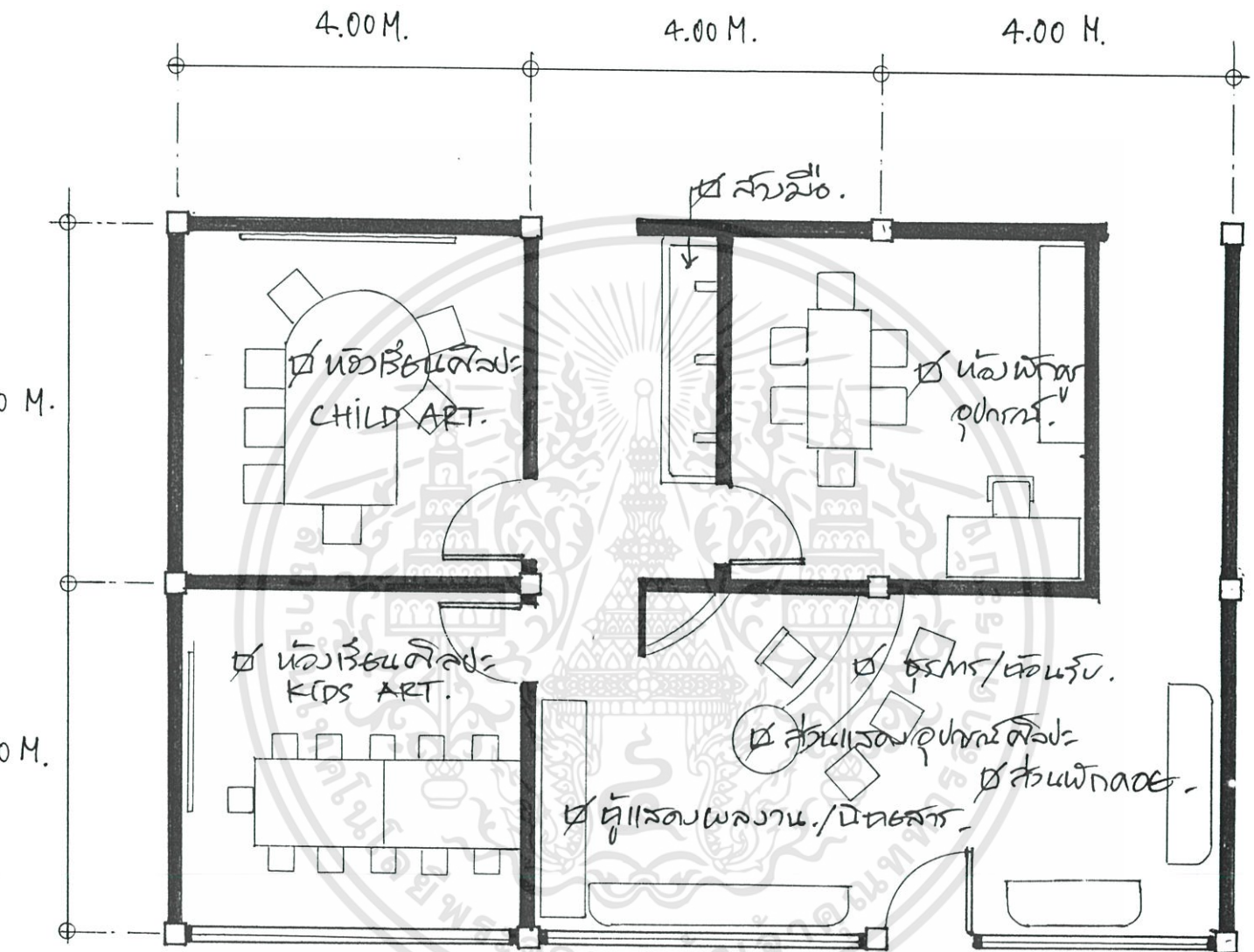
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 3.18 แสดงลักษณะทางกายภาพของห้องเรียนศิลปะเด็ก (CHILD ART) โรงเรียนอาร์ตฟอร์ เอ็น

เอกสารที่ 3.19 แสดงสรุปขั้นตอนการเข้าใช้พื้นที่ภายในโรงเรียนอาร์ตฟอร์เอ็นนำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะเป็นร้านค้าอื่น ๆ อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 3.20 แสดงผังภายในโรงเรียนอาร์ตฟอร์เอ็น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

โรงเรียนศิลปะเด็กกรณีศึกษาที่ 4

ชื่อโรงเรียน   หน้าบ้าน
พื้นที่ทั้งหมด   80 ตารางเมตร
พื้นที่ส่วนต่าง ๆ

1. ส่วนต้อนรับและติดต่อสอบถาม	7.5 m ²
2. ส่วนพักคอย	12 m ²
3. ส่วนแสดงอุปกรณ์ศิลปะ	2 m ²
4. ส่วนบริการหนังสือพิมพ์และนิตยสาร	1 m ²
5. ส่วนห้องเรียนศิลปะเด็กเล็ก	18 m ²
6. ส่วนห้องเรียนศิลปะเด็ก	16 m ²
7. ส่วนห้องน้ำชาย - หญิง	16 m ²
8. ส่วนทางสัญจร	7.5 m ²

สภาพทางกายภาพภายนอกทั่วไป

โรงเรียนหน้าบ้านเป็นโรงเรียนสอนศิลปะเด็กและศิลปะสำหรับบุคคลวัยอื่นด้วย ตั้งอยู่บริเวณริมถนนรามคำแหง ตรงข้ามสนามกีฬาแห่งประเทศไทย (หัวหมาก) และอยู่ติดกับห้างสรรพสินค้ากีฬาเอพีที ตั้งโรงเรียนอยู่ในอาคารสำนักงานรูปทรงคล้ายตึกแถว (อาคารพาณิชย์) ห้องเรียนของส่วนสอนศิลปะเด็กอยู่ชั้นที่ 1 ของอาคาร

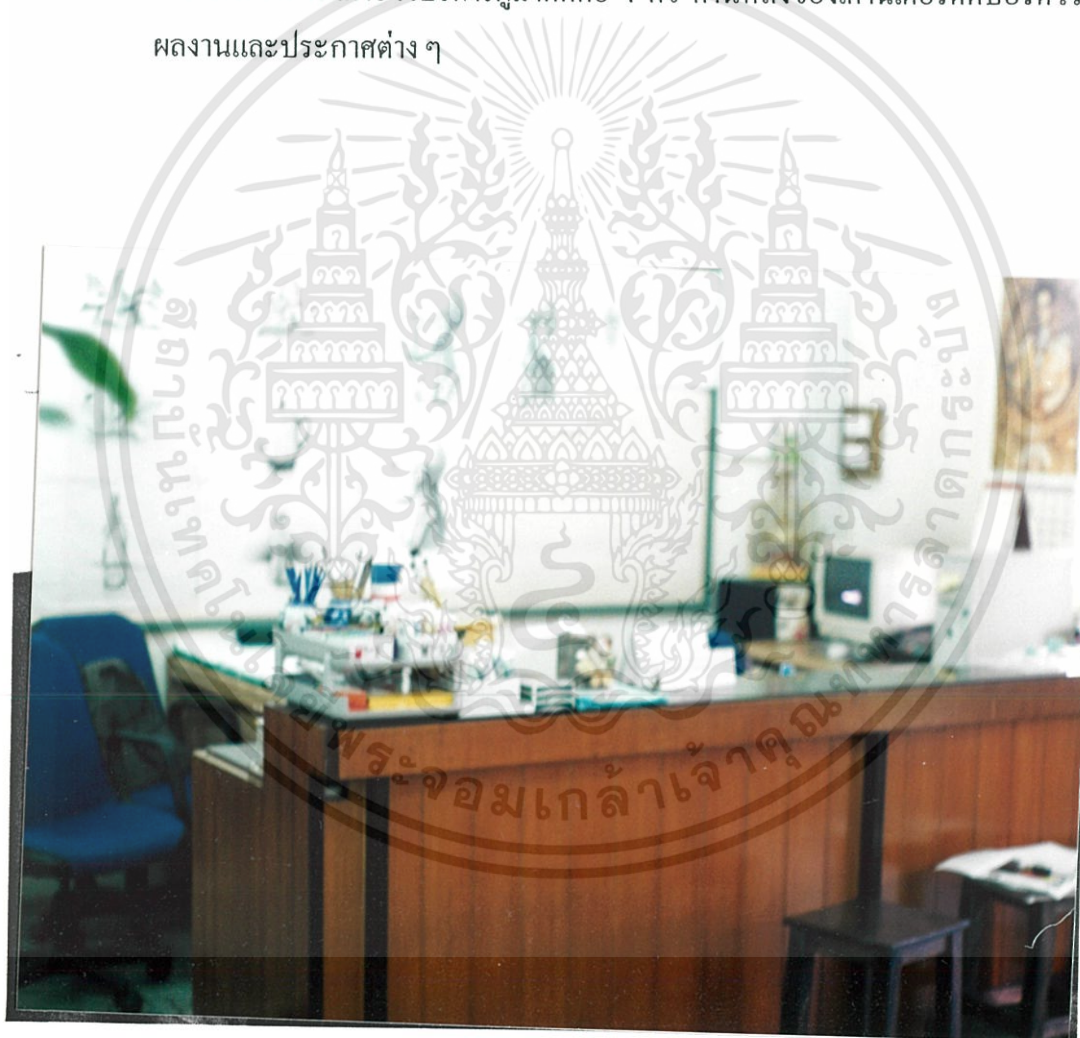

ภาพที่ 3.21 แสดงลักษณะทางกายภาพภายนอกของโรงเรียนหน้าบ้าน ญาติให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ลักษณะสภาพแวดล้อมภายใน

สภาพภายในของโรงเรียนหน้าบ้านห้องโถงใหญ่เพดานสูง 3.5 เมตร ตลอดแนวทะลุถึงกันทั้งหมด โดยกันห้องด้วยอลูมิเนียมกระจกเป็นพื้นที่ห้องต่างๆภายใน ลักษณะของการใช้งานและการตกแต่งของพื้นที่ต่างๆดังนี้

- ส่วนติดต่อสอบถาม ส่วนนี้จัดเป็นเคาน์เตอร์ 2 ระดับยาว 2 เมตรหนึ่งตัว ด้านในเคาน์เตอร์ตั้งโต๊ะทำงาน 2 ตัว ตั้งอุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น เครื่องเขียนและคอมพิวเตอร์ หน้าเคาน์เตอร์มีเก้าอี้ไว้บริการผู้มาติดต่อ 4 ตัว ด้านหลังของเคาน์เตอร์ติดบอร์ดไว้ติดผลงานและประกาศต่าง ๆ

ภาพที่ 3.22 แสดงลักษณะทางกายภาพของส่วนติดต่อสอบถามของโรงเรียนหน้าบ้าน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- ส่วนพักคอย ส่วนนี้จัดให้อยู่ด้านหน้าของโรงเรียนจัดเป็นเก้าอี้แบบชุดรับแขกหันหน้าเข้าหากัน มีโต๊ะคั่นกลาง 1 โต๊ะ มีการตกแต่งด้วยต้นไม้ จัดลักษณะให้ดูเหมือนห้องรับแขกภายในบ้านมีหนังสือพิมพ์บริการ
- ส่วนจัดแสดงอุปกรณ์ศิลปะ ส่วนนี้จัดเป็นชั้นโชว์อุปกรณ์ศิลปะยาว 2 เมตร อยู่ติดผนังด้านข้างของส่วนติดต่อสอบถาม มรอุปกรณ์ศิลปะจัดแสดงอยู่หลายชนิดเช่น กระดานวาดเขียน, อุปกรณ์เครื่องเขียน, ติ และสมุดสเก็ตซ์ภาพรูปแบบต่าง ๆ
- ส่วนห้องเรียนศิลปะเด็กเล็ก ในส่วนนี้อยู่ด้านในของโรงเรียนต่อเชื่อมจากห้องพักคอย มีการประดับรูปศิลปะขนาดใหญ่และบอร์ดงานศิลปะเด็ก โต๊ะและเก้าอี้มีสัดส่วนเล็กเหมาะสมกับวัยของเด็ก

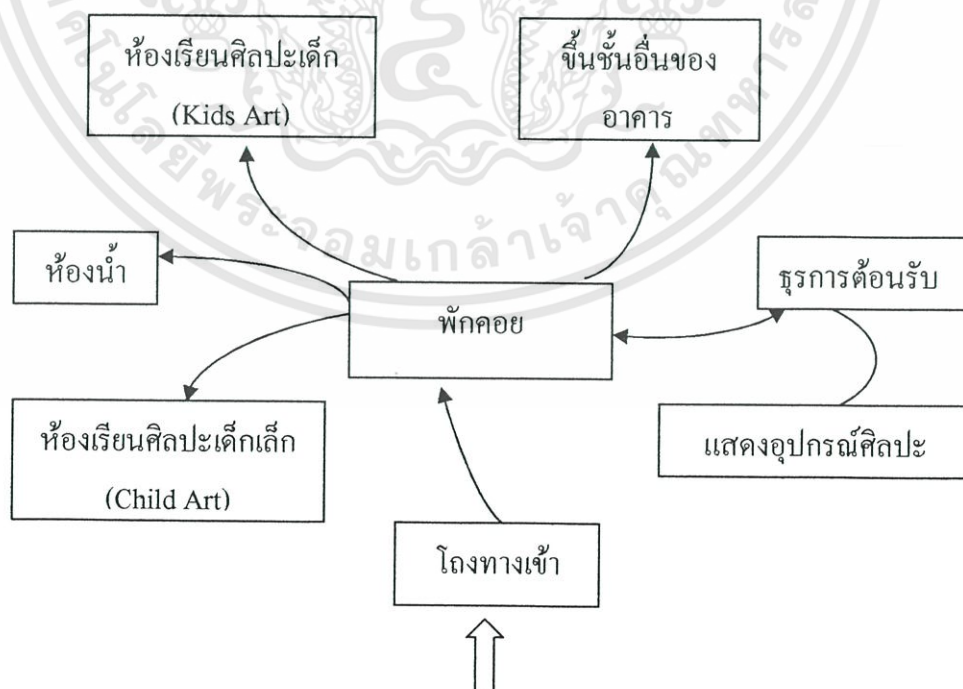
ภาพที่ 3.23 แสดงบริเวณส่วนห้องเรียนศิลปะเด็กเล็กของ โรงเรียนหน้าบ้าน

- ส่วนห้องเรียนศิลปะเด็ก ในส่วนของโรงเรียนหน้าบ้าน จัดห้องเรียนศิลปะเด็กวัยนี้ไว้ที่ส่วนหน้าของโรงเรียน ต่อจากห้องพักคอยต้องมีรูปทรงสี่เหลี่ยมจตุรัส (4 x 4 เมตร) มีบอร์ดแสดงผลงานศิลปะรอบห้องเรียน

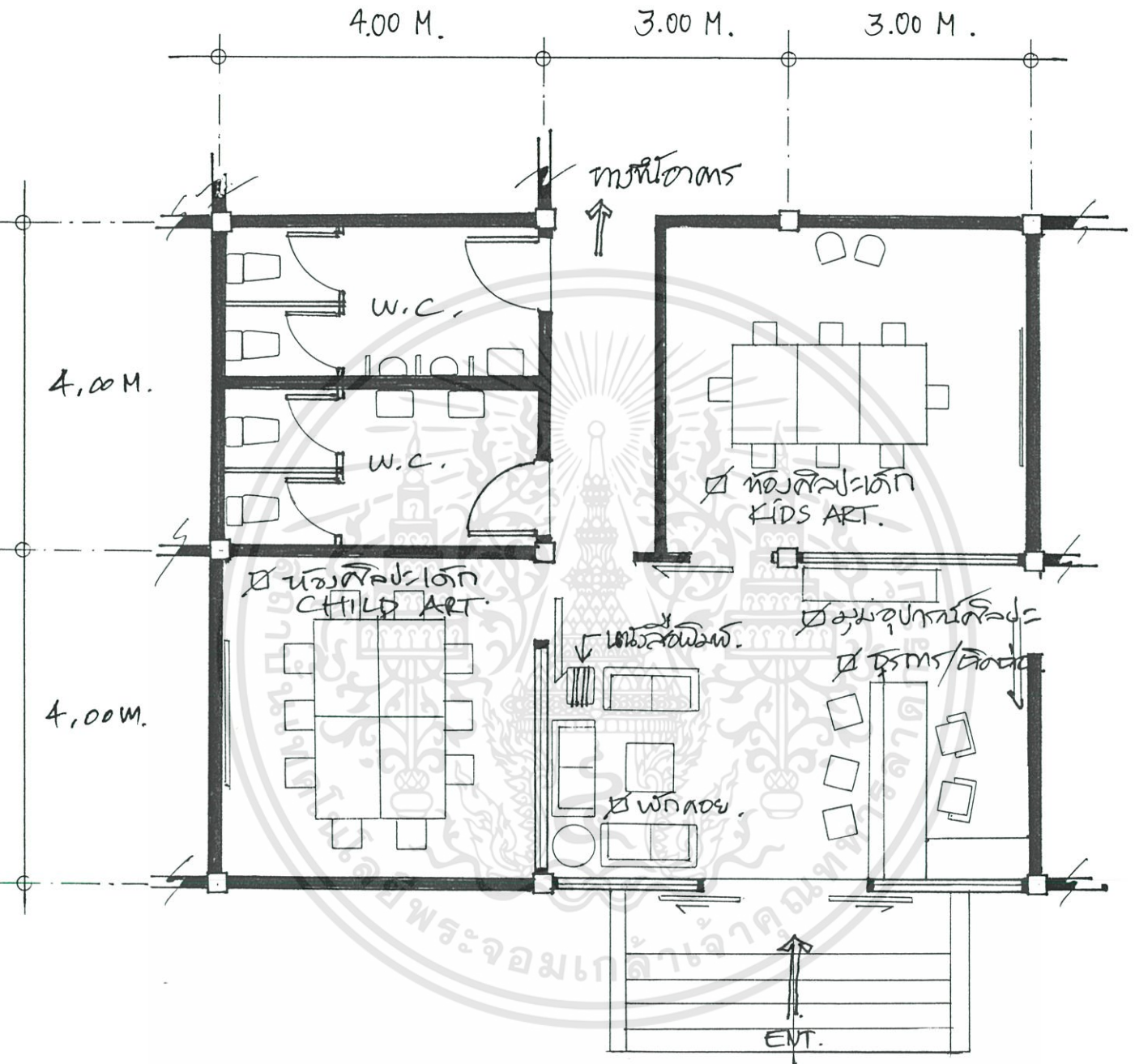
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 3.24 แสดงบริเวณส่วนห้องเรียนศิลปะเด็กของโรงเรียนหน้าบ้าน

เอกภาพที่ 3.25 แสดงสรุปขั้นตอนการเข้าพื้นที่ภายในโรงเรียนหน้าบ้าน ภาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 3.26 แสดงผังภายในโรงเรียนหน้าบ้าน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 3.10 แสดงการสรุปและเปรียบเทียบกรณีศึกษา โรงเรียนศิลปะเด็ก 4 แห่ง

เรื่อง	โรงเรียนสมุทรโท หัวหมาก	โรงเรียนสมุทรโท แจ้งวัฒนะ	โรงเรียนอาร์ตฟอร์เอ็น	โรงเรียนหน้าบ้าน	สรุป
1. สถานที่ตั้งของโรงเรียน	ถนนรวมคำแหงบางกะปิ	ถ.แจ้งวัฒนะเขตดอนเมือง	ถ.สุขาภิบาล เขตบึงกุ่ม	ถนนรวมคำแหงบางกะปิ	กรุงเทพมหานคร
2. ขนาดห้องเรียนศิลปะเด็กเล็ก	20 m ²	24 m ²	16 m ²	18 m ²	เฉลี่ย 20.5 m ²
3. ขนาดห้องเรียนศิลปะเด็ก	20 m ²	20 m ²	16 m ²	16 m ²	เฉลี่ย 18 m ²
4. ขนาดส่วนติดต่อสอบถาม	8 m ²	6 m ²	8 m ²	7.5 m ²	เฉลี่ย 7.37 m ²
5. ขนาดส่วนพักคอย	16 m ²	16 m ²	2.4 m ²	12 m ²	เฉลี่ย 17 m ²
6. ขนาดส่วนขายอุปกรณ์ศิลปะ	3.6 m ²	3.6 m ²	1.2 m ²	2 m ²	เฉลี่ย 2.6 m ²
7. ขนาดส่วนบริการนิตยสาร	0.5 m ²	1 m ²	1.5 m ²	1 m ²	เฉลี่ย 1 m ²
8. จำนวนนักเรียนศิลปะเด็กเล็ก	20+18 คน	16+15 คน	10+9 คน	8+6 คน	เฉลี่ยต่อห้อง 17 คน

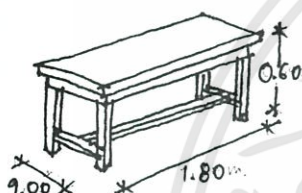
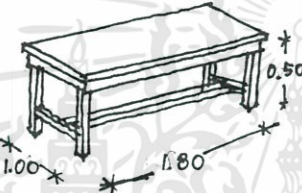
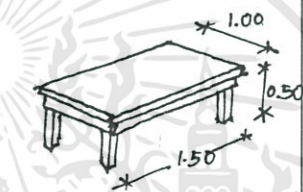
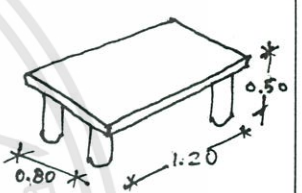
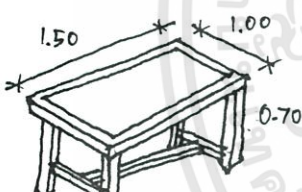
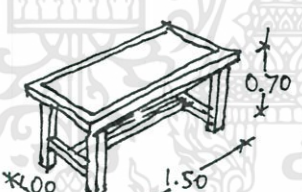

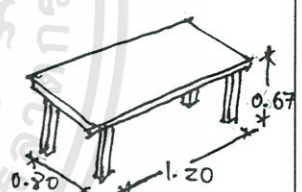

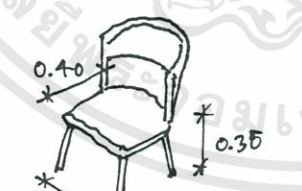
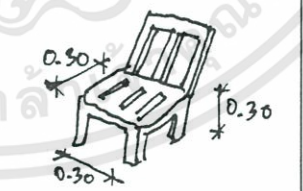
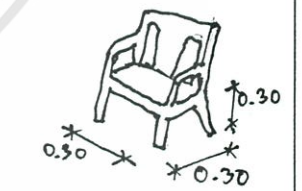
ตารางที่ 3.10 (ต่อ)

เรื่อง	โรงเรียนสมุทรไ 4หัวหมาก	โรงเรียนสมุทรไ แจ้งวัฒนะ	โรงเรียนอาร์ตฟอร์เอ็น	โรงเรียนหน้าบ้าน	สรุป
9. จำนวนนักเรียนศิลปะ เด็ก	20 + 14 คน	12 + 8 คน	8 + 7 คน	5 + 4 คน	เฉลี่ยต่อห้อง 13 คน
10. จำนวนครูศิลปะ	4	4	2	2	เฉลี่ยต่อห้อง 2 คน
11. จำนวนครูผู้ช่วย	4	2	2	1	เฉลี่ยต่อห้อง 1 คน
12. จำนวนเจ้าหน้าที่ธุรการ	3	2	2	2	เฉลี่ยต่อห้อง 2 คน
13. พื้นที่โดยรวมของโรง เรียน	96 m ²	96 m ²	96 m ²	80 m ²	เฉลี่ยประมาณ 92 m ²
14. ที่ตั้งของอ่างล้างมือ	นอกห้องเรียน	นอกห้องเรียน	นอกห้องเรียน	นอกห้องเรียน	นอกห้องเรียน
15. ความสูงของห้อง เรียนศิลปะเด็กเล็ก	3.2 m ²	3.2 m ²	3.2 m ²	3.5 m	เฉลี่ย 3.27 m
16. ความสูงของห้อง เรียนศิลปะเด็ก	2.5 m ²	2.5 m ²	3.2 m ²	3.5 m	เฉลี่ย 2.92 m
17. ความสูงของส่วนพัก คอย	3.2 m ²	3.2 m ²	3.2 m ²	3.5 m	เฉลี่ย 3.27 m

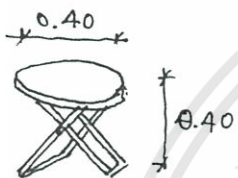

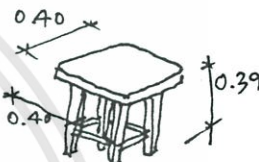

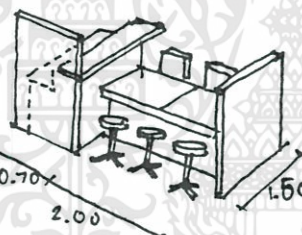

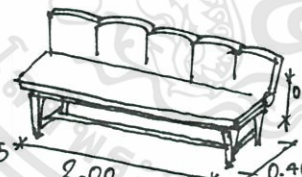

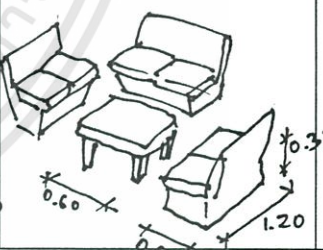
ตารางที่ 3.10 (ต่อ)

เรื่อง	โรงเรียนสมุทร หัวหมาก	โรงเรียนสมุทร แจ้งวัฒนะ	โรงเรียนอาร์ทฟอร์เอ็น	โรงเรียนหน้าบ้าน	สรุป
18. วัสดุปูพื้น	กระเบื้องยาง	กระเบื้องยาง	หินขัด	หินขัด	วัสดุที่ง่ายต่อการทำความสะอาด
19. สีของผนังห้องเรียน	ขาวตัดสีสด	ขาวตัดสีสด	ส้ม	ขาว	สีสว่างสดใส
20. สีของผนังส่วนตอนรับ	ขาวตัดสีสด	ขาวตัดสีสด	ครีม	ขาว	สีสว่างสดใส
21. ผนังของส่วนตอนรับ	กระจก	กระจก	กระจก	กระจก	กระจกต้องการการโปรง
22. ผนังของห้องเรียน	ปูน	ปูน	ปูน	กระจกติดฟิล์ม	ผนังที่บ่ต้องการความ เป็นส่วนตัว
23. ลักษณะของประตูโรง เรียน	บานกระจกเปิด	บานกระจกเปิด	บานกระจกเปิด	บานกระจกเลื่อน	ต้องการประตูโปรง กระจก
24. ลักษณะประตูห้องเรียน	บานไม้เจาะช่อง	บานไม้เจาะช่อง	บานไม้เจาะช่อง	บานไม้เจาะเลื่อน	ต้องการประตูที่มอง เห็นกิจกรรม
25. ลักษณะของที่นั่งพัก คอย	ม้านั่งยาว	ม้านั่งยาว	โซฟายาว(หนัง)	เก้าอี้ไม้เดี่ยว	-

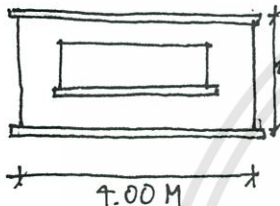
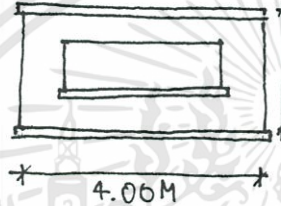
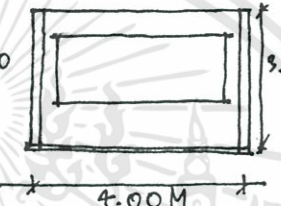
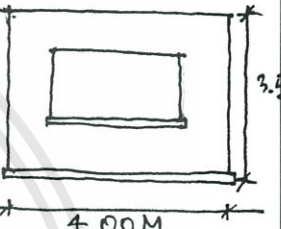
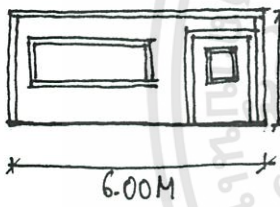
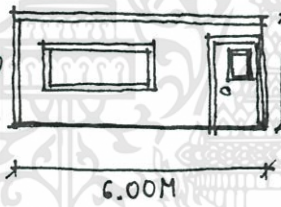

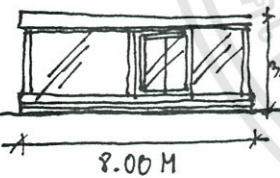
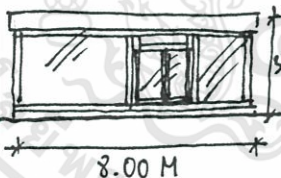
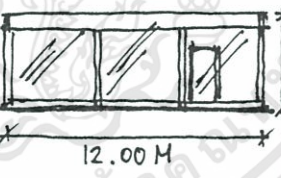
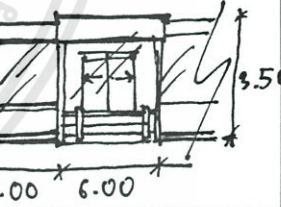
ตารางที่ 3.10 (ต่อ)

เรื่อง	โรงเรียนสมุดไท หัวหมาก	โรงเรียนสมุดไท แจ้งวัฒนะ	โรงเรียนอาร์ทฟอร์เอ็น	โรงเรียนหน้าบ้าน	สรุป
26. ขนาดของโต๊ะเรียน สำหรับเด็กเล็ก (Kids Art)	1.80 x 1.00 x 0.60 m 	1.80 x 1.00 x 0.60 m 	1.50 x 1.00 x 0.50 m 	1.20 x 0.80 x 0.50 m 	โต๊ะแข็งแรงทำความ สะอาดง่ายมีความสูง 0.50 – 0.60 m
27. ขนาดของโต๊ะเรียน สำหรับเด็ก (Child Art)	1.5 x 1 x 0.70 m 	1.5 x 1 x 0.70 m 	รูปทรงโค้งอิสระ 0.75 m 	1.2 x 0.80 x 0.67 m 	แข็งแรงทำความสะอาด ง่ายมีความสูงที่ 0.67 – 0.75 m
28. ขนาดของเก้าอี้ เรียนสำหรับเด็ก (Kids Art)	40 x 40 x 35 cm 	40 x 40 x 35 cm 	30 x 30 x 30 cm 	30 x 30 x 30 cm 	เก้าอี้ควรมีพนักพิงขนาด ประมาณ (30 – 40) x (30 x 40) cm ความสูงที่ 30 – 35 cm

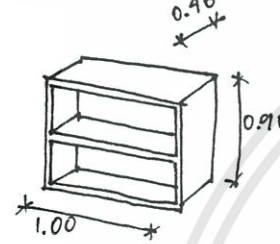
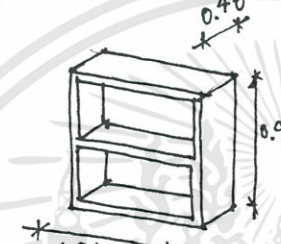
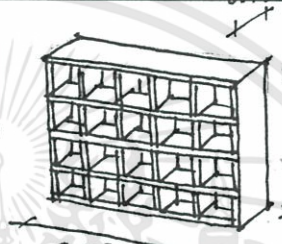

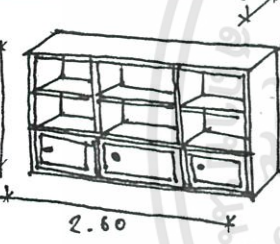
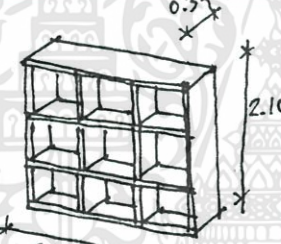

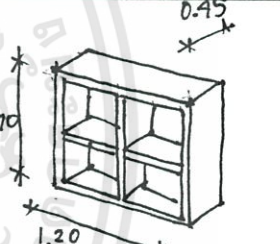
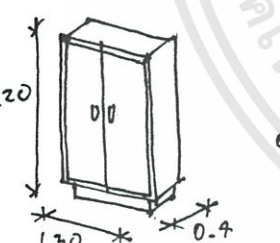

ตารางที่ 3.10 (ต่อ)

เรื่อง	โรงเรียนสมุดไทย หัวหมาก	โรงเรียนสมุดไทย แจ้งวัฒนะ	โรงเรียนอาร์ทฟอร์เอ็น	โรงเรียนหน้าบ้าน	สรุป
29. ขนาดของเก้าอี้เด็ก เรียนสำหรับศิลปะเด็ก (Child Art)	40 x 40 x 40 cm 	40 x 40 x 40 cm 	40 x 40 x 42 cm 	40 x 40 x 39 cm 	เก้าอี้ควรมีขนาดประมาณ 40 x 40 cm สูงที่ประมาณ 39 – 42 cm
30. ขนาดและรูปแบบ เคาเตอร์ธุรการและ ฝ่ายต้อนรับ					เคาเตอร์สูงที่ประมาณ 75 – 85 cm มีเก้าอี้นั่งด้าน หน้า 2 – 3 ตัว
31. ขนาดและรูปแบบ ของเก้าอี้พักคอย					เป็นเก้าอี้ต่อเชื่อมกันเป็น แถวตามผนังห้อง

ตารางที่ 3.10 (ต่อ)

เรื่อง	โรงเรียนสมุทรไทร หัวหมาก	โรงเรียนสมุทรไทร แจ้งวัฒนะ	โรงเรียนอาร์ตฟอร์เอ็น	โรงเรียนหน้าบ้าน	สรุป
32. ขนาดและรูปแบบ ของผนังห้องด้าน หน้าของห้องเรียน					มีบอร์ดให้อาจารย์เขียน ภาพและมีบอร์ดคิดผล งานตัวอย่าง
33. ขนาดและรูปแบบ ของผนังด้านทางเข้า ห้องเรียน					มีประตูที่มีช่องกระจกให้ มองเห็นขนาดประตู ประมาณ 0.80 x 2.00 m
34. ขนาดและรูปแบบ ของผนังด้านหน้า โรงเรียนสอนศิลปะ					เป็นกระจกตลอดแนว ด้านหน้าของอาคารมี ประตูทางเข้า 1 ประตู ขนาด 1 - 1.2 x 2 m

ตารางที่ 3.10 (ต่อ)

เรื่อง	โรงเรียนสมุทรโท หัวหมาก	โรงเรียนสมุทรโท แจ้งวัฒนะ	โรงเรียนอาร์ทฟอร์เอ็น	โรงเรียนหน้าบ้าน	สรุป
34. ขนาดและรูปแบบ ของชั้น, ตู้หนังสือพิมพ์ และนิตยสาร					-
35. ขนาดและรูปแบบ ของตู้, ชั้นแสดง อุปกรณ์ศิลปะ					-
36. ขนาดและรูปแบบ ของตู้เก็บเอกสาร ของธุรการและ อาจารย์					-

พฤติกรรมการใช้บริการและการให้บริการ

โรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบที่สำรวจจะเปิดทำการ วันอังคาร – วันอาทิตย์ (บางโรงเรียนหยุดวันอังคาร) ส่วนใหญ่หยุดวันจันทร์และวันหยุดคนกตฤกษ์โดยวันทำการใช้งานและมีจำนวนนักเรียนมากที่สุดคือวันเสาร์และวันอาทิตย์ ส่วนในวันธรรมดาจะมีเฉพาะช่วงปิดภาคเรียนจากโรงเรียนในระบบทั่วไป เนื่องจากกลุ่มที่เรียนเป็นนักเรียนเกือบทั้งหมด ในวันเสาร์ – วันอาทิตย์ โรงเรียนจะเริ่มตั้งแต่ 9.30 – 17.00 น

3.9.1 ประเภทของผู้ใช้งาน โรงเรียนศิลปะเด็กสามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่มคือ

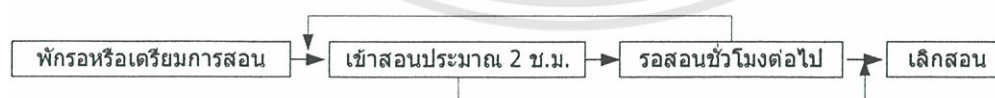
ผู้ให้บริการ ได้แก่เจ้าหน้าที่ประจำโรงเรียนและอาจารย์, ครูผู้สอน ซึ่งมีเวลาทำการในช่วงเวลา 9.30 น – 17.00 น. ในวันพุธ – วันศุกร์ 8.00 น – 17.00 น. ในวันเสาร์และวันอาทิตย์สำหรับวันจันทร์หรือวันอังคารเป็นวันหยุดปกติของทางโรงเรียน ส่วนครูหรืออาจารย์ที่มาทำการสอนเป็นรายชั่วโมงก็จะมาตามเวลาที่มึนักเรียนลงทะเบียนเรียน

เจ้าหน้าที่ประจำ

ภาพที่ 3.27 แสดงพฤติกรรมของผู้ให้บริการ

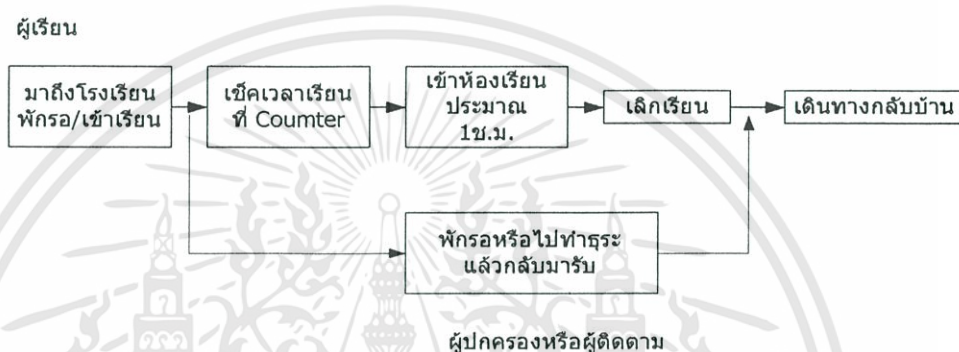
ครูพิเศษ

ภาพที่ 3.28 แสดงกิจกรรมในแต่ละวันของผู้บริการ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ผู้ให้บริการ ได้แก่ผู้ให้บริการหลัก คือ ผู้เรียนและอาจมีผู้ติดตามคือผู้ปกครองหรือเพื่อน สำหรับการใช้เวลาในการเรียนในแต่ละครั้งจะใช้เวลา 2 ชั่วโมงต่อหนึ่งสัปดาห์ ลักษณะเวลาในการเรียนส่วนมากทางโรงเรียนจะเป็นคนเลือกช่วงเวลาเรียนให้กับผู้เรียนเนื่องจากจะต้องจำกัดจำนวนกลุ่มที่เรียน สำหรับผู้ติดตามจะมานั่งคอยบริเวณส่วนพักคอยของทางโรงเรียนหรือมาส่งและมารับหลังการเรียนจบสิ้นลง ผู้เรียนชุดต่อไปก็จะเข้าเรียนต่อตามเวลาที่กำหนด

ภาพที่ 3.29 แสดงการเข้าใช้บริการของผู้ใช้บริการ

3.10 การวิเคราะห์และเปรียบเทียบส่วนต่างๆ ของโรงเรียนศิลปะเด็กนอกระบบ

เพื่อความชัดเจนของข้อมูลที่ได้จากการทำกรณีศึกษา จึงทำการเปรียบเทียบข้อมูลในส่วนต่างๆ และทำการวิเคราะห์โดยภาพรวมของโรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ

ตารางที่ 3.10 แสดงการเปรียบเทียบจำนวนผู้ใช้และผู้ให้บริการ

ลำดับที่	โรงเรียนศิลปะเด็ก	เจ้าหน้าที่	ครูศิลปะเด็ก	ครูผู้ช่วย	นักเรียน
1	สมุคไท หัวหมาก	3	4	4	72
2	สมุคไท แจ้งวัฒนะ	2	4	2	51
3	อาร์ตฟอร์เอ็น	2	2	2	34
4	หน้าบ้าน	2	2	1	21

ที่มา: จากการคำนวณ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 3.11 แสดงการเปรียบเทียบจำนวนพื้นที่รวมต่อนักเรียน 1 คน

ลำดับที่	โรงเรียนศิลปะเด็ก	จำนวนนักเรียน	พื้นที่รวม	พื้นที่ต่อนักเรียน1 คน
1	สมุคไท หัวหมาก	72	96 m ²	1.3 m ²
2	สมุคไท แจ่งวัฒนะ	51	96 m ²	1.8 m ²
3	อาร์ตฟอร์เอ็น	34	96 m ²	2.8 m ²
4	หน้าบ้าน	21	80 m ²	3.8 m ²

ที่มา: จากการคำนวณ

3.10.1 วิเคราะห์ลักษณะทางกายภาพของส่วนติดต่อสอบถาม

ส่วนติดต่อสอบถามจะใช้เป็นบริเวณที่ติดต่อรายละเอียดเกี่ยวกับโรงเรียนจะมีเจ้าหน้าที่ประจำอยู่ 1-2 คน เป็นส่วนที่มีผู้เรียนจะต้องมาเช็คเวลาเรียนและวางบัตรประจำตัวเพื่อแสดงการมาเรียน เจ้าหน้าที่จะประทับตราและลงวัน-เวลาที่มาเรียน ส่วนประกอบของบริเวณติดต่อสอบถามจากการสำรวจพบว่าต้องมีเคาน์เตอร์เป็นส่วนของการทำงานซึ่งเจ้าหน้าที่จะทำงานบริเวณดังกล่าว ด้านหน้าส่วนเคาน์เตอร์จะมีเก้าอี้สำหรับผู้มาติดต่อประมาณ 3-4 ตัว ส่วนปฏิบัติงานด้านในประกอบด้วยโต๊ะสำหรับคอมพิวเตอร์และพริ้นเตอร์ ตู้หรือชั้นสำหรับใส่เอกสารของโรงเรียนและนักเรียน ส่วนบริเวณติดต่อสอบถามของบางแห่งยังจัดเป็นส่วนแสดงสินค้าเล็ก ๆ น้อย ๆ ให้ผู้ใช้บริการได้เลือกซื้อ ตำแหน่งของจุดนี้จะอยู่บริเวณด้านล่างติดกับทางเข้าของโรงเรียน ส่วนมากจะมีการใช้พื้นที่เชื่อมต่อกับส่วนพักคอยของผู้ปกครองหรือผู้ติดตาม

ตารางที่ 3.12 แสดงการเปรียบเทียบจำนวนพื้นที่ส่วนติดต่อสอบถาม

ลำดับที่	โรงเรียนศิลปะเด็ก	จำนวนเจ้าหน้าที่	พื้นที่ส่วนติดต่อสอบถาม	พื้นที่ต่อ 1 คน
1	สมุคไท หัวหมาก	3	8 m ²	2.6m ²
2	สมุคไท แจ่งวัฒนะ	2	6 m ²	3 m ²
3	อาร์ตฟอร์เอ็น	2	8 m ²	4 m ²
4	หน้าบ้าน	2	7.5 m ²	3.75 m ²

ที่มา: จากการคำนวณ

3.10.2 วิเคราะห์ลักษณะทางกายภาพของส่วนแสดงผลงานศิลปะและอุปกรณ์ศิลปะ

บริเวณนี้จะอยู่ส่วนเดียวหรือติดกับส่วนพักคอยและติดต่อสอบถามสำหรับจัดแสดงผลงานศิลปะเด็กหรือแสดงผลงานต่าง ๆ ที่ใช้ในการทำงานศิลปะนั้น จะจัดพื้นที่ในลักษณะโต๊ะตั้งแต่และเอกสารนี้เป็นเอกสารที่ส่งมอบไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บอร์ดคิดผลงาน โดยอุปกรณ์ศิลปะจะจัดในลักษณะ โต๊ะหรือตู้ใส่อุปกรณ์ที่เจ้าหน้าที่ของโรงเรียน สามารถควบคุมและให้บริการแก่ผู้ซื้อได้ ส่วนผลงานจะแสดงบอร์ดบอร์ดติดกับผนังของอาคาร ด้าน ๆ มีความสูงจากพื้นพอสมควรให้พ้นจากการนั่งพิง, ทับหรือการเล่นของเด็ก ๆ

ตารางที่ 3.13 แสดงการเปรียบเทียบพื้นที่ส่วนจัดแสดงผลงานศิลปะและอุปกรณ์ศิลปะ

ลำดับที่	โรงเรียนศิลปะเด็ก	พื้นที่ส่วนจัดแสดงผลงาน ศิลปะ	อุปกรณ์ศิลปะ
1	สมุดไท หัวหมาก	5.76 m ²	3.6 m ²
2	สมุดไท แจ่งวัฒนะ	5.76 m ²	3.6 m ²
3	อาร์ตฟอร์เอ็น	2.88 m ²	1.2 m ²
4	หน้าบ้าน	4.28 m ²	2 m ²

ที่มา: จากการคำนวณ

3.10.3 วิเคราะห์ลักษณะสภาพทางกายภาพของส่วนพักคอย

ส่วนพักคอยของทุกโรงเรียนที่ทำการสำรวจต้องมีเพื่อเตรียมไว้สำหรับผู้ปกครองหรือผู้ติดตามผู้เรียน ซึ่งการเรียนต่อครั้งจะเรียนครั้งละ 2 ชั่วโมง ผู้ปกครองของผู้เรียนส่วนหนึ่งมักมานั่งรอ เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายของโรงเรียนส่วนมากจะเป็นเด็ก ลักษณะโดยทั่วไปจะเป็นพื้นที่ที่อยู่บริเวณด้านหน้าของโรงเรียนหรืออยู่บริเวณส่วนต้อนรับ ครุภัณฑ์ที่ใช้ส่วนมากจะเป็นชุดม้านั่งประกอบด้วย โต๊ะกลางและมีเก้าอี้มาเสริมเพื่อเพิ่มพื้นที่ บริเวณพักคอยจะมีตู้หรือโต๊ะสำหรับวางโทรทัศน์เพื่อเปิดให้ผู้ดูและยังมีชั้นสำหรับวางหนังสือพิมพ์และแมกกาซีนต่าง ๆ ด้วยการจัดชุดที่นั่งจะจัดลักษณะติดผนังส่วนมากโดยนำม้านั่งมาต่อเรียงกัน

ตารางที่ 3.14 แสดงการเปรียบเทียบพื้นที่ส่วนพักคอย

ลำดับที่	โรงเรียนศิลปะเด็ก	พื้นที่พักคอย
1	สมุดไท หัวหมาก	16 m ²
2	สมุดไท แจ่งวัฒนะ	16 m ²
3	อาร์ตฟอร์เอ็น	24 m ²
4	หน้าบ้าน	12 m ²

ที่มา: จากการคำนวณ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรรมใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.10.4 วิเคราะห์ลักษณะสภาพทางกายภาพของส่วนห้องเรียน

ห้องเรียนของโรงเรียนสอนศิลปะเด็กจะแบ่งห้องตามหลักสูตรซึ่งลักษณะของห้องเรียนทั่วไปจะจัดแบ่งและกันห้องแบ่งเป็นส่วน ๆ โดยมีทางเชื่อมต่อระหว่างห้องแต่ละห้อง ภายในห้องจะมีกระดานไวท์บอร์ดและบอร์ดติดผลงานศิลปะ ห้องภายในมักจะมีกันห้องเป็นสี่เหลี่ยมจัตุรัสหรือสี่เหลี่ยมผืนผ้า ส่วนบริเวณประตูมีลักษณะเป็นช่องกระจกเพื่อที่สามารถมองเห็นกิจกรรมภายในห้องได้

ตารางที่ 3.15 แสดงการเปรียบเทียบพื้นที่ส่วนห้องเรียนประเภทต่างๆ

ลำดับที่	โรงเรียนศิลปะเด็ก	ห้องเรียนศิลปะเด็ก (Child Art)	ห้องเรียนศิลปะเด็ก (Kids Art)
1	สมุดไท หัวหมาก	20 m ²	24 m ²
2	สมุดไท แจ่งวัฒนะ	20 m ²	24 m ²
3	อาร์ตฟอร์เอ็น	16 m ²	16 m ²
4	หน้าบ้าน	16 m ²	18 m ²

ที่มา: จากการคำนวณ

ตารางที่ 3.16 แสดงการเปรียบเทียบความสูงของเพดานของส่วนต่างๆ ภายในโรงเรียน

ลำดับที่	โรงเรียนศิลปะเด็ก	เพดานห้อง (Kids Art)	เพดานห้อง (Child Art)	พักคอย
1	สมุดไท หัวหมาก	3.2 m	2.5 m	3.2 m
2	สมุดไท แจ่งวัฒนะ	3.2 m	2.5 m	3.2 m
3	อาร์ตฟอร์เอ็น	3.2 m	3.2 m	3.2 m
4	หน้าบ้าน	3.5 m	3.5 m	3.5 m

ที่มา: จากการคำนวณ

บทที่ 4

การประเมินวิจัยและสรุปวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ของโรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ

การประเมินและการวิเคราะห์ทางกายภาพของโรงเรียนสอนศิลปะเด็ก ที่ได้ทำการสำรวจ จะเป็นการวิเคราะห์ในลักษณะพฤติกรรมการใช้งานในส่วนต่าง ๆ การเปรียบเทียบกับพื้นที่การใช้งาน ของแต่ละพื้นที่ที่ประกอบกับค่ามาตรฐานของการใช้งาน และสัดส่วนที่เหมาะสม และความคิดเห็นจากการสำรวจจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์

4.1 การกำหนดแนวทางมาตรฐานในการประเมิน วิจัย และวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางกายภาพของโรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ

การวิเคราะห์ผู้วิจัยได้แบ่งเป็นหัวข้อตามกลุ่มของข้อมูลและแหล่งที่มาเพื่อสะดวกในการรวบรวมข้อมูลที่ผู้วิจัยได้จากการสำรวจ การสัมภาษณ์ และสังเกตจะใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเสนอในเชิงอรรถ ส่วนข้อมูลในเชิงปริมาณเพื่อให้มีความถูกต้องจำนวนการเปรียบเทียบในเรื่องที่ทำการศึกษา การวิเคราะห์จะใช้ในลักษณะวิธีเปรียบเทียบเป็นจำนวนร้อยละ เพื่อผลของการเปรียบเทียบและผลลัพธ์ที่จะได้ชัดเจนและเข้าใจง่าย และสามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในการทำการวิจัยครั้งนี้ สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลมีลำดับในการวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอในหัวข้อที่จะกล่าวต่อไป

4.2 สรุปวิเคราะห์แนวนโยบายของโรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ

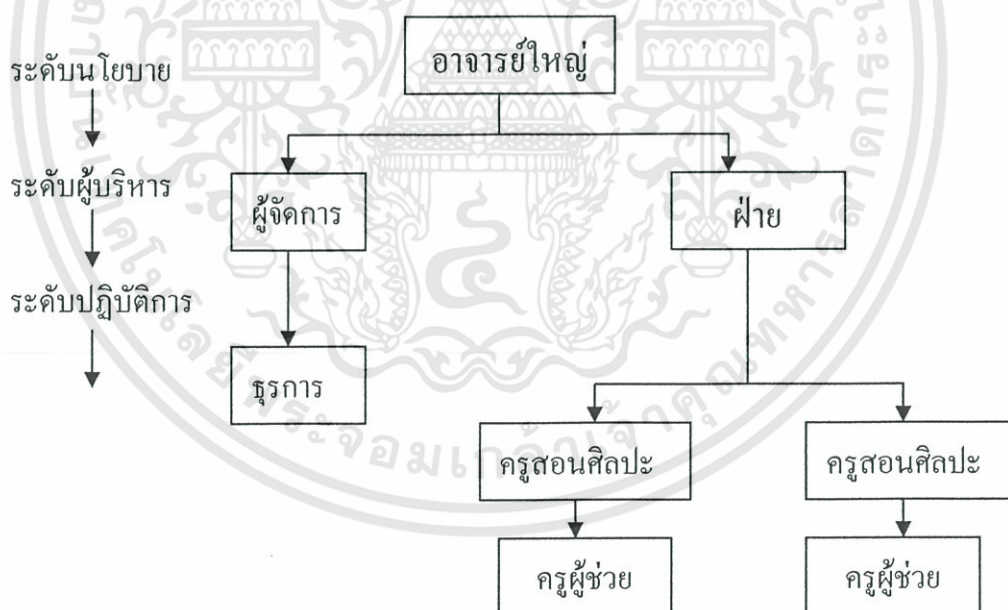
แนวทางการจัดตั้งโรงเรียนสอนศิลปะเด็กเอกสารเกี่ยวกับมาตรฐานจากกระทรวงศึกษาธิการ ผู้ที่ขออนุญาตจัดตั้งต้องมีความพร้อมด้านอาคาร สถานที่ และอุปกรณ์ จะเป็นอาคารเดี่ยวเอกเทศ หรืออาคารพาณิชย์หน้ากว้างไม่ต่ำกว่า 3.50 เมตร และจะต้องไม่ปะปนกับกิจกรรมอื่น ๆ ต้องมี องค์ประกอบอื่น เช่น ห้องเรียนภาคปฏิบัติตามสมควร ห้องธุรการ ห้องส้วมอย่างน้อย 2 ห้อง แยกชาย-หญิง อุปกรณ์ต้องเหมาะสมและเพียงพอต่อการเรียนการสอน แนวทางการจัดการพื้นที่ให้บริการผู้ใช้บริการสำหรับเด็กแล้ว ส่วนใหญ่จัดให้อยู่ในแนวระนาบ คือจัดพื้นที่ในอาคารให้อยู่ในชั้นเดียวกัน เพื่อความสะดวกหลักของผู้ใช้คือวัยเด็ก ส่วนในชั้นที่ขึ้นไปส่วนใหญ่เป็นห้องเรียนของวัยอื่น ๆ หรือพื้นที่ส่วนเจ้าหน้าที่ของโรงเรียน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หลักสูตรที่เปิดสอนจะตอบสนองกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายเป็นส่วนมาก แต่ละหลักสูตรและวิธีการสอนก็ยังคงอิงกับแนวทางการพัฒนาการของเด็กแต่ละวัย โดยมีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับความต้องการของกลุ่มผู้เรียน นโยบายหลัก ๆ ของโรงเรียนสอนศิลปะเด็กและจินตนาการมากขึ้นสามารถแสดงออกได้อย่างเหมาะสม สำหรับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเด็กเล็กก็จะเน้นการปลูกฝังด้านจินตนาการและเน้นสมาธิของเด็ก เพื่อให้เป็นแนวทางในการพัฒนาด้านความคิดสร้างสรรค์ในระดับต่อไป

4.3 การสรุปสายงานการบริหารและผู้ใช้โครงการโรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ

4.3.1 สายงานการบริหารภายในโรงเรียนสอนศิลปะเด็ก โดยการควบคุมของกระทรวงศึกษาธิการ มีข้อบังคับโดยเบื้องต้นให้มีผู้ควบคุมเป็นครูใหญ่และมีผู้จัดการ โรงเรียนทำหน้าที่เป็นผู้บริหาร สำหรับครูผู้สอนให้จัดให้มีตามความเหมาะสม แต่สภาพความเป็นจริงจากการตรวจสอบสภาพโรงเรียนสอนศิลปะเด็ก จะมีสายงานการบริหารเพิ่มขึ้นจากข้อกำหนดดังกล่าว โดยมีสายงานการบริหารดังนี้

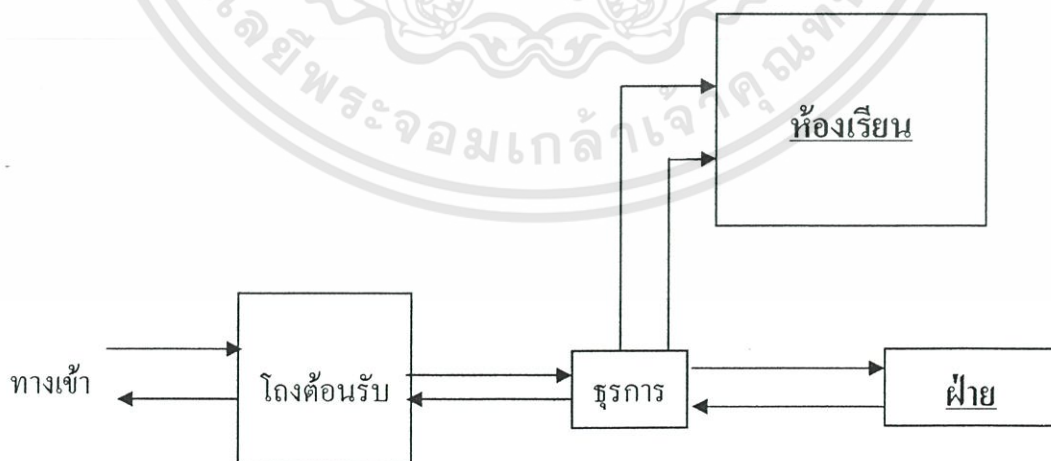

ภาพที่ 4.1 แสดงสรุปสายงานการบริหารภายในโรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

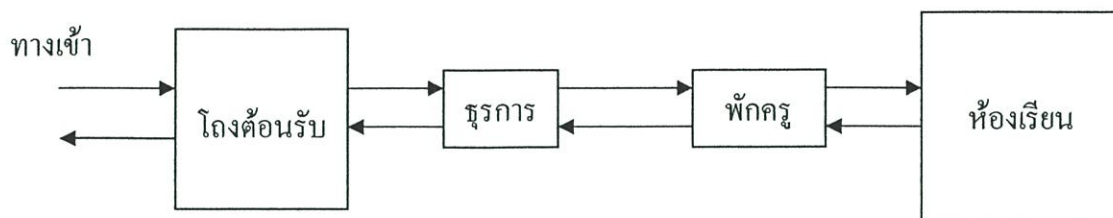
4.3.2 ประเภทของผู้ใช้โครงการ โรงเรียนสอนศิลปะเด็ก โดยสรุปผู้ใช้โครงการจะแบ่งเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ

1. ผู้ให้บริการ โดยในกลุ่มผู้ให้บริการยังแบ่งย่อยออกเป็น 2 กลุ่มคือ
  - ผู้ให้บริการประจำ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ประจำโรงเรียนสอนศิลปะเด็ก และ อาจารย์ประจำ โดยเวลาทำการมีช่วงเวลา 9.30-17.00 น. ในวันธรรมดา และเวลา 8.00-17.00 น.
  - ผู้ให้บริการชั่วคราว ได้แก่ ครูผู้สอนที่มาสอนพิเศษโดยจะมาตาม ตารางเวลา ที่ทางโรงเรียนกำหนดให้ ครูพิเศษจะ ไม่มีห้องประจำจะอยู่ ภายในโรงเรียน เมื่อมาถึงก็จะลงชื่อและเข้าประจำห้องที่จะสอน เมื่อสอน เสร็จก็จะกลับ แต่ทางโรงเรียนก็จะจัดพื้นที่ให้เป็นส่วนพักครูภายใน โรงเรียนด้วย
2. ผู้ใช้บริการ ผู้ใช้บริการโดยสรุปสามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม จากการเข้าใช้ บริการตามสภาพจริงจากการสำรวจ
  - ผู้ใช้บริการหลัก ได้แก่ ผู้ที่มีมาสมัครเรียนในคอร์สศิลปะเด็ก ซึ่งมีบุคคล ในวัยเด็กทั้งหมด
  - ผู้ใช้บริการรอง ได้แก่ ผู้ที่มีได้เป็นผู้เรียนของโรงเรียนสอนศิลปะเด็ก แต่ จะเข้ามาใช้บริการในบางโอกาส เช่น ผู้เข้ามาเลือกซื้ออุปกรณ์ศิลปะต่างๆ หรือผู้ปกครองที่มาส่งบุตรหลานเรียนศิลปะ และอาจนั่งคอยหรือกลับ มา รับภายหลัง

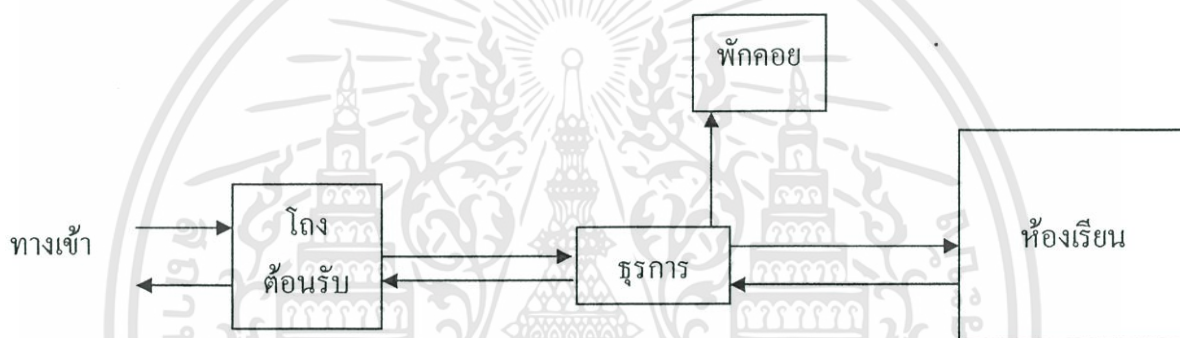

ภาพที่ 4.2 แสดงการวิเคราะห์สรุปพฤติกรรมและความสัมพันธ์ของผู้ให้บริการประจำ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 4.3 แสดงการวิเคราะห์สรุปพฤติกรรมและความสัมพันธ์ของผู้ให้บริการชั่วคราว

ภาพที่ 4.4 แสดงการวิเคราะห์สรุปพฤติกรรมและความสัมพันธ์ของผู้ให้บริการหลัก

ภาพที่ 4.5 แสดงการวิเคราะห์สรุปพฤติกรรมและความสัมพันธ์ของผู้ใช้บริการรอง

4.4 การวิเคราะห์สรุปลำดับการเข้าใช้พื้นที่ของกรณีศึกษา

เพื่อให้ทราบถึงลำดับการเข้าไปใช้พื้นที่ของแต่ละกรณีศึกษาผู้วิจัยจึงทำการวิเคราะห์ ลำดับขั้นของการเข้าไปใช้พื้นที่เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับประกอบการกำหนดแนวทาง ในการออกแบบที่เหมาะสมต่อไป

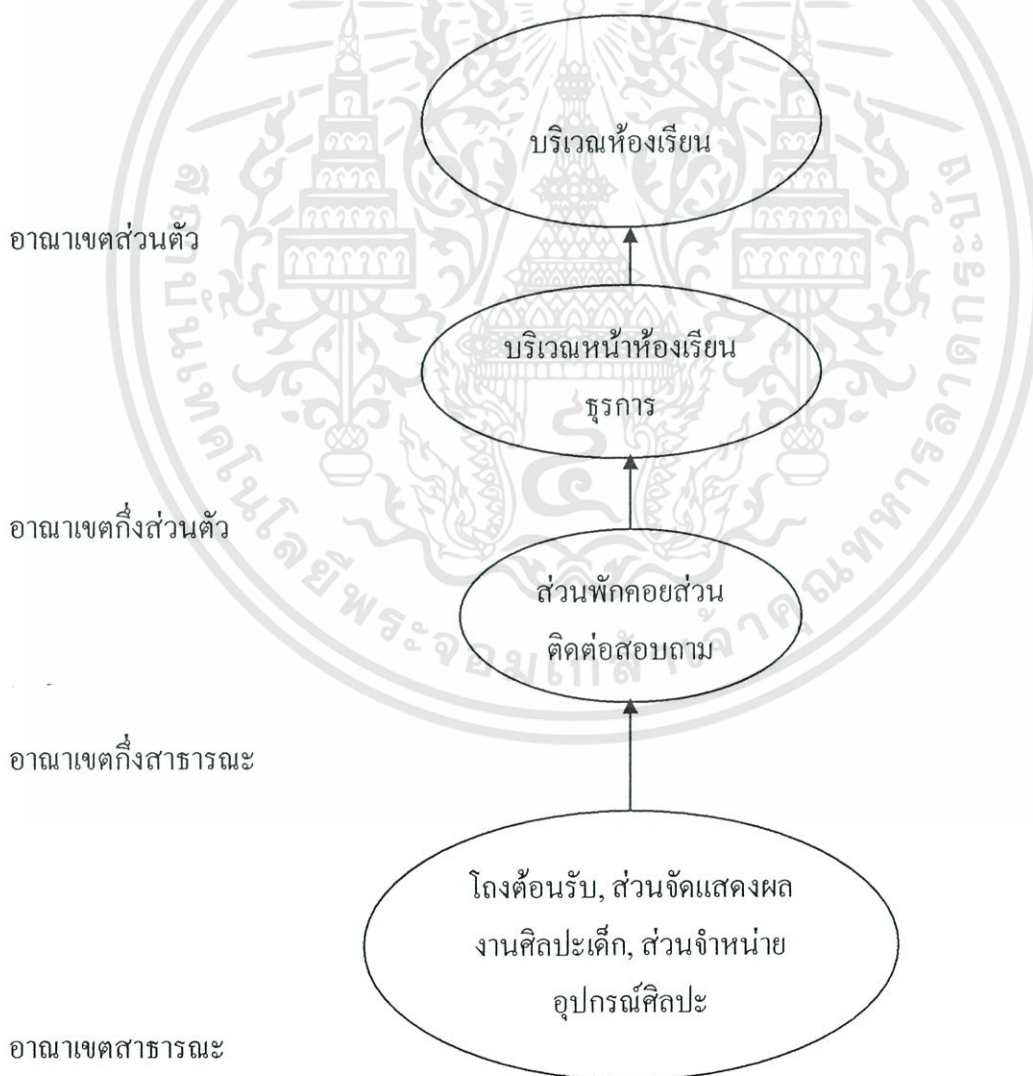
จากสรุปขั้นตอนของกรณีศึกษาทั้ง 4 แห่งสามารถแยกพื้นที่ออกเป็น 4 ส่วน ที่มีการเข้าใช้ และผู้ใช้ก็มีขอบเขตหรืออาณาเขตของตัวเองในการใช้พื้นที่ดังกล่าวไว้ในบทที่ 2 เกี่ยวกับทฤษฎี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ของ วิมลสิทธิ์ ทรยางกูร (2537 : 215) ที่ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการ ครอบครองอาณาเขตซึ่งแบ่งได้ดังนี้

1. อาณาเขตสาธารณะ ได้แก่ ส่วนโถงต้อนรับ, ส่วนจัดแสดงผลงานศิลปะ, ส่วนจำหน่ายอุปกรณ์ศิลปะ
2. อาณาเขตกึ่งสาธารณะ ได้แก่ ส่วนพักคอย, ส่วนติดต่อสอบถาม
3. อาณาเขตส่วนตัว ได้แก่ ส่วนห้องเรียน
4. อาณาเขตกึ่งส่วนตัว ได้แก่ บริเวณหน้าห้องเรียน

จากข้อมูลที่สรุปได้จากการเข้าใช้พื้นที่ตามลำดับ จะเป็นข้อมูลสนับสนุนเพื่อประกอบการออกแบบต้นแบบโรงเรียนสอนศิลปะเด็กในส่วนต่อไป

ภาพที่ 4.6 แสดงการสรุปการเข้าใช้พื้นที่จากกรณีศึกษาทั้ง 4 แห่ง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.5 การวิเคราะห์สรูปปริมาณการใช้งานของพื้นที่ส่วนต่าง ๆ ภายในโรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ

การใช้งานของพื้นที่ส่วนต่าง ๆ ของโรงเรียนสอนศิลปะเด็กแบ่งเป็นหลายส่วนและมีการใช้งานที่แตกต่างกัน อีกทั้งในแต่ละส่วนก็มีการให้บริการที่ต่างกันรวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่กับจำนวนคนในการวิจัยครั้งนี้ จึงต้องหาค่าเฉลี่ยของส่วนต่าง ๆ เพื่อเป็นมาตรฐาน ในการกำหนดแนวทางในการออกแบบเพื่อให้เหมาะสมกับการใช้งานโดยการวิเคราะห์และสรูปผล นำเสนอออกมาในรูปแบบของค่าเฉลี่ยร้อยละของส่วนต่าง ๆ โดยนำข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างของโรงเรียนสอนศิลปะเด็กที่เป็นกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นตัวแทนของโรงเรียนสอนศิลปะเด็กโดยมีการวิเคราะห์และสรูปตามหัวข้อต่อไปนี้

4.5.1 สรูปพื้นที่ของโรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ

พื้นที่ของโรงเรียนมีการแบ่งเป็นส่วนบริการหลายส่วน ในการวิจัยครั้งนี้จะทำการ วิเคราะห์พื้นที่รวมของส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนของกลุ่ม โรงเรียนสอนศิลปะเด็กเท่านั้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ต้องการและใกล้เคียงกับสภาพการใช้งานจริง โดยจะแบ่งพื้นที่ออกเป็น ส่วน ๆ และนำมาคำนวณเพื่อหาค่าเฉลี่ยเป็นเทียบกับการ คำนวณพื้นที่จากต้องการใช้พื้นที่จริงว่ามีผลที่แตกต่างกันมากน้อยเพียงไร เนื่องจากค่าที่จะได้จากการคำนวณตามความต้องการจริงนั้นจะมาจากค่าเฉลี่ยของปริมาณผู้เข้าใช้ โครงการ โดยการตอบแบบสอบถามและการสัมภาษณ์โดยการคำนวณดังนี้

$$\frac{\text{ผลรวมของพื้นที่โรงเรียนในแต่ละส่วน}}{\text{จำนวนโรงเรียนที่สำรวจ}} = \text{ค่าเฉลี่ยพื้นที่แต่ละส่วน}$$

โดยการเปรียบเทียบและคำนวณจะได้ค่าเฉลี่ยแสดงผลการเปรียบเทียบการแบ่งพื้นที่แต่ละส่วน และแยกเป็นห้องจากกลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 แห่ง ที่มีการใช้พื้นที่ในลักษณะเดียวกัน โดยผลที่ได้จะแสดง ไว้แล้วในตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 สรุปการใช้พื้นที่ในส่วนต่างๆ ของโรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ

ส่วนต่างๆ	โรงเรียน	สมุดไทย หัวหมาก	สมุดไทยแจ้งวัฒนะ	อาร์ตฟอร์เซ็น	หน้าบ้าน	ค่าเฉลี่ยพื้นที่ในแต่ละส่วน	ร้อยละ
ส่วนติดต่อสอบถาม		8	6	8	7.5	7.37	11.25
ส่วนขายอุปกรณ์ศิลปะ		3.6	3.6	1.2	2	2.6	3.97
ส่วนพักคอย		16	16	24	12	17	25.96
ห้องเรียนศิลปะเด็กเล็ก		24	24	16	18	20.5	31.31
ห้องเรียนศิลปะเด็ก		20	20	16	16	18	27.49
รวม		71.6	69.6	57.2	55.5	65.47	100

หมายเหตุ: หน่วย เป็นตารางเมตร

4.5.2 สรุปจำนวนนักเรียนตามหลักสูตรต่างๆ

การวิเคราะห์สรุปการสอนแบ่งเป็นหลักสูตรต่างๆ ตามแต่โรงเรียนจะกำหนด โดยส่วนมากจะมีลักษณะใกล้เคียงกัน ในแต่ละหลักสูตรมีจำนวนนักเรียนที่ต่างกัน ในการวิจัยครั้งนี้จะทำการหาค่าเฉลี่ยเพื่อเป็นแนวทางในการหาจำนวนของผู้เรียน ที่เหมาะสมกับหลักสูตรแต่ละหลักสูตรที่จะใช้กับจำนวนห้องและพื้นที่ส่วนห้องเรียน โดยการใช้วิธีการคำนวณดังนี้

$$\frac{\text{ผลรวมจำนวนนักเรียนแต่ละหลักสูตร}}{\text{จำนวนห้องเรียนที่สำรวจ}} = \text{ค่าเฉลี่ยจำนวนนักเรียนแต่ละหลักสูตร}$$

ตารางที่ 4.2 แสดงการสรุปเปรียบเทียบจำนวนผู้เรียนตามหลักสูตรต่าง ๆ

หลักสูตร	โรงเรียน	สมุดไทหัวหมาก		สมุดไทแจ้ววัฒนะ		อาร์ตฟอร์เอ็น		หน้าบ้าน		ค่าเฉลี่ยจำนวนรักเรียนแต่ละหลักสูตร	ร้อยละ
		เช้า	บ่าย	เช้า	บ่าย	เช้า	บ่าย	เช้า	บ่าย		
KIDS ART		20	18	16	15	10	9	8	6	17	56.66
CHILD ART		20	14	12	8	8	7	5	4	13	43.33
รวมนักเรียน		40	32	28	23	18	16	13	8	30	100

หมายเหตุ: ค่าเฉลี่ยได้ 0.5 ปัดขึ้นเป็น 1 คน

4.5.3 สรุปจำนวนผู้เข้าใช้บริการ

การเข้าใช้บริการในแต่ละวัน โดยเบื้องต้นจากการสำรวจพบว่ามีความแตกต่างกันมาก ในระหว่างวันธรรมดา จันทร์-ศุกร์ และวันหยุดสุดสัปดาห์ เสาร์-อาทิตย์ เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายของโรงเรียนสอนศิลปะเด็กเป็นกลุ่มเด็กทั้งถิ่น ซึ่งส่วนมากจะอยู่ในช่วงที่กำลังศึกษาจึงมีเวลาว่างในช่วงวันเสาร์และอาทิตย์ซึ่งเป็นวันหยุด การวิเคราะห์จำนวน ผู้เข้าใช้บริการจะแยกเป็นหลักสูตร และหาค่าเฉลี่ยเป็นรายชั่วโมง ในช่วงวันที่มีการใช้บริการหนาแน่น โดยการหาค่าจะเริ่มจากการหาค่าของจำนวนการเข้าใช้บริการ ของแต่ละหลักสูตรซึ่งมีจำนวนผู้เรียนสูงสุด เนื่องจากเป็นจำนวนที่โรงเรียนสามารถ รับผู้เรียนได้เต็มที่ แล้วจึงมาหาค่าเฉลี่ยร้อยละและคิดเปรียบเทียบกับจำนวนผู้เรียนที่ได้ จากค่าเฉลี่ยแต่ละหลักสูตรพร้อมทั้งผู้ติดตามและเจ้าหน้าที่ต่าง ๆ

ตารางที่ 4.3 แสดงจำนวนครูผู้สอน, ครูผู้ช่วยต่อจำนวนนักเรียนใน 1 ห้อง

โรงเรียน	สมุดไท	สมุดไท	อาร์ตฟอร์	หน้าบ้าน	ค่าเฉลี่ยจำนวน
หลักสูตร	หัวหมาก	แจ้งวัฒนะ	เอ็น		ครูแต่ละหลักสูตร
ครูศิลปะเด็กเล็ก (KIDS ART)	2	2	1	1	1.5 (2)
ครูศิลปะเด็ก (CHILD ART)	2	2	1	1	1.5 (2)
ครูผู้ช่วยศิลปะเด็กเล็ก (KIDS ART)	2	1	1	1	1.25
ครูผู้ช่วยศิลปะเด็ก (CHILD ART)	2	1	1	-	1
รวม	8	6	4	3	5.25

หมายเหตุ: ค่าเฉลี่ยได้ 0.5 ปัดขึ้นเป็น 1 คน

ตารางที่ 4.4 แสดงการสรุปเปรียบเทียบจำนวนผู้เรียน, ครู, ครูผู้ช่วย

ค่าเฉลี่ย	ค่าเฉลี่ยจำนวนครู	ค่าเฉลี่ยจำนวนครู	ค่าเฉลี่ยจำนวน
หลักสูตร	ศิลปะ/ห้อง	ผู้ช่วย/ห้อง	นักเรียน/ห้อง
ศิลปะเด็กเล็ก (KIDS ART)	1.5 (2)	1.25	17
ศิลปะเด็ก (CHILD ART)	1.5 (2)	1	13
รวม	3.0(4)	2.25	30

หมายเหตุ: ค่าเฉลี่ยได้ 0.5 ปัดขึ้นเป็น 1 คน

สรุปจำนวนผู้เข้าใช้บริการได้ว่าในแต่ละหลักสูตรคือ หลักสูตรศิลปะเด็กเล็กใน 1 ห้อง (KIDS ART) ต้องมีจำนวนนักเรียนเฉลี่ย 17 คน ครูศิลปะ 2 คน และครูผู้ช่วย 1 คน ส่วนหลักสูตรศิลปะเด็ก (CHILD ART) มีนักเรียนเฉลี่ย 13 คน ครูศิลปะ 2 คน ครูผู้ช่วย 1 คน ซึ่งจะเป็นเกณฑ์ในการจัดพื้นที่ ใช้สอยในส่วนห้องเรียนต่อไป

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.6 สรุปข้อมูลจากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์

การวิจัยครั้งนี้ได้มีการใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการวิจัยวิธีหนึ่ง เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลสำหรับประกอบทำการวิจัย โดยแบบสอบถามทั้งหมดจำนวน 80 ชุด โดยแจกแบบสอบถามให้ผู้ให้บริการของโรงเรียนที่ทำการสำรวจทั้ง 4 แห่ง โดยแจกแบบสอบถาม ให้เฉลี่ยใกล้เคียงกัน ผู้ตอบแบบสอบถามแบ่งเป็น 3 กลุ่มคือ กลุ่มผู้ปกครอง, กลุ่มอาจารย์ผู้สอนศิลปะเด็ก ส่วนแบบสัมภาษณ์จะสัมภาษณ์ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของโรงเรียน ของทั้ง 4 โรงเรียนซึ่งเป็น ผู้ปฏิบัติงานประจำ

แบบสอบถามที่ใช้ในการสำรวจมีการแบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้สอนศิลปะเด็กนอกระบบ

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ใช้บริการ โรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับแนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับ โรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ

4.6.1 สรุปข้อมูลจากแบบสอบถามชุดที่ 1 ครูผู้สอนศิลปะเด็กนอกระบบ

การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของอาจารย์ที่สอนวิชาศิลปะศึกษา โดยวิเคราะห์จากแบบสอบถามชุดที่ 1 จากการแจกแบบสอบถามครูศิลปะศึกษาทั้ง 3 แห่ง วิเคราะห์ได้ดังนี้

ตารางที่ 4.5 แสดงสถานภาพของครูศิลปะเด็ก

ข้อมูลส่วนตัว		ร้อยละ	หมายเหตุ
1. เพศ	■ ชาย	16.66	
	■ หญิง	83.44	
2. อายุ	■ 18-20 ปี	16.66	
	■ 21-25 ปี	58.33	
	■ 26-30 ปี	16.66	
	■ 31-35 ปี	8.33	
	■ 36-40 ปี	-	
	■ 41 ปีขึ้นไป	-	
3. วุฒิการศึกษา	■ ปริญญาตรี	100	
	■ อื่นๆ	-	
4. จำนวนปีที่ทำการสอนศิลปะเด็ก	■ 1-5 ปี	66.66	
	■ 6-10 ปี	25	
	■ 11-15 ปี	8.33	
	■ 16-20 ปี	-	
	■ 21 ปีขึ้นไป	-	
5. จำนวนเวลาที่สอนศิลปะเด็ก	■ 2-3 ชม.	16.66	
	■ 4-6 ชม.	50	
	■ 7-9 ชม.	33.33	
	■ มากกว่า 9ชม.	-	
6. ครูเคยอบรมสัมมนาเกี่ยวกับวิชาศิลปะศึกษา	■ 1 ครั้ง	50	
	■ มากกว่า 3 ครั้ง	8.33	
	■ ไม่เคยเข้าอบรม	41.66	
7. ครูแสวงหาความรู้ทางศิลปะโดยวิธี	■ เข้ารับการอบรมทางศิลปะ	50	ศึกษาพฤติกรรมของเด็กและทดลอง
	■ อ่านตำราเกี่ยวกับความเข้าใจในศิลปะ	58.33	
	■ อ่านวารสาร	58.33	
	■ อื่น ๆ	16.66	

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากตารางที่ 4.5 แสดงว่าครูศิลปะเด็กเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย วุฒิการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีทั้งหมด และมีประสบการณ์การสอนน้อยกว่า 5 ปีเป็นส่วนใหญ่ มีอายุอยู่ในช่วง 21-25 ปีเป็นส่วนใหญ่และทำการสอนในโรงเรียนสอนศิลปะเด็กประมาณ 4-6 ชั่วโมง

ตารางที่ 4.6 แสดงข้อมูลด้านความคิดเห็นของครูศิลปะเด็กเกี่ยวกับวิชาศิลปะเด็ก

ทัศนคติของครูสอนศิลปะเด็ก		ร้อยละ	หมายเหตุ
1. คิดว่าจำนวนชั่วโมงเรียนวิชาศิลปะเด็กในโรงเรียนศิลปะเด็กนอกระบบ	■ เพียงพอแล้ว	83.44	
	■ ชั่วโมงศิลปะศึกษามากเกินไป	-	
	■ ชั่วโมงศิลปะศึกษาไม่เพียงพอควรเพิ่ม	16.66	
2. คิดว่านักเรียนส่วนมากชอบเรียนศิลปะเพราะ	■ ครูใจดี	50	นักเรียนมีอิสระในด้านความคิด และสามารถปลดปล่อยจินตนาการ
	■ เป็นวิชาที่ไม่ต้องท่อง	66.66	
	■ เป็นวิชาที่สนุก	83.44	
	■ สามารถแสดงออก	83.44	
	■ ได้สร้างสรรค์จินตนาการ	83.44	
3. คิดว่าโรงเรียนสอนพิเศษศิลปะมีความจำเป็นเพียงใดในการให้นักเรียนไปเรียนพิเศษ	■ ไม่มีความจำเป็นต้องเรียนพิเศษ	16.66	อยู่ที่ทัศนคติและจุดประสงค์ของผู้สอนว่ามีคามเข้าใจแนวทางการสอนและต้องมีจุดยืนมิใช่ธุรกิจ
	■ จำเป็นต้องเรียนพิเศษ	83.44	
	■ อื่นๆ	-	
4. ช่วงเวลาที่เรียนศิลปะที่เหมาะสมกับวัย	■ เวลาระหว่าง 8.30-11.30	66.66	ทั้งเช้าทั้งบ่าย
	■ เวลาระหว่าง 12.00-15.00	25	
	■ เวลาอื่นๆ	8.33	
5. ครูให้นักเรียนนำอุปกรณ์ในการเรียนศิลปะมาอย่างไร	■ นำมาเองทุกอย่าง	-	
	■ ไม่ต้องนำมาเองเพราะโรงเรียนเตรียมไว้ให้ทุกอย่าง	83.44	
	■ บางอย่างนำมาเอง บางอย่างทางโรงเรียนจัดให้	16.66	

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

ทัศนคติของครูสอนศิลปะเด็ก		ร้อยละ	หมายเหตุ
6. อุปกรณ์ศิลปะที่ทางโรงเรียนจัดให้	<ul style="list-style-type: none"> ■ กระดาษ ■ ดินสอ ■ สี ■ ยางลบ ■ อื่นๆ 	100 100 100 100 -	เศษวัสดุหรือ อุปกรณ์ยุ่งยากใน การเตรียม นักเรียน มีอิสระที่จะนำอุป กรณ์อื่น ๆ มา
7. อุปกรณ์ศิลปะที่ครูผู้สอนเด็กต้องเตรียมในการสอนคือ		-	แบบตัวอย่างใน หัวข้อต่างๆหรือ การตัดกระดาษ ให้พอดีกับหัวข้อ รวมไปถึงการ ผสมสีตาม ความต้องการ
8. ถ้านักเรียนต้องนำอุปกรณ์มาเองเพราะเหตุใด		-	เพราะเด็กต้องการ อุปกรณ์ศิลปะที่มี คุณภาพดีกว่าที่ โรงเรียนจัดให้
9. ในหลักสูตรศิลปะเด็กครูสอนอะไรบ้าง	<ul style="list-style-type: none"> ■ การเขียนระบายสี ■ การปั้นและการแกะสลัก ■ การพิมพ์ ■ การสร้างสรรค์วัตถุ 	100 50 16.66 66.66	
10. วัตถุประสงค์ในการเรียนวิชาศิลปะของเด็ก			เพื่อสร้างสรรค์ จินตนาการและ พัฒนาการด้าน การเคลื่อนไหว, สมาธิ เด็ก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากตาราง 4.6 แสดงว่าครูสอนศิลปะเด็กคิดว่าเวลา 1.5-2 ชั่วโมงเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมกับหลักสูตรศิลปะเด็กแล้ว และครูคิดว่าเด็กชอบเรียนศิลปะเพราะเรียนสนุกและได้สร้างสรรค์จินตนาการ โดยได้แสดงออกมาในรูปของผลงานศิลปะ ดังนั้นการเรียนศิลปะจึงมีความจำเป็นสำหรับเด็ก ในบางโรงเรียนสอนกิจกรรมศิลปะทุก ๆ กิจกรรม ในขณะที่บางโรงเรียนสอนเฉพาะการเขียนแบบ และการปั้น ดังนั้นการเรียนศิลปะจะช่วยให้เด็กฝึกการสร้างสรรค์จินตนาการ และการพัฒนาบุคลิกภาพ ของเด็กในด้านต่าง ๆ ต่อไปเป็นอย่างดี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.7 แสดงความคิดเห็นของครูศิลปะเด็กที่มีต่อห้องเรียนศิลปะเด็กนอกระบบ

ทัศนคติของครูสอนศิลปะเด็ก		ร้อยละ	หมายเหตุ
1. อุปกรณ์ที่ใช้ในการสอนศิลปะเด็ก	■ โต๊ะทำงานและเก้าอี้สำหรับนักเรียน	83.44	ทุกข้อที่กล่าวมา ห้องประมาณ 20 m ²
	■ โต๊ะทำงานและเก้าอี้สำหรับครู	83.44	
	■ ตู้เก็บอุปกรณ์และผลงานนักเรียน	66.66	
	■ กระจกสำหรับติดผลงานนักเรียน	83.44	
	■ อื่นๆ	-	
2. ทางโรงเรียนมีห้องเรียนศิลปะเด็กอายุ 4-6 ขวบ แยกจากห้องเรียนเด็กวัยอื่นหรือไม่	■ ไม่มี	-	
	■ มี	100	
3. ความคิดเกี่ยวกับขนาดของห้องเรียนศิลปะเด็ก	■ กว้างขวาง	50	
	■ แคบเกินไปควรปรับปรุง	50	
	■ อื่นๆ	-	
4. ความคิดเกี่ยวกับความสูงของห้องเรียนศิลปะเด็ก	■ เพดานห้องเรียนสูงเกินไป	-	
	■ เพดานห้องเรียนเตี้ยเกินไป	100	
	■ เพดานห้องเรียนสูงพอดีแล้ว	-	
5. ครูศิลปะเป็นผู้จัดห้องเรียนเอง	■ ใช่	16.66	
	■ ไม่ใช่	83.44	
6. ความคิดเกี่ยวกับแสงสว่างในห้องเรียนศิลปะเด็ก	■ แสงสว่างเพียงพอ	16.66	
	■ ห้องเรียนมืดเกินไป	83.44	
	■ อื่นๆ	8.33	

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

ทัศนคติของครูสอนศิลปะเด็ก	ร้อยละ	หมายเหตุ
7. จำนวนนักเรียนที่เข้าเรียนในชั่วโมงศิลปะเด็กจำนวนห้องเรียนละกี่คนจึงจะเหมาะสม	■ น้อยกว่า 5 คน	-
	■ 6-10 คน	58.33
	■ 11-15 คน	41.66
	■ มากกว่า 15 คน	-
8. ความคิดเกี่ยวกับการจัดโต๊ะเรียนในวิชาศิลปะเด็ก	■ จัดเป็นกลุ่ม	75
	■ นั่งเดี่ยว	16.66
	■ บางครั้งจัดเป็นกลุ่ม บางครั้งนั่งเดี่ยว	8.33
9. อ่างล้างมือในห้องเรียนศิลปะ	■ ไม่มี	100
	■ มี	-
10. ความคิดเห็นเกี่ยวกับ อ่างล้างมือในห้องเรียนศิลปะเด็ก	■ ดี	16.66
	■ ไม่ดี	83.44
11. เวลาที่เด็กใช้ตรงอ่างล้างมือ	■ ไม่เกิน 5 นาที	100
	■ ไม่เกิน 10 นาที	-
12. ความคิดเห็นเกี่ยวกับเสียงรบกวนภายนอกห้องเรียนศิลปะเด็ก	■ ไม่มีเสียงรบกวน	
	■ มีเสียงรบกวน	
13. ครูคิดว่าเสียงจากห้องข้างเคียงมีผลต่อการทำงานศิลปะของนักเรียนหรือไม่	■ มี	100
	■ ไม่มี	
14. ห้องพักคอยมีผลต่อการทำงานศิลปะของนักเรียนหรือไม่	■ มี	83.44
	■ ไม่มี	16.66

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากตารางที่ 4.7 แสดงว่าทุกโรงเรียนมีห้องเรียนเด็กเล็กแยกออกจากเด็กในวัยอื่นและมีอุปกรณ์ให้ครบในขนาดของห้องประมาณ 20 m² ในอัตราความหนาแน่นของเด็กประมาณ 6-15 คน และนิยมจัดห้องให้โต๊ะเรียนเป็นแบบกลุ่ม ส่วนอ่างล้างมือนิยมให้อยู่นอกห้องเรียน เพื่อความปลอดภัยและห้องพักคอยควรแยกออกจากห้องเรียน เพื่อสมาธิในการทำงานของเด็ก

ตารางที่ 4.8 แสดงทัศนคติของครูที่มีต่อเด็ก 4-6 ขวบต่อการเรียนศิลปะ

ทัศนคติของครูสอนศิลปะเด็ก		ร้อยละ	หมายเหตุ
1. คิดว่านักเรียนชอบเรียนวิชาศิลปะ	■ ใช่	100	
	■ ไม่ใช่	-	
2. นักเรียนที่ชอบเรียนวิชาศิลปะชอบเพราะ	■ คุณครูใจดี	50	
	■ เป็นวิชาที่ไม่ต้องท่อง	66.66	
	■ เป็นวิชาที่สนุกได้สร้างสรรค์	83.54	
	■ อื่นๆ		

จากตารางที่ 4.8 พบว่าครูศิลปะเด็กคิดว่าเด็กชอบศิลปะเพราะเรียนได้สนุก ได้สร้างสรรค์ และไม่ต้องท่องจำ

ตารางที่ 4.9 ความคิดเห็นเกี่ยวกับครูศิลปะเด็ก ตามทัศนของครูผู้สอน

ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็น ด้วย อย่างยิ่ง
ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับคุณสมบัติของครูผู้สอน					
1. มีความรู้กว้างขวางในทางศิลปะอย่างลึกซึ้ง	-	16.66%	66.66%	16.66%	-
2. ครูศิลปะเป็นผู้สังเกตเห็นความสำคัญของการจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนศิลปะ	16.66 %	83.44%	-	-	-
3. มีความสามารถในการใช้สื่อการสอน	-	33.33%	66.66%	-	-
4. ในการสอนศิลปะไม่ได้เน้นให้เด็กได้รับรางวัลจากการประกวด แต่เน้นให้เด็กได้แสดงความคิดสร้างสรรค์ออกมา	-	83.44%	66.66%	-	-
5. ในการสอนศิลปะจะเน้นการสอนทักษะมากกว่าการสอนให้นักเรียนแสดงความคิดสร้างสรรค์	-	-	16.66%	66.66%	66.66%
6. เป็นผู้ให้ความสำคัญกับการจัดเครื่องเรือน เช่น การจัดโต๊ะเก้าอี้, การจัดให้แสงสว่างเพียงพอ เป็นต้น	25%	50%	25%		

จากตารางที่ 4.9 แสดงว่ายังไม่มั่นใจในความสามารถของตนเอง แต่ก็เข้าใจหลักการ การสอนศิลปะเด็กได้และพยายามปฏิบัติตาม เช่น ให้เด็กได้ใช้ความคิดมากกว่าฝีมือ ให้ความสำคัญของสภาพแวดล้อมของห้องเรียน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.10 ความคิดเห็นเกี่ยวกับเด็กวัย 4-6 ขวบ ตามทัศนของครูผู้สอน

ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย อย่างยิ่ง
ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับคุณสมบัติของเด็กนักเรียนวัย 4-6 ขวบ ในด้านต่างๆต่อไปนี้					
1. มีความกระตือรือร้นในการเรียน	33.3%	66.6%	25%	-	-
2. มีความมั่นใจในการแสดงความคิดเห็นและซักถามเมื่อมีข้อสงสัย	16.6%	66.6%	16.6%	-	-
3. นักเรียนให้ความสนใจในการจัดสภาพแวดล้อม	16.6%	66.6%	25%	-	-
4. การเรียนศิลปะในช่วงเช้าจะผลิตผลงานออกมามากกว่าการเรียนช่วงบ่าย	8.3%	50%	50%	8.3%	-
5. นักเรียนชอบทำงานศิลปะเป็นกลุ่ม	16.6%	50%	50%	8.3%	-
6. นักเรียนส่วนมากสนใจเรียนวิชาศิลปะโดยไม่ต้องบังคับ	3.3%	50%		-	-
7. นักเรียนชอบทำงานศิลปะกับโต๊ะทำงานมากกว่ากับพื้น	16.6%	58.3%		-	-
8. นักเรียนส่วนใหญ่ให้ความสนใจกับการประกวดผลงานศิลปะ	8.3%	25%		6.6%	-
9. นักเรียนยังกังวลเรื่องผู้ปกครอง	16.6%	16.6%		6.6%	-

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากตารางที่ 4.10 แสดงว่าแสดงมีความกระตือรือร้นและแสดงความคิดเห็นในระหว่างการเรียนรู้ และสนใจในสภาพแวดล้อม เด็กในรอบเช้าจะมีสมาธิในการทำงานมากกว่า และเด็กนิยมทำงานเป็นกลุ่มมากกว่าแยกตัวทำคนเดียว โต้แย้งมีความจำเป็นสำหรับห้องศิลปะเด็กและเด็กยังกังวลเรื่องผู้ปกครอง

4.6.2 สรุปข้อมูลความต้องการจากแบบสอบถามชุดที่ 2 ทักษะการเข้าใช้บริการโรงเรียนสอนศิลปะเด็ก

ข้อมูลในแบบสอบถามมีรายละเอียดในแต่ละหัวข้อดังต่อไปนี้

- สถานะของผู้เข้าใช้บริการ
- ระดับการศึกษาของผู้เข้าใช้บริการ
- ความถี่ในการเข้าใช้ในแต่ละสัปดาห์
- อายุของผู้เข้าใช้บริการ

ตารางที่ 4.11 แสดงสถานะของผู้ใช้บริการ (กลุ่มตัวอย่างผู้ปกครอง)

สถานะของผู้ใช้บริการ	โรงเรียนศิลปะเด็ก 4 แห่ง	
	จำนวน	ร้อยละ
พี่เลี้ยงนักเรียน	7	11.66
ญาติหรือเพื่อนบ้าน	18	30
ผู้ปกครองนักเรียน	34	56.66
เป็นผู้ติดต่ออื่นๆ	1	1.66
รวม	60	100

ตารางที่ 4.12 แสดงระดับการศึกษาของผู้เข้าใช้บริการ (กลุ่มตัวอย่างผู้ปกครอง)

ระดับการศึกษา	โรงเรียนศิลปะเด็ก 4 แห่ง	
	จำนวน	ร้อยละ
ม. 3- ม. 6	9	15
ปวช. - ปวศ.	18	30
ปริญญาตรี	22	36.66
สูงกว่าปริญญาตรี	3	5
อื่นๆ (ประถม)	8	13.33
รวม	60	100

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.13 แสดงความถี่ในการเข้าใช้ในต่อ 1 สัปดาห์ (กลุ่มตัวอย่างผู้ปกครอง)

ความถี่ต่อสัปดาห์	โรงเรียนศิลปะเด็ก 4 แห่ง	
	จำนวน	ร้อยละ
จำนวน 1 ครั้ง	54	90
จำนวน 2 ครั้ง	6	10
จำนวน 3 ครั้ง	-	-
จำนวนมากกว่า 3 ครั้ง	-	-
รวม	60	100

ตารางที่ 4.14 แสดงอายุของผู้เข้าใช้บริการ (กลุ่มตัวอย่างผู้ปกครอง)

อายุ	โรงเรียนศิลปะเด็ก 4 แห่ง	
	จำนวน	ร้อยละ
น้อยกว่า 20 ปี	4	6.66
21 – 30 ปี	9	15
31 – 40 ปี	22	36.66
41 – 50 ปี	14	23.33
51 – 60 ปี	6	10
61 - 70 ปี	56	8.33
รวม	60	100

จากตารางที่ 4.11 – 4.14 แสดงว่ากลุ่มที่ติดตามเด็กนักเรียนมาด้วยคือพ่อแม่ผู้ปกครอง หรือญาติมีอายุระหว่าง 31- 41 ปี เป็นระดับที่ 1 และอายุ 41- 50 ปี เป็นระดับที่ 2 มีการศึกษาระดับ ปวช. – ปริญญาตรี เป็นส่วนใหญ่ และมีความถี่ในการใช้บริการเพียงครั้งเดียวต่อสัปดาห์

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้บริการทั่วไป แบ่งเป็น

- หลักสูตรที่เรียน
- เวลาในการเรียนแต่ละครั้ง
- เหตุผลที่ใช้ในการเลือกโรงเรียนเรียน
- พฤติกรรมของผู้ปกครองหลังส่งบุตรหลาน
- พฤติกรรมของผู้ปกครองระหว่างพักคอย
- ทัศนคติในการเลือกรูปแบบที่นั่งบริเวณพักคอย
- ความต้องการด้านบริการเพิ่มเติม
- การใช้บริการห้องพักคอยมีใครติดตามมาด้วยหรือไม่
- บริเวณที่เหมาะสมของที่พักคอย

ตารางที่ 4.15 แสดงหลักสูตรที่บุตรหลานได้เรียนในโรงเรียนศิลปะเด็ก

อายุ	โรงเรียนศิลปะเด็ก 4 แห่ง	
	จำนวน	ร้อยละ
ศิลปะเด็กเล็ก 4-5 ขวบ	32	53.33
ศิลปะเด็ก 7-11 ขวบ	22	36.66
Computer art	6	10
รวม	60	100

ตารางที่ 4.16 แสดงเวลาที่ใช้เรียนในแต่ละครั้ง

หลักสูตร	โรงเรียนศิลปะเด็ก 4 แห่ง	
	จำนวน	ร้อยละ
1 ชั่วโมง	-	-
1.5 ชั่วโมง	7	11.66
2 ชั่วโมง	42	70
2.5 ชั่วโมง	11	18.33
3 ชั่วโมง	-	-
รวม	60	100

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.17 แสดงเหตุผลที่ใช้ในการเลือกโรงเรียนเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ

เหตุผล	โรงเรียนศิลปะเด็ก 4 แห่ง	
	จำนวน	ร้อยละ
เดินทางสะดวก	7	11.66
โรงเรียนมีชื่อเสียง	11	18.33
ใกล้แหล่งการค้า	22	36.66
ใกล้สถานที่เรียนอื่นๆ	8	13.33
ใกล้บ้านพัก	12	20
อื่นๆ	-	-
รวม	60	100

ตารางที่ 4.18 แสดงพฤติกรรมหลังส่งบุตรหลาน

พฤติกรรม	โรงเรียนศิลปะเด็ก 4 แห่ง	
	จำนวน	ร้อยละ
พักคอยบริเวณที่จัดไว้	28	46.66
ส่งแล้วมารับกลับ	6	10
ซื้อสินค้าแล้วมารับกลับ	26	43.33
อื่นๆ	-	-
รวม	60	100

ตารางที่ 4.19 แสดงพฤติกรรมระหว่างพักคอย

พฤติกรรม	โรงเรียนศิลปะเด็ก 4 แห่ง	
	จำนวน	ร้อยละ
อ่านหนังสือ	13	46.42
ดูทีวีที่จัดไว้ให้	-	-
พูดคุยกับผู้ปกครอง	6	21.42
ทำกิจกรรมส่วนตัว	9	32.14
รวม	28	100

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.20 แสดงทัศนคติในการเลือกรูปแบบบริเวณที่พักคอย

รูปแบบ	โรงเรียนศิลปะเด็ก 4 แห่ง	
	จำนวน	ร้อยละ
แบบแยกตัวเดียว	16	38.09
แบบกลุ่ม	9	21.42
แบบเข้ามุม	8	19.04
แบบแถวหน้ากระดาน	9	21.42
รวม	42	100

ตารางที่ 4.21 แสดงความต้องการด้านบริการเพิ่มเติม

ความต้องการ	โรงเรียนศิลปะเด็ก 4 แห่ง	
	จำนวน	ร้อยละ
มุมกาแฟ	9	15
มุมอาหารว่าง	6	10
มุมจัดแสดงผลงานศิลปะเด็ก	17	28.33
พื้นที่นั่งทานอาหารว่าง	2	3.33
มุมหนังสือหรือตำราเรียน	22	36.66
อื่นๆ	4	6.66
รวม	60	100

ตารางที่ 4.22 แสดงจำนวนกลุ่มผู้ใช้บริการห้องพักคอย

ความต้องการ	โรงเรียนศิลปะเด็ก 4 แห่ง	
	จำนวน	ร้อยละ
มาคนเดียว	42	70
มาพร้อมครอบครัว	14	23.33
มาพร้อมพี่เลี้ยงเด็ก	4	6.66
รวม	60	100

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.23 แสดงความต้องการในตำแหน่งที่ตั้งของบริเวณที่พักคอย

ความต้องการ	โรงเรียนศิลปะเด็ก 4 แห่ง	
	จำนวน	ร้อยละ
อยู่ส่วนหน้าของโรงเรียน	16	26.66
อยู่ใกล้กับห้องเรียน	18	30
อยู่เป็นพื้นที่ส่วนตัว	26	43.33
รวม	60	100

จากตารางที่ 4.15 –4.22 แสดงให้เห็นว่าหลักสูตรศิลปะเด็ก ผู้ปกครองใช้เวลาในการรอบรู้ทรหหลานประมาณ 1 ชั่วโมง และพึงพอใจกับการเลือกโรงเรียนที่มีความใกล้กับศูนย์การค้าเป็นส่วนใหญ่ เพราะต้องการซื้อของในขณะที่คอยหรือหลังเลิกเรียนของบุตรหลาน ผู้ปกครองส่วนใหญ่มาเพียงลำพัง ส่วนใหญ่อ่านนิตยสารหรือหนังสือที่ทางโรงเรียนจัดไว้ให้ พึงพอใจกับการจัดที่นั่งแบบแยกตัวเดี่ยว และต้องการให้บริเวณที่พักคอยอยู่ส่วนพื้นที่ส่วนตัว และมองเห็นห้องเรียนของบุตรหลานด้วย

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการให้บริการด้านการเรียนแบ่งเป็น

- ความเพียงพอของห้องเรียน
- ปัญหาของห้องเรียน
- ขนาดทางสัญจรของบริเวณห้องเรียน
- การจะเรียนศิลปะเด็กต่อเนื่องหรือไม่

ตารางที่ 4.24 แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความพอเพียงของห้องเรียน

ความเห็น	โรงเรียนศิลปะเด็ก 4 แห่ง	
	จำนวน	ร้อยละ
เพียงพอ	49	81.66
ไม่เพียงพอ	11	18.33
รวม	60	100

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.25 แสดงลำดับสำคัญที่ 1 ของปัญหา

ปัญหา	โรงเรียนศิลปะเด็ก 4 แห่ง	
	จำนวน	ร้อยละ
พื้นที่แคบอึดอัด	10	16.66
ห้องเรียนอยู่ข้างห้องน้ำ	2	3.33
เสียงรบกวนจากห้องอื่น	18	30
ห้องเรียนห่างจากทางเข้า	14	23.33
แสงสว่างไม่พอ	4	6.66
ทึบมองไม่เห็นบุตรหลาน	12	20
รวม	60	100

ตารางที่ 4.26 แสดงความคิดเห็นของทางผู้จรรยา

ความคิดเห็น	โรงเรียนศิลปะเด็ก 4 แห่ง	
	จำนวน	ร้อยละ
กว้างพออยู่แล้ว	12	20
แคบไป	32	53.33
ขนาดเหมาะสม	16	26.66
รวม	60	100

ตารางที่ 4.27 แสดงความคิดเห็นในการเรียนต่อของโรงเรียน

ปัญหา	โรงเรียนศิลปะเด็ก 4 แห่ง	
	จำนวน	ร้อยละ
จะเรียนต่อ	36	60
จะไม่เรียนต่อ	18	30
ไม่แน่ใจ	6	10
รวม	60	100

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากตาราง 4.24 –4.27 แสดงให้เห็นว่าขนาดของห้องเรียนมีความเหมาะสมแล้ว แต่มีปัญหาจากเสียงรบกวนจากห้องอื่นๆ และผู้ปกครองมองไม่เห็นบุตรหลานในห้องเรียนทำให้เป็นห่วง ในส่วนทางสัญจรต่างๆผลออกมาว่าแคบไป ผู้ปกครองมีแนวโน้มมาให้เด็กศึกษาต่อในศิลปะเด็กต่อไป

4.6.3 สรุปข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์

จากการสัมภาษณ์ผู้ที่ให้บริการของโรงเรียนศิลปะเด็ก ให้ความเห็นว่าในส่วนการเรียนจะมีผู้เรียนในหลักสูตรศิลปะเด็กเล็ก (KIDS ART) มากกว่าหลักสูตรอื่นๆภายในโรงเรียนจะมีครูใหญ่, ผู้จัดการ, ฝ่ายธุรการและต้อนรับ โดยครูผู้สอนจะเป็นครูพิเศษที่จ้างมาเป็นรายชั่วโมง โดยทางโรงเรียนจะเป็นผู้จัดการเรียน ในการสอนจะมีลักษณะเป็นกลุ่ม นักเรียนจะมีมากในวันเสาร์ อาทิตย์ สำหรับผู้ให้บริการหลักจริงๆ ที่อยู่ส่วนหน้าตลอดคือฝ่ายต้อนรับซึ่งบางครั้งก็จะเป็นฝ่ายธุรการด้วย

สิ่งที่ต้องการคือส่วนวางคอมพิวเตอร์เป็นสัดส่วนและน่าจะมีส่วนที่พักผ่อนให้มากขึ้น เนื่องจากผู้ปกครองบางส่วนจะไม่มีที่นั่ง และน่าจะมีส่วนที่วางโทรทัศน์และวิดีโอให้ผู้ปกครองได้ชมระหว่างรอ และในส่วนธุรการต้องการมีผู้เก็บเอกสารที่เป็นสัดส่วนกว่าที่เป็นอยู่ สำหรับในแง่การตกแต่งอยากให้มีลักษณะสดใสเพื่อกระตุ้นให้เด็กอยากเรียนรู้ มากกว่าที่จะเป็นอาคารเรียน

ในฝ่ายบริหารค่อนข้างพอใจในสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่ แต่จะเป็นในแง่ตกแต่งด้านความสวยงามที่อยากจะให้ปรับปรุง สำหรับครูผู้สอนต้องการส่วนที่พักรูและ Pantry สำหรับครู และอยากให้มีส่วนของห้องสมุดไว้บริการด้วย ส่วนพฤติกรรมมักจะมานั่งพักเพื่อรอเวลาสอนและเตรียมการสอน เช่น เตรียมคัดกระดาษที่ผสมสี และอาจมีของใช้ส่วนตัวเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่จะเก็บไว้ได้ แต่เมื่อสอนเสร็จเรียบร้อยครูผู้สอนก็มักจะกลับโดยไม่ได้นั่งประจำอยู่ในห้อง

4.7 การกำหนดสัดส่วนผู้เข้าใช้บริการโรงเรียนสอนศิลปะเด็กและการกำหนดพื้นที่ครุภัณฑ์

ในการทำวิจัยครั้งนี้เป็นต้นแบบจำเป็นต้องมีการกำหนดสัดส่วนการใช้งานให้เหมาะสมกับต้นแบบโดยในหัวข้อนี้จะเป็นการกำหนดจำนวนผู้ใช้โครงการและการใช้พื้นที่ของโครงการให้สัมพันธ์กับปริมาณผู้ใช้ในสัดส่วนที่สัมพันธ์กัน โดยค่าที่ได้มาจากค่าเฉลี่ยและความต้องการของผู้ใช้โครงการจากแบบสอบถาม

4.7.1 การกำหนดสัดส่วนจำนวนผู้ใช้ต้นแบบ โรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ

ในการกำหนดสัดส่วนผู้ใช้ต้นแบบแบ่งเป็นผู้ให้บริการหลักและผู้ให้บริการชั่วคราวด้วยคือครูผู้สอน สำหรับผู้ใช้บริการจะแบ่งเป็นผู้ให้บริการหลักและผู้ให้บริการรอง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.28 แสดงสัดส่วนของผู้ให้บริการหลักและผู้ให้บริการชั่วคราว

ประเภทผู้ใช้โครงการ	จำนวนคน	หมายเหตุ
ผู้ให้บริการหลัก - ฝ่ายต้อนรับและธุรการ โดยการสำรวจจากกรณีศึกษาทั้ง 4 แห่ง ทั้งสองตำแหน่ง จะทำหน้าที่สลับกันหรือบาลแห่งก็ปฏิบัติหน้าที่ทั้งสองอย่าง โดยคนเดียว - ฝ่ายวิชาการ (ครูใหญ่) เป็นฝ่ายบริหารที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้มี หน้าที่ โดยตำแหน่งคือควบคุมดูแลด้านการบริหารและด้านวิชาการ - ผู้จัดการ โรงเรียน เป็นฝ่ายบริหารและจัดการภายในโรงเรียน ซึ่งตาม กฎหมายของกระทรวงกำหนดให้ต้องมีตามระเบียบ เพื่อดูแลและ บริหารงานภายในโรงเรียนสอนศิลปะเด็ก	2 1* 1*	
ผู้ให้บริการชั่วคราว - ครูสอนศิลปะเด็กและครูผู้ช่วย เป็นครูสอนศิลปะ โดยการสอนทาง โรงเรียนจะเป็นผู้ จัดให้สอนตามตารางการเรียนเป็นการจ้างรายชั่วโมง จากการหาค่าเฉลี่ย ของผู้เรียนมีความสัมพันธ์กับจำนวนครู	6	ต่อชั่วโมง
รวม	10	

หมายเหตุ * แต่ในการคิดค่าเฉลี่ยต่างๆ ให้คิดจำนวนผู้ให้บริการหลักที่ 8 คน ในการใช้พื้นที่ เพราะ ฝ่ายวิชาการ (ครูใหญ่) และผู้จัดการ โรงเรียน ไม่ได้ใช้พื้นที่ในการศึกษาในครั้งนี้

ผลรวมของผู้ให้บริการรวมทั้งหมดเป็นจำนวน 10 คน ทั้งนี้จำนวนครูเป็นจำนวนเฉลี่ยที่ จำนวนสูงสุดต่อชั่วโมงที่ทำการสอนตามค่าเฉลี่ยของผู้เรียน โดยการอ้างอิงจากตารางที่ 4.3 และ 4.4

ตารางที่ 4.29 แสดงสัดส่วนของผู้ใช้บริการหลักและผู้ให้บริการรอง

ประเภทผู้ใช้โครงการ	จำนวนคน	หมายเหตุ
ผู้ให้บริการหลัก - ผู้เรียน ในส่วนนี้แบ่งออกเป็นประเภทของหลักสูตรต่าง ๆ โดยเป็นค่าเฉลี่ยรายชั่วโมงที่มีให้บริการสูงสุด หลักสูตรศิลปะเด็กเล็ก (Kids Art) 17 หลักสูตรศิลปะเด็ก (Child Art) 13		
ผู้ให้บริการชั่วคราว - ผู้ปกครอง ผู้ปกครองหรือผู้ติดตามผู้เรียนคือ ผู้ใช้บริการเพราะจะใช้บริการอยู่ในส่วนของบริการและมิได้มีกิจกรรมอะไรนอกจากการพักคอยโดยจำนวนที่คำนวณจะคำนวณเท่ากับจำนวนผู้เรียนเนื่องจากการเก็บข้อมูล ตารางที่ 4.22 แสดงว่าผู้ปกครองมาเพียงคนเดียวร้อยละ 70	30	
รวม	60	

สรุปผลรวมผู้ใช้งานแบบโรงเรียนสอนศิลปะเด็กใน 1 ชม. จะมีจำนวนเฉลี่ยโดยใช้ผลรวมของทั้งสองกลุ่มมีค่าดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ผู้ให้บริการ} + \text{ผู้ให้บริการ} &= \text{จำนวนผู้ใช้โครงการ (ต่อชั่วโมง)} \\ 8 + 60 &= 68 \text{ คน} \end{aligned}$$

ผลรวมของผู้ใช้บริการรวมทั้งหมดเป็นจำนวน 68 คนต่อชม. โดยผู้ให้บริการหลักจะนำผลไปประกอบหาพื้นที่ของห้องเรียน และในส่วนของผู้ให้บริการรองจะนำส่วนนี้มาประกอบการคำนวณหาพื้นที่บริเวณส่วน โถงต้อนรับ โดยเฉพาะในส่วนของบริเวณพักคอยเพื่อให้ได้จำนวนที่เหมาะสม โดยค่าดังกล่าวเป็นการคำนวณต่อการใช้งาน 1 ชม. ในวันทำการวันเสาร์และวันอาทิตย์ ส่วนจำนวนผู้ให้บริการจะเป็นข้อมูลในการกำหนดพื้นที่ส่วนบริการให้เหมาะสม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.7.2 สรุปพื้นที่จากพฤติกรรมการใช้งาน

การสรุปพื้นที่จะนำจำนวนผู้ใช้งานของโครงการมาประกอบกับพฤติกรรมในการใช้งาน โดยจะมีการกำหนดครุภัณฑ์ประกอบพฤติกรรมตามค่ามาตรฐานเพื่อประกอบการคำนวณพื้นที่การใช้งานในแต่ละส่วน โดยจะแสดงเป็นตารางประกอบคำอธิบาย ในการสรุปรายละเอียดของพฤติกรรมและการเลือกรูปแบบของครุภัณฑ์โดยทำการวิเคราะห์เพื่อเลือกรูปแบบที่เหมาะสมกับการประกอบการใช้งานของต้นแบบ

สรุปได้ว่าพื้นที่การใช้งานจากผลการวิจัยใช้พื้นที่ภายในโรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ จากกรณีศึกษาพบว่ากรณีศึกษาทั้ง 4 ตัวอย่างมีพื้นที่เฉลี่ยดังนี้ (ตามตารางที่ 4.1)

ผลรวมของพื้นที่ของโรงเรียนกรณีศึกษา (368 m²) = ค่าเฉลี่ยพื้นที่ (92m²) ต่อ 1 โรงเรียน
จำนวนโรงเรียนกรณีศึกษา(4 โรงเรียน)

และสรุปจำนวนผู้ใช้บริการและผู้ให้บริการในพื้นที่จากกรณีศึกษาพบว่า มีจำนวนผู้ใช้พื้นที่ในชั่วโมงเร่งด่วนสูงสุด(ตามตารางที่ 4.2, 4.3, 4.4 และ 4.29)

ผลรวมผู้ใช้บริการ 60 คน + ผลรวมผู้ให้บริการ 8 คน = ผู้ใช้พื้นที่ 68 คน

จากสรุปพื้นที่การใช้งานดังกล่าวนำมาหาค่าเฉลี่ยต่อผู้ใช้พื้นที่(นักเรียน) ที่ได้จากการวิจัยได้ผลดังนี้

จำนวนผู้ใช้พื้นที่ 68 คน ใช้พื้นที่ = 92 ตารางเมตร

เฉลี่ยนักเรียน 1 คน ใช้พื้นที่ = 1.35 ตารางเมตร

และสรุปพื้นที่การใช้พื้นที่เฉลี่ยต่อนักเรียนจากการทำวิจัยจากกรณีศึกษาได้ผลดังนี้ (ตามตารางที่ 3.10)

- ห้องเรียน KIDS ART ค่าเฉลี่ยนักเรียน 1 คนใช้พื้นที่ = มีพื้นที่เฉลี่ย 20.5 m²
จำนวนนักเรียนเฉลี่ย 17 คน
= 1.20 m²

- ห้องเรียน CHILD ART ค่าเฉลี่ยนักเรียน 1 คนใช้พื้นที่ = มีพื้นที่เฉลี่ย 18 m²
จำนวนนักเรียนเฉลี่ย 13 คน
= 1.38 m²

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

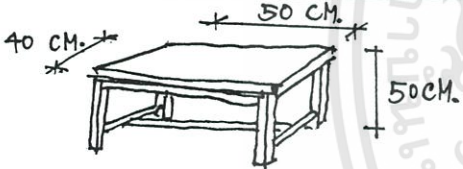
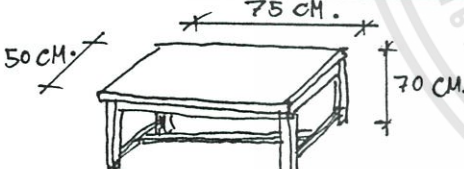
ตารางที่ 4.30 สรุปพฤติกรรมแต่ละส่วนการศึกษา

หัวข้อ	รายละเอียดพฤติกรรม
<p data-bbox="470 240 808 589"> </p> <p data-bbox="340 618 851 662">ลำดับการเข้าใช้พื้นที่ส่วนห้องเรียนศิลปะเด็ก</p> <p data-bbox="366 706 980 1055"> </p> <p data-bbox="340 1084 851 1128">ลักษณะการจัดผังภายในห้องเรียนศิลปะเด็ก</p>	<p data-bbox="1153 225 1433 269">ส่วนห้องเรียนศิลปะเด็ก</p> <p data-bbox="1153 283 1994 618"> พฤติกรรมการเรียนผู้เรียนจะมารอครูผู้สอนหลังจากเช็คเวลาเรียนแล้ว ถ้าหากครูผู้สอนมารออยู่ภายในห้องผู้เรียนก็จะเข้าสู่ภายในห้องเรียนและจะบริเวณโต๊ะทำงาน ครูผู้สอนจะทำการสอนโดยอยู่ด้านหน้าของโต๊ะเพื่อสะดวกในการทำการสอนและการอธิบายตัวอย่างและการที่ครูจะเข้าช่วยเหลือในการสาธิตได้ง่ายบอร์ดซึ่งจะติดอยู่ที่ผนังห้อง ลักษณะเก้าอี้นั่งจะเป็นแบบพับ เพื่อสะดวกในการจัดเก็บและทำความสะอาดห้องเรียน </p> <p data-bbox="1239 633 1476 677">รายละเอียดผังภายใน</p> <ol data-bbox="1239 691 1369 786" style="list-style-type: none"> 1. ผู้สอน 2. ผู้เรียน

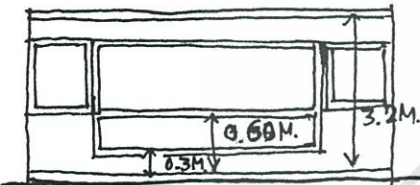
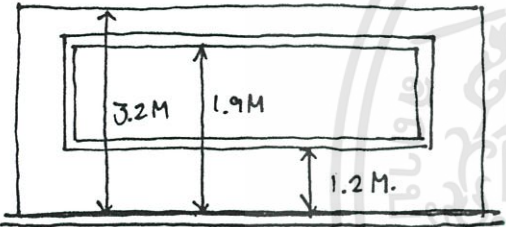
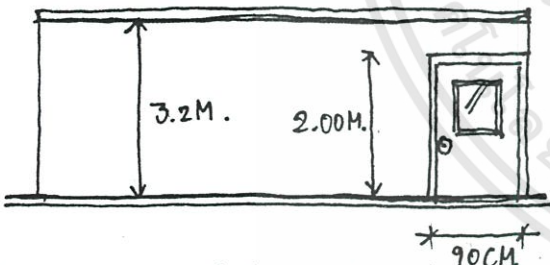
ตารางที่ 4.30 (ต่อ)

หัวข้อ	รายละเอียดพฤติกรรม	สรุปที่มาของแนวคิด
 <p>ลักษณะการใช้พื้นที่ของนักเรียนศิลปะ 1 คน</p>	<p>ในการจัดห้องเรียนจะประกอบด้วยโต๊ะนักเรียนหลายคนประกอบกัน โต๊ะของเด็ก 1 คน จะใช้พื้นที่ต่อหน่วยโต๊ะสูงประมาณ 0.45 – 0.50 เมตร (จาก บทสรุปของกุสุมา ธรรมธำรง, 2526)</p>	<p>สรุปที่มาจากสัดส่วนการใช้งานของเด็กในการทำกิจกรรมต่างๆ ในภาพสัดส่วนมาตรฐานที่เหมาะสมกับเด็กในการออกแบบ (ภาพที่ 2 – 10 DESIGN STADARDS)</p>
 <p>ลักษณะการจัดกลุ่มการเรียนของนักเรียนศิลปะ 1 กลุ่มต่อครู 1 คน</p>	<p>ในการจัดห้องเรียนจะประกอบเอาโต๊ะและพื้นที่ของเด็กมารวมกัน โดยจัดให้มีความต่อเนื่องอยู่ในรัศมีการดูแลของครู 1 คน โดยเก้าอี้มีส่วน 0.25 ของความสูงของครู โต๊ะสูง 0.56, ช่องทางสำหรับเดินสวน 0.63, ความกว้างของโต๊ะประมาณ 0.71 ของความสูงของเด็กเป็นต้น</p>	<p>สรุปที่มาของพื้นที่จากแนวคิดในการจัดห้องเรียนศิลปะควรจัดให้เป็นลักษณะแบบกลุ่มจากกรณีศึกษาทั้ง 4 แห่ง และบทสรุปของ สุกันยา ย่านเดิม, 2542 โดยอ้างถึงแนวคิดของ วิจิตร วรุตบางกูร</p>

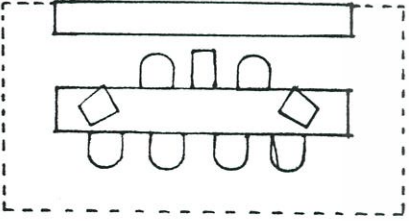
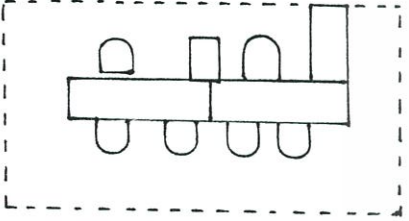
ตารางที่ 4.30 (ต่อ)

หัวข้อ	รายละเอียดพฤติกรรม	สรุปที่มาของแนวคิด
 <p>ลักษณะเก้าอี้ของศิลปะเด็กเล็ก (Kids Art)</p>	<p>เก้าอี้ของศิลปะเด็กเล็ก (Kids Art) ควรมีพนักพิง และเป็นเก้าอี้ที่แข็งแรงมั่นคง มีขนาด 30 x 30 cm สูง 26 x 30 cm</p>	<p>จากแนวคิดในการออกแบบเฟอร์นิเจอร์ ของ วิจิตร วรุตบางกูร และคำเฉลี่ยของกรณีศึกษา</p>
 <p>ลักษณะเก้าอี้ของศิลปะเด็ก (Child Art)</p>	<p>เก้าอี้ของศิลปะเด็ก (Child Art) เป็นเก้าอี้ที่แข็งแรงมั่นคงมีขนาด 40 x 40 cm สูง 34 x 40 cm</p>	<p>จากแนวคิดในการออกแบบเฟอร์นิเจอร์ ของ วิจิตร วรุตบางกูร และคำเฉลี่ยของกรณีศึกษา</p>
 <p>ลักษณะ โต๊ะเรียนศิลปะเด็กเล็ก (Kids Art)</p>	<p>โต๊ะทำความสะอาดง่ายแข็งแรงมั่นคงขนาด 40 x 50 cm สูง 50 cm</p>	<p>จากแนวคิดในการออกแบบ ของ กุสมา ธรรมธำรง เรื่องพื้นที่กิจกรรมศิลปะ และคำเฉลี่ยของกรณีศึกษา</p>
 <p>ลักษณะ โต๊ะเรียนศิลปะเด็ก (Child Art)</p>	<p>โต๊ะทำความสะอาดง่ายแข็งแรงมั่นคงขนาด 50 x 75 cm สูง 70 cm</p>	<p>จากแนวคิดในการออกแบบ ของ กุสมา ธรรมธำรง เรื่องพื้นที่กิจกรรมศิลปะ และคำเฉลี่ยของกรณีศึกษา</p>

ตารางที่ 4.30 (ต่อ)

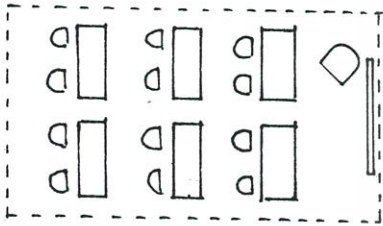
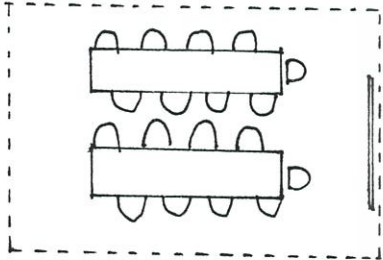
หัวข้อ	รายละเอียดพฤติกรรม	สรุปที่มาของแนวคิด
 <p>ลักษณะการจัดสภาพแวดล้อมหน้าห้องเรียน</p>	<p>ในจัดสภาพแวดล้อมหน้าห้องเรียนซึ่งประกอบด้วยบอร์ดและผนังติดรูปรวมทั้งผนังให้เด็กได้เขียนรูป สำหรับครูสูงระหว่าง 1.35 – 2.10 m สำหรับเด็กสูงระหว่าง 0.30 – 1.35 m</p>	<p>จากแนวคิดของกุสมา ธรรมธำรง, 2526 เรื่องผนังสำหรับงานศิลปะเด็ก</p>
 <p>ลักษณะของผนังแสดงงานศิลปะเด็ก</p>	<p>เป็นผนังในการติดผลงานศิลปะเด็กเป็นจำนวนน้อยที่มีความอ่อนตืดหมุดหรือแม่เหล็กติดได้ บ้างที่อาจจะปรุด้วยผ้าหรือก้ามยี่ก็ก็ได้ สูง 1.2 – 1.9 m เพื่อให้พื้นมือเด็กและอยู่ในระดับสายตาเด็ก</p>	<p>จากกรณีศึกษาและแนวคิดของกุสมา ธรรมธำรง, 2526 เรื่องอาณาจักรของเด็กกับผู้ใหญ่</p>
 <p>ลักษณะของประตูเข้าห้องเรียนศิลปะเด็ก</p>	<p>เป็นประตูที่มีช่องมองเป็นกระจกเพื่อให้เด็กและผู้ปกครองมองเห็นกันได้โดยไม่รบกวนการเรียนการสอน</p>	<p>จากกรณีศึกษาทั้ง 4 แห่ง</p>

ตารางที่ 4.31 แสดงการวิเคราะห์การจัดรูปแบบเครื่องเรือนในแต่ละประเภท

รูปแบบการจัดเครื่องเรือน	ข้อดี	ข้อเสีย
<p>1. ส่วนติดต่อบริการและธุรการ</p> <p>1.1 รูปแบบแนวเส้นตรง</p> <p>1.2 รูปแบบตัว L *</p> <p>* รูปแบบที่เลือกใช้</p>	<p>1.1 รูปแบบแนวเส้นตรง</p> <ol style="list-style-type: none"> (1) ทางเข้าออกสะดวก (2) ประหยัดเนื้อที่ <p>1.2 รูปแบบตัว L</p> <ol style="list-style-type: none"> (1) มีความเป็นสัดส่วน (2) สามารถใช้งานได้รอบตัว (3) ส่วนวาง Computer เป็นสัดส่วน ไม่เกะกะ 	<ol style="list-style-type: none"> (1) ส่วนวาง Computer บังส่วนผู้มาใช้บริการ (2) พื้นที่ใช้สอยน้อย (3) ไม่มีความเป็นสัดส่วนในบริเวณพื้นที่ <ol style="list-style-type: none"> (1) ใช้พื้นที่มาก (2) ทางเข้าออกไม่สะดวก

สรุปจาก แหล่งตัวอย่างของกรณีศึกษาทั้ง 4 ในเรื่องของกิจกรรมและอุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงาน เช่น คอมพิวเตอร์, เอกสารบัตร, การติดต่อสอบถาม

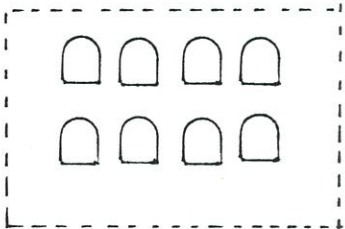
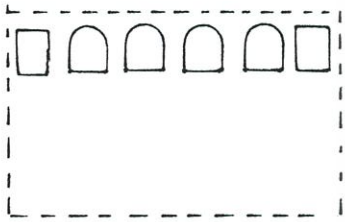
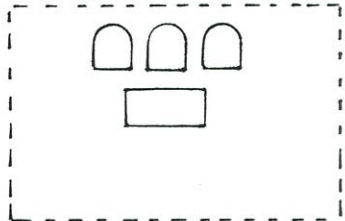
ตารางที่ 4.31 (ต่อ)

รูปแบบการจัดเครื่องเรือน	ข้อดี	ข้อเสีย
<p>2. ห้อง</p> <p>2.1 แบบหันหน้าสู่น้ำในห้อง</p> <p>2.2 จัดแบบกลุ่ม *</p> <p>* รูปแบบที่เลือกใช้</p>	<p>2.1 รูปแบบแนวเส้นตรง</p> <ol style="list-style-type: none"> (1) ผู้สอนสามารถควบคุมการสอนได้ดี (2) ใช้พื้นที่รวมน้อย (3) มุมมองของผู้เรียนที่กระดานด้านหน้าชัดเจน (4) ผู้เรียนมีสมาธิในการเรียนดีกว่าแบบกลุ่ม <p>2.2 จัดแบบกลุ่ม</p> <ol style="list-style-type: none"> (1) พื้นที่กิจกรรมเป็นกลุ่มทำให้สนุกในการเรียนศิลปะเด็ก (2) ผู้เรียนรู้สึกไม่เครียดในการเรียน (3) ช่วยให้เด็กใช้อุปกรณ์ร่วมกันฝึกการเข้าสังคม 	<ol style="list-style-type: none"> (1) ลักษณะการจัดผังค่อนข้างเป็นทางการ (2) ต้องแยกอุปกรณ์เป็นหลายชุด (3) เด็กจะไม่ได้ทำกิจกรรมเป็นกลุ่ม <ol style="list-style-type: none"> (1) มุมมองของผู้เรียนบริเวณหน้าห้องต้องหันด้านข้างในส่วนของบริเวณริมห้อง (2) เด็กที่เรียนไม่มีสมาธิในการเรียนเท่าที่ควรเนื่องจากเด็กมีสมาธิสั้น

สรุปจาก แนวคิดในการจัดห้องเรียนศิลปะของศุภกัญญา ย่านเคิม, 2542 และ กุศมา ธรรมธำรงค์, 2526 ซึ่งเป็นลักษณะกลุ่มที่ตรงกับกรณีศึกษาทั้ง 4 แห่ง

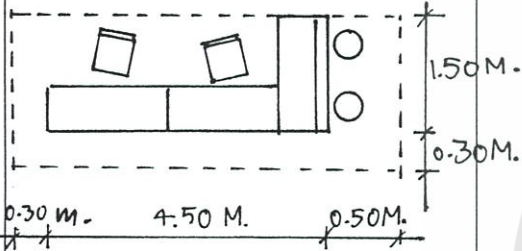
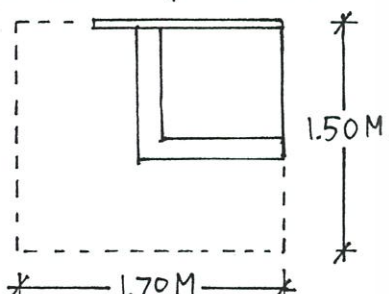
เรื่องลักษณะการจัดโต๊ะทำงานศิลปะเด็ก

ตารางที่ 4.31 (ต่อ)

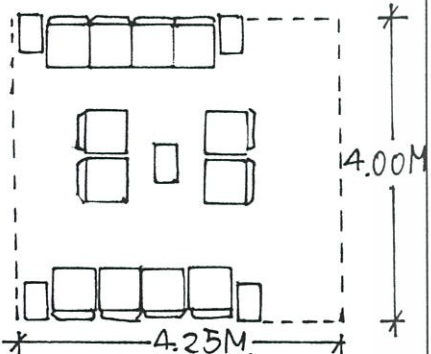
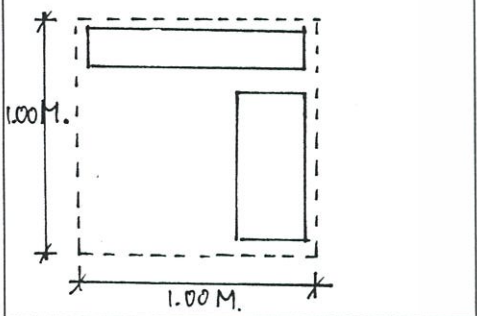
รูปแบบการจัดเครื่องเรือน	ข้อดี	ข้อเสีย
<p>บริเวณพักคอย</p> <p>3.1 แบบแถวหน้ากระดาน</p> <p>3.2 แบบนั่งเดี่ยวพร้อมโต๊ะข้าง *</p> <p>3.3 แบบนั่งเดี่ยวพร้อมโต๊ะกลาง</p> <p>* รูปแบบที่เลือกใช้</p>	<p>3.1 แบบแถวหน้ากระดาน</p> <ol style="list-style-type: none"> (1) เป็นระเบียบ (2) จัดได้ปริมาณที่นั่งมากในพื้นที่จำกัด <p>3.2 แบบนั่งเดี่ยวพร้อมโต๊ะข้าง</p> <ol style="list-style-type: none"> (1) มีความยืดหยุ่นในการจัดเข้ากับสถานที่ (2) แก้ปัญหาที่เว้นว่างส่วนบุคคล (3) ที่นั่งทุกที่นั่งเข้าถึงได้ง่าย (4) มีที่วางของ <p>3.3 แบบนั่งเดี่ยวพร้อมโต๊ะกลาง</p> <ol style="list-style-type: none"> (1) มีความยืดหยุ่นในการจัด (2) มีที่วางของ (3) ส่งเสริมให้มีการกระทำต่อกัน 	<ol style="list-style-type: none"> (1) ขณะที่นั่งพักรู้สึกอึดอัด (2) ทางเข้าออกลำบาก (3) ทำให้รู้สึกไม่ส่วนตัว (4) ขาดความยืดหยุ่นกับสถานที่ <ol style="list-style-type: none"> (1) ใช้พื้นที่มากเพื่อเป็นส่วนสัญจรด้านหน้า (2) ไม่ส่งเสริมให้มีการกระทำต่อกัน <ol style="list-style-type: none"> (1) ใช้พื้นที่มากเพื่อเป็นส่วนสัญจร (2) บริเวณที่นั่งส่วนกลางเข้าถึงลำบาก

สรุปจาก พฤติกรรมของผู้ปกครองของกรณีศึกษา พร้อมกับการศึกษาพฤติกรรมที่เว้นว่างส่วนบุคคลในการออกแบบ ของวิมลสิทธิ์ หรยางกูร, 2537 ว่าด้วยสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมให้มีการกระทำต่อกันและไม่ส่งเสริมให้มีการกระทำต่อกัน

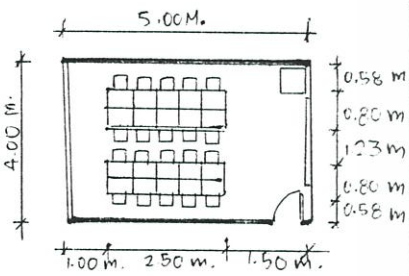
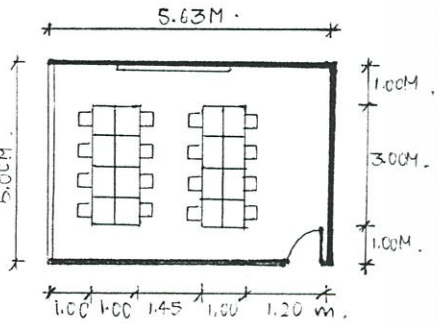
ตารางที่ 4.32 แสดงการสรุปพื้นที่จากพฤติกรรมการใช้งาน

อุปกรณ์ประกอบพฤติกรรม	จำนวน	พื้นที่รวม	รายละเอียดประกอบพฤติกรรม	หมายเหตุ
<p><u>ส่วนโถงต้อนรับและส่วนบริการ</u></p> <p>1. ส่วนธุรการและการติดต่อสอบถาม</p> 	2	7.37 m ²	<p>1. ส่วนธุรการและติดต่อสอบถาม</p> <p>เป็นส่วนสำหรับงานธุรการประกอบด้วย โต๊ะทำงานและชุดโต๊ะคอมพิวเตอร์บุคคล โดยทำหน้าที่เกี่ยวกับงานธุรการ, บัญชี, จัดทำรายละเอียดประวัติผู้เรียน, เป็นส่วนใช้ติดต่อสอบถามและส่วนต้อนรับ โดยมีผู้ปฏิบัติงาน 2 คน ในพื้นที่</p> <p>อุปกรณ์ประกอบการทำงาน</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. โต๊ะทำงานพร้อมเก้าอี้ 2. โต๊ะคอมพิวเตอร์ 3. ตู้เก็บเอกสารทางโรงเรียน 4. ตู้เก็บเอกสารประวัติผู้เรียน 	
<p>2. ส่วนจัดแสดงอุปกรณ์ศิลปะ</p> 	1	2.6 m ²	<p>2. ส่วนจัดแสดงอุปกรณ์ทางศิลปะ</p> <p>เป็นพื้นที่ที่จัดไว้สำหรับจัดแสดงอุปกรณ์ศิลปะที่มีไว้จำหน่ายสำหรับผู้ที่ต้องการซื้อใช้ จากการสำรวจดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. กระดาษวาดเขียนต่าง ๆ 2. อุปกรณ์เครื่องเขียน เช่น ดินสอ, ยางลบ, ปากกา 3. สมุดและหนังสือศิลปะ 	

ตารางที่ 4.32 (ต่อ)

อุปกรณ์ประกอบพฤติกรรม	จำนวน	พื้นที่รวม	รายละเอียดประกอบพฤติกรรม	หมายเหตุ
<p>3. ส่วนพักคอย</p> <p>4. มุมหนังสือพิมพ์และนิตยสาร</p> 	<p>3</p> <p>1</p>	<p>17 m²</p> <p>1 m²</p>	<p>3. ส่วนพักคอย</p> <p>เป็นส่วนที่ผู้ปกครองหรือผู้ติดตามผู้เรียนใช้สำหรับนั่งพักระหว่างรอผู้เรียนจะใช้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมง โดยจะมีกิจกรรมที่เกิดขึ้นคือนั่งพักรอและอ่านหนังสือประกอบดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. เก้าอี้แยกเดี่ยว 2. โต๊ะข้าง <p>4. มุมหนังสือพิมพ์และนิตยสาร</p> <p>ประกอบด้วยบริเวณจัดแสดงหนังสือพิมพ์และนิตยสารต่าง ๆ เพื่อให้ไว้บริการสำหรับผู้ปกครอง โดยจะมีอุปกรณ์ประกอบดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ตู้ใส่หนังสือ 2 ใบ 2. แท่นวางหนังสือพิมพ์ 1 แท่น 	
รวมพื้นที่		31.97 m ²		

ตารางที่ 4.31 (ต่อ)

อุปกรณ์ประกอบพฤติกรรม	จำนวน	พื้นที่รวม	รายละเอียดประกอบพฤติกรรม	หมายเหตุ
<p>ส่วนห้องเรียน</p> <p>1. ส่วนห้องเรียนศิลปะเด็กเล็ก (Kids Art)</p> 	1	<p>20 m² มีค่าเฉลี่ย 1.00 m² / นักเรียน 1 คน</p>	<p>1. ส่วนห้องเรียนศิลปะเด็กเล็ก (Kids Art) เป็นพื้นที่ต้องจัดการเป็นการเรียนแบบกลุ่มใน 1 ห้องมีนักเรียนเฉลี่ยที่ 17 คนต่อครู 2 คน, ครูผู้ช่วย 1 คน เป็นผู้ใช้พื้นที่อยู่ อุปกรณ์ประกอบการการเรียนศิลปะเด็ก</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. โต๊ะครูศิลปะ 2. ตู้เก็บอุปกรณ์การเรียน 3. โต๊ะเรียนของเด็ก 4. เก้าอี้เรียนของเด็ก 	<p>สรุปขนาด จากตาราง 4.30</p>
<p>2. ส่วนห้องเรียนศิลปะเด็ก (Child Art)</p> 	1	<p>28.15 m² มีค่าเฉลี่ย 1.7 m² / นักเรียน 1 คน</p>	<p>2. ส่วนห้องเรียนศิลปะเด็ก (Child Art) เป็นพื้นที่ต้องจัดการเรียนแบบกลุ่มใน 1 ห้องมีนักเรียนเฉลี่ยที่ 13 คนต่อครู 2 คน, ครูผู้ช่วย 1 คนเป็นผู้ใช้พื้นที่ อุปกรณ์ประกอบการการเรียนศิลปะเด็ก</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. โต๊ะครูศิลปะ 2. ตู้เก็บอุปกรณ์การเรียน 3. โต๊ะเรียนของเด็ก 4. เก้าอี้เรียนของเด็ก 	<p>สรุปขนาด จากตาราง 4.30</p>

สรุปจาก กรณีศึกษาห้องเรียนศิลปะเด็ก Kids Art มีค่าเฉลี่ย 1.00 m² /นักเรียน 1 คน และห้องเรียนศิลปะเด็ก Child Art มีค่าเฉลี่ย 1.38 m² /นักเรียน 1 คน

ตารางที่ 4.32 (ต่อ)

อุปกรณ์ประกอบพฤติกรรม	จำนวน	พื้นที่รวม	รายละเอียดประกอบพฤติกรรม	หมายเหตุ
<p>3. ห้องน้ำ</p> <p>รวมพื้นที่</p>	<p>1</p>	<p>7.50 m²</p>	<p>3.ห้องน้ำ</p> <p>ส่วนห้องน้ำตามกฎหมายกระทรวงกำหนดให้แยกเป็นสัดส่วน โดยกำหนดให้แยกเป็นห้องน้ำชายและห้องน้ำหญิง</p>	
		<p>73.97 m²</p>		

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

จากการทำการสำรวจวิจัยโดยการสุ่มตัวอย่าง การสังเกตการณ์ การใช้แบบสอบถาม การใช้แบบสัมภาษณ์ โดยการวิเคราะห์และการคำนวณหาค่าเฉลี่ย ในส่วนที่ทำการศึกษาค้นคว้าได้ผลวิจัยสรุปเป็นหัวข้อต่าง ๆ ที่จะแสดงตามลำดับเพื่อเป็นข้อกำหนด ในการออกแบบต้นแบบ โรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ ให้เหมาะสมต่อไป

5.1 สรุปผลกลุ่มประเภทบริการ

จากผลของการวิจัยได้ข้อสรุปว่าภายในพื้นที่ของโรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ จะมีกลุ่มประเภทบริการเป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆคือ

1. กลุ่มส่วนบริการ
2. กลุ่มส่วนการศึกษา

โดยการแบ่งพื้นที่ที่จะมีการลำดับการเข้าไปใช้เป็นที่ที่มีอาณาเขตแบ่งออกเป็น 4 ระดับคือ อาณาเขตสาธารณะ, อาณาเขตกึ่งสาธารณะ, อาณาเขตกึ่งส่วนตัวและอาณาเขตส่วนตัว โดยการแบ่งกลุ่มดังกล่าวจะมีการจัดส่วนต่าง ๆ ไว้ในแต่ละอาณาเขต (ดูรูปที่ 5.1) เพื่อความเหมาะสมและการแบ่งกลุ่มผู้เข้าใช้บริการมิให้มีการล่วงล้ำเข้าไปในพื้นที่ที่ไม่เกี่ยวข้อง ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของวิลลิสท์ ทรียงกูร (2537 : 250)

5.2 สรุปผลการศึกษาในส่วนต่างๆ

จากผลการสรุปที่ได้จากกลุ่มการศึกษาทำให้ทราบว่ามี 2 กลุ่ม ในแต่ละกลุ่มทั้ง 2 ยังประกอบด้วยหลายๆ ส่วน โดยผลสรุปการศึกษาในแต่ละส่วนมีผลการศึกษาดังนี้

5.2.1 กลุ่มส่วนบริการ

- ส่วนติดต่อสอบถามและส่วนธุรการ เป็นส่วนที่มีการเกี่ยวเนื่องกัน เพราะเจ้าหน้าที่ที่ประจำในส่วนนี้ จะเป็นผู้ปฏิบัติงานทั้งสองหน้าที่ ดังนั้นในส่วนนี้จึงมิได้แยกออกจากกันโดยสิ้นเชิง การปฏิบัติงาน จะรวมอยู่ในส่วนนี้ เพียงแต่ต้องเตรียมพื้นที่และอุปกรณ์ให้ส่งเสริมการทำงาน ตำแหน่งของส่วนนี้ควรจะอยู่ในส่วนที่ง่ายต่อการเข้าถึง
- ส่วนจัดแสดงอุปกรณ์ศิลปะ เป็นส่วนที่ใช้แสดงอุปกรณ์ศิลปะ เพื่อการ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- จำหน่าย ถึงแม้มิใช่ธุรกิจหลักแต่ควรมี เนื่องจากเป็นส่วนเสริมให้ผู้ที่สนใจศิลปะที่เป็นผู้เรียน ได้เลือกซื้อ เลือกชม เนื่องจากการเรียนศิลปะสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งคือ อุปกรณ์การเรียน
- ส่วนแสดงผลงานศิลปะของเด็ก ถึงแม้จะไม่ใช้พื้นที่ด้านพื้นราบของอาคาร แต่ก็จัดให้เหมาะสม ควรคิดในตำแหน่งที่เห็นชัดเจน ไม่ขวางทางเดินในขณะที่ชมผลงาน ส่วนใหญ่จัดเป็นบอร์ดติดผนังห้องส่วนพักคอย
- ส่วนพักคอย เป็นพื้นที่ที่ผู้ปกครองใช้ในการนั่งรอบุตรหลานที่เรียนอยู่ ซึ่งกลุ่มผู้ปกครองหรือผู้ติดตามเป็นกลุ่มผู้ใช้พื้นที่เป็นหลัก จากผลการวิจัยพบว่าพื้นที่ยังไม่พอเพียงกับการใช้งาน ผู้ปกครองยังต้องการในเพิ่มพื้นที่บริการในส่วนอื่นในพื้นที่นี้ เช่น ส่วนบริการเครื่องดื่ม, นิศยสาร และกิจกรรมที่จะทำระหว่างพักคอย เป็นกิจกรรมที่ต้องการความเป็นส่วนตัว จึงมีผลต่อการจัดรูปแบบครุภัณฑ์ส่วนนี้ให้เป็นเก้าอี้เดี่ยวแบบแยกตัว ซึ่งสอดคล้องกับกิจกรรมที่ทำเป็นส่วนมากและสอดคล้องกับแนวคิดการออกแบบสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวกับพฤติกรรมโดย วิมลสิทธิ์ หรยางกูร (2537)
- ส่วนเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหาร ฝ่ายบริหารจากผลของการวิจัยพบว่าเป็นตำแหน่งที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้ต้องมี 2 ตำแหน่งคือ ฝ่ายวิชาการเป็นครูใหญ่ และฝ่ายจัดการ คือผู้จัดการ โรงเรียน โดย 2 ตำแหน่งนี้จะมีห้องเป็นสัดส่วนแยกจากส่วนอื่น ความต้องการโดยภาพรวมจะเป็นห้องของฝ่ายปฏิบัติงานของฝ่ายบริหารทั่วไปไม่ได้มีส่วนใดเป็นพิเศษ และในการวิจัยในครั้งนี้จะไม่ขอก่อสร้าง
- ห้องน้ำ ส่วนห้องน้ำตามกฎหมายกระทรวงกำหนดให้แยกชายหญิงเป็นสัดส่วนโดยกำหนดให้มีพื้นที่รวมไม่น้อยกว่าห้องน้ำมาตรฐาน

5.2.2 ส่วนการศึกษา

- ส่วนห้องเรียน ถือว่าเป็นส่วนของการศึกษา จากการวิจัยพบว่าห้องเรียนที่จัดเตรียมไว้ในโรงเรียนที่ทำการสำรวจได้จัดทำขึ้นตามปริมาณพื้นที่ที่มีอยู่ โดยถูกกำหนดโดยรูปแบบของอาคารซึ่งทำให้ไม่สัมพันธ์กับปริมาณของผู้เรียน โดยจัดรูปแบบห้องเป็นการเรียนแบบกลุ่ม มีโต๊ะของครูสอนศิลปะอยู่หน้าห้องเรียนด้านใดด้านหนึ่ง ซึ่งสามารถควบคุมนักเรียนได้ทั้งที่โต๊ะ และประตูเข้าออกของห้องควรมีทางเดียว เพื่อง่ายในการดูแลภายในห้องควรมีบอร์ดโชว์ผลงานของเด็กและบอร์ดสำหรับในการเขียนอธิบายในกสนสอนของครูศิลปะ จากการสำรวจพบว่าครูสอนศิลปะนั้นเป็นครูที่จ้างสอนเป็นรายชั่วโมงเกือบทั้งหมด

5.3 สรุปผลการวิจัยการใช้พื้นที่ภายในของโรงเรียนศิลปะเด็กนอกระบบ

เพื่อความเหมาะสมกับจำนวนผู้เรียนและให้สัมพันธ์กับหลักสูตร รวมถึงต้องคำนึงถึงการจัดการและจัดสรรพื้นที่ภายในให้สอดคล้องกับพฤติกรรมการใช้งาน โดยผลของการวิจัยจะแสดงที่ตาราง 5.1

ตาราง 5.1 สรุปผลการวิจัยการใช้พื้นที่ภายในของโรงเรียนศิลปะเด็กนอกระบบ

พื้นที่ส่วนต่างๆ	พื้นที่	ร้อยละภายในส่วน	ร้อยละพื้นที่รวม
1. พื้นที่ส่วน โถงต้อนรับและส่วนบริการ			
- ส่วนธุรการและติดต่อสอบถาม	7.37	12.81	7.67
- ส่วนจัดแสดง	2.6	4.52	2.70
- ส่วนพักคอย	17	29.56	17.70
- มุมหนังสือพิมพ์และนิตยสาร	1	1.74	1.04
- ส่วนห้องน้ำ	7.5	13.04	7.80
- ทางสัญจร	22.03	38.31	22.95
รวมพื้นที่ 1	57.5	100	59.9
2. พื้นที่ส่วนการศึกษา			
- ส่วนห้องเรียนศิลปะเด็กเล็ก (KIDS ART)	20	41.53	18.75
- ส่วนห้องเรียนศิลปะเด็ก (CHILD ART)	28.15	58.46	21.35
รวมพื้นที่ 2	48.15	100	40.10
รวมพื้นที่ 1 + 2	105.65	-	100

5.4 สรุปผลการเลือกรูปแบบอาคารพาณิชย์ที่จะใช้เป็นโรงเรียนศิลปะเด็กนอกระบบ

จากงานวิจัยของ ประสิทธิ์ สุโรมาน (2536) พบว่าอาคารพาณิชย์ในเขตกรุงเทพมหานคร ชั้นกลางนั้น มีคุณลักษณะทางกายภาพที่มีจำนวนมากจากการสำรวจดังนี้

ความกว้างของอาคารพาณิชย์ = 4.00 - 5.00 เมตร (ตารางที่ 2.4)

ความยาวของอาคารพาณิชย์ = 12.00 - 15.00 เมตร (ตารางที่ 2.5)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากข้อมูลในการสำรวจดังกล่าว จึงนำมาเป็นข้อมูลในการกำหนดรูปแบบ ของอาคารพาณิชย์ โดยจะใช้ค่าที่สูงสุด เนื่องจากมีความเหมาะสมในการออกแบบ และก่อสร้าง โดยมีรูปแบบดังนี้

ความกว้างของอาคาร 4.50 – 5.00 เมตร

ความยาวของอาคาร 12.00 – 15.00 เมตร

จำนวนคูหาของอาคาร 2 คูหา

และการนำรูปแบบที่กำหนดมาใช้ประกอบการวิจัยจำต้องอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์และข้อกำหนดของเทศบัญญัติเกี่ยวกับอาคารพาณิชย์ และใช้โครงสร้างหลักของอาคารพาณิชย์

5.5 ข้อเสนอแนะในการจัดวางผังสถาปัตยกรรมภายใน

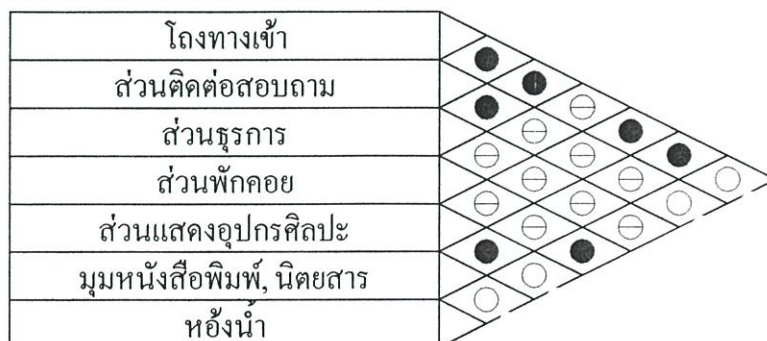
จากผลของการวิจัยและข้อสรุปผลของข้อมูลในส่วนต่าง ๆ ของโรงเรียนศิลปะเด็กนอกระบบ ภายในอาคารพาณิชย์เขตกรุงเทพมหานคร ผู้ทำการวิจัยได้ทำการเสนอแนวทางในการจัดวางผังสถาปัตยกรรมภายในของโครงการ โดยอาศัยข้อมูลจากการวิจัยเป็นพื้นฐานและแนวทางในการดำเนินการจัดผังภาพภายใต้กรอบของรูปแบบอาคารพาณิชย์ โดยมีรายละเอียดของการดำเนินการ ดังหัวข้อที่จะนำเสนอต่อไปนี้

5.5.1 แนวทางการออกแบบต้นแบบโรงเรียนศิลปะเด็กนอกระบบในอาคารพาณิชย์ ในเขตกรุงเทพมหานคร

สำหรับแนวทางการออกแบบเป็นไปตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. การทำโปรแกรมการออกแบบ
2. การสรุปพื้นที่ในส่วนต่างๆ
3. การจัดผังพื้นที่ PANNING เครื่องเรือน
4. การนำเสนอแนวคิดในการออกแบบ

ตารางที่ 5.2 แสดงความสัมพันธ์ของส่วนต่างๆบริเวณส่วนบริการ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 5.3 แสดงความสัมพันธ์ของส่วนต่างๆ บริเวณส่วนการศึกษา

สัญลักษณ์

- จำเป็นต้องอยู่ใกล้กัน
- ⊖ ควรอยู่ใกล้กัน
- ไม่จำเป็นต้องอยู่ใกล้กัน

แสดงความสัมพันธ์ของพื้นที่ส่วนต่างๆ

สัญลักษณ์

_____

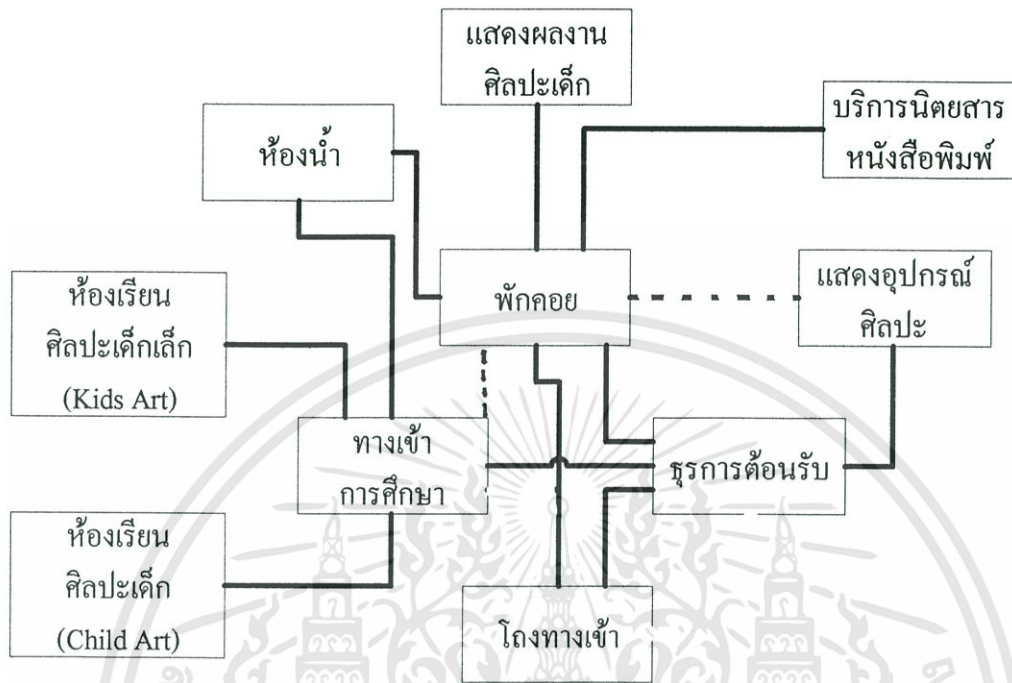
.....

สัมพันธ์มาก

สัมพันธ์น้อย

ภาพที่ 5.1 แสดงความสัมพันธ์ของพื้นที่ส่วนต่างๆ ภายในโรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แสดงความสัมพันธ์ของพื้นที่ส่วนต่างๆ
สัญลักษณ์

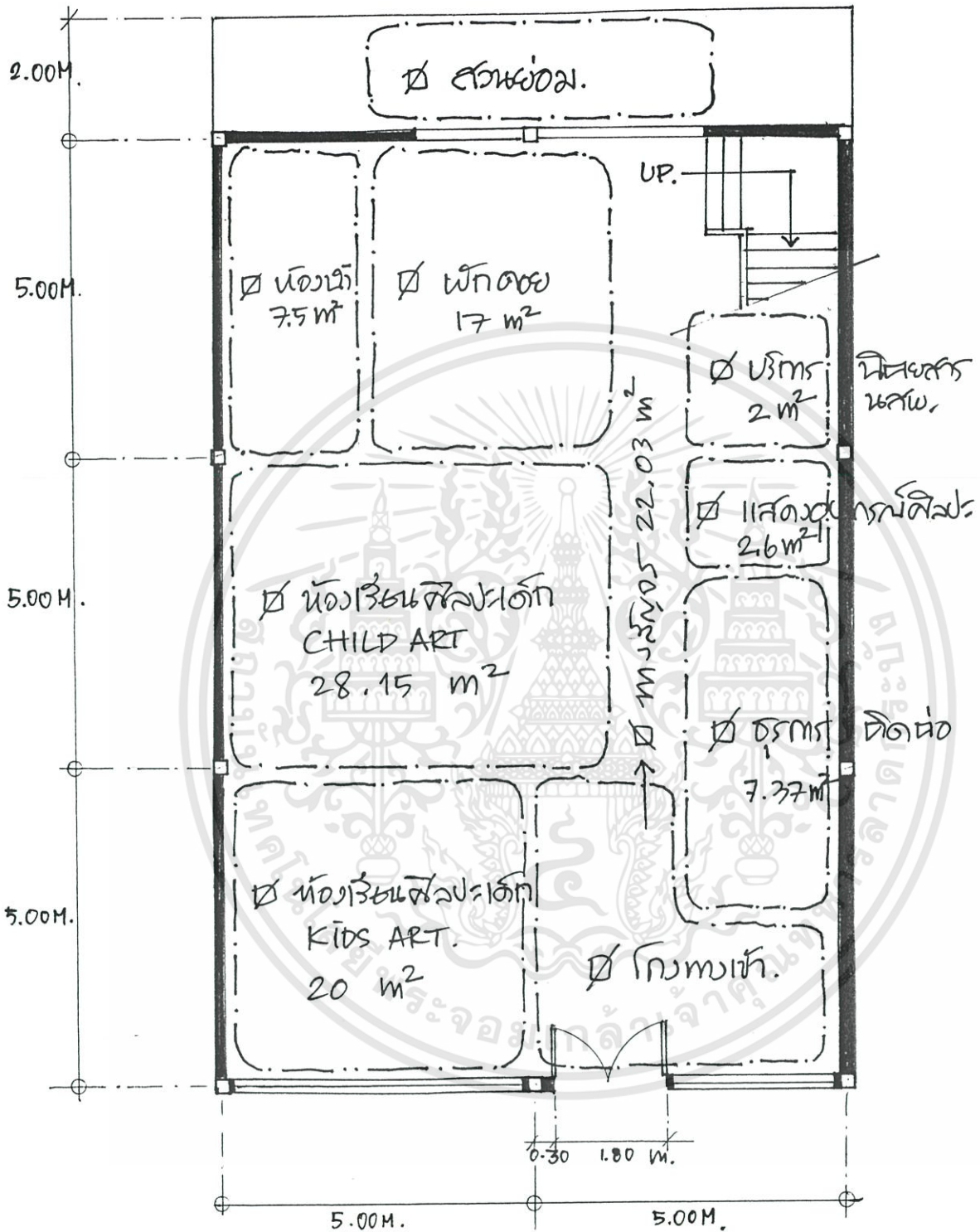
—————
.....

สัมพันธ์มาก

สัมพันธ์น้อย

ภาพที่ 5.2 แสดงลักษณะส่วนที่ใช้สอยของกิจกรรมต่างๆในโรงเรียนศิลปะเด็กนอกระบบ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

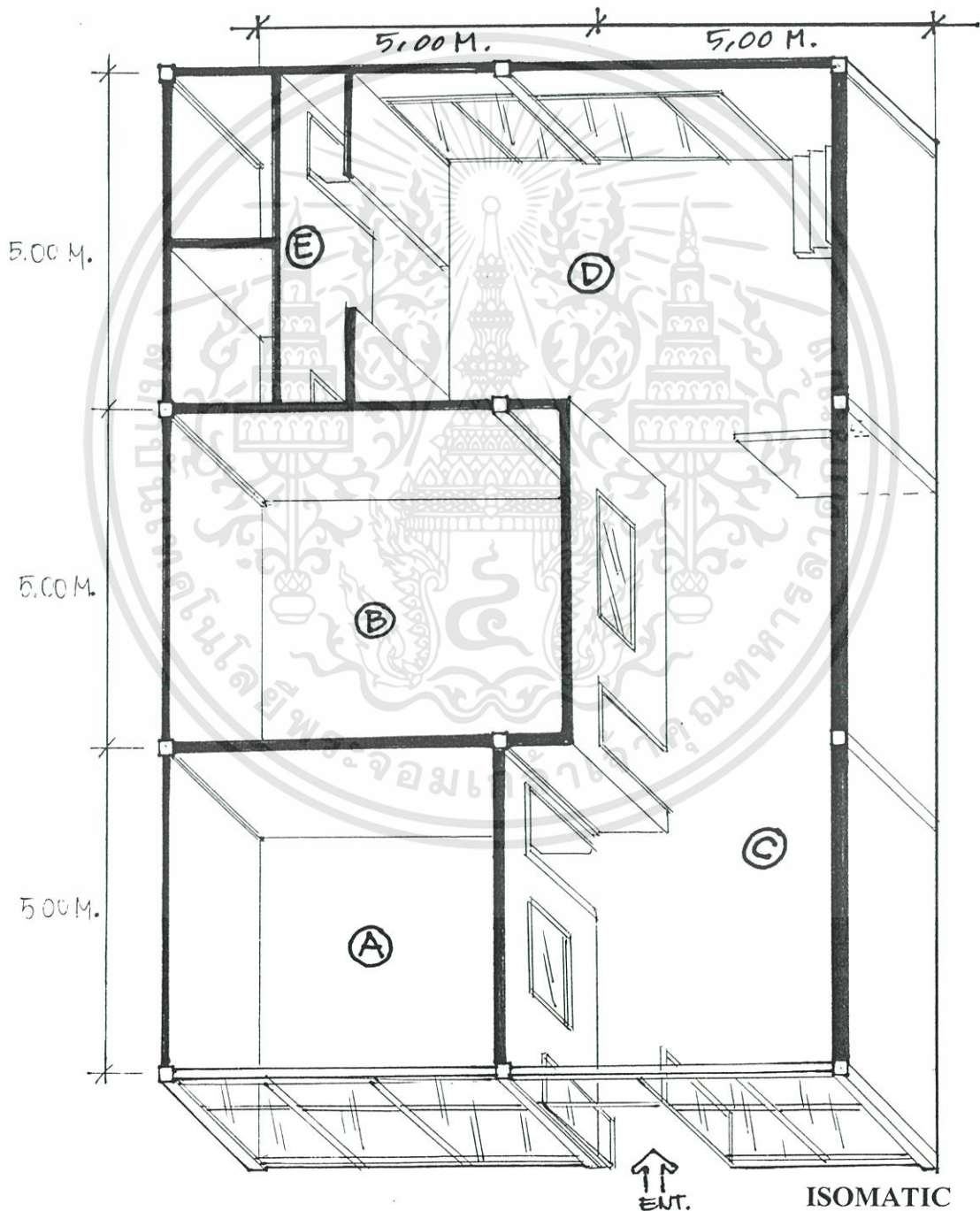
1st FLOOR PLAN

ZONING

ภาพที่ 5.3 แสดงการจัดพื้นที่ใช้สอยภายในอาคารพาณิชย์ของโรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ

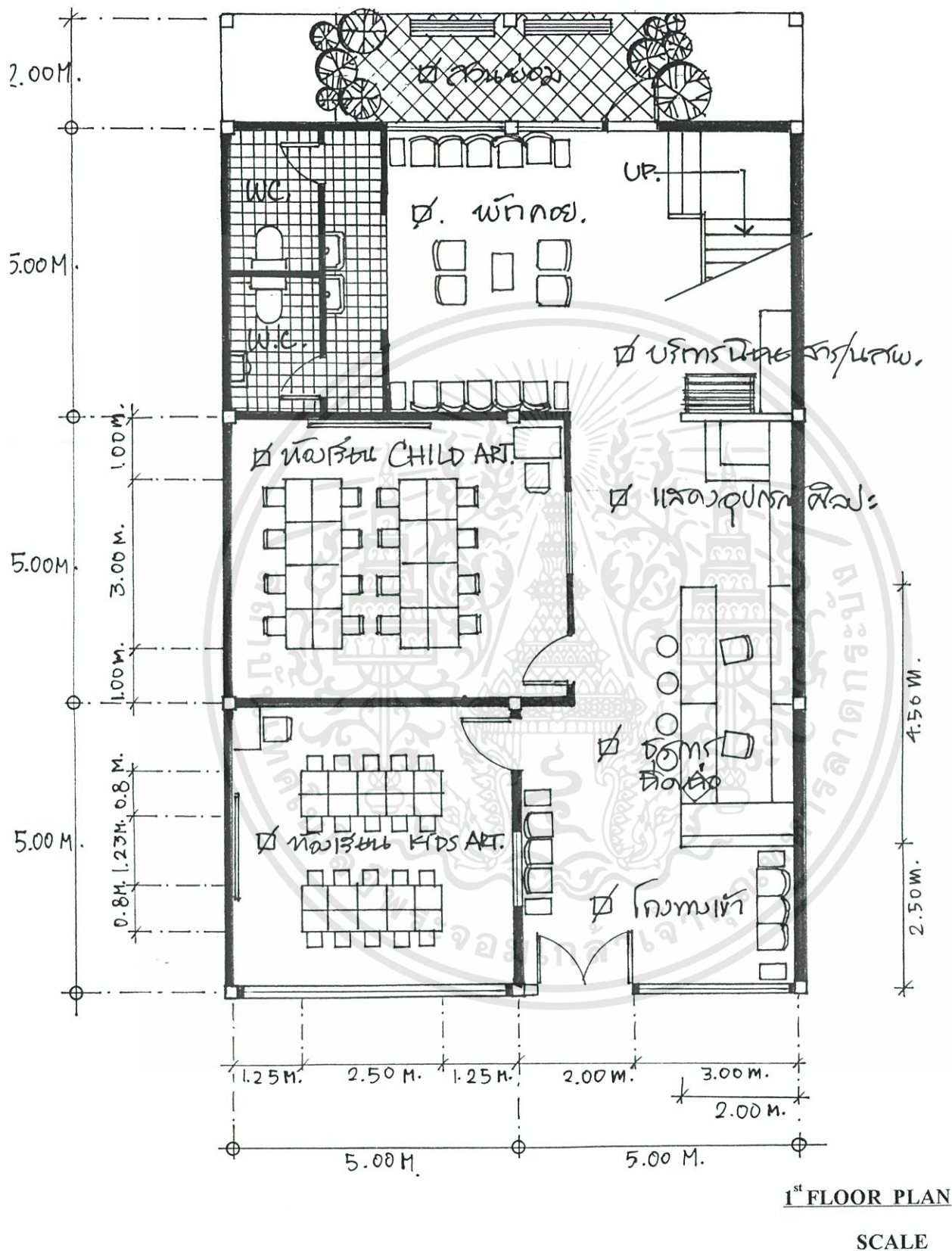
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

A ห้องเรียนศิลปะเด็ก KIDS ART	20	m ²
B ห้องเรียนศิลปะเด็ก CHILD ART	28.15	m ²
C โถงทางเข้า, ส่วนธุรการ		
D ส่วนพักผ่อน	17.00	m ²
E ห้องน้ำชาย,หญิง	7.50	m ²

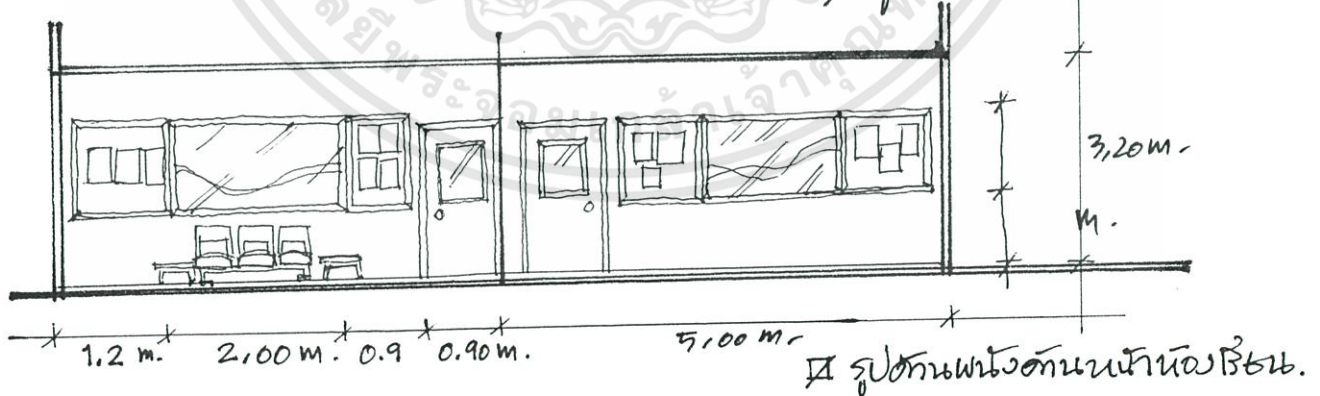
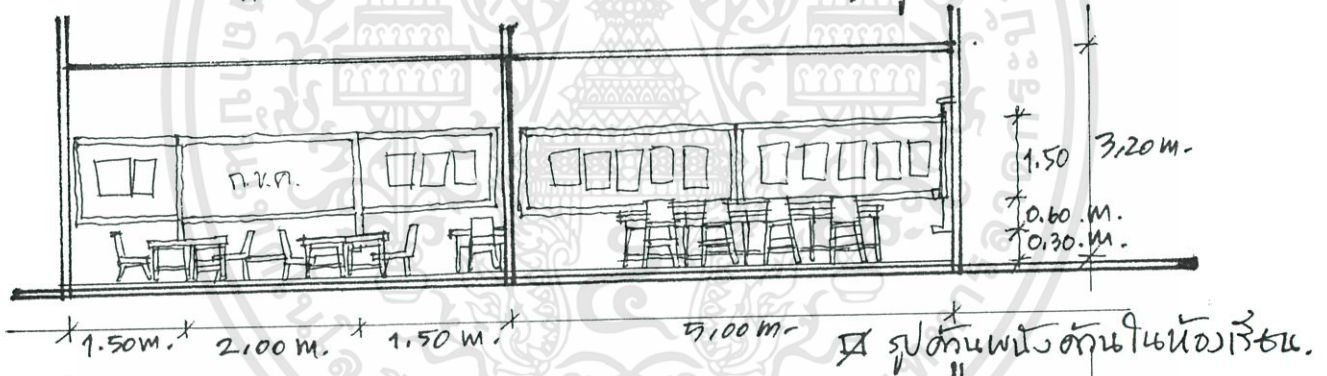
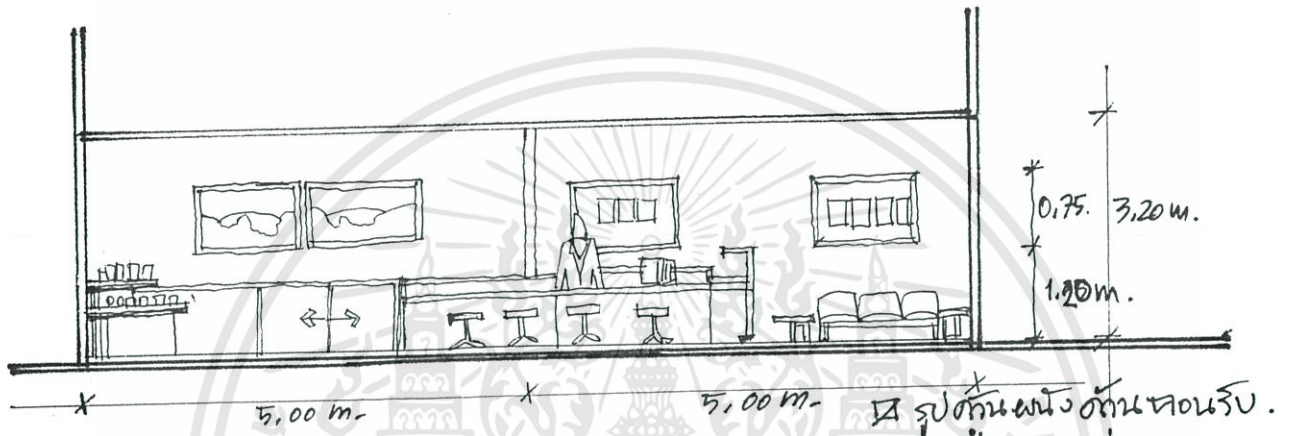
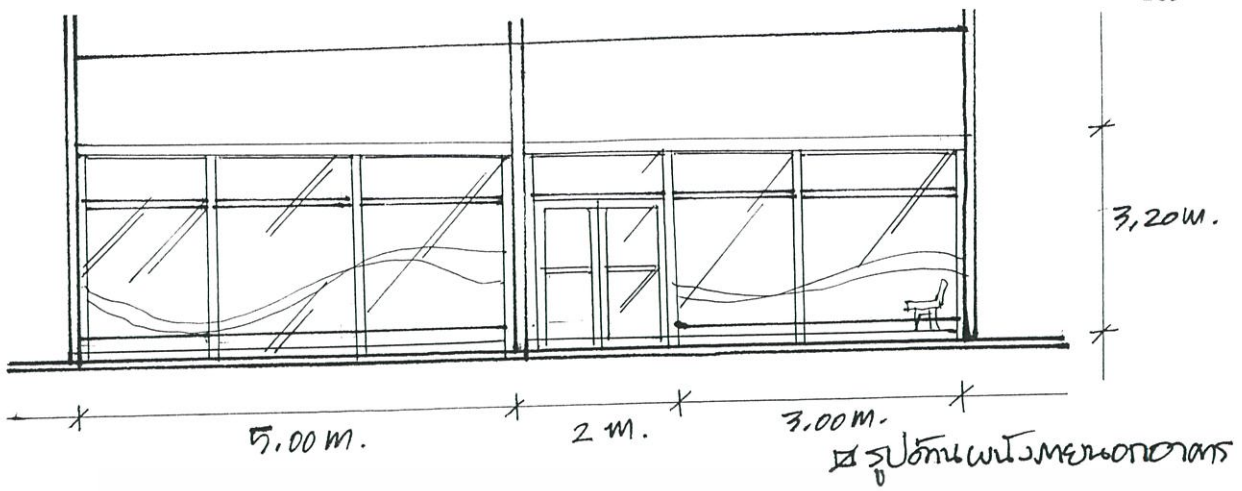
ภาพที่ 5.3 ต่อ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 5.4 แสดงการจัดผังภายในอาคารพาณิชย์ของโรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 5.5 แสดงรูปด้านของผนังภายในอาคารพาณิชย์ของโรงเรียนสอนศิลปะเด็กนอกระบบ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5.6 สรุปผลการออกแบบ

การออกแบบวางผังและการจัดพื้นที่ใช้สอยภายใน จากการศึกษาพฤติกรรม และกิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในโรงเรียนสอนศิลปะเด็ก ทำให้ทราบถึงความสัมพันธ์ของพื้นที่ กับกิจกรรมที่เกิดขึ้น โดยผู้วิจัยได้ทำการสรุปการใช้พื้นที่ให้พอเพียงกับปริมาณ และสัดส่วนของผู้เข้าใช้บริการตามจำนวนที่ได้ศึกษาตามข้างต้น สำหรับในการวางผังภายใน ผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยคำนึงถึงการใช้งานจริงในแต่ละส่วน และเป็นการใช้ที่เหมาะสมต่อเนื่อง โดยคิดจากปริมาณผู้เรียนเฉลี่ยที่ 30 คน ต่อโรงเรียน 1 แห่ง และจำนวนผู้ใช้สูงสุดต่อชั่วโมง 68 คน แบ่งเป็นผู้ให้บริการ 8 คน และผู้ใช้บริการ 60 คน ซึ่งการออกแบบผังยังคำนึงถึงการเข้าใช้พื้นที่ ในลักษณะของรูปแบบของอาคารพาณิชย์ ในการทำการวิจัยครั้งนี้สามารถนำไปปรับใช้ เพื่อเป็นต้นแบบของโรงเรียนศิลปะเด็ก ภายในอาคารพาณิชย์ในเขตกรุงเทพมหานคร ได้จริงตามลักษณะพื้นที่และขอบเขตของ การวิจัยที่กำหนดไว้

ตารางที่ 5.4 สรุปการใช้พื้นที่ของต้นแบบโรงเรียนศิลปะเด็กนอกระบบ

ลักษณะพื้นที่และกิจกรรม	จำนวนเฉลี่ยผู้ใช้พื้นที่ต่อชั่วโมงสูงสุด (คน)	พื้นที่การใช้งาน
1. ส่วนบริการ		
- ส่วนธุรการและติดต่อสอบถาม	2	7.37 m ²
- ส่วนจัดแสดงอุปกรณ์ศิลป์	-	2.6 m ²
- ส่วนพักคอย	30	17 m ²
- มุมหนังสือพิมพ์และนิตยสาร	-	1 m ²
- ส่วนห้องน้ำ		7.50 m ²
- ทางสัญจร		22.03 m ²
3. พื้นที่ส่วนการศึกษา		
- ส่วนห้องเรียนศิลปะเด็กเล็ก (KIDS ART)	17+3	20 m ²
- ส่วนห้องเรียนศิลปะเด็ก (CHILD ART)	13+3	28.15 m ²
	68	105.65 m ²

จากสรุป พื้นที่การใช้งานดังกล่าวนำมาหาค่าเฉลี่ยต่อนักเรียนที่ได้จากผลสรุปการวิจัย

ได้ผลดังนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จำนวนผู้เรียน 68 คน ใช้พื้นที่ = 105.65 m²

เฉลี่ยนักเรียน 1 คน ใช้พื้นที่ = 1.55 m²

อ้างอิงจากกรณีศึกษาพบว่าค่าเฉลี่ยต่อนักเรียน 1 คน ใช้พื้นที่ 1.35 m² ซึ่งแสดงว่ากรณีศึกษาทั้ง 4 มีพื้นที่คับแคบและไม่สะดวกถูกต้องตามมาตรฐาน

5.7 ข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็น

งานวิจัยนี้เป็นต้นแบบและแนวทางในการจัดแบ่งพื้นที่ใช้สอยสำหรับโรงเรียน ศิลปะเด็กนอกระบบ ภายในอาคารพาณิชย์ในเขตกรุงเทพมหานคร และเป็นโรงเรียนที่มีการแยกห้องเรียนศิลปะเด็กเป็นไปตามวัยของเด็ก สิ่งที่ควรคำนึงถึง ในการจัดแบ่งพื้นที่ ใช้สอยภายใน ควรคำนึงถึงสิ่งต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- จำนวนผู้เรียนสูงสุดและผู้ให้บริการสูงสุดใน 1 ชั่วโมง เป็นค่าเฉลี่ยที่หาผล ของ การคิดพื้นที่ และห้องเรียนซึ่งในชั่วโมงต่อไปอาจมีค่าเฉลี่ยที่ลดลงได้
- จำนวนพื้นที่ของส่วนพักคอย ควรมีขนาดที่สอดคล้องกับจำนวนของนักเรียน ใน ทุกๆหลักสูตรของการเรียนศิลปะเด็ก เพราะไม่ว่าผู้ปกครองจะอยู่ใช้บริการ พื้นที่พักคอยระหว่างเด็กเรียนหรือไม่ก็ตาม ในตอนรับเด็กกลับทุกคน ต้องใช้ บริการดังกล่าวมีผลทำให้เกิดการหนาแน่นเป็นจำนวนมาก
- การ ใ้ช้ผลงานศิลปะเด็กที่บริเวณที่พักคอยและในห้องเรียน ช่วยกระตุ้นการ แสดงออกทางศิลปะของเด็ก ทำให้เกิดความภูมิใจและการสร้างสรรค์ผลงาน ทางศิลปะ
- การจัดห้องเรียนของการเรียนศิลปะเด็กควรจัดห้องเรียนแบ่งเป็นกลุ่ม เพื่อการฝึ กการทำงานที่ต้องช่วยเหลือกัน เป็นการฝึกการปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้และยัง ทำให้เด็กทำงานร่วมกันอย่างสนุกสนานด้วย
- รูปทรงห้องเรียนศิลปะส่วนใหญ่ จะเป็นห้องรูปทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้า ที่มีคุณภาพ ควรเป็นอัตราส่วนครู 1 คน ต่อนักเรียน 5 – 10 คน เมื่อคิดพื้นที่ห้องเรียนต่อ จำนวนนักเรียนแล้วเท่ากับ พื้นที่ 1.2 ตารางเมตร ต่อนักเรียน 1 คน
- เฟอร์นิเจอร์ ควรเป็นเฟอร์นิเจอร์ที่ทำความสะอาดง่าย วัสดุผิว เช่น พลาสติก ลามิเนท เป็นต้น การจัดโต๊ะนิยมจัดเป็นกลุ่ม ควรจะใช้โต๊ะที่มีขนาดเบา สามารถเคลื่อนย้ายได้ง่าย เพื่อการเปลี่ยนแปลงในการจัดโต๊ะ
- เก้าอี้ ถ้าเด็กนั่งทำงานที่โต๊ะ ควรใช้เก้าอี้ที่ทำความสะอาดง่ายขนาดพอเหมาะ กับเด็กอายุ 4 – 6 ปี คือ เก้าอี้ที่มีความสูง ประมาณ 0.30 เมตร ขนาดที่นั่ง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประมาณ 0.35 x 0.35 เมตร และควรมีผนังทึบ สำหรับเด็กอายุ 7 – 12 ปี เก้าอี้
ควรงสูง 0.40 เมตร ขนาด 0.40 x 0.40 เมตร

- ห้องเรียน วัสดุปูพื้นและบุผนัง ควรเป็นวัสดุที่ทำความสะอาดง่าย วัสดุปูพื้นที่
ดี เช่น กระเบื้องยาง ปาร์เก้เคลือบวัสดุกันน้ำ เป็นต้น
- สี ห้องเรียนศิลปะควรใช้สีที่สดใส และน่าสนใจกว่าสีเรียน ๆ ที่ใช้กับห้อง
ทั่วไป
- ผ้าม่าน ในส่วนที่มีแสงแดดรบกวนการทำงาน ควรใช้ผ้าม่าน หรือมู่ลี่ และ
ควรเป็นชนิดที่ทำความสะอาดได้ง่าย ถ้าแดดส่องไม่ถึงควรทำงานศิลปะที่
โปร่งใส คิดเพื่อตกแต่งและสร้างการเป็นภาวะส่วนตัวของเด็ก

ตารางที่ 5.5 ประมวลผลการวิจัยเพื่อนำไปใช้เพื่อเป็นแนวทางการออกแบบ

รายละเอียดส่วนต่างๆ	ข้อกำหนดผลการวิจัย
1. สถานที่	
1.1 อาคารพาณิชย์	ต้องเป็นอาคารที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานครชั้นกลาง เป็นลักษณะอาคารพาณิชย์ 2 คูหาติดกัน มีขนาดไม่น้อยกว่า 10.00 x 15.00 เมตร มีจำนวนชั้น 2 ชั้นขึ้นไป โครงสร้าง ภายในมีการใช้โครงสร้างหลัก ของอาคารไว้คงเดิม ส่วน บันไดจะอยู่บริเวณด้านขวาของ อาคารและมีบันไดด้านเดียว
1.2 การใช้พื้นที่	พื้นที่รวมของอาคารของ โรงเรียนศิลปะเด็กนอกระบบ ผลดังนี้ พื้นที่ทั้งหมดของอาคาร 105.65 m ² คิดเป็นร้อยละ 100% พื้นที่ส่วนบริการ 35.47 m ² คิดเป็นร้อยละ 33.57% พื้นที่ส่วนการศึกษา 48.15 m ² คิดเป็นร้อยละ 45.57% พื้นที่ทางสัญจรหลัก 22.03 m ² คิดเป็นร้อยละ 20.85% โดยเฉลี่ยนักเรียน 1 คน ใช้พื้นที่ 1.55 m ²
1.3 ส่วนประกอบของส่วนบริการ	ส่วนบริหารประกอบด้วย - ส่วนต้อนรับและธุรการ - ส่วนจัดแสดงอุปกรณ์ศิลปะ

	<ul style="list-style-type: none"> - ส่วนพักคอยจัดรูปแบบส่วนพักคอยเป็นเก้าอี้เดี่ยวแยกส่วน - ส่วนบริการหนังสือพิมพ์และนิตยสาร - ห้องน้ำชาย – หญิง - ส่วนบริการประกอบอื่นๆอยู่บริเวณ ส่วนพักคอย
1.4 ส่วนการศึกษาประกอบด้วย	<p>ส่วนการศึกษาประกอบด้วย</p> <ul style="list-style-type: none"> - ห้องเรียนศิลปะเด็กเล็ก 1 ห้อง - ห้องเรียนศิลปะเด็ก 1 ห้อง
2. รูปแบบการดำเนินการและจำนวนผู้ใช้โครงการ	
2.1 การดำเนินการสอน	การใช้พื้นที่เพื่อที่จะให้ได้พื้นที่สูงสุด โดยใช้วิธีการจัดการเรียนให้ลงตามชั่วโมง จากการเฉลี่ยผู้เรียนให้ครบตามจำนวนผู้เรียน โดยคำนึงความสัมพันธ์กับจำนวนห้อง (ดูรายละเอียดจำนวนผู้เรียนสูงสุดต่อชั่วโมงจากตารางที่ 4.4)
2.2 บุคลากร	<p>จำนวนเจ้าหน้าที่ประกอบด้วย</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ฝ่ายบริหาร 2 คน 2. ฝ่ายต้อนรับธุรการ 2 คน 3. ครูผู้สอน 6 คน (สูงสุดต่อชั่วโมง)
2.3 จำนวนผู้เรียน	<p>จำนวนผู้เรียนทั้งหมด 30 คน แบ่งเป็นหลักสูตรต่างๆดังนี้ (สูงสุดต่อชั่วโมง)</p> <ul style="list-style-type: none"> - ศิลปะเด็กเล็ก 17 คน - ศิลปะเด็ก 13 คน
2.4 ผู้ปกครองและผู้ติดตาม	เท่าจำนวนนักเรียน 30 คน
	(ใช้ส่วนพักคอยเต็มเวลา 30/2 = 15 คน)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บรรณานุกรม

- กุศมา ธรรมธำรง. 2536. แนวความคิดการออกแบบโรงเรียนอนุบาล. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- นิตยา ประพุดติกิจ. 2536. การพัฒนาเด็กประถมวัย. กรมการฝึกหัดครู.
- บุญธรรม จิตต์อนันต์. 2536. การวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักส่งเสริมและฝึกอบรมมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ประสิทธิ์ สุโลมาล. 2536. “ การศึกษาภายในร้านค้ารวมในเขตกรุงเทพมหานคร. ” วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรมภายใน, สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- พีระพงษ์ กุลพิศาล. 2538. สมอกลูกพัฒนาได้ด้วยศิลปะ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : บริษัท แปลน พับลิชชิง จำกัด.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2536. เอกสารการสอนชุดวิชาพฤติกรรมวัยเด็ก. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- โรงเรียนสมุทรไท สอนศิลปะการออกแบบ. 2538. พัฒนาการด้านศิลปะของเด็กวัย 2- 11 ปี. กรุงเทพฯ : ไทวัฒนาพาณิชย์.
- เลิศ อานันทนนะ. 2535. วิธีการสอนศิลปะเด็ก. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิมลสิทธิ์ ทรายางกูร. พฤติกรรมมนุษย์กับสภาพแวดล้อม. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิรุณ ตั้งเจริญ. 2529. ชุดพฤติกรรมวัยเด็ก. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สุกันยา ย่านเดิม. 2542. “ การศึกษารูปแบบมาตรฐานเพื่อการออกแบบห้องเรียนศิลปะศึกษาระดับประถมศึกษา (ป. 5 – ป. 6) ของโรงเรียนสาธิต. ” วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรมภายใน, สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- สุรสิทธิ์ แสงสุริยะ. 2542. “ การศึกษาด้านแบบโรงเรียนสอนดนตรีสากลภายในอาคารพาณิชย์เขตกรุงเทพมหานครชั้นกลาง. ” วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรมภายใน, สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- สังขาร บุญชวน. 2540. กฎหมายด้วยลายเส้น. กรุงเทพฯ : บริษัท วัฏจักร จำกัด (มหาชน).

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สันติ คุณประเสริฐ และ สมใจ สิทธิชัย.2535. ศิลปศึกษา – ศึกษาศิลปะ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการศึกษาเอกชน. 2539. ทำอย่างไรเมื่อต้องการจัดตั้งโรงเรียนนอกระบบ.

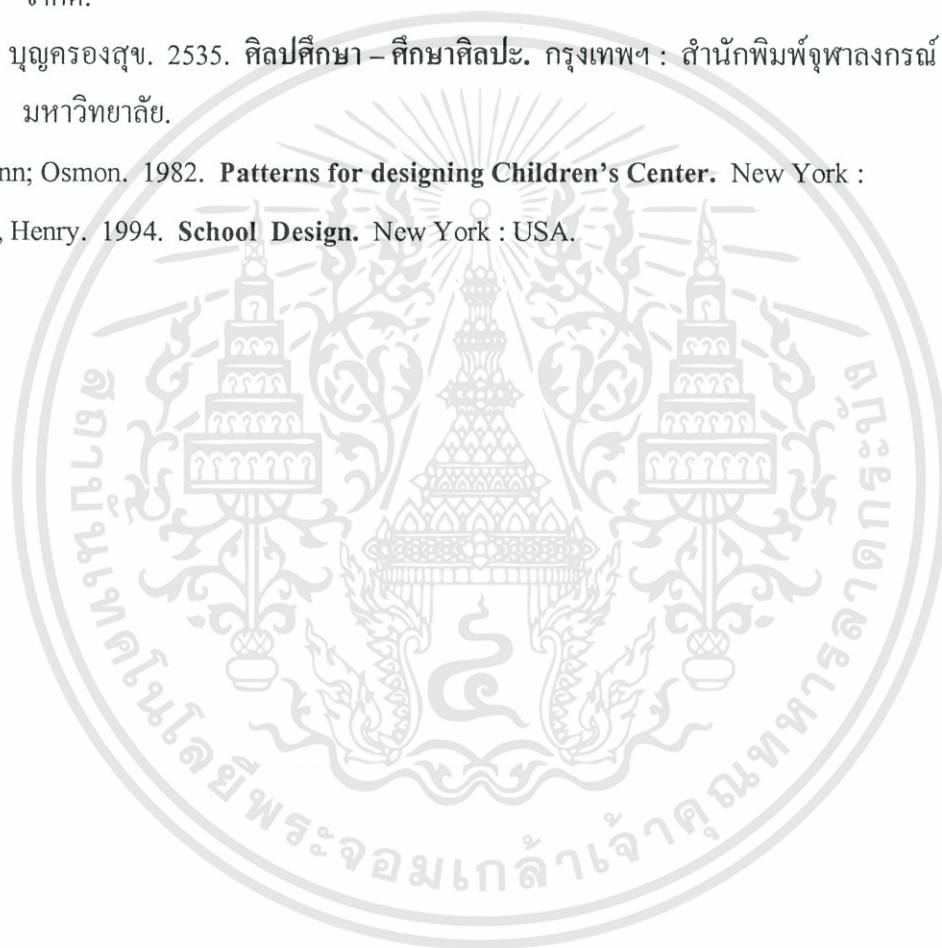
พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ทองสงเสริมการศึกษานอกระบบ.

อารี พันธุ์ณี. 2538. จิตวิทยาการเรียนการสอน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : บริษัท ดันอ้อ
จำกัด.

โอภาส บุญครองสุข. 2535. ศิลปศึกษา – ศึกษาศิลปะ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

Fred Linn; Osmon. 1982. **Patterns for designing Children's Center.** New York :

Sanoff , Henry. 1994. **School Design.** New York : USA.

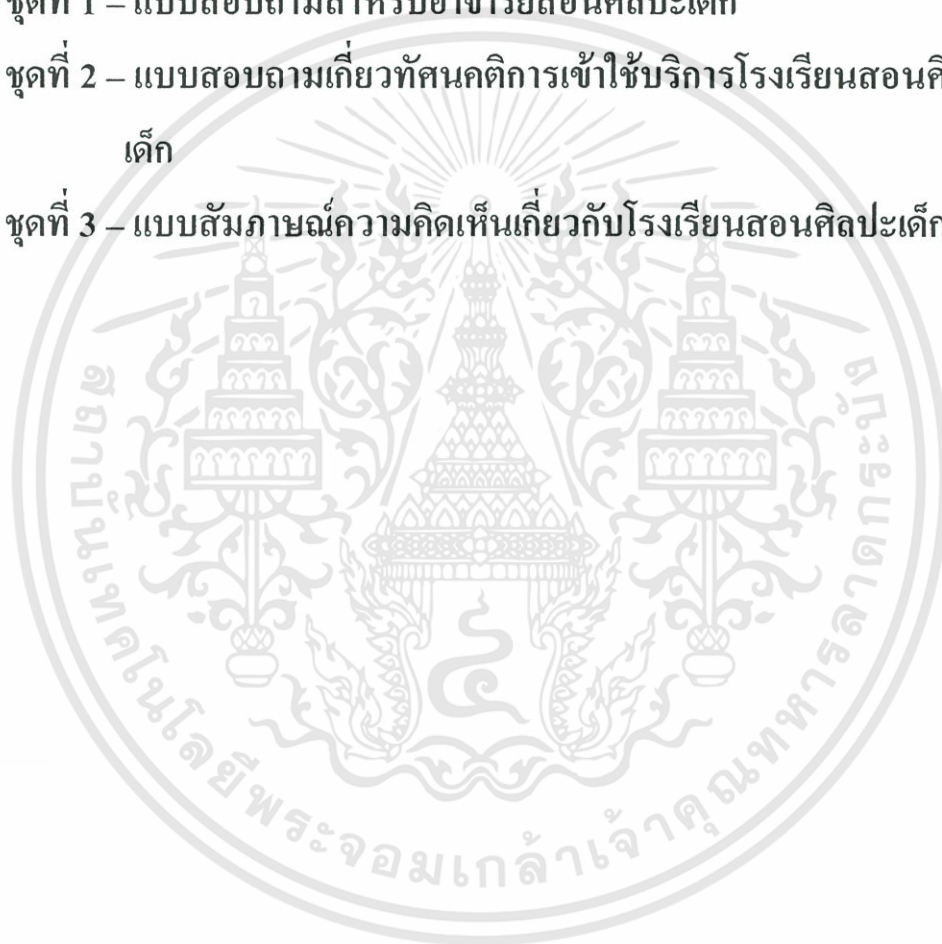

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาคผนวก

ตัวอย่างแบบสอบถาม

- ชุดที่ 1 – แบบสอบถามสำหรับอาจารย์สอนศิลปะเด็ก
- ชุดที่ 2 – แบบสอบถามเกี่ยวกับทัศนคติการเข้าใช้บริการโรงเรียนสอนศิลปะเด็ก
- ชุดที่ 3 – แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับโรงเรียนสอนศิลปะเด็ก

ชุดที่ 1 แบบสอบถามสำหรับอาจารย์สอนศิลปะเด็ก

แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพห้องเรียนศิลปะของ โรงเรียนสอนศิลปะนอกระบบสำหรับเด็ก

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

โปรดกาเครื่องหมาย / ลงใน หน้าข้อความตามความเป็นจริง

1. เพศ

ชาย

หญิง

2. อายุ

18 – 20 ปี

21 – 25 ปี

26 – 30 ปี

31 – 35 ปี

36 – 40 ปี

41 ปีขึ้นไป

3. วุฒิการศึกษา

ต่ำกว่าปวส.

ประกาศนียบัตรชั้นสูง

ปริญญาตรี

ปริญญาโท

ปริญญาเอก

4. จำนวนปีที่ท่านทำการสอนศิลปะศึกษา

1 – 5 ปี

6 – 10 ปี

11 – 15 ปี

16 – 20 ปี

21 ปีขึ้นไป

5. จำนวนเวลาที่ท่านทำการสอนศิลปะเด็กใน 1 สัปดาห์

2 – 3 ชม.

4 – 6 ชม.

7 – 9 ชม.

มากกว่า 9 ชม.

6. ท่านเคยเข้าอบรมสัมมนาเกี่ยวกับวิชาศิลปะศึกษากี่ครั้ง

ไม่เคยเข้าอบรม

1 ครั้ง

มากกว่า 3 ครั้ง

7. ท่านมีวิธีการแสวงหาความรู้ทางศิลปะด้วยวิธีใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

เข้ารับการอบรมทางศิลปะ

อ่านตำราเกี่ยวกับความเข้าใจในศิลปะ

ติดตามอ่านวารสาร

อื่นๆ โปรดระบุ .....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนวิชาศิลปะสำหรับเด็ก

8. ท่านคิดว่าจำนวนชั่วโมงเรียนวิชาศิลปะสำหรับเด็กในโรงเรียนเป็นเช่นไร
- เพียงพอแล้ว ชั่วโมงเรียนศิลปะใช้เวลามากเกินไป
- ชั่วโมงเรียนศิลปะใช้เวลาน้อยเกินไป
9. ท่านคิดว่านักเรียนส่วนมากชอบเรียนศิลปะเพราะ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- คุณครูใจดี เป็นวิชาที่ไม่ต้องท่อง
- เป็นวิชาที่สนุก แสดงความสามารถ , แสดงออก
- ได้สร้างสรรค์จินตนาการ อื่นๆ โปรดระบุ .....
10. ท่านคิดว่าโรงเรียนสอนพิเศษศิลปะมีความจำเป็นมากน้อยเพียงใดในการให้นักเรียนได้เข้าเรียน
- ไม่มีความจำเป็นต้องเรียนพิเศษ
- จำเป็นต้องเรียนพิเศษเพื่อฝึกการสร้างสรรค์และ EQ
- อื่นๆ โปรดระบุ .....
11. ช่วงเวลาที่เรียนวิชาศิลปะศึกษาของนักเรียน
- เวลาระหว่าง 8.30 – 11.30 น.
- เวลาระหว่าง 12.00 – 15.00 น.
- เวลาอื่นๆ โปรดระบุ .....
12. นักเรียนต้องนำอุปกรณ์ในการทำงานศิลปะมาเองหรือไม่
- นำมาเองทุกอย่าง
- ไม่ต้องนำมาเอง เพราะทางโรงเรียนเตรียมไว้ให้ทุกอย่าง
- บางอย่างนำมาเอง บางอย่างทางโรงเรียนจัดให้
13. อุปกรณ์ศิลปะที่ทางโรงเรียนมีให้นักเรียนในวิชาเขียนภาพระบายสี คือ
- กระดาษ ดินสอ
- สี ยางลบ
- อื่นๆ โปรดระบุ .....
14. อุปกรณ์ศิลปะที่ครูผู้สอนศิลปะเด็กต้องเตรียมในการสอน คือ .....
15. ถ้านักเรียนต้องนำอุปกรณ์ศิลปะมาเอง เพราะเหตุใดจึงให้นักเรียนนำอุปกรณ์ศิลปะมาเอง
- .....
16. ในหลักสูตรศิลปะ ครูสอนอะไรบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- การเขียนภาพระบายสี การปั้นและการแกะสลัก
- การพิมพ์ การสร้างสรรค์ด้วยวัสดุต่างๆ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ทั้งหมดที่กล่าวมา

17. วัตถุประสงค์ในการเรียนวิชาศิลปะของเด็ก คือ .....

ตอนที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับห้องเรียนศิลปะ

18. ในการสอนวิชาศิลปะเด็ก ต้องใช้อุปกรณ์อะไรบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

โต๊ะทำงานและเก้าอี้สำหรับนักเรียน

โต๊ะทำงานและเก้าอี้สำหรับครู

ตู้เก็บอุปกรณ์และผลงานนักเรียน

กระดานสำหรับติดผลงานนักเรียน

อื่นๆ โปรดระบุ .....

19. โรงเรียนของท่านมีห้องเรียนวิชาศิลปะเด็กอายุ 4 – 6 ขวบแยกจากห้องเรียนเด็กวัยอื่นหรือไม่

ไม่มี

มี (ถ้ามี โปรดตอบข้อความข้างล่างนี้)

ก. ห้องมีขนาด กว้าง ..... ม., ยาว ..... ม., สูง ..... ม.

ข. มีประตูเข้า – ออก ..... บาน

20. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับขนาดของห้องเรียนศิลปะ

กว้างขวางดี

แคบเกินไปควรปรับปรุง

อื่นๆ โปรดระบุ .....

21. ท่านคิดว่าความสูงของห้องเรียนศิลปะของโรงเรียนท่านเป็นอย่างไร

เพดานห้องเรียนสูงเกินไป

เพดานห้องเตี้ยเกินไป

เพดานห้องเรียนสูงพอดีแล้ว

อื่นๆ โปรดระบุ .....

22. ครูศิลปะเป็นผู้จัดห้องเรียนศิลปะเองใช่หรือไม่

ใช่

ไม่ใช่

23. ท่านคิดว่าแสงสว่างในห้องเรียนศิลปะของโรงเรียนท่านเป็นอย่างไร

แสงสว่างเพียงพอ

แสงสว่างมากเกินไป

ห้องเรียนมืดเกินไป

อื่นๆ โปรดระบุ .....

24. จำนวนนักเรียนศิลปะเด็กอายุ 4 – 6 ขวบในแต่ละห้องควรมีจำนวนเท่าไรจึงจะเหมาะสม

น้อยกว่า 5 คน

6 – 10 คน

11 – 15 คน

มากกว่า 15 คน

25. การจัดโต๊ะเรียนในวิชาศิลปะศึกษาเป็นอย่างไร
- จัดเป็นกลุ่ม นั่งเดี่ยว
- บางครั้งจัดเป็นกลุ่ม บางครั้งให้นั่งเดี่ยว อื่นๆ โปรดระบุ.....
26. มีอ่างล้างมืออยู่ในห้องเรียนศิลปะหรือไม่
- ไม่มี มี
27. การที่มีอ่างล้างมือในห้องเรียนศิลปะท่านคิดว่าดีหรือไม่
- ดี เพราะ .....
- ไม่ดี เพราะ .....
28. เด็กใช้เวลาตรงอ่างล้างมือนานเท่าไร
- ไม่เกิน 5 นาที ไม่เกิน 10 นาที
- ประมาณ 11 – 20 นาที
29. ห้องเรียนศิลปะมีเสียงรบกวนจากภายนอกหรือไม่
- ไม่มี
- มี (ถ้ามี โปรดระบุว่าเสียงอะไร)
- เสียงยานพาหนะ
- เสียงเครื่องจักรทำงาน
- เสียงจากห้องข้างเคียง
- อื่นๆ โปรดระบุ .....
30. ท่านคิดว่าห้องพักคอย มีผลต่อการทำงานศิลปะของนักเรียนหรือไม่
- มี เพราะ .....
- ไม่มี เพราะ .....

ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับทัศนคติของเด็กวัย 4 – 6 ขวบต่อการเรียนศิลปะ

31. ท่านคิดว่านักเรียนส่วนมากชอบเรียนวิชาศิลปะศึกษาหรือไม่
- ไม่ชอบ เพราะ .....
- ชอบ เพราะ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- ก. ภูมิใจดี
- ข. เป็นวิชาที่ไม่ต้องท่อง
- ค. เป็นวิชาที่สนุก ได้สร้างสรรค์
- ง. อื่นๆ โปรดระบุ .....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตอนที่ 5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับเด็กวัย 4 – 6 ขวบ ตามทรรศนะของครูผู้สอน

ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
<p>31. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับคุณสมบัตินักเรียนวัย 4 – 6 ขวบ ในด้านต่างๆต่อไปนี้</p> <p>31.1 มีความกระตือรือร้นในการเรียน</p> <p>31.2 มีความมั่นใจในการแสดงความคิดเห็นและซักถามเมื่อมีข้อสงสัย</p> <p>31.3 นักเรียนให้ความสนใจในการจัดสภาพแวดล้อม</p> <p>31.4 การเรียนศิลปะในช่วงเช้าจะผลิตผลงานออกมามากกว่าการเรียนศิลปะในช่วงบ่าย</p> <p>31.5 นักเรียนชอบทำงานศิลปะเป็นกลุ่ม</p> <p>31.6 นักเรียนส่วนมากสนใจเรียนวิชาศิลปะโดยไม่ต้องบังคับ</p> <p>31.7 นักเรียนชอบทำงานศิลปะกับโต๊ะทำงานมากกว่าทำงานกับพื้น</p> <p>31.8 นักเรียนส่วนใหญ่ให้ความสนใจกับการประกวดผลงานศิลปะ</p> <p>31.9 นักเรียนยังกังวลเรื่องผู้ปกครอง</p>					

ตอนที่ 6 ความคิดเห็นเกี่ยวกับครูศิลปะเด็ก ตามทรรศนะของครูผู้สอน

ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
<p>32. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับคุณสมบัติของครูผู้สอน</p> <p>32.1 มีความรู้กว้างขวางในทางศิลปะอย่างลึกซึ้ง</p> <p>32.2 ครูศิลปะเป็นผู้สังเกตเห็นความสำคัญของการจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนศิลปะ</p> <p>32.3 มีความสามารถในการใช้สื่อการสอน</p> <p>32.4 ในการสอนศิลปะไม่ได้เน้นให้เด็กได้รับรางวัลจากการประกวด แต่เน้นให้นักเรียนได้แสดงความคิดสร้างสรรค์ออกมาอย่างเต็มที่</p> <p>32.5 ในการสอนศิลปะจะเน้นการสอนทักษะมากกว่าการสอนให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นสร้างสรรค์</p> <p>32.6 เป็นผู้ให้ความสำคัญกับการจัดเครื่องเรือน เช่น การจัดโต๊ะเก้าอี้, การจัดให้แสงสว่างเพียงพอ เป็นต้น</p>					

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ชุดที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับทัศนคติการเข้าใช้บริการโรงเรียนสอนศิลปะเด็ก

แบบสอบถามนี้เป็นการสำรวจความคิดเห็นในการเข้าใช้บริการ โรงเรียนสอนศิลปะเด็กเพื่อนำข้อมูลไปประกอบการทำวิทยานิพนธ์ “การศึกษาต้นแบบ โรงเรียนสอนศิลปะนอกระบบสำหรับเด็กในเขตกรุงเทพมหานคร” ข้อมูลของท่านจึงมีประโยชน์อย่างยิ่ง

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงใน ที่ท่านต้องการ หรือกรอกข้อมูลในช่องอื่นๆ .....

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบ

1. ท่านเข้าใช้บริการในฐานะใด

☐ พี่เลี้ยงนักเรียน	☐ ญาติหรือเพื่อนบ้านนักเรียน
☐ ผู้ปกครองนักเรียน	☐ อื่นๆ .....

2. ท่านจบการศึกษาสูงสุดระดับใด

☐ ม. 3 – ม. 6	☐ ปริญญาตรี
☐ ปวช. – ปวส.	☐ สูงกว่าปริญญาตรี
☐ อื่นๆ	

3. ท่านเข้าใช้บริการสัปดาห์ละกี่ครั้ง

☐ 1 ครั้ง	☐ 3 ครั้ง
☐ 2 ครั้ง	☐ มากกว่า 3 ครั้ง

4. ปัจจุบันท่านอายุเท่าไร

☐ น้อยกว่า 20 ปี	☐ 21 – 30 ปี
☐ 31 – 40 ปี	☐ 41 – 50 ปี
☐ 51 – 60 ปี	☐ 61 – 70 ปี

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้บริการทั่วไป

5. บุตรหลานของท่านเรียนหลักสูตรใด

☐ ศิลปะเด็กเล็ก (4 – 6 ขวบ)
☐ ศิลปะเด็กโต (7 – 11 ขวบ)
☐ Computer Art
☐ อื่นๆ .....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

6. ท่านใช้เวลาในการรออนุทรหาลานครั้งละเท่าไร
- 1 ชั่วโมง   2 ชั่วโมง
- 1.5 ชั่วโมง   2 ชั่วโมง
- 2.5 ชั่วโมง   3 ชั่วโมง
7. เหตุผลที่เลือกเรียนที่โรงเรียนแห่งนี้
- เดินทางสะดวก   ใกล้แหล่งการค้า , หรือห้างสรรพสินค้า
- โรงเรียนมีชื่อเสียง   ใกล้สถานที่เรียนหลักสูตรอื่นๆ
- ใกล้บ้านพักท่าน   อื่นๆ .....
8. สำหรับผู้ปกครองเมื่อมาส่งบุตรหลาน ท่านทำอะไรต่อหลังจากส่งบุตรหลานเข้าเรียนแล้ว
- พักคอยบริเวณที่จัดไว้   ไปหาที่ซื้อสินค้า
- ส่งแล้วค่อยมารับกลับ   อื่นๆ .....
9. กรณีพักคอยบริเวณที่จัดให้ ท่านทำกิจกรรมอะไรระหว่างรอ
- อ่านหนังสือ   พูดคุยกับผู้ปกครองท่านอื่น
- ดูทีวีที่จัดไว้ให้   อื่นๆ .....
- ทำกิจกรรมส่วนตัวที่จัดเตรียมมาด้วย
10. ท่านคิดว่ารูปแบบที่เหมาะสมของบริเวณพักคอยควรเป็นอย่างไร (เฉพาะผู้ปกครอง)
- แบบแยกตัวเดี่ยว   แบบเข้ามุม
- แบบกลุ่ม   แบบแถวหน้ากระดาน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

11. ท่านคิดว่าทางโรงเรียนควรจัดบริการใดเพิ่มบริเวณส่วนโถงต้อนรับ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- มุมของเล่นสำหรับเด็ก   มุมหนังสือหรือตำราเรียน
 มุมขายอาหารว่าง   พื้นที่นั่งทาอาหารว่าง
 มุมจัดแสดงผลงานศิลปะของนักเรียน
 อื่นๆ .....

12. ในการใช้บริการห้องพักคอยในแต่ละครั้ง ท่านมีคิดตามมาด้วยหรือไม่

- ไม่ มาคนเดียว   มาพร้อมครอบครัว
 มาพร้อมพี่เลี้ยงเด็ก

13. ท่านคิดว่าบริเวณพักคอยควรตั้งอยู่บริเวณใดของโรงเรียน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- อยู่ส่วนหน้าของโรงเรียนรวมกับส่วนต้อนรับ
 อยู่ส่วนใกล้กับห้องเรียนของบุตรหลาน
 อยู่เป็นพื้นที่ส่วนตัว
 อื่นๆ .....

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้บริการด้านการเรียนศิลปะเด็ก

14. ท่านคิดว่าหลักสูตรศิลปะเด็กมีห้องเรียนบริการเพียงพอหรือไม่

- เพียงพอ   ไม่เพียงพอ

15. ท่านคิดว่าห้องเรียนศิลปะเด็กมีปัญหาสิ่งใด กรุณาใส่ตัวเลขตามลำดับความสำคัญของปัญหา 1

- 5

- พื้นที่แคบอึดอัด   ห้องเรียนอยู่ห่างจากทางเข้า
 ห้องเรียนอยู่ข้างห้องน้ำ   เสียงรบกวนจากห้องอื่น
 แสงสว่างไม่เพียงพอ   ทึบมองไม่เห็นบุตรหลาน
 อื่นๆ .....

16. ท่านคิดว่าทางสัญจรภายในมีลักษณะอย่างไร

- กว้างพอแล้ว   แคบไป
 ขนาดเหมาะสม

17. เมื่อท่านหรือบุตรหลานของท่านเรียนจบหลักสูตรในระดับปัจจุบัน ท่านจะเรียนในระดับต่อไปที่โรงเรียนแห่งนี้หรือไม่

- เรียนต่อ   ไม่เรียนต่อ
 ไม่แน่ใจ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ชุดที่ 3 แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับโรงเรียนสอนศิลปะเด็ก

โครงการ : การศึกษาด้านแบบโรงเรียนสอนศิลปะนอกระบบสำหรับเด็กในเขตกรุงเทพฯ
 โดย : นายไพฑูรย์ ตระกูลใจดี นักศึกษาระดับปริญญาโท สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ชื่อ โรงเรียน .....

สถานที่ตั้ง .....

เวลาทำการ .....

1. เหตุผลที่เลือกที่ตั้งบริเวณนี้
.....
2. จำนวนวิชาที่เปิดสอน (จากหลักสูตร) และการบริหารงาน
.....
3. ลำดับหลักสูตรที่มีคนสนใจมากไปหาน้อย
  1. .... จำนวนนักเรียน ..... อายุ .....
  2. .... จำนวนนักเรียน ..... อายุ .....
  3. .... จำนวนนักเรียน ..... อายุ .....
  4. .... จำนวนนักเรียน ..... อายุ .....
  5. .... จำนวนนักเรียน ..... อายุ .....
4. ระเบียบการและขั้นตอนในการสมัครเรียน
  1. .... 3. ....
  2. .... 4. ....
5. จัดตารางการเรียนการสอน

วันที่นักเรียนมากที่สุด	เวลา	จำนวนนักเรียน
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		
6.		

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

6. ประเภทของห้องเรียนมีกี่ลักษณะ แยกออกเป็นกี่ห้อง กี่ประเภท

ห้องเรียนที่ 1 เรียนหลักสูตร ..... จำนวนห้อง .....

ห้องเรียนที่ 2 เรียนหลักสูตร ..... จำนวนห้อง .....

ห้องเรียนที่ 3 เรียนหลักสูตร ..... จำนวนห้อง .....

ห้องเรียนที่ 4 เรียนหลักสูตร ..... จำนวนห้อง .....

7. การจัดบริเวณต้อนรับและพักคอยจัดให้มีอะไรเป็นส่วนประกอบในพื้นที่บ้าง

.....

.....

8. จำนวนเจ้าหน้าที่และครูผู้สอน

จำนวนครู	วิชาที่สอน	จำนวนเจ้าหน้าที่	หน้าที่
รวม			

9. จำนวนนักเรียนทั้งหมด .....

10. พฤติกรรมของนักเรียนเวลาเข้าเรียน

.....

11.- พฤติกรรมของผู้ปกครองและจำนวนผู้ปกครองที่รอที่พักคอย

.....

12. อุปกรณ์ที่นักเรียนนำมา

.....

13. อุปกรณ์ของครูผู้สอน

.....

14. แนวคิดในการปฏิบัติการสอนศิลปะให้กับเด็ก

.....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

15. วิธีการดำเนินการเรียนการสอน

เดี่ยว

กลุ่ม

ทฤษฎี

อื่นๆ

16. กิจกรรมหรือการบริการพิเศษอื่นๆ

17. ลักษณะอาคารและลักษณะที่ตั้ง

18. ลักษณะการจัด PLAN ภายใน

ประวัติผู้เขียน

นายไพบุลย์ ตระภูตใจดี เกิดเมื่อวันที่ 11 กันยายน พ.ศ. 2511 ที่จังหวัดสุพรรณบุรี สำเร็จการศึกษา ศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับ 1) จากภาควิชาศิลปะศิลป์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ปีการศึกษา 2534

- ปี พ.ศ. 2530–2535 - เป็นอาจารย์พิเศษ โรงเรียนสมุคไท
- ปี พ.ศ. 2535 - เข้าทำงานที่ บริษัทสเปาแอดเวอร์ไทซิ่ง ตำแหน่งผู้อำนวยการฝ่าย ศิลป์ (Art Director)
- ปี พ.ศ. 2536 - เป็นอาจารย์พิเศษมหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ ABAC
- เป็นอาจารย์พิเศษสถาบันราชภัฏสวนดุสิต
- ปี พ.ศ. 2537-2545 - เข้าบรรจุเป็นอาจารย์ประจำภาควิชาศิลปะศิลป์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง